

KETTERYYTTÄ KÄYTÄNNÖSSÄ

CRAMO OYJ

CRAMON TUOTEVALIKOIMA 2008

TYÖKALUT

Täryttimet
Betonin käsittelylaitteet
Sähkölaitteet
Kompressorit
Kuivaus- ja lämmityslaitteet
Pumput
Ruuvinvääntimet, naulaimet,
piikkausvasarat, murtovasarat

Leikkurit, sahat ja hitsauslaitteet
Hiomakoneet, jyrsinkoneet ja
porakoneet
Taivutuskoneet
Mittauslaitteet
Puhdistuslaitteet

MAANRAKENNUSKONEET

Jyrät
Kaivinkoneet
Liukuohjatut kuormaajat
Pienoiskuormaajat
Pyöräkuormaajat
Kompressorit
Generaattorit
Porauslaitteistot
Purkurobotit

NOSTO- JA SIIRTOKALUSTO

Mininosturit
Teleskooppiset kurottajat
Pystysuorat mastonostimet
Saksilavat
Nivelteleskooppipuominostimet
Teleskooppipuominostimet
Telaketjunostimet
Hinattavat nostimet
Ajettavat nostimet

Haarukkatrukit
Varastotrukit

SIIRTOKELPOISET TILAT

Tuotteet:
Työmaatilat
Siirtokelpoiset tilat
Työmaavaunut
Vessatilat
Varastokontit

Ratkaisut:
Toimistot
Koulut
Päiväkodit
Asuntolat
Työmaatilat
Varastotilat

**ARVIOIDUT KONE- JA LAITEVUOKRAUKSEN KOKONAISMARKKINAT EUROOPASSA*:
23,5 MILJARDIA EUROA (2007), MIKÄ ON 9 % ENEMMÄN KUIN VUOTTA AIEMPI 21,5 MILJARDIA EUROA.**

LIITÄNNÄISET KONSEPTIT JA PALVELUT

Kokonaisratkaisukonseptit:
Työmaainfrastruktuuri
Tilahallinta
Ulkoistaminen (asiakkaiden
kannalta)

Työmaapalvelut, esim.
Työmaatoimitukset
Kuivaus
Lämmitys
Rakennustelineet
Tilapäiset sähköliitännät
Timanttiporaus
Lattioiden hionta ja jyrsintä
Tilahallinta

Koulutus
Nostinten käyttäjät
Turvallinen työskentely
rakennustelineillä

MARKKINA-ALUEET

SISÄLLYS

SIVU

SIVU

STRATEGIA JA TÄRKEIMMÄT TAPAHTUMAT

Cramo lyhyesti	4
Taloudellinen tulos 2008	6
Toimitusjohtajan katsaus	8
Hallituksen puheenjohtajan kirje osakkeenomistajille	9
Konsernin strategia	10
Markkinaolosuhteet	12

LIIKETOIMINTA

Liiketoimintakatsaus	16
Suomi	18
Ruotsi	20
Länsi-Eurooppa	22
Keski- ja Itä-Eurooppa	24
Siirtokelpoiset tilat	26

TALOUSTIEDOT

Konsernitilinpäätös	28
Emoyhtiön tilinpäätös	62

VASTUULLISUUS

Cramon vastuu	73
Henkilöstö	74
Laatu-, ympäristö- ja talousvastuu	76

HALLINTO

Hallinnointi ja ohjaus	78
Sisäinen valvonta, riskienhallinta ja sisäinen tarkastus	83
Hallitus	86
Johtoryhmä	88
Tietoja osakkeenomistajille	90
Yhteystiedot	Sisäkansi

CRAMO – JOHTAVA VUOKRAUS- PALVELUJEN TARJOAJA

Cramo on palveluyritys, joka on erikoistunut kone- ja laitevuokrauspalveluihin sekä siirtokelpoisten tilojen vuokraukseen ja myyntiin.

Cramon kone- ja laitevuokrauspalvelut koostuvat rakennuskoneiden ja -laitteiden vuokrauksesta ja niihin liittyvistä palveluista. Näitä palveluita ovat työmaa- ja asennuspalvelut.

Cramo Oyj on toimialansa johtavia palveluntarjoajia Pohjoismaissa sekä Keski- ja Itä-Euroopassa, ja sen vuotuinen liikevaihto on 579,8 miljoonaa euroa. Cramon 2 617 työntekijää palvelevat yli 90 000 asiakasta 303 toimipisteessä yhdessätoista maassa. Vuokrattavia koneita ja laitteita on noin 220 000.

Cramon osakkeet on listattu NASDAQ OMX Helsinki Ltd:ssä.

MISSIO

Auttaa asiakkaita kehittämään kilpailukykyään vuokrausratkaisujen avulla ja luoda siten lisäarvoa Cramon osakkeenomistajille ja kasvun mahdollisuuksia työntekijöille.

VISIO

- Olla asiakkaan näkökulmasta ensisijainen vuokrausratkaisujen tarjoaja
- Olla kahden suurimman toimijan joukossa kaikilla markkinoillaan
- Olla yksi toimialansa kannattavimmista yrityksistä

ARVOT

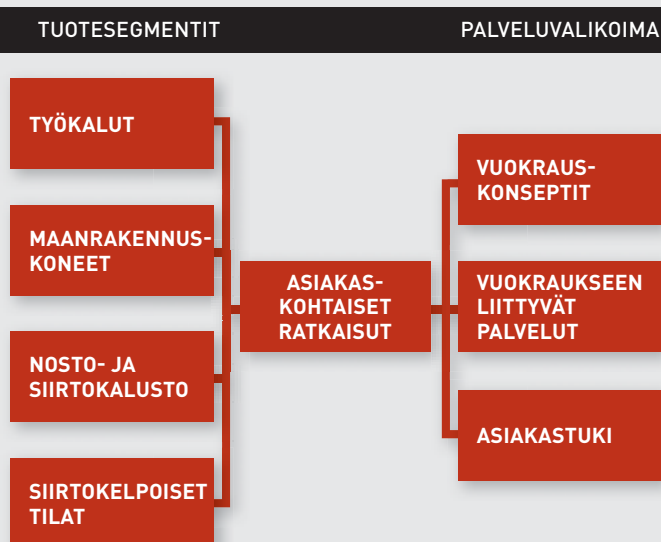
- Luotettavuus
- Luovuus
- Sitoutuminen kaikkiin sidosryhmiin

LIIKETOIMINTAMALLI

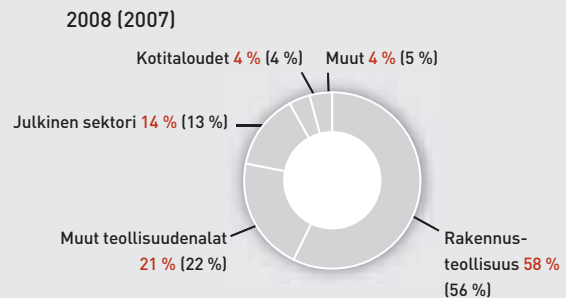
Cramo tarjoaa nykyaikaisia täyden palvelun vuokrausratkaisuja rakennusyrityksille, kaupan, teollisuuden ja julkisen sektorin asiakkaille sekä yksityisasiakkaille. Cramo-konsepti on kokonaisratkaisukonsepti ja keskeinen osa Cramon liiketoiminnan kasvattamista. Yhdistämällä laajan koneista, laitteista ja siirtokelpoisista tiloista koostuvan tuotevalikoimansa kattavaan palvelutarjontaan Cramo vähentää asiakkaidensa käyttömajaisuusinvestointitarpeita. Cramo pystyy myös tarjoamaan kokonaisvaltaisen vuokrausratkaisun kaikkiin mahdollisiin lyhyt- ja pitkäaikaisiin tarpeisiin projektisopimuksista ulkoistamiseen.

Cramo harjoittaa toimintaansa maantieteellisesti laajalla alueella, minkä ansiosta se pystyy yhdistämään paikallisyrittäjien sitoutumiskyvyn sekä kansainvälisen suuryrittäjien vahvuuden ja ammattimaisen liiketoiminnan.

KOKONAISRATKAISUKONSEPTI

ASIAKASKUNNAN KOOSTUMUS, % LIIKEVAIHDOSTA

VAHVUDET

Asiakkaan tarpeiden ymmärtäminen. Asiakaskunta on laaja, mikä helpottaa asiakkaiden erilaisten tarpeiden syvällistä ymmärtämistä. Asiakkaiden tarpeiden ymmärtäminen ja niihin vastaaminen muodostavat palvelu- ja ratkaisukehityksen perustan.

Johtoasema vuokrausratkaisujen kehityksessä. Vahva asema valittujen ratkaisujen ja palveluiden alueella. Edelläkävijä vaativien koneiden ja laitteiden käyttöön liittyvien palvelujen ja osaamisen tarjoamisessa.

Tekninen ja toiminnallinen asiantuntemus. Nykyaikaiset ja teknisesti hyvin ylläpidetyt ja huolletut koneet ja laitteet. Uusien teknisten innovaatioiden tehokas soveltaminen tehokkuuden parantamiseksi. Suuren yrityksen voima ja resurssit.

Johtoasema laatu-, turvallisuus- ja ympäristöasioissa. Sitoutuminen toimialan parhaisiin toimintatapoihin laatu-, turvallisuus- ja ympäristöasioissa. Johtoasema saavutetaan laatusertifioitujen toimintojen, Cramon turvallisuuskonseptin sekä ympäristöasioiden aktiivisen edistämisen kautta.

UUODEN VUOKRAUSYRITYS

European Rental Association -järjestö antoi Cramolle kaikkien aikojen ensimmäisen Vuoden vuokrausyritys (Rental Company of the Year) -palkinnon kesäkuussa. Cramo sai palkinnon "onnistuneesta ja ripeästä kahden yrityksen muuttamisesta yhdeksi toimialan johtavista toimijoista Euroopassa". Vuokrausalan ympäristöpalkinnossa Cramo sijoittui toiseksi.

CRAMO-KONSERNIN LIIKETOIMINTASEGMENTIT 2008

Liiketoiminta-segmentti	KONE- JA LAITEVUOKRAUS				SIIRTOKELPOISET TILAT
Liiketoiminta	Rakennuskoneiden ja -laitteiden vuokraus, siihen liittyvät palvelut				Siirtokelpoisten tilojen vuokraus ja myynti
Tarjonta	Kokonaisratkaisut työmaatiloihin ja työkaluihin ja vuokraukseen liittyviin palveluihin rakennusteollisuudelle, muille toimialoille ja julkiselle sektorille sekä yksityisasiakkaille.				Korkealaatuiset asiakasohjautuvat siirtokelpoiset rakennukset, kuten koulut, päiväkodit tai toimistot teollisuuden ja julkisen sektorin tarpeisiin.
Maantieteellinen segmentti	Suomi	Ruotsi	Länsi-Eurooppa	Keski- ja Itä-Eurooppa	Kaikki markkinat
Markkina	Suomi	Ruotsi	Norja, Tanska	Viro, Latvia, Liettua, Puola, Venäjä, Tšekin tasavalta, Slovakia	Suomi, Ruotsi, Norja, Tanska
Arvioitu markkina-asema	Kakkonen Suomessa	Ykkönen Ruotsissa	Kolmonen Norjassa Kolmonen Tanskassa	Ykkönen Virossa, Liettua ja Tšekin tasavallassa Kakkonen Latviassa ja Pietarissa Kolmonen Puolassa Kuutonen Slovakiassa	Ykkönen Pohjoismaissa
Kilpailuympäristö	Kaksi vahvaa toimijaa sekä joukko paikallisia ja erikoistuneita kilpailijoita.	Kaksi vahvaa toimijaa sekä joukko paikallisia ja erikoistuneita kilpailijoita.	Neljä vahvaa toimijaa sekä joukko paikallisia ja erikoistuneita kilpailijoita Norjassa. Sirpaleiset, yhdentymässä olevat markkinat Tanskassa.	Lähinnä pieniä kansallisia, paikallisia ja erikoistuneita toimijoita sekä muutama länsieurooppalainen kilpailija.	Suomessa ja Ruotsissa muutama vahva toimija hallitsee markkinoita. Norjassa ja Tanskassa sirpaleiset, yhdentymässä olevat markkinat.

1.1.2009 alkaen Cramon raportointi perustuu maantieteellisiin segmentteihin, jotka on jaettu viiteen pääalueeseen: Suomi, Ruotsi, Norja, Tanska sekä Keski- ja Itä-Eurooppa. Siirtokelpoisten tilojen liiketoiminta sisältyy näihin segmentteihin.

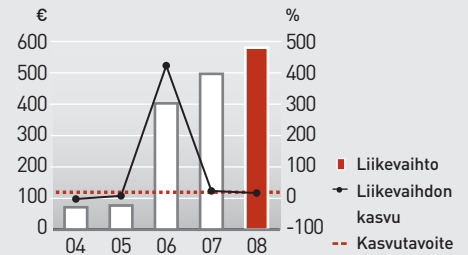
CRAMO-KONSERNIN TULOS 2008

Tietoja toiminnallisista saavutuksista on sivuilla 10–11 (konserni) ja sivuilla 16–17 (liiketoimintasegmentit).

KESKEISET TUNNUSLUVUT	2008	2007	MUUTOS, %
Tuloslaskelma			
Liikevaihto, milj. euroa	579,8	496,4	16,8
Liikevoitto ennen yrityshankinnoista aiheutuneita aineettomien hyödykkeiden poistoja (EBITA), milj. euroa	102,2	96,0	6,5
EBITA, %	17,6	19,3	
Liikevoitto (EBIT), milj. euroa	91,8	91,8	0,0
Voitto ennen veroja (EBT), milj. euroa	63,7	75,8	-16,0
Tilikauden voitto, milj. euroa	48,7	57,5	-15,4
Tase			
Nettovelkaantumisaste (gearing), %	149,3	109,4	
Omavaraisuusaste, %	32,4	37,3	
Korolliset nettovelat, milj. euroa	477,1	365,0	30,7
Taseen loppusumma, milj. euroa	997,6	895,0	11,5
Oma pääoma, milj. euroa	319,5	333,7	-4,3
Markkina-arvo, milj. euroa	141,0	531,0	-73,4
Osakekohtaiset tiedot			
Tulos/osake (EPS) ennen yrityshankinnoista aiheutuneita aineettomien hyödykkeiden poistoja, laimennettu, euroa	1,84	1,96	-6,1
Tulos/osake (EPS), laimentamaton, euroa	1,59	1,88	-15,4
Tulos/osake (EPS), laimennettu, euroa	1,59	1,87	-15,0
Osakekohtainen osinko, euroa	0,40*	0,65	-38,5
Oma pääoma / osake, euroa	10,42	10,88	-4,2
Muita tietoja			
Sijoitetun pääoman tuotto (ROI), %	12,0	13,7	
Oman pääoman tuotto (ROE), %	14,9	18,4	
Bruttoinvestoinnit pitkäaikaisiin varoihin, milj. euroa	201,2	175,5	14,6
Bruttoinvestoinnit pitkäaikaisiin varoihin, % liikevaihdosta	34,7	35,4	
Liiketoiminnan rahavirta, milj. euroa	121,0	138,7	-12,8
Henkilöstö keskimäärin	2 617	2 070	26,4
Toimipisteiden määrä	303	268	13,1

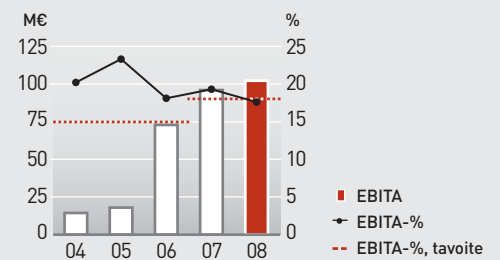
* Hallituksen esitys

LIIVEVAIHTO, M€, LIIVEVAIHDON KASVU, %

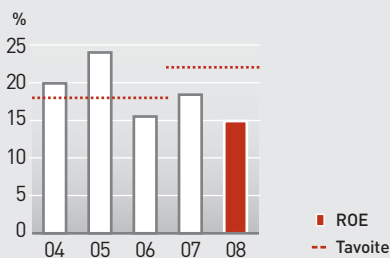
Liikevaihdon voimakas kasvu jatkui kaikilla markkinoilla vuonna 2008.

EBITA, M€, EBITA-%

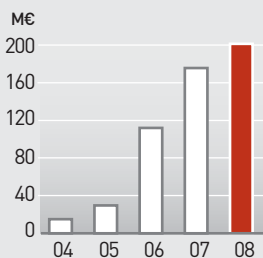
EBITA kasvoi, mutta pieneni prosentuaalisesti heikkenevillä markkinoilla.

OMAN PÄÄOMAN TUOTTO (ROE), %

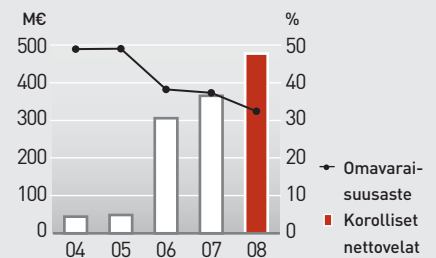
ROE pieneni heikentyneen kannattavuuden vuoksi.

BRUTTOINVESTOINNIT PITKÄ-AIKAISIIIN VAROIHIIN, M€

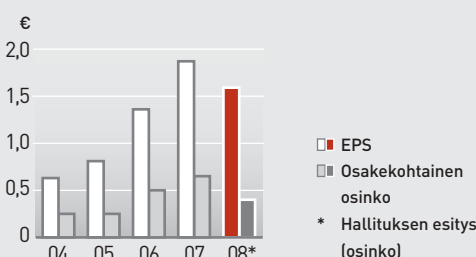
Kasvuinvestoinnit päättyivät vuoden 2008 toisella vuosipuoliskolla.

KOROLLISET NETTOVELAT, M€, JA OMAVARAISUUSASTE, %

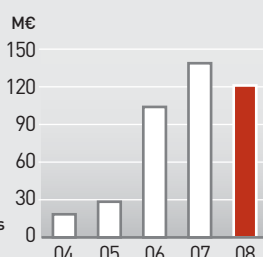
Kasvuinvestointien vaikutus taseeseen. Tasaantuminen vuoden 2008 jälkipuoliskolla.

EPS JA OSAKEKOHTAINEN OSINKO, EUROA

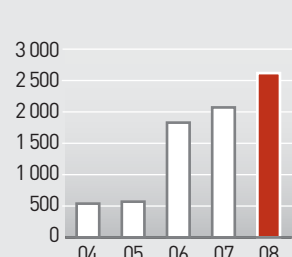
Cramon voitonjakotavoitteena on jakaa noin kolmannes konsernin vuosittaisesta tuloksesta.

LIIKETOIMINNAN RAHAVIRTA, M€

Liiketoiminnan rahavirta oli vakaa läpi vuoden.

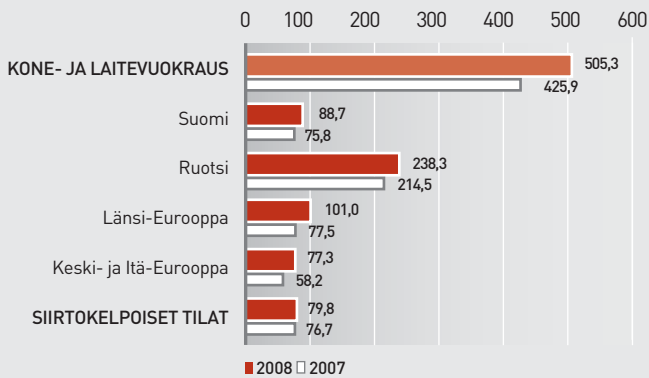
HENKILÖSTÖ KESKIMÄÄRIN

Henkilöstön kasvu heijasti maantieteellisen toiminta-alueen laajenemista.

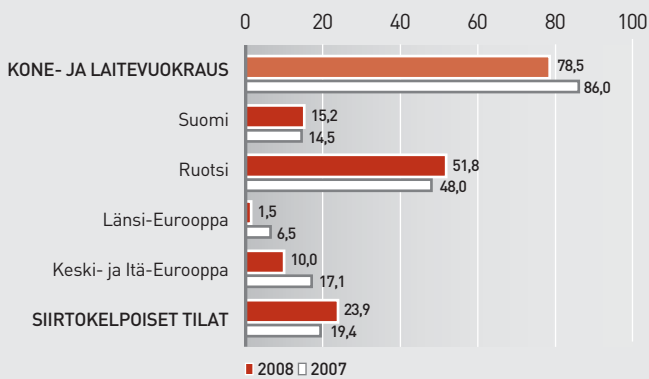
SEGMENTIT 2008

LIIVEVAIHTO SEGMENTIN MUKAAN, M€

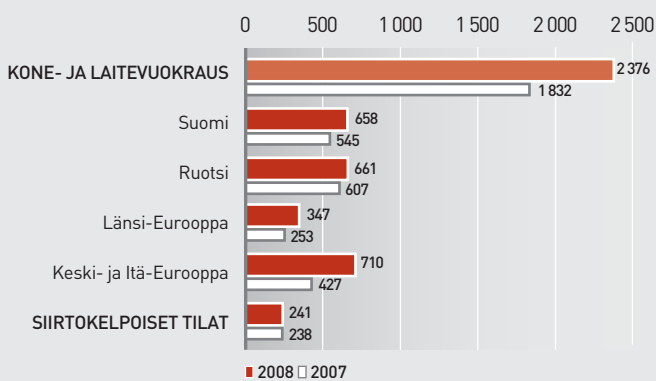
Korkein myynnin kasvu oli Länsi-Euroopassa sekä Keski- ja Itä-Euroopassa.

EBITA SEGMENTIN MUKAAN, M€

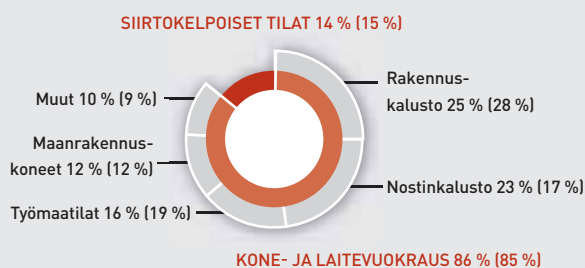
Suomen, Ruotsin ja siirtokelpoisten tilojen EBITA kasvoi, mutta Länsi-Euroopan sekä Keski- ja Itä-Euroopan laski johtuen toiminnan laajentumisesta ensimmäisellä vuosipuoliskolla ja kysynnän laskusta toisella vuosipuoliskolla.

HENKILÖSTÖ KESKIMÄÄRIN SEGMENTIN MUKAAN

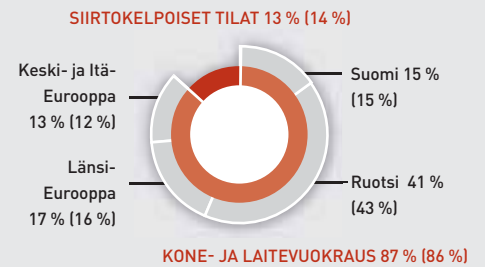
Toiminnan laajentuminen kasvatti henkilöstön määrää, erityisesti Keski- ja Itä-Euroopassa.

LIIVEVAIHTO TUOTERYHMÄN MUKAAN, % 2008 (2007)

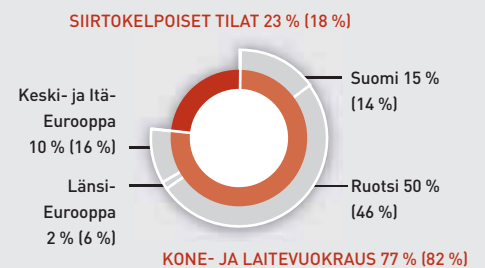
Myynti jakautuu tasaisesti tuoteryhmien välillä.

LIIVEVAIHTO SEGMENTIN MUKAAN, % KONSERNISTA 2008 (2007)

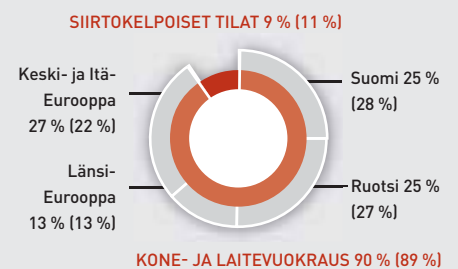
Länsi-Euroopan sekä Keski- ja Itä-Euroopan osuus kasvoi toiminnan maantieteellisen laajentumisen johdosta.

EBITA SEGMENTIN MUKAAN, % KONSERNISTA 2008 (2007)

Siirtokelpoisten tilojen, Ruotsin ja Suomen osuus EBITAsta kasvoi.

HENKILÖSTÖ SEGMENTIN MUKAAN, % KONSERNISTA 2008 (2007)

Keski- ja Itä-Euroopan osuus henkilöstön määrästä kasvoi huomattavasti.

LIIKETOIMINNAN JOUSTAVUUS VARMISTAA HYVÄN TULOKSEN

Vuosi 2008 oli suurten mahdollisuuksien ja valtaviin haasteiden vuosi. Keskityimme edelleen kannattavaan kasvuun samalla, kun mukauduimme muuttuvaan tilanteeseen, ja Cramo menestyi hyvin talouden yleisistä ongelmista huolimatta. Vuonna 2009 keskityimme vahvaan kassavirtaan ja kannattavuuteen.

Cramon kasvuvauhti säilyi hyvänä huolimatta markkinaolosuhteiden äärimmäisistä muutoksista vuoden jälkipuoliskolla. Koko vuoden kasvulukemat olivat erityisen hyvät Tanskassa, Norjassa sekä Keski- ja Itä-Euroopan maissa. Liikevaihdon kasvuun vaikuttivat yritysostot sekä vuonna 2007 ja kuluneen vuoden alkupuoliskolla tehdyt suuret kalustoinvestoinnit. Avasimme myös uusia toimipisteitä ja laajennuimme uusille markkinoille.

Uusissa markkinaolosuhteissa siirsimme huomiomme nopeasti kannattavuuden ja liiketoiminnan kassavirran varmistamiseen. Keskeytimme esimerkiksi uudet kalustoinvestoinnit ja keskityimme optimoimaan nykyisen kaluston käyttöä koko konsernissa. Tämän ansiosta saavutimme hyvän kannattavuustason vuonna 2008.

Voimme tyytyväisinä nauttia viime vuosien ennätyskellisen suurten kalustoinvestointien tuottamista tuloksista. Meillä on nykyaikainen ja kilpailukykyinen kalusto, jota voidaan siirtää markkinoilta toisille – maiden sisällä ja niiden välillä – kysynnän muutosten mukaisesti. Investoinneissa keskitymme nyt kasvavaan siirtokelpoisten tilojen liiketoimintaan.

Cramo-konseptimme elää ajassa ja laajenevilla markkinoilla. Keskitymme vahvistamaan luottamukseen ja yhteisymmärrykseen perustuvia pitkäaikaisia asiakassuhteita erityisesti ulkoistamisessa. Uskomme, että tulevaisuudessa palvelemme yhä enemmän asiakkaita, jotka toimivat yhä useammissa maissa. Muun kuin rakennusteollisuuden sekä siirtokelpoisten tilojen asiakkaiden osuus asiakaskunnastamme kasvaa edelleen. Sen lisäksi, että siirtokelpoisten tilojen kysyntä on vahvaa Suomessa, Ruotsissa sekä uusilla markkinoilla Tanskassa ja Norjassa, on myös nähtävissä kasvavaa kiinnostusta siirtokelpoisiin tiloihin Keski- ja Itä-Euroopassa.

Olemme saaneet iloksemme todeta, että investointimme yhtenäisen Cramon luomiseen ovat onnistuneet. Vuosien varrella kehitettyjen ja hiottujen seurantajärjestelmiemme ja valmiussuunnitelmien ansiosta kykenimme reagoimaan muuttuvaan ympäristöön nopeasti. Tämä mahdollisti järjestelmälliset, ajoissa aloitetut kustannusleikkaukset, jotka tuottivat tulosta. Ikävä kyllä henkilöstövähennyksiltä ei voitu kaikissa maissa välttyä.

Liiketoimintamme joustavuus toi tulosta vuoden myrskyisällä jälkipuoliskolla erityisesti Virossa, Latviassa, Liettuassa ja Tanskassa. Valmiussuunnitelmia päivitettiin useita kertoja nopeasti muuttuvan ympäristön mukaisiksi. Ajan hermolla pysyäksemme keskityimme edelleen parantamaan kalustonhallintaa käyttöasteiden optimoimiseksi. Teemme työtä myös organisaation joustavuuden parantamiseksi, mikä varmistaa sujuvan yhteistyön eri maiden sisällä ja välillä, ja huolehdimme joustavista rahoitusvaihtoehdoista.

Markkinakohtaisesti tarkasteltuna meillä oli hyvin vahva vuosi Ruotsissa. Markkinajohtajan asema antaa meille hyvät mahdollisuudet menestyä Ruotsin markkinoilla myös tulevaisuudessa. Kasvun nopea hidastuminen Suomessa edellytti sopeuttamistoimia, joiden tulokset olivat tilanteeseen nähden tyydyttävät. Norjassa ja Tanskassa, jossa olemme nyt kasvaneet mittakaavaetujen kannalta riittävän suureksi, keskitymme kannattavuuden parantamiseen.

Rakennusalan merkittävästä hiljenemisestä huolimatta olemme saavuttaneet vahvan aseman Baltian maissa. Edistymme merkittävästi Puolassa. Hyvä asemamme Tšekin tasavallassa ja Slovakiassa tuo toimintaan vakautta. Venäjällä kannattavuus oli erityisen hyvä Pietarissa, kun taas Moskovan ja Jekaterinburgin toiminnot ovat vielä alkuvaiheessaan. Laajenemisemme siellä jatkuu, mutta vauhti hidastuu.

Haluan lausua parhaat kiitokseni työntekijöillemme. Olette kiistatta osoittaneet, että liiketoimintamme koostuu ihmisistä. Vuosi 2008 oli suurten saavutusten vuosi, ja te teitte sen mahdolliseksi. European Rental Association (ERA) -järjestön kaikkien aikojen ensimmäinen Vuoden vuokrausyritys -palkinto osoittaa, että myös ulkoiset kumppanimme ja sidosryhmämme arvostavat ponnisteluitamme rakentaa yhtenäisen Cramo. Työmme jatkuu.

Kiitän osakkeenomistajia heidän jatkuvasta tuestaan. Kannattaa olla kärsivällinen, sillä olen varma, että kuulumme niihin yhtiöihin, jotka menestyvät myös hankalina aikoina. Perustamme on vanha. Meillä on nykyaikainen kalusto ja erittäin osava henkilöstö. Vuonna 2008 tehdyt toimet osoittavat jo, että liiketoimintamme joustavuus tuottaa tulosta. Meillä on selvä suunnitelma vuodelle 2009, jolloin vahvistamme tasettamme ja teemme edelleen parhaamme menestyäksemme muuttuvissa olosuhteissa.

Vesa Koivula

HYVÄT CRAMON OSAKKEENOMISTAJAT

Vuonna 2008 Cramon markkinat kokivat jyrkän käänteen. Finanssikriisi, joka alkoi jo vuoden 2007 keskivaiheilla, vaikutti koko talouteen vuonna 2008. Vuoden 2008 jälkipuoliskolla kriisi iski koko voimallaan maailman teollisiin markkinoihin.

HALLITUKSEN PUHEENJOHTAJAN KIRJE OSAKKEENOMISTAJILLE

Tärkein asiakaskuntamme, rakennusteollisuus, tunki iskun ensimmäisten joukossa.

Tilanteen ironisuus on hätkähdyttävä. Vaikka vuosi 2008 oli kaikissa suhteissa hyvä vuosi Cramolle – niin kasvu kuin tuloskin olivat hyvät – osakekurssi putosi alle yhtiön nettovarallisuuden, mikä on selvästi ”kriisitilanteen” arvostus.

Syy tälle arvostukselle on selvä ja looginen. Koska Cramolla on suuri velkataakka, sen ei uskota voivan menestyä liiketoiminnassaan taantumän mahdollisesti pidentyessä. Haluan esittää muutamia näkökohtia, joiden perusteella Cramon luontaiset vahvuudet mielestäni voittavat laman ja velkojen taakan.

Ensimmäisenä mainittakoon yhtiön johto. Cramo on hyvin johdettu yhtiö. Yhtiön taustalla on useita fuusioita, ja Cramon ylin johto on tehnyt lujasti työtä luodakseen yhtenäisen Cramon. Sen tärkein ominaisuus on kyky kohdentaa yhtiön omaisuus tarpeen mukaan eri toimipisteisiin, eri alueille ja eri maihin. Tämä johtaa hyvään käyttöasteeseen. Työn tuloksellisuus näkyy yhtiön suhteellisissa tuotoissa, jotka ovat säilyneet hyvinä myös hiljaisina aikoina, kuten vuoden 2008 lopulla.

Toisen maininnan ansaitsee omaisuuden hallinta. Cramo selviää velkataakastaan hyvin. Ylivoimaisesti suurin osa Cramon velasta on pitkäaikaista ja erääntymiset alkavat vasta vuonna 2012. Rakennuskoneiden ja -laitteiden vuokraukselle on tyypillistä, että kassavirta ennen investointeja on vahva. Cramon kalustokanta on nykyaikainen, ja yhtiö pystyy säännöstelemään investointiensä tasoa aiheuttamatta haittaa liiketoiminnalle. Tämänhetkinen linja, jossa pidättydytään uusista investoinneista, varmistaa velkojen nopean pienenemisen.

Kolmanneksi haluan tuoda esiin liiketoimintamallimme. Cramo tunnetaan rakennuskoneiden ja -laitteiden vuokrausyrityksenä, mutta se on myös hyvin aktiivinen siirtokelpoisten tilojen vuokraaja. Toiminnan juuret ovat työmaatiloiissa, mutta niiden lisäksi tarjonta kattaa nykyään laajan valikoiman tilatarpeita, kuten koulut, sairaalat, päiväkodit ja toimistot. Vuokra-ajan mediaani on yli viisi vuotta, mikä tuo vakautta. Uudisrakentamisen väheneminen lisää joustavan vuokratilan kysyntää.

Rakentaminen sinänsä ei ole yhtenäinen liiketoiminnan ala. On tehtävä ero asuin-, liike-, teollisuus- ja infrastruktuurirakentamisen välillä. Korjaus- ja lisärakentaminen muodostaa myös merkittävän osan rakennusteollisuutta. Nämä markkinat eivät ole lamassa, kuten ei myöskään infrastruktuurirakentaminen.

Kaiken kaikkiaan tämän päivän Cramon liiketoimintamahdollisuudet ovat hyvin mielenkiintoiset. Rahoituksen ollessa tiukoilla koneiden ja laitteiden vuokraaminen on houkutteleva vaihtoehto. Cramo, jonka käyttöasteet ovat hyvät, pystyy tarjoamaan nykyaikaista kalustoa houkuttelevin hinnoin. Liiketoimintamalli sopii yhtä hyvin kypsille markkinoille kuin idän kehittyville markkinoille, joilla on paljon patoutunutta kysyntää.

Toivotan uudet osakkeenomistajat tervetulleiksi yhtiöön ja kiitän kaikkia osakkeenomistajia. Edessämme on haastava ajanjakso, mutta uskon, että työmme lopulta palkitaan.

Stig Gustavson

STRATEGIA MUKAUTUU MUUTTUVAAAN TILANTEeseen

Vuonna 2008 Cramo jatkoi vahvan kansainvälisen kasvun strategiansa toteuttamista ja lisäsi määrätietoisesti liiketoimintamallinsa joustavuutta vastatakseen markkinaolosuhteiden nopeisiin muutoksiin. Kannattavuuteen kiinnitettiin entistä enemmän huomiota.

STRATEGISET TEEMAT

Cramon strategiset teemat perustuvat yhtiön visioon, arvoihin ja yritysilmeseen. Strategiset teemat määrittävät nykyiset strategiset painopistealueet ja prioriteetit, joiden avulla kannattava kasvu voidaan saavuttaa.

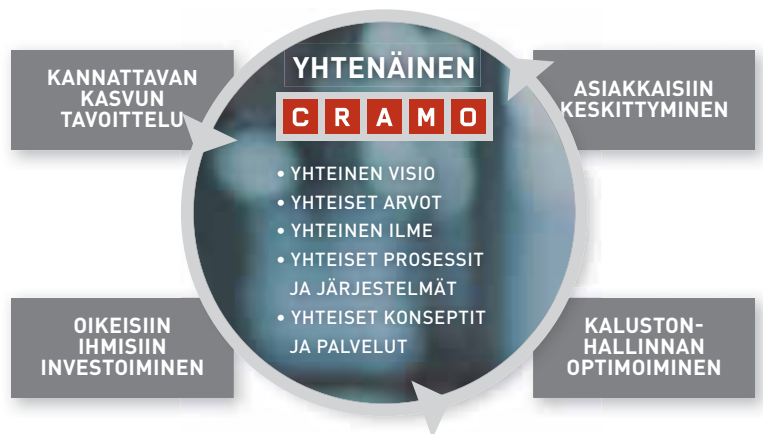
YHTENÄINEN CRAMO

Cramon tavoitteena on yhdistyneen Cramon voimaa hyödyntämällä tuottaa kannattavaa ja pitkäaikaista arvonnousua osakkeenomistajille yhtiön kahdella ydinliiketoiminta-alueella, kone- ja laitevuokrauksessa sekä siirtokelpoisissa tiloissa. Yhtiö keskittyy tärkeimpiin markkinoihinsa Pohjoismaissa sekä nopeasti kasvaviin Keski- ja Itä-Euroopan markkinoihin. Tarkennetun strategian ansiosta Cramo-konseptia voidaan viedä tehokkaasti uusille markkinoille.

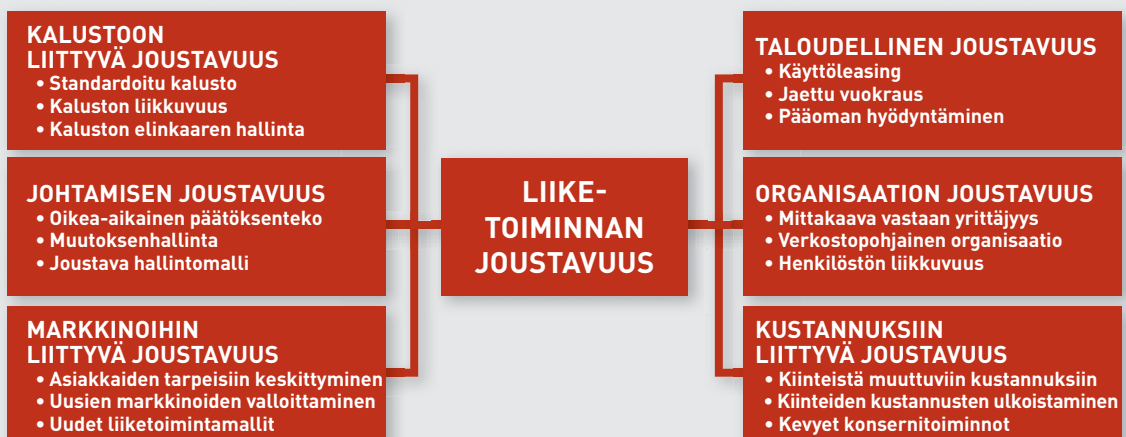
LIIKETOIMINNAN JOUSTAVUUS

Nopea mukautuminen on kiivaasti muuttuvalla vuokraustoimialalla ensiarvoisen tärkeää. Cramon vahvuuksia on joustava liiketoimintamalli, joka on saatu aikaan kehittämällä joustavuutta kuudella alueella: vuokrauskalustossa, rahoituksessa, johdossa, organisaatiossa, markkinoilla ja asiakkaissa sekä kustannusrakenteessa.

CRAMO-KONSERNIN STRATEGISET TEEMAT

LIIKETOIMINNAN JOUSTAVUUS NOPEASTI MUUTTUVISSA OLOSUHTEISSA

STRATEGIA

TOTEUTUMINEN 2008

TAVOITTEET 2009

KANNATTAVAN KASVUN TAVOITTELU

- Eriytetty strategia ja keskittyminen kannattavaan kasvuun kullakin markkinalla
- Tarjonnan innovointi ja ulkoistamisen edistäminen Pohjoismaissa
- Keskittyminen kasvaville Keski- ja Itä-Euroopan markkinoille
- Cramo-konseptin käyttöönotto koko konsernissa
- Maiden ja tuotealueiden välisten synergioiden kehittäminen ja hyödyntäminen
- Kattavaan toimipisteverkkoon ja tuotevalikoimaan tehtävien investointien tukeminen
- Orgaanisen kasvun täydentäminen yritysostoin
- Liiketoiminnan joustavuuden parantaminen

- Liikevaihto ja kannattavuus olivat lähes tavoitteiden mukaiset
- Toiminta ja markkinaosuus kasvoivat useimmilla markkinoilla
- Kasvu oli vahvinta Keski- ja Itä-Euroopassa
- Kohdennettuja investointeja vuokrauskaluston ja toimipisteverkon täydentämiseen kautta koko konsernin
- Toiminta laajeni Slovakiaan ja uusille alueille Venäjällä
- Orgaanista kasvaa tuettiin useilla yritysostoilla ja ulkoistussopimuksilla
- Kone- ja laitevuokrauksen ja siirtokelpoisten tilojen liiketoiminnat sovitetiin toiminnallisesti ja organisatorisesti yhteen
- Tehostamistoimet ja kustannusleikkaukset hitaasti kasvavilla markkinoilla onnistuivat
- Kaikille markkinoille tehtiin valmiussuunnitelmat
- Taloudellisessa joustavuudessa saavutettiin merkittäviä parannuksia
- Sisäistä valvontaa ja riskienhallintatoimia kiristettiin

- Keskittyminen positiiviseen kassavirtaan investointien jälkeen
- Velkaantumisen vähentäminen taloudellisen joustavuuden parantamiseksi
- Keskittyminen kannattavuuden säilyttämiseen
- Uusien valmiussuunnitelmien toteuttaminen heikoimmin menestyvillä markkina-alueilla
- Uusien valmiustoimien suunnittelu kaikille markkinoille
- Riskinhallintatoimien ja -prosessien kiristäminen entisestään
- Kasvupanostuksen keskittäminen Keski- ja Itä-Euroopan alueelle

ASIAKKAISIIN KESKITYMINEN

- Toimialaosaamisen kehittäminen asiakkaiden liiketoiminnan ja prosessien ymmärtämiseksi entistä paremmin, mikä erottaa Cramon kilpailijoista
- Cramon asiakaslähtöisen organisaation hyödyntäminen entistä tehokkaammin
- Keskittyminen asiakaslähtöiseen innovointiin yhteistyössä avainasiakkaiden kanssa
- Paikallisen yrittäjähenkisen myyntitoiminnan säilyttäminen
- Asiakastytyväisyyden mittaaminen
- Asiakkaiden kasvun tukeminen kansallisesti ja kansainvälisesti

- Uusi liiketoimintatietoportaali otettiin käyttöön useissa maissa, ja uuden vuokrausjärjestelmän kehitys jatkui
- Avainasiakkuusjärjestelmää laajennettiin ja aloitettiin toimialakohtaisen myyntiorganisaation kehittäminen
- Myynti- ja asiakaspalvelukoulutusta annettiin useissa maissa
- Uusia tuotteita ja uusia asiakaspalvelutapoja otettiin käyttöön
- Uusia, asiakaslähtöisiä palvelumalleja kehitettiin ja otettiin käyttöön useissa maissa

- Pitkäaikaisten asiakassuhteiden lujittaminen koko konsernissa, ulkoistamissopimukset mukaan luettuina
- Cramo-konseptin jatkokehitys asiakkaiden tarpeiden mukaisesti
- Yhtenäinen tarjonta ja liiketoimintojen yhdistämisen tuomien synergioiden hyödyntäminen edelleen
- Asiakastytyväisyyden ja bränditietoisuuden mittaamisen parantaminen
- Asiakaskeskeisen koulutuksen jatkaminen kaikilla markkinoilla

OIKEISIIN IHMISIIN INVESTOIMINEN

- Yhteisen kulttuurin, yhteisten arvojen ja palkitsevan ympäristön luominen
- Oikeiden ihmisten houkuttelevuus tulemaan halutuksi työnantajaksi
- Ihmisten kehittäminen tarjoamalla koulutusta sekä mahdollisuuksia kasvuun ja osaamisen kehittämiseen
- Oikeiden ihmisten pitäminen yhtiössä juhlistamalla onnistumisia ja luomalla voittamisen kulttuuria

- Cramon arvot päivitettiin
- Henkilöstöorganisaatiota vahvistettiin
- Konsernitason henkilöstöprosessien, -järjestelmien ja -työkalujen kehitys aloitettiin
- Yhteisten henkilöstöprosessien ja -työkalujen käyttöönotto aloitettiin useissa maissa
- Laaja-alainen johtajuuden ja lahjakkuuden kehittäminen jatkui, ja Cramo-Akatemia perustettiin
- Henkilöstön tyytyväisyyttä selvitettiin
- Business intelligence -prosessi toteutettiin

- Konsernitason henkilöstöprosessit ja perustyökälyt otettiin käyttöön kaikissa maissa
- Yhteiset johtamiskäytännöt ja järjestelmällinen lahjakkuuksien hallintaprosessi otettiin käyttöön, Cramo-Akatemia aloitti toimintansa
- Cramo-koulun toteuttaminen jatkui
- Henkilöstökyselyt kaikissa maissa
- Yhteiset säännöt kannustinpalkkauksesta

KALUSTONHALLINNAN OPTIMOIMINEN

- Kaluston optimoitu kohdentaminen eri maihin
- Konsernin ostovoiman hyödyntäminen
- Monitoimittajastrategian luominen
- Kaluston ja toimittajien standardien ja vaihtoehtojen hallinta
- Yhteisen kalustonkehityksen ja kalustostrategian toteuttaminen
- Kumppanuuksien luominen avaintoimittajien kanssa uusien tuotteiden kehittämiseksi

- Kaluston nykyaikaistaminen ja standardisointi jatkui
- Investointitasojen nopea ja määrätietoinen sopeuttaminen uusiin markkinaolosuhteisiin
- Sisäisiä kalustonsiirtoprosesseja, järjestelmiä ja organisaatiota parannettiin kaluston liikkuvuuden lisäämiseksi
- Konsernitason koordinoitua ja ulkoisen kaluston myyntiprosessin tukea lisättiin
- Kalustonhallintaprosesseja parannettiin ja keskitettiin, monissa maissa kehitettiin logistiikkakeskuksia sekä korjaus- ja huoltorakenteita
- Otettiin käyttöön monitoimittajainen hankintarakenne

- Investoinnit on keskeytetty, ja kasvaa saadaan pääasiassa nykyisen kaluston entistä tehokkaammalla käytöllä
- Konsernin ostovoimaa käytetään lisähyötyjen saamiseksi kalustotoimituksista
- Prosesseja, työkaluja ja kanavia kaluston ulkoista myyntiä varten kehitetään
- Kalustonhallintaprosesseja ja -organisaatiota kehitetään edelleen
- Kaluston elinkaaren hallinta otetaan käyttöön

YHTENÄINEN CRAMO

- Yhtenäisen sisäisen kulttuurin ja yhteisen vision luominen

- Visio ja arvot päivitettiin ja niistä tiedotettiin
- Uusi intranet kehitettiin
- Aktiivinen Inspiraatio – konsernin laajuinen ideointi

- Vision ja arvojen viestiminen kaikille työntekijöille (paikallisella tasolla)
- Uuden intranetin käyttöönotto
- Aktiivisen Inspiraation paikallinen toteutus

- Yhteisen identiteetin ja ulkoisen ilmeen luominen

- Asiakastytyväisyyskysely ja brändikysely yhdeksällä markkina-alueella
- Konsernin verkkosivuston päivitys ja käyttöönotto jäljellä olevilla (kahdella) markkinalla
- Brändiportaali
- Cramo-brändiin siirtyminen yritysostojen yhteydessä (esim. Latvia)

- Yksi nimi, yksi brändi kaikilla markkinoilla
- Ostettujen yksiköiden sujuva brändin vaihto
- Asiakastytyväisyyskysely ja brändikysely 4–6 markkinalla
- Brändiportaalin rakentaminen ja toteutus

- Yhteisten prosessien ja järjestelmien luominen

- Uuden vuokrausjärjestelmän kehittäminen
- Konsernin liiketoimintatieto- ja suunnitteluratkaisun kehittäminen ja toteutus
- Konsernin sisäisen kalustonsiirtoprosessin kehittäminen
- Standardisoidun toimipistemallin luominen

- Vuokrausjärjestelmän käyttöönotto alkaa 2009
- Liiketoimintatieto- ja suunnitteluratkaisun käyttöönotto
- Konsernin portaaliratkaisun toteuttaminen

- Yhteisten konseptien ja palveluiden luominen

- Uusi siirtokelpoisten tilojen strategia

NOPEASTI MUUTTUVAT MARKKINAolosuhteet

Pohjois-Amerikan ja Euroopan rahoitusmarkkinoiden epävakaus johti vuonna 2008 maailmanlaajuiseen finanssikriisiin, joka laajeni nopeaksi yleiseksi laskusuhdanteeksi.

Maailman talouskasvun odotetaan heikkenevän edelleen vuonna 2009. Euroopan ja Aasian kehittyvien talouksien kasvu jatkuu, mutta vastapainona tärkeimpien kehittyneiden talouksien, kuten Yhdysvaltain, euroalueen ja Japanin, talous taantuu.

EUROOPAN TALOUSKASVU HIDASTUU

Vuoden 2008 toisella puoliskolla syvenevä maailmanlaajuinen rahoituskriisi alkoi vaikuttaa taloudellisen kasvun mahdollisuuksiin. Euroopassa tiukkenevat rahoitusolosuhteet, aiempaa heikompi tulokehitys sekä osakkeiden ja kiinteistöjen hinnanlaskun negatiiviset vaikutukset painoivat kulutusta, investointeja ja luottamustasojä alapäin. Kun rahatalouden tilannetta ja rahoitusalan kuohuntaa helpottavat toimet alkavat vaikuttaa, vuoden 2008 kolmannen neljänneksen lopulla alkaneiden äärimmäisten taloudellisten hankaluuksien odotetaan jäävän lyhytikäisiksi. Euroopan taloudellisen aktiivisuuden odotetaan kuitenkin pysyvän heikkona suurimman osan vuotta 2009, eikä ensimmäisiä toipumisen merkkejä odoteta ennen vuoden 2009 loppua.

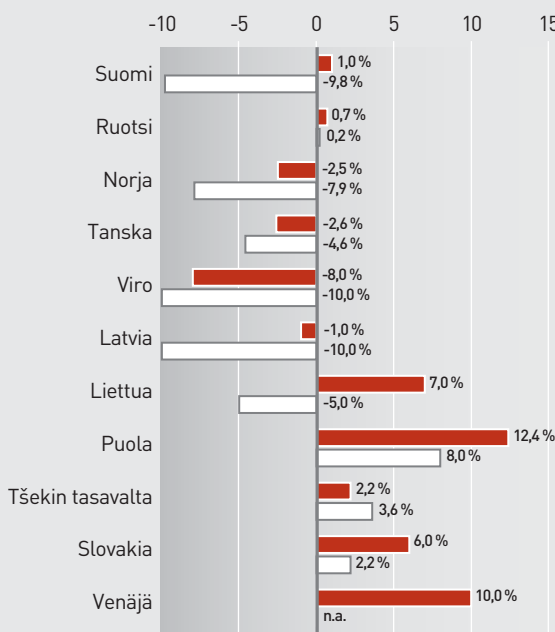
Tuoreiden Kansainvälisen valuuttarahaston ja OECD:n talouskasvuennusteiden mukaan euroalueen bruttokansantuotteen kasvu vuonna 2008 on

1,0 prosenttia, joka on alle puolet vuonna 2007 saavutetusta kasvusta. Vuonna 2009 euroalueen odotetaan taantuvan noin 2,0 prosenttia. (Lähde: OECD Economic Outlook, marraskuu 2008; IMF World Economic Outlook Update, tammikuu 2009.)

OECD:n mukaan Norjan talous kärsii Pohjoismaista vähiten, ja sen bruttokansantuotteen kasvuvauhti on 2,7 prosenttia vuonna 2008 ja 1,3 prosenttia vuonna 2009. Suomen bruttokansantuotteen odotetaan kasvavan 2,1 prosenttia vuonna 2008, mutta kasvu hidastuu 0,6 prosenttiin vuonna 2009. Ruotsin bruttokansantuotteen odotetaan kasvavan alle prosentin vuonna 2008, ja sen kasvun odotetaan pysähtyvän kokonaan vuonna 2009, kun taas Tanskan talouskasvu lähes pysähtyy jo vuonna 2008 ja talouden odotetaan taantuvan 0,5 prosenttia vuonna 2009. (Lähde: OECD Economic Outlook, marraskuu 2008.)

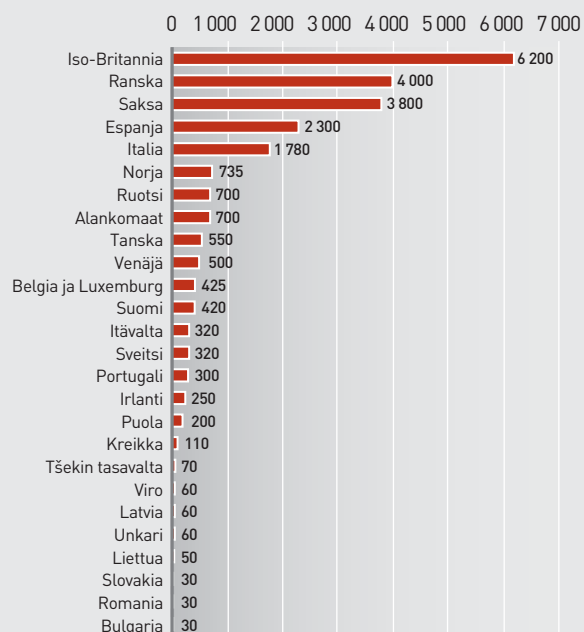
Kansainvälisen valuuttarahaston mukaan Keski- ja Itä-Euroopan ja Venäjän bruttokansantuotteiden kasvuvauhdin odotetaan myös hidastuvan. Keski- ja Itä-Euroopan alueen talouden odotetaan kasvavan 3,2 prosenttia vuonna 2008 ja 0,4 prosenttia vuonna 2009, kun taas vastaavat luvut Venäjän osalta ovat 6,2 prosenttia ja -0,7 prosenttia. (Lähde: IMF World Economic Outlook, tammikuu 2009.)

RAKENTAMISEN KASVU, % ARVIO, 2008-2009 (VAKIOHINNAT)

■ 2008 □ 2009 arvio | Lähde: Euroconstruct, joulukuu 2008

EUROOPAN VUOKRAUS- MARKKINOIDEN KOKO 2007 VUOKRAUKSEN KOKONAISLIIKEVAIHTO (M€)

Lähde: European Rental Association Best Estimates, kesäkuu 2008.

TALOUDELLINEN EPÄVAKAUS VAIKUTTAA RAKENNUSMARKKINOIHIN

Voimakkaan kasvuvaiheen jälkeen useimpien Euroopan maiden rakennusmarkkinoiden kasvu hidastui vuonna 2008, kun maailmanlaajuinen taloudellinen epävarmuus alkoi vaikuttaa rakennusinvestointeihin. Heikkenevä kysyntä yhdessä kasvavien kustannusten ja rahoituksen rajoitetun saatavuuden kanssa johti rakennushankkeiden lykkäämiseen ja peruuttamiseen. Vakaat rakennustoiminnan tilauskannat kuitenkin tukivat tyydyttävää rakennustoiminnan aktiivisuutta vuoden 2008 loppuun saakka. Rakennusmarkkinoiden reaalkasvu Pohjoismaissa vuonna 2008 vaihteli Tanskan arvioidusta -2,6 prosentista Suomen 1,0 prosenttiin. Keski- ja Itä-Euroopassa rakennusmarkkinoiden arvioitu kasvuvauhti vuonna 2008 vaihteli Viron -8 prosentin ja Puolan 12,4 prosentin välillä. (Lähde: Euroconstruct, joulukuu 2008.)

Joillakin Cramon markkinoilla jo vuonna 2007 alkanut asuinrakentamisen hidastuminen paheni useimmilla markkinoilla jyrkäksi laskuksi. Asuinrakentamisen kasvuvauhti Pohjoismaissa vaihteli Norjan arvioidusta -13,5 prosentista Tanskan -5,2 prosenttiin. Keski- ja Itä-Euroopan alueella kasvuvauhti vaihteli Viron -35 prosentista Slovakian 16,0 prosenttiin. Vaikka rakentamisen kokonaiskasvuun vaikutti asuinrakentamisen laskusuhdanne, muun kuin asuinrakentamisen arvioitu kasvuvauhti Pohjoismaissa vaihteli Tanskan -0,1 prosentista Norjan 6,0 prosenttiin sekä Keski- ja Itä-Euroopassa Tšekin tasavallan -1,1 prosentista Puolan 10,3 prosenttiin. Maa- ja vesirakentamisen kasvuvauhdit Pohjoismaissa vaihtelivat Norjan 0,5 prosentista Ruotsin 11,9 prosenttiin sekä Keski- ja Itä-Euroopassa Slovakian -6,1 prosentista Puolan 14,3 prosenttiin.

Vuonna 2009 rakentamisen määrän odotetaan kehittyvän negatiivisesti erityisesti Pohjoismaissa ja

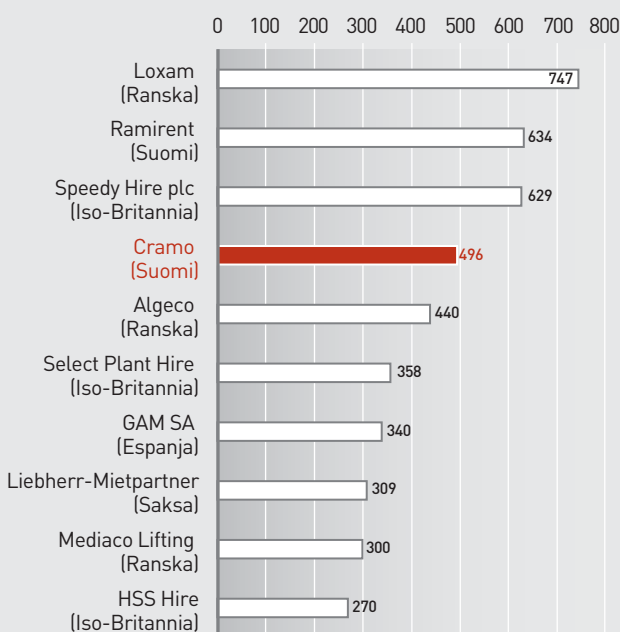
Baltian maissa. Puolassa, Tšekin tasavallassa, Slovakiassa ja Venäjällä rakentamisen odotetaan jonkin verran kasvavan, mutta kasvuvauhti on edellisvuosia hitaampi. Asuinrakentamisen odotetaan pysyvän heikona useimmilla markkinoilla, ja myös muun kuin asuinrakentamisen kasvun odotetaan tasaantuvan. Julkisen sektorin rahoituksen odotetaan ruokkivan jonkin verran kasvua maa- ja vesirakentamisessa ja jossakin määrin muussa kuin asuinrakentamisessa. Korjausrakentamisen odotetaan kasvavan edelleen tasaisesti.

VUOKRAUSMARKKINOIDEN KASVU JATKUI

Taloudellinen epävarmuus sekä rakentamisen ja teollisen toiminnan laskusuhdanne vaikuttivat myös Euroopan vuokrausmarkkinoihin. European Rental Association -järjestön ja Cramon arvioiden mukaan kone- ja laitevuokrausmarkkinoiden arvo vuoden 2007 lopussa niillä markkinoilla, joilla Cramo toimii, oli arviolta 3,2 miljardia euroa, mikä tarkoittaa noin 20 prosentin kasvua edellisvuoteen verrattuna. Cramon arvion mukaan vuokrausmarkkinat kasvoivat edelleen yleistä rakennustoimintaa nopeammin vuonna 2008. Vuokraustoiminta oli edelleen vilkasta useimmilla Cramon markkina-alueilla Baltian maita ja Tanskaa lukuun ottamatta, joissa markkinoiden kasvu oli rajoittuneempaa.

Cramon odotusten mukaan taloudellisen taantuman vaikutus vuokrauspalveluiden kysyntään ei ole niin vakava kuin pelätty vaikutus rakennusalaan yleensä. Cramo odottaa vuokrauksen penetraatioasteen jatkuvan nousuaan, kaluston ulkoistamisen lisääntyvän ja myös vuokraukseen liittyvien palveluiden kysynnän lisääntyvän edelleen. Syklisessä laskusuhdanteessa vuokrauspalvelut ovat houkutteleva vaihtoehto uuden kaluston ostolle. Suhteellisen korkean käyttöasteensa

JOHTAVAT VUOKRAUSYRITYKSET EUROOPAN LIIKEVAIHDON MUKAAN 2007/2008 (M€)

Lähde: International Rental News, kesäkuu 2008

ansiosta vuokraus on kaluston omistamiseen verrattuna kustannustehokkaampaa. Se myös vapauttaa sijoitusvaroja muuhun käyttöön.

Yleisestä laskusuhdanteesta huolimatta siirtokelpoisten tilojen kysynnän odotetaan jatkavan kasvuaan. Kysyntää lisäävät muuttoliike, väestörakenteen muutokset sekä teollisuuden ja julkishallinnon joustavien tilaratkaisujen tarve. Siirtokelpoisten tilojen liiketoiminta on vähemmän syklistä kuin kone- ja laitevuokraus, mikä johtuu huomattavasti pidemmistä vuokrasopimuksista ja erilaisesta asiakaskunnasta.

VUOKRAUKSEN PITKÄN AIKAVÄLIN KASVUTEKIJÄT OVAT ENTISELLÄÄN

Tämänhetkisestä taloudellisesta epävakaudesta huolimatta Cramo uskoo, että kone- ja laitevuokrasalan positiiviset pitkän aikavälin kasvutekijät ovat entisellään. Rakennustoiminnan ja yleisen teollisen toiminnan odotetaan kärsivän vaikeuksista lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä, mutta toiminta alkaa jälleen vilkastua, kun rahoitusmarkkinat normalisoituvat ja luottamus talouteen palaa. Keski- ja Itä-Euroopan alueella on myös merkittävää patoutunutta rakentamisen kysyntää.

Vuokrauksen penetraatioaste on kasvanut kaikilla Cramon markkina-alueilla, mutta lisäkasvulle on edelleen tilaa, kun asiakkaat saavat lisää tietoa vuokrauspalveluista ja tottuvat vuokrauksen etuihin verrattuna kaluston omistamiseen. Erityisesti Keski- ja Itä-Euroopassa penetraatioaste on Länsi-Eurooppaan verrattuna edelleen alhainen.

Ulkoistamistoiminnan odotetaan kasvavan vaikeina aikoina, sillä eri toimialojen asiakkaat pyrkivät vapauttamaan rakennuskoneisiin ja -laitteisiin sidottua pääomaansa keskittymään ydinliiketoimintansa kehittämiseen. Ulkoistamalla kalustonsa asiakkaat

voivat nauttia kaikista vuokrausasiakkaiden saamista eduista, joita ovat mm. joustavuus, paremmat palvelut ja logistiikan tehokkuus. Lisäksi kalustovuokrausyritykset voivat saavuttaa parempia kaluston käyttöasteita.

Suuret kalustovuokrausyritykset voivat hyötyä **teknisistä innovaatioista** ja uusimmasta saatavilla olevasta kalustosta sekä kerätä erityyppisiin erikoiskoneisiin ja -laitteisiin liittyvää osaamista. Tekniset innovaatiot auttavat asiakkaita parantamaan toimintansa tehokkuutta korvaamalla ihmistyötä tekniikalla. Tehokkuuden tarve korostuu eniten kypsillä markkinoilla, joilla työvoimakulut vaikuttavat merkittävästi kannattavuuteen. Sama suuntaus on nousemassa esiin Keski- ja Itä-Euroopassa, jossa vanhoja käsikäyttöisiä työtapoja korvataan uuden tekniikan mahdollistamalla tehokkaammilla menetelmillä.

Vuokraukseen liittyvät palvelut, kuten työmaiden perustamispalvelut, tarjoavat jatkossakin kalustovuokrasalalle merkittäviä kasvumahdollisuuksia. Kalustovuokrausyritykset voivat hyötyä tästä rakentamalla näiden palvelualueiden ympärille osaamista ja palvelukonsepteja, joiden kautta ne voivat ottaa entistä laajemman vastuun hankkeista asiakkaiden tarpeiden mukaisesti.

Euroopan kalustovuokrasala on edelleen melko sirpaloitunut. Alalla on vain muutama vahva monikansallinen toimija ja suuri määrä pienempiä alueellisia tai paikallisia yrityksiä. Vaikean taloudellisen tilanteen odotetaan lisäävän kilpailua useimmilla markkina-alueilla, mutta se voi myös helpottaa koko toimialan uudelleenjärjestelyä luomalla uusia **yhdentymismahdollisuuksia**. Siirtokelpoisten tilojen markkinat ovat edelleen suhteellisen nuoret, mutta ne kehittyvät nopeasti useimmilla Cramon markkina-alueilla Suomea ja Ruotsia lukuun ottamatta, joissa toiminnan historia on pidempi.

VUOKRAUSLIIKETOIMINNAN KASVUTEKIJÄT

VUOKRAUSMARKKINOIDEN LISÄKASVU

VUOKRAUSMARKKINOIDEN KASVU

TAUSTALLA OLEVIA MARKKINOIDEN KASVU

LISÄKASVUTEKIJÄT/-MAHDOLLISUUDET

- Markkinaosuuden voittaminen nykyisillä markkinoilla
- Uudet markkinat, tuotealueet, palvelut ja asiakassegmentit
- Yritysosto- ja ulkoistamismahdollisuudet

ASIAKKAIDEN TARPEET

- Keskittyminen ydinliiketoimintaan
- Parantunut tehokkuus ja sijoitetun pääoman tuotto
- Parantunut laatu, turvallisuus ja määräraysten noudattaminen

SYITÄ VUOKRATA

- Talous – parempi sijoitetun pääoman tuotto
- Oikea kalusto – oikeaan aikaan
- Palvelu – hyvä saatavuus
- Normit ja turvallisuus – riskien vähentäminen

VUOKRAUKSEN KASVUTEKIJÄT

- Vuokrauksen penetraatioaste
- Ulkoistaminen
- Tekniset innovaatiot
- Vuokraukseen liittyvät palvelut
- Yhdentyminen

TAUSTALLA OLEVIA MARKKINOIDEN / ASIAKKAIDEN MARKKINOIDEN KASVU

- Kasvat rakennusmarkkinat
- Vakaat teolliset investoinnit, kasvava julkisen sektorin panos, taustalla myös EU:n rahoitus

VUOKRAUSTOIMIALAN KEHITYS

VUOKRAUSRYITYSTEN HILJATTAIN KEHITTÄMÄT STRATEGIAT

Viime vuosien aikana johtavat vuokrausryitykset erityisesti Euroopassa ovat toteuttaneet yhteneviä tai jopa samanlaisia strategioita, jotka antavat parhaita viittauksia tulevasta.

Suurten ja markkinoita kattavien verkostojen kehittyminen on tärkeillä markkinoilla mahdollistanut

- keskittämiseen perustuvan lähestymistavan, joka auttaa rationalisoimaan kaupallisia toimintoja, huoltoa, logistiikkaa ja muita tukitoimintoja
- erikoistumisen useaan alaan tiettyjen tuoteryhmien erityispiirteiden mukaisesti:
 - mekaanisten nostinten tuotevalikoima, jolla voidaan valloittaa suurin mahdollinen määrä markkinasegmenttejä
 - tehon- ja lämpötilanohjaussektori, joka suosii teollisia markkinasegmenttejä ja yleisesti muita kuin rakentamiseen liittyviä markkinasegmenttejä
 - väliaikaisten tilojen liiketoiminta ja siihen liittyvät tuotteet, joita myös on monilla markkinasegmenteillä
- uuden maailmanlaajuisia asiakkuuksia koskevan politiikan – suurille vuokraustoimijoille, joilla on laajat verkostot ja jotka toimivat monikansallisesti, suurasiakkaat edustavat yhä kasvavaa osaa liikevaihdosta.

Vuokrausryitykset pyrkivät pienentämään rakennusalan ja erityisesti talonrakennusalan osuutta toiminnoistaan. Tämän seurauksena vuokrauskonseptin kasvava penetraatio muilla markkinoilla (teollisuus, tuulivoima, energian jakelu, tapahtumat, kotitaloudet...) voi vain kasvattaa vuokrausmarkkinoiden kokoa ja suojata vuokrausryityksiä rakentamisen merkittävältä laskusuhdanteelta.

Tarve vähentää kustannuksia ja parantaa tuottavuutta on saanut vuokrausryitykset tarkastelemaan sisäisiä prosessejaan ja ottamaan käyttöön uusia tekniikoita. Tällaisia tekniikoita ovat esimerkiksi omaisuuden seuranta sekä monenlaiset verkossa toteutettavat prosessit (liiketapahtumat, huollon hallinnointi, osien tilaaminen).

Joidenkin uusien tekniikoiden edut ylittävät pelkän kalustologistiikan ja lopulta vähentävät linkaarikustannuksia sen lisäksi, että ne parantavat takuita, takaisinostosopimuksia ja rahoitusopimuksia. Laitevalmistajat ovat mukana kehityksessä, ja jotkin niistä ovat viimeisen vuoden aikana käynnistäneet laajoja innovatiivisia ohjelmia.

TOIMIALAN JA MARKKINOIDEN OLOSUHTEET SEURAAVINA KAHTENA VUONNA

Koska rakennusmarkkinoilla on monissa maissa laskusuhdanne ja yleinen taloudellinen tilanne heikkenee kansainvälisesti, on selvää, että vuokrauskalusto joko ylittää markkinoiden kysynnän ja/tai on riittämätön.

Vaikka suuret vuokrausryitykset ovat aloittaneet varastojensa vähentämisen ja jatkavat sitä, pienemmillä yrityksillä on yleensä tapana vastustaa kehitystä, minkä tuloksena käyttöaste laskee ja hintoihin syntyy painetta.

Samanaikaisesti vuokrausryitykset tuottavat käteistä rahaa ja hallinnoivat sitä, minkä vuoksi investointisuunnitelmat saavat odottaa. Lisäksi vuokrausryitykset voivat käyttää osan käteisvaroistaan osakkeiden takaisinostoon ja näin hyötyä pörssiyhtiöiden osakekurssien jyrkästä pudotuksesta.

PITKÄN AIKAVÄLIN KEHITYSSUUNNAT

Jatkuva ulkoistamissuuntaus aiheuttaa painetta urakoitsijoille, ja viimeaikainen kehitys osoittaa, että kiinnostus oman kaluston hallinnointiin on vähenemässä. Avainkysymys on, miten kauan suuret urakoitsijat Euroopassa aikovat jatkaa kalustonvuokrausryitysten pyörittämistä.

Vuokrauksen kehitys on vakaa, vaikka siinä onkin vaihtelua taloudellisten suhdanteiden mukaan. On melko selvää, että laskusuhdanteet lisäävät vuokrauksen penetraatioastetta. Tämä on todettu ja analysoitu Pohjois-Amerikan vuokrausmarkkinoilla viimeisten 25 vuoden aikana, ja tämä toistuu todennäköisesti vallitsevan kriisin aikana.

Markkinat kypsyvät nopeammin globalisoituvassa taloudessa, minkä tuloksena vuokrauksen penetraatioaste kasvaa nopeammin kehittyvillä ja/tai alikehittyneillä markkinoilla. Omalla mantereellamme asia on näin Etelä- ja Itä-Euroopassa.

Vuokraustoimialan viimeaikainen keskittyminen useissa Länsi-Euroopan maissa on kasvattanut toimialan tietoisuutta, nostanut sen profiilia ja edistänyt uusien markkinasegmenttien valloittamista.

Michel Petitjean

Pääsihteeri, European Rental Association

EDISTYSTÄ KAIKILLA MARKKINOILLA

TAVOITTEET VUODELLE 2008

TÄRKEIMMÄT TAPAHTUMAT JA SAAVUTUKSET VUONNA 2008

KONE- JA LAITEVUOKRAUS

SUOMI

- Jatketaan kannattavaa kasvua.
- Lisätään asiakaskeskeisyyttä ja parannetaan asiakaspalvelua.
- Saavutettiin 17 prosentin kasvuvauhti.
- Kannattavuus säilyi lähes entisellään heikkenevillä markkinoilla.
- EBITA kasvoi 15,2 miljoonaan euroon (14,5).
- Toisella vuosipuoliskolla ryhdyttiin lisätoimiin kannattavuuden säilyttämiseksi.
- Myyntiorganisaatio toimialakohtaiseksi
- Myynti- ja esimieskoulutus

RUOTSI

- Jatketaan kannattavaa kasvua sekä organisesti että ulkoistamisen ja yritysostojen avulla.
- Keskitytään kokonaisratkaisun tarjoajan konseptiin, lisämyyntiin ja osaamisen kehittämiseen.
- Parannetaan asiakaspalvelua.
- Liikevaihto- ja kannattavuustavoitteet saavutettiin.
- Johtava markkina-asema vahvistui.
- Yritysostot vahvistivat asemaa Keski- ja Etelä-Ruotsissa.
- Merkittävä nelivuotinen kauppa LKAB:n kanssa.
- Rakentamiseen liittyvien palveluiden kysyntä kasvoi.

LÄNSI-EUROOPPA

- Otetaan johtava asema jatkuvan, nopean ja tasapainoisen kasvun kautta.
- Keskitytään kokonaisratkaisun tarjoajan konseptiin, lisämyyntiin ja osaamisen kehittämiseen.
- Laajennetaan toimipisteverkkoa edelleen.
- Liikevaihto kasvoi 30 prosenttia vaikeasta markkinatilanteesta huolimatta.
- Kannattavuuteen vaikuttivat nopea kasvu ja kireä kilpailu.
- Tanskassa saavutettiin kolmossija, ja Norjan kolmossija vahvistui.
- Yritysostot ja ulkoistamiset tukivat kasvua.
- Toimipisteverkko vahvistui.
- Kannattavuuden parantamiseksi ryhdyttiin kustannuksia leikkaaviin toimiin.

KESKI- JA ITÄ-EUROOPPA

- Jatketaan vahvaa organista kasvua.
- Pyritään hyvään kannattavuuteen kaikilla markkinoilla.
- Vastataan kasvavien markkinoiden tarpeisiin lisäämällä vuokrauskalustoa.
- Vastataan asiakkaiden tarpeisiin ja tiukentuneeseen kilpailuun parantamalla palvelua.
- Laajennutaan uusille markkinoille mahdollisuuksien mukaan.
- Laajennetaan toimipisteverkostoa edelleen.
- Nopea kasvu jatkui 33 prosentin tahdilla.
- Kannattavuus heikkeni Baltian liiketoiminnan hidastumisen vuoksi.
- Tšekin tasavallassa saavutettiin ykkössija, ja asema muilla markkinoilla vahvistui.
- Laajentuminen Jekaterinburgin ja Kaliningradin alueille Venäjällä, laajentuminen Slovakiassa.
- Toimipisteverkostoa vahvistettiin 27:llä 82:een toimipisteeseen
- Yritysostot tukivat kasvua Tšekin tasavallassa, Slovakiassa ja Latviassa.
- Kannattavuuden parantamiseksi ryhdyttiin kustannuksia leikkaaviin toimiin Baltian markkinoilla.
- Tehtiin kohdennettuja kalustoinvestointeja.

SIIRTOKELPOISET TILAT

- Ylläpidetään korkeaa käyttöastetta.
- Parannetaan markkinaosuutta Tanskassa ja Norjassa.
- Hyödynnetään piilevä kysyntä.
- Käynnistetään toiminta Baltian maissa.
- Tutkitaan mahdollisuuksia laajentaa uusille markkinoille Keski- ja Itä-Euroopassa.
- Käyttöaste pysyi korkeana.
- Tilauksen arvo nousi huomattavasti korkeammalle tasolle kaikissa Pohjoismaissa.
- Kannattavuus kehittyi hyvin erityisesti Suomessa ja Ruotsissa.
- Markkinaosuus kasvoi Tanskassa ja Norjassa.

Cramon toiminta jakaantuu kahteen liiketoimintasegmenttiin, jotka ovat kone- ja laitevuokraus ja siirtokelpoiset tilat. Kone- ja laitevuokrausta tarkastellaan maantieteellisten alueiden mukaan. Alueet on jaettu neljään

pääalueeseen: Suomi, Ruotsi, Länsi-Eurooppa, johon kuuluvat Norja ja Tanska, sekä Keski- ja Itä-Eurooppa, johon kuuluvat Baltian maat, Puola, Tšekin tasavalta, Slovakia ja Venäjä.

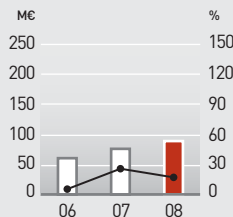
TAVOITTEET VUODELLE 2009

TALOUDELLINEN KEHITYS VUOSINA 2006–2008

- Saavutetaan paras mahdollinen kannattavuus heikkenevillä markkinoilla.
- Jatketaan valmiussuunnitelman mukaisia toimia.
- Kasvatetaan markkinaosuutta strategisilla painopistealueilla.
- Parannetaan asiakaspalvelua.
- Lisätään liiketoiminnan joustavuutta.

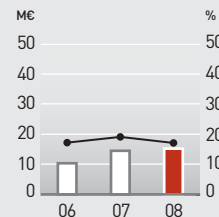
■ Liikevaihto ● Liikevaihdon kasvu, %

LIIKEVAIHTO, M€, JA SEN KASVU, %

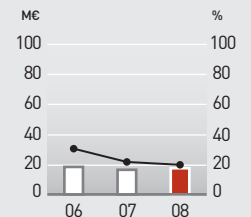
■ EBITA ● EBITA-%

EBITA, M€, JA EBITA-%

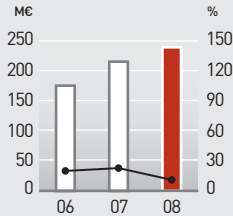
■ Bruttoinvestoinnit ● Bruttoinvestoinnit % liikevaihdosta

BRUTTOINVESTOINNIT, M€, JA % LIIKEVAIHDOSTA

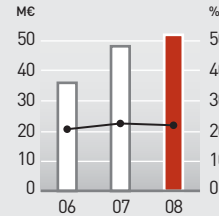

- Saavutetaan paras mahdollinen kannattavuus heikkenevillä markkinoilla.
- Jatketaan valmiussuunnitelman mukaisia toimia.
- Kasvatetaan markkinaosuutta strategisilla painopistealueilla.
- Keskitytään kokonaisratkaisun tarjoajan konseptiin ja lisämyyntiin.
- Lisätään penetraatioastetta ulkoistusten kautta.

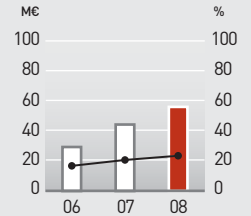
LIIKEVAIHTO, M€, JA SEN KASVU, %

EBITA, M€, JA EBITA-%

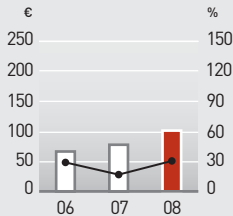

BRUTTOINVESTOINNIT, M€, JA % LIIKEVAIHDOSTA

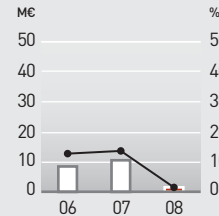

- Jatketaan valmiussuunnitelman mukaisia toimia.
- Tavoitellaan johtoasemaa tasapainoisen kasvun kautta.
- Parannetaan kannattavuutta.
- Tuodaan markkinoille täysi tuote- ja palveluvalikoima.
- Tuodaan kokonaisratkaisun tarjoajan konsepti suurasiakkaille.

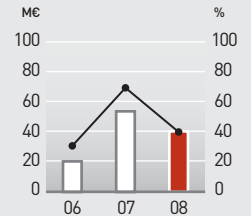
LIIKEVAIHTO, M€, JA SEN KASVU, %

EBITA, M€, JA EBITA-%

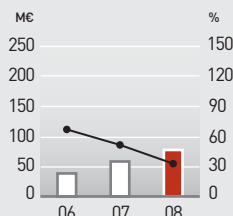

BRUTTOINVESTOINNIT, M€, JA % LIIKEVAIHDOSTA

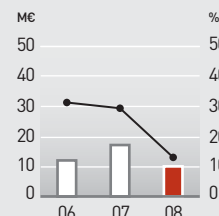

- Kasvu jatkuu Venäjällä, Puolassa, Tšekin tasavallassa ja Slovakiassa.
- Jatketaan valmiussuunnitelman mukaisia toimia.
- Laajennetaan asiakas- ja tuotesegmenttejä.
- Kokonaisratkaisun tarjoajan konsepti tuodaan markkinoille täydellä voimalla.
- Asiakasuskollisuutta pyritään lisäämään.
- Laajennetaan toimipisteverkostoa edelleen.
- Kehitetään uusia markkinoita mahdollisuuksien mukaan.

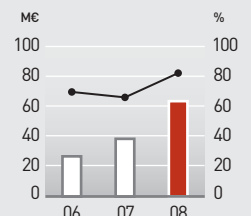
LIIKEVAIHTO, M€, JA SEN KASVU, %

EBITA, M€, JA EBITA-%

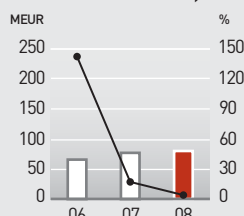

BRUTTOINVESTOINNIT, M€, JA % LIIKEVAIHDOSTA

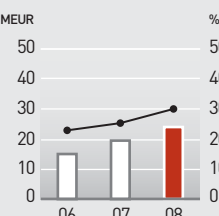
■ Liikevaihto ● Liikevaihdon kasvu, %

LIIKEVAIHTO, M€, JA SEN KASVU, %

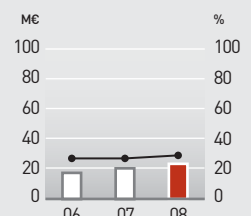
■ EBITA ● EBITA-%

EBITA, M€, JA EBITA-%

■ Bruttoinvestoinnit ● Bruttoinvestoinnit % liikevaihdosta

BRUTTOINVESTOINNIT, M€, JA % LIIKEVAIHDOSTA

- Pidetään käyttöaste, tilauskanta ja kannattavuus hyvinä.
- Hyödynnetään täysimääräisesti synergiat kone- ja laitevuokrauksen ja siirtokelpoisten tilojen välillä.
- Hyödynnetään kasvumahdollisuudet julkisella sektorilla.
- Kasvatetaan pitkäaikaisten vuokrasopimusten osuutta.
- Keskitytään kaluston optimointiin ja logistiikan tehokkuuteen.
- Kehitetään uusia tuotteita, jotka täyttävät tekniset vaatimukset erityisesti energiatehokkuuden ja erikoistilatarpeiden osalta.

SUOMESSA KESKITYTTIIN ASIAKKAISIIN JA PALVELUIHIN

420 M€
vuokraus-
markkinat 2007

2008

2,1 %
BKT:n kasvu

1,0 %
rakentamisen
kasvu

2009

0,6 %
BKT:n kasvu

-9,8 %
rakentamisen
kasvu

Lähteet:
Euroconstruct, joulukuuta
2008, OECD, marraskuuta
2008

Cramon Suomen kone- ja laitevuokrauksen vahvuus perustuu yrityksen vahvaan markkina-asemaan ja vuokraukseen liittyvien palvelujen laajaan valikoimaan. Kannattavaa kasvua tuetaan kehittämällä asiakaslähtöisiä vuokraukseen liittyviä palveluja.

Liiketoiminnan uudistaminen asiakaskeskeisyyttä parantamalla ja ulkoistamismahdollisuuksia luomalla tarjoaa Cramolle merkittäviä kasvumahdollisuuksia Suomessa. Kasvumahdollisuuksia sisältyy myös vuokraukseen liittyviin palveluihin ja uuteen tarjontaan. Lisäksi vuokrauksen käyttöastetta on mahdollista parantaa.

VUOKRAUKSEEN LIITTYVÄT PALVELUT VAHVISTUIVAT

Vuokraukseen liittyvien palveluiden liiketoiminta vahvistui, kun yhtiö täsmensi palvelutarjontaansa keskittyen olennaisiin vuokraukseen liittyviin palveluihin. Cramo tarjoaa nyt asiakkailleen täyden valikoiman vuokrausratkaisuja tiskiltä tapahtuvasta konevuokrauksesta monimutkaisiin vuokrakalusto- ja tilaratkaisuihin ja palveluihin kaikkialla maassa.

Yhteistyö konsernin muiden yksiköiden kanssa jatkui kansainvälisille asiakkaille suunnattujen rajat ylittävien vuokrausratkaisujen muodossa. Esimerkiksi lämmitysratkaisuja kehitettiin yhdessä Ruotsin ja Venäjän kanssa.

ASIAKASKESEISYYS LISÄÄNTYI

Cramo lisäsi toimintansa asiakaskeskeisyyttä. Esimerkiksi asiakkaiden segmentointia toimialoitain kehitettiin edelleen ja toimialapohjaisen myyntiorganisaation toteuttaminen aloitettiin. Toimintamallien ja johtamisen yhtenäistämiseksi järjestettiin kattava johdon koulutus. Asiakaspalvelukoulutus jatkuu vuonna 2009.

Cramon asiakkaita ovat rakennusteollisuus, muut teollisuudenalat, kaupan ala sekä julkinen sektori. Konsernin muihin osiin verrattuna Suomessa on asiakkaina myös runsaasti yksityisiä henkilöitä.

MARKKINAOSUUS KASVOI, KANNATTAVUUS HEIKKENI HIEMAN

Kilpailu kiristyi Suomen vuokrausmarkkinoilla vuonna 2008. Markkinoilla toimii kaksi johtavaa vuokrauspalveluiden tarjoajaa sekä kohtalaisen suuri määrä pieniä ja hyvin erikoistuneita paikallisia kilpailijoita.

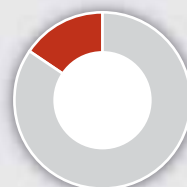
Vuoden aikana Cramo vahvisti asemaansa toisena Suomen kahdesta johtavasta toimijasta. Liikevaihto Suomessa kasvoi suunnitelman mukaisesti 17,1 prosenttia edellisvuodesta. Yhä useammat asiakkaat haluavat ostaa useita eri palveluita yhdeltä palveluntarjoajalta, mikä näkyi vuokraukseen liittyvien palveluiden hyvänä kysyntänä. Kysynnän voimakas kasvu kuitenkin hidastui toisella vuosipuoliskolla. Yhtiö supisti toimipisteverkkoaan viidellä, 61 toimipisteeseen. Telinepalveluyritys Pohjolan Teline Oy:n ostoa vahvisti Cramon asemaa Pohjois-Suomessa erityisesti teollisuusyritysten palveluntarjoajana.

Vuoden 2008 kokonaiskannattavuus jäi hieman vuoden 2007 tasosta. Vuoden 2008 EBITA oli 15,2 (14,5) miljoonaa euroa, mikä oli 17,1 (19,1) prosenttia liikevaihdosta. Kannattavuuden parantamistoimet autoivat pitämään koko vuoden kannattavuuden odotetulla tasolla. Cramo kävi kahdet yt-neuvottelut

KESKEISET TUNNUSLUVUT	2008	2007	MUUTOS, %
Liikevaihto, milj. euroa	88,7	75,8	17,1
EBITA, milj. euroa	15,2	14,5	4,7
EBITA-%	17,1	19,1	
Bruttoinvestoinnit pitkäaikaisiin varoihin, milj. euroa	17,4	16,4	6,3
Toimipisteiden määrä	61	66	-7,6
Henkilöstö keskimäärin	658	545	20,7

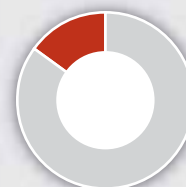
OSUUS KONSERNIN
LIIKEVAIHDOSTA, %

SUOMI 15 %

OSUUS KONSERNIN
EBITASTA, %

SUOMI 15 %

Suomen henkilöstönsä kanssa. Jälkimmäisten yt-neuvottelujen henkilöstövaikutukset täsmenytvät vuonna 2009.

RAKENTEELLISET PARANNUKSET LISÄÄVÄT KÄYTTÖASTETTA

Vuokrauksen käyttöasteet paranivat huomattavasti vuoden aikana ja saavuttivat erinomaisen tason erityisesti nostinkaluston tuotealueella. Logistiikan tehokkuus parani raskaan kaluston, kuten nostinten, trukkien, rakennuskoneiden ja työmaatilojen vuokrauksessa. Logistiikkakeskusorganisaation kehittäminen pääomavaltaista kalustoa varten eteni suunnitelmien mukaisesti.

Vuonna 2007 perustettujen Tuusulan, Vantaan ja Oulun keskusten lisäksi avattiin uudet keskukset Jyväskylässä, Kouvolassa, Turussa ja Vaasassa. Samalla toimipisteverkkoa optimoitiin yhdistämällä kolme pääkaupunkiseudun toimipistettä. Siirtokelpoisten tilojen logistiikkakeskukset ovat Ylöjärvellä ja Leppävirralla. Lisäksi siirtokelpoisten tilojen asiakkaita palvelee miehittämätön keskus Pyhäjoen tehtaalla.

Uuden logistiikkakeskusorganisaation vaikutusten odotetaan näkyvän kokonaisuudessaan vuonna 2009, kun kaikki keskukset toimivat täydellä teholla. Logistiikkakeskusorganisaation avulla kalustoa on helppo siirtää toimipisteiden välillä kysynnän vaihteluiden mukaan, mikä parantaa palvelua ja tehostaa logistiikkaa.

Vanhaa ja heikolla käyttöasteella vuokrattua kalustoa vähennettiin sekä romuttamalla että kalustoa myymällä. Suomessa alettiin suunnitella kaikkien korjaustoimintojen keskittämistä yhteen toimipisteeseen. Uusi keskuskorjaamo avataan Tuusulassa vuonna 2009.

RAKENNUSMARKKINOIDEN ODOTETAAN TAANTUVAN VUONNA 2009

Rakennusteollisuuden Keskusliiton mukaan rakentamisen odotetaan taantuvan 3,0 prosenttia vuonna 2009, kun taas Euroconstruct ennustaa 9,8 prosentin pudotusta. Rakennusteollisuuden Keskusliiton mukaan asuinrakentaminen taantuu 4,0 prosenttia ja Euroconstructin mukaan jopa 7,6 prosenttia, sillä uusien asuinrakennushankkeiden määrän odotetaan vähenevän jyrkästi. Myös uusien liikerakennushankkeiden määrän arvioidaan vähenevän vuonna 2009. Rahoituskriisin odotetaan vähentävän kiinteistösijoituksia erityisesti toimistorakennuksiin ja osaksi myös liikerakennuksiin. Maa- ja vesirakentamisen odotetaan pysyvän vuonna 2009 edellisvuoden tasolla. Korjausrakentamishankkeiden, jotka edustavat noin 40 prosenttia kaikesta asuinrakentamisesta, odotetaan jatkavan vakaata kasvuaan 3,5 prosentin vauhdilla, Euroconstructin mukaan 1,7 prosentin vauhdilla. (Lähde: Rakennusteollisuuden Keskusliitto, lokakuu 2008; Euroconstruct, joulukuu 2008.)

TAPAUSESIMERKKI

SUOJAUTUMINEN TALOUDEN VAIHTELUILTA

Syksyllä 2008 Cramo allekirjoitti sopimuksen, jolla se ottaa haltuunsa Lemminkäinen Talo Oy:n tytäryhtiön Taskinen Oy:n kalustokannan. Kauppaan liittyy viiden vuoden yhteistyösopimus, jolla Cramosta tulee Taskinen Oy:n kalustovuokraustoimittaja.

”Tavoitteenamme on, että kohteemme rakentavat alan parhaat työntekijät parhailla koneilla. Ulkoistamalla koneemme Cramolle haluamme vähentää talouden vaihteluiden vaikutusta ja nykyaikaistaa konekannan. Pitkäaikainen sopimus

mahdollistaa ennen kaikkea yhteistyön ja koko toimintaketjun kehittämisen. Uskomme, että Cramo pystyy toimittamaan hyvin huollettua nykyaikaista kalustoa, joka on saatavilla tarpeidemme mukaisesti. Tämä parantaa myös tehokkuutta”, sanoo Taskinen Oy:n toimitusjohtaja Ari Laamanen.

Ulkoistamissopimus vahvistaa Cramon asemaa Joensuu-Kitee-Lieksa-Savonlinna-alueella Itä-Suomessa.

JÄLLEEN VAHVA VUOSI RUOTSISSA

700 M€
vuokraus-
markkinat 2007

2008

Alle 0,8 %
BKT:n kasvu

0,7 %
rakentamisen
kasvu

2009

0,0 %
BKT:n kasvu

0,2 %
rakentamisen
kasvu

Lähteet: OECD,
marraskuu 2008, Euro-
construct, joulukuu
2008.

Cramo tarjoaa laajan kone- ja laitevuokrauksen tuote- ja palveluvalikoiman Ruotsissa. Toimipisteverkosto kattaa lähes kaikki yli 25 000 asukkaan kunnat.

Tehokasta toimipisteverkon hallintaa tukee Ruotsissa kaluston siirtoon kehitetty logistiikka-keskusorganisaatio. Pitkäaikainen markkinajohtajan asema antaa erinomaiset lähtökohdat kehittää Cramo-konseptia edelleen Ruotsissa.

Liiketoiminnan uudistaminen asiakaskeskeisyyttä parantamalla ja ulkoistamismahdollisuuksia luomalla tarjoaa Cramolle tulevaisuuden kasvumahdollisuuksia. Kasvumahdollisuuksia sisältäyty myös vuokraukseen liittyvien palveluiden valtakunnallisen koordinoinnin tehostamiseen sekä uusiin tuotteisiin ja palveluihin. Cramon vahva asema Ruotsissa antaa yhtiölle erinomaiset onnistumisen mahdollisuudet myös muuttuneessa toimintaympäristössä.

VUOKRAUKSEEN LIITTYVÄT PALVELUT KESKEISEMMÄSSÄ ASEMASSA

Cramo jatkoi vuokraukseen liittyvien palveluiden kehittämistä erityisesti telineiden sekä siirtokelpoisten tilojen lämmitys- ja jäädytyspalveluiden osalta.

Yhteistyö konsernin muiden yksiköiden kanssa jatkui, ja tuloksena oli muun muassa ulkoistamishanke Norjassa JM Byggholtin kanssa. Asiakas on ruotsalaistaustaisen asuntorakennusyhtiön tytäryhtiö.

UUSIA PALVELUITA

Uusien palveluiden kehittämiseen pyrkivä suurhanke jatkui vuonna 2008. Myyntiorganisaatio jaettiin myyntipäällikköiden johtamiin tiimeihin, ja myynnin ja projektien hallintaa sekä kokonaisratkaisujen

tarjontaa tuettiin koulutuksella. Myös päivittäiseen liiketoiminnan johtamiseen liittyvä koulutus aloitettiin. S.M.A.R.T. -koulutus, joka perustuu siihen, että koulutetaan yksi koulutettavista kouluttajaksi, otettiin käyttöön myynnissä ja asiakassuhteiden hallinnassa. Yhtiö alkoi käyttää haamuostajia ja arvioi kaikkia toimipisteitään näin saatujen tulosten perusteella. Vuoden aikana asiakaspalvelu parani erityisesti Etelä- ja Länsi-Ruotsissa.

Tukholman alueella aloitti uusi palvelukeskus-konsepti, jossa käsitellään keskitetysti kaikkien suurasiakkaiden yhteydenotot ja toimipisteissä vastaamatta jääneet puhelut. Konsepti toteutetaan koko laajuudessaan vuonna 2009. Rakennushankkeita suunnitteleville asiakkaille tuotiin laatu- ja ympäristöasiantuntijapalvelu.

Cramon uusi bonusohjelma pyrkii lisäämään pienten asiakkaiden asiakasuskollisuutta. Ohjelmassa asiakkaat saavat bonuspisteitä jokaisesta vuokrauksesta, ja pisteitä voi käyttää uusiin vuokrauksiin.

JOHTOASEMA VAHVISTUI, EBITA PARANI

Kilpailu Ruotsin kone- ja laitevuokrausmarkkinoilla kiristyi vuonna 2008. Ruotsissa Cramon kilpailijoina on yksi valtakunnallinen yritys ja joukko pienempiä yrityksiä.

Vuonna 2008 Cramo onnistui vahvistamaan johtoasemaansa nopeasti muuttuvilla markkinoilla, erityisesti Ruotsin itä- ja pohjoisosissa sekä suur-

KESKEISET TUNNUSLUVUT	2008	2007	MUUTOS, %
Liikevaihto, milj. euroa	238,3	214,5	11,1
EBITA, milj. euroa	51,8	48,0	8,1
EBITA-%	21,8	22,4	
Bruttoinvestoinnit pitkäaikaisiin varoihin, milj. euroa	55,8	44,1	26,5
Toimipisteiden määrä	111	104	6,7
Henkilöstö keskimäärin	661	607	8,9

OSUUS KONSERNIN
LIIKEVAIHDOSTA, %

RUOTSI 41 %

OSUUS KONSERNIN
EBITASTA, %

RUOTSI 51 %

Tukholman alueella. Liikevaihto kehittyi odotusten mukaan ja kasvoi 11,1 prosenttia. Kasvuvauhtia hidasti vuoden jälkipuoliskolla euroon nähden voimakkaasti heikentynyt Ruotsin kruunu. Vuokrauksen ja lisäpalveluiden kysyntä kasvoi, kun yhä useammat asiakkaat haluavat ostaa myös rakentamiseen liittyvät palvelut yhdeltä toimittajalta. Kysyntä oli vahva erityisesti rakennushankkeissa sekä maa- ja vesirakentamisessa. Rahoitusmarkkinoiden epävarma tilanne on kuitenkin johtanut monien rakennushankkeiden lykkäämiseen. EBITA kasvoi odotusten mukaisesti ja oli 51,8 (48,0) miljoonaa euroa eli 21,8 prosenttia liikevaihdosta.

Vuonna 2005 alkanut yhteistyö LKAB-kaivoskonsernin kanssa Kiirunassa laajeni, kun LKAB valitsi Cramon ensisijaiseksi vuokraustoimittajakseen useissa tuoteryhmissä. Cramo valittiin myös Skanskan nostinlaitteiden ensisijaiseksi toimittajaksi, mikä tarkoittaa noin 6,5 miljoonan euron vuosivolyyymiä. Neljän uuden toimipisteen avaamisen jälkeen yhtiöllä oli 107 toimipistettä Ruotsissa vuoden 2008 lopussa. Yksi uusista toimipisteistä on miehittämätön ympärivuorokautinen toimipiste Tukholman keskustassa.

Cramo osti kalustonvuokrausyritys Hyrmaskiner i Bollnäs AB:n, joka keskittyy pieniin ja keskiuuriin rakennusyrityksiin Keski-Ruotsissa, sekä GMM Hyrservice i Lundin, joka toimii Etelä-Ruotsissa. Tukholman alueella toimivan nostinvuokrausyrityksen Kranabin osto toi Cramolle johtavan aseman nostinlaitteiden vuokraajana Ruotsissa.

POLTTOPISTEESSÄ TOIMINNAN TEHOKKUUS

Toiminnan tehokkuuden parantamistoimet jatkuivat. Jokaisessa toimipisteessä seurattavat keskeiset tunnusluvut määriteltiin. Kehittämiskohteita ovat esimerkiksi koneiden palautuksen seurannan parantaminen ja korjaustöiden nopeuttaminen. Järjestelmä toteutetaan koko laajuudessaan vuonna 2009.

Vuokrauksen käyttöasteet pysyivät hyvinä koko vuoden vaikka alkoivatkin hieman laskea loppuvuodesta. Toiminnan tehokkuus ja hyvät käyttöasteet pysyvät keskeisinä menestystekijöinä myös muuttuneessa toimintaympäristössä vuonna 2009.

MUU KUIN ASUINRAKENTAMINEN KASVAA VUONNA 2009

Ruotsin Rakennusteollisuuden julkaiseman ennusteen mukaan rakentaminen supistuu 6–11 prosenttia vuonna 2009, kun taas Euroconstruct ennustaa pientä 0,2 prosentin kasvua. Asuinrakentamisen arvioidaan vähenevän 28–36 prosenttia vuonna 2009, Euroconstructin mukaan 7,8 prosenttia. Julkisen sektorin investointien odotetaan pitävän liiketilojen rakentamisen 0–4 prosentin kasvussa, mutta Euroconstruct ennustaa 1,5 prosentin laskua vuodelle 2009. Maa- ja vesirakentamisen odotetaan kasvavan 8–10 prosenttia, Euroconstructin mukaan 10,6 prosenttia vuonna 2009. (Lähde: Ruotsin Rakennusteollisuus [Svensk Byggindeindustri], joulukuu 2008.)

TAPAUSESIMERKKI

ASIAKASLÄHTÖISYYDELLÄ JA LUOTETTAVUUDELLA ON MERKITYSTÄ

Ruotsalainen kaivoskonserni LKAB valitsi Cramon rakennuskoneiden, nostinkaluston, siirtokelpoisten tilojen ja niihin liittyvien työmaapalveluiden ensisijaiseksi vuokraustoimittajaksi Kiirunan kaivoksella toteutettavaan 1,2 miljardin euron arvoiseen KUJ 1365 -projektiin. Sopimuksen osana Cramo avaa projektitoimipisteen kaivokseen, mikä saattaa olla kaikkien aikojen ensimmäinen maanalainen vuokraustoimipiste.

”Toimittajan valinta on luotettavuuskysymys. Tunnettu Cramon hyvin, ja vain harvoilla vuokrausyrityksillä on kapasiteettia toimittaa kaikki tarvitsemamme tämänkaltaiseen hankkeeseen.

Useiden toimittajien käyttäminen ei hallinnolliselta kannalta ollut missään vaiheessa vaihtoehtona”, sanoo Ulf Gräsvik, LKAB:n projektipäällikkö.

Ensimmäinen tilaus, jonka arvioitu vähimmäisarvo on 15 miljoonaa euroa neljän vuoden aikana ja jota voidaan laajentaa ja pidentää, on yksi Pohjoismaiden vuokrausalan kaikkien aikojen suurimmista. Se perustuu Cramon lähes ainutlaatuisen kykyyn toimittaa kaikki valtavana työkohteessa tarvittavat työmaainfrastruktuurin palvelut. Se on myös LKAB:n ja Cramon Ruotsin toimintojen aiemmissa projekteissa, kuten KK4:ssä ja KA3:ssa, rakentuneen hyvän suhteen tulos.

KASVUA LÄNSI-EUROOPAN HEIKKENEVILLÄ MARKKINOILLA

Vuokrausmarkkinat
2007
735 M€
Norjassa
550 M€
Tanskassa

2008

BKT:n kasvu
2,7 % Norjassa
0,2 % Tanskassa

Rakentamisen
kasvu
-2,6 % Norjassa
-2,6 % Tanskassa

2009

BKT:n kasvu
1,3 % Norjassa
-0,5 % Tanskassa

Rakentamisen
kasvu
-7,9 % Norjassa
-4,6 % Tanskassa

Lähteet: OECD, marras-
kuu 2008, Euroconstruct,
joulukuu 2008

Cramon Länsi-Euroopan kone- ja laitevuokraus kattaa Norjan ja Tanskan liiketoiminnan. Yhtiön vahvuuksia näissä maissa ovat dynaaminen organisaatio ja nopea kasvu sekä Cramo-konsepti ja muilla markkinoilla hyväksi havaitut prosessit.

Norjassa ja Tanskassa Cramo kasvaa sopeuttamalla toimintansa asiakkaiden tarpeisiin ja tekemällä ulkoistamissopimuksia. Kasvumahdollisuuksia sisältyy myös koordinoinnin tehostamiseen, vuokraukseen liittyviin palveluihin sekä uusiin tuotteisiin ja palveluihin. Kasvumahdollisuuksia tuovat myös parantuneet vuokrauksen käyttöasteet ja yritysostot.

TUOTEVALIKOIMA LAAJENI

Vuonna 2008 Cramo tehosti edelleen tuotteiden ja palveluiden paketoitua kokonaisratkaisuksi Tanskassa. Palveluiden ja ratkaisujen kehittäminen esimerkiksi sairaaloihin ja päivähoidon auttaa toiminnan laajentamista myös muualle julkishallintoon, kuten kuntiin. Lisäämällä julkisen sektorin osuutta asiakaskunnastaan yhtiö on viime vuosina vähentänyt riippuvuuttaan rakennusteollisuudesta. Tanskassa ja Norjassa on konsernin muihin osiin verrattuna myös suhteellisen paljon teollisuusasiakkaita, kuten merenkulkuala sekä öljy- ja kaasuteollisuuden organisaatioita.

Uusia tuotteita ja vuokraukseen liittyviä palveluita tuotiin markkinoille myös Norjassa samalla, kun työkalujen ja nostinkaluston valikoimaa laajennettiin. Työmaapalvelut, kuten lämmitys ja

tilapäiset sähköliitännät, otettiin palveluvalikoimaan koko maassa. Yhtiö on myös aloittanut telineiden kokoamispalvelun yhdessä kumppaneiden kanssa. Sekä Tanskassa että Norjassa lisättiin yhteistyötä konsernin muiden osien, erityisesti Ruotsin, kanssa.

KATTAVUUS JA ASIAKAS- PALVELU PARANTUIVAT

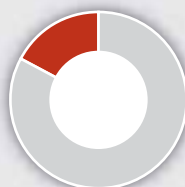
Tanskassa Cramo keskittyi myynnin ja asiakas-palvelun osaamisen kehittämiseen. Organisaatiota uudistettiin kokonaisratkaisujen tarjoamista varten. Yhtiöön perustettiin laatuosasto, jonka tarkoituksena on parantaa työn laatua sekä Cramon toimipisteissä että asiakkaiden työmailla. Myös Cramo-koulu, jonka tarkoituksena on parantaa asiakaspalvelua, kaluston käyttöä ja turvallisuutta, tuotiin sekä omien työntekijöiden että asiakkaiden saataville.

Vuonna 2008 Tanskassa avattiin viisi uutta toimipistettä, mikä nosti kokonaismäärän 22:een ja paransi Cramon maanlaajuista kattavuutta entisestään. Norjassa jatkettiin investointeja osaamisen kehittämiseen. Koko asiakaspalvelu- ja myyntihenkilöstö osallistui koulutukseen vuoden aikana. Yhden uuden toimipisteen avaaminen kasvatti lukumäärän 27:een vuoden 2008 lopussa.

KESKEISET TUNNUSLUVUT	2008	2007	MUUTOS, %
Liikevaihto, milj. euroa	101,0	77,5	30,4
EBITA, milj. euroa	1,5	6,5	-76,5
EBITA-%	1,5	13,6	
Bruttoinvestoinnit pitkä- aikaisiin varoihin, milj. euroa	40,2	53,5	-24,8
Toimipisteiden määrä	49	43	14,0
Henkilöstö keskimäärin	347	253	37,2

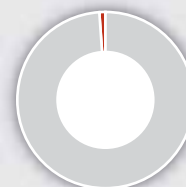
OSUUS KONSERNIN
LIIKEVAIHDOSTA, %

LÄNSI-EUROOPPA 17 %

OSUUS KONSERNIN
EBITASTA, %

LÄNSI-EUROOPPA 2 %

MARKKINAOSUUS KASVOI, HUOMIO KANNATTAVUUTEEN

Tanskan vuokrausmarkkinat olivat vuonna 2008 edelleen sirpaloituneet ja tiukasti kilpaillut. Markkinoilla on muutama vakiintunut toimija ja suuri joukko pieniä ja keskisuuria palveluntarjoajia. Norjassa kilpailu kiristyi, kun valtakunnallinen rakennusliike tuli vuokrausmarkkinoille, jossa jo toimi yksi suuri ja muutama keskisuuri palveluntarjoaja sekä useita paikallisia vuokrauspalveluyrityksiä.

Vuoden 2008 jälkipuoliskon hankalasta taloudellisesta tilanteesta huolimatta Cramo kasvatti markkinaosuuttaan vahvasti Tanskassa ja Norjassa ja on nyt suurimpia vuokrausyrityksiä molemmissa maissa. Länsi-Euroopan liikevaihto vuonna 2008 oli 101,0 (77,5) miljoonaa euroa, missä on kasvua 30,4 prosenttia. Nopean laajenemisen ja tiukan kilpailun vuoksi EBITA oli 1,5 (6,5) miljoonaa euroa eli 1,5 (8,4) prosenttia liikevaihdosta.

Viime vuosina solmitut ulkoistamissopimukset ovat tärkeitä pitkäaikaisten asiakassuhteiden kehityksen kannalta. Skanska Danmarkin vuokrausorganisaation ulkoistaminen eteni integrointivaiheeseen. Norjassa solmittiin ulkoistamissopimus JM Byggholtin kanssa ja ostettiin Kranenentreprenören AS:n vuokrausliiketoiminta.

KESKITTÄMINEN TEHOKKUUTEEN JA KUSTANNUSLEIKKAUKSIIN

Vuokrauksen käyttöasteet laskivat jonkin verran erityisesti Tanskassa. Tähän vaikuttivat nopea laajeneminen, kiivas kilpailu ja vuoden loppua kohden heikentyneet markkinaolosuhteet. Tanskassa tehtiin henkilöstövähennyksiä toimintojen sopeuttamiseksi rakennusalan laskusuhdanteeseen. Norjassa ryhdyttiin toimiin logistiikan tehokkuuden parantamiseksi sekä korjaus- ja huoltokustannusten karsimiseksi. Kahden Länsi- ja Pohjois-Norjassa sijaitsevan raskaaseen ja pääomavaltaiseen kalustoon keskittyvän logistiikkakeskuksen lisäksi avattiin uusi keskus Osloon.

JYRKKÄ PUDOTUS RAKENTAMISEN KASVUSSA 2009

Rakentamisen arvioidaan vähenevän Norjassa 7,9 prosenttia vuonna 2009. Uusien asunohankkeiden odotetaan vähenevän 27 prosenttia, mutta määrän odotetaan kääntyvän jyrkkään nousuun vuonna 2010. Liikerakennusten uudisrakentamisen odotetaan laskevan 15 prosenttia, korjausrakentamishankkeiden 0,3 prosenttia sekä maa- ja vesirakentamisen 5 prosenttia. Offshore-toimialan odotetaan jatkavan laajennushankkeitaan vuonna 2009. Tanskassa rakentamisen odotetaan vähenevän 4,6 prosenttia vuonna 2009. Erityisesti asuntojen uudisrakentaminen vähenee merkittävästi. (Lähde: Euroconstruct, joulukuu 2008.)

TAPAUSESIMERKKI

KASVUA ULKOISTAMISEN KAUTTA

Useat solmitut ulkoistamissopimukset tukivat Cramon kasvua ja pitkäaikaisten asiakassuhteiden kehitystä Länsi-Euroopan markkinoilla vuonna 2008. Skanska Danmarkin vuokrausorganisaation ulkoistaminen, josta sovittiin vuonna 2007 ja joka koskee koko henkilöstöä, olemassa olevaa kalustoa ja asiaan liittyviä ulkoisia yhteyksiä, eteni integrointivaiheeseen.

Norjassa Cramo teki sopimuksen JM Byggholtin kanssa, joka on ruotsalaisen asuntorakennusyhtiön JM:n tytäryhtiö ja jonka liikevaihto on 212,5 miljoonaa euroa. Sopimuksella Cramo otti haltuunsa yhtiön vuokraustoiminnot ja ryhtyi JM Byggholtin ensisijaiseksi kalustonvuokraustoimittajaksi seuraaviksi seitsemäksi vuodeksi.

Tanskassa alueellisen tanskalaisen urakoitsijan MSE A/S:n kanssa solmittu kaluston ulkoistamissopimus toi Cramon ulottuville entistä suuremmat volyymit vahvan ja tunnetun asiakkaan kanssa seuraaviksi viideksi vuodeksi sekä hyvin huolletun kaluston, joka koostuu enimmäkseen rakennuskoneista ja työmaatiltoista. "Ulkoistamalla vuokrausosastomme Cramolle odotamme voivamme vähentää koneiden ja laitteiden kustannuksia ja parantavamme tehokkuutta kaluston toimituksissa, mikä tukee ydinliiketoimintamme jatkuvaa kasvua", sanoo JM Byggholtin toimitusjohtaja Thor Olaf Askjer.

LAAJENEMINEN JATKUI KESKI- JA ITÄ-EUROOPASSA

Cramo-konsernin kone- ja laitevuokraustoimintaan Keski- ja Itä-Euroopassa (aiemmin Muussa Euroopassa) kuuluvat toiminnot Venäjällä, Virossa, Latviassa, Liettuassa, Puolassa, Tšekin tasavallassa ja Slovakiassa.

Vuokraus-
markkinat 2007
500 M€
Keski- ja Itä-
Euroopassa

2008

Rakentamisen kasvu
12,4 % Puolassa
10,0 % Venäjällä
2,2 % Tšekin ta-
savallassa
-8,0 % Virossa
-1,0 % Latviassa
7,0 % Liettuassa
6,0 % Slovaki-
assa

2009

Rakentamisen kasvu
8,0 % Puolassa
3,6 % Tšekin ta-
savallassa
-10,0 % Virossa
-10,0 % Latviassa
-5,0 % Liettuassa
2,2 % Slovaki-
assa

Lähteet: Euroconstruct,
joulukuu 2008; VTT
Valtion teknillinen
tutkimuskeskus, 2008,
The European Rental
Association, 2008,
Buildcon, 2008.

Cramon Keski- ja Itä-Euroopan vuokrausliike- toiminnan vahvuus perustuu sen varhaiseen markkinoille tuloon, hyväksi havaittuihin vuokraus- konsepteihin ja organisaatiomalleihin sekä parhaisiin käytäntöihin, joita Cramo on ottanut käyttöön näillä markkina-alueilla. Vahvaa asemaa parannetaan myös lisäämällä vuokrauskaluston tarjontaa.

Cramo pyrkii kasvamaan Keski- ja Itä-Euroopassa tuomalla kokonaisratkaisun tarjoajan konseptin kaikille markkinoille. Tämänhetkisestä heikosta taloustilanteesta huolimatta Keski- ja Itä-Euroopan alueella on pitkäaikaista patoutunutta tarvetta rakentamiselle. Julkisen sektorin investoinnit, kuten suuret infrastruktuurihankkeet Puolassa, pitävät liiketoiminnan käynnissä taantumankin aikana.

PALVELUT NOPEASTI KÄYTTÖÖN

Cramon kokonaisratkaisukonseptin käyttöönotto ja lisäarvopalveluiden kehittäminen jatkuivat. Markkinoille tuotiin työmaapalveluita, kuten tilapäisen sähköistyksen rakentaminen ja asennus. Baltian maissa ja Venäjällä järjestettiin laajaa myyntikoulutusta ja siihen liittyvää avainasiakkuuksien kehittämistä. Cramo-koulu, jonka tarkoituksena on parantaa asiakaspalvelua, kaluston käyttöä ja turvallisuutta, tuotiin Liettuassa sekä omien työntekijöiden että asiakkaiden saataville. Puolassa myynti- ja asiakaspalveluhenkilöstön koulutus keskittyi kaluston käyttöön.

Pietarissa aloitettiin ympärivuorokautinen palvelu kansainvälisille rakennusyhtiöille sekä tuotiin uusi konsepti, kaupunkitoimipiste, josta saa pieniä työkaluja sisustuksen viimeistelyyn. Uusien toimipisteiden perustamismalli kehitettiin ja otetaan

myöhemmin käyttöön kaikissa Keski- ja Itä-Euroopan maissa. Työmaatilojen vuokraus aloitettiin Puolassa, Tšekin tasavallassa ja Moskovassa. Puolassa Cramo on kasvanut perustyömaakaluston ja työmaatilojen toimittajaksi.

KATTAVUUS JA TUOTEVALIKOIMA LAAJENIVAT

Toimipisteiden määrä kasvoi vuonna 2008 27:lla yhteensä 82:een. Yritystosten lisäksi avattiin viisi uutta toimipistettä Puolassa. Venäjällä avattiin kolme toimipistettä Pietarissa, yksi Jekaterinburgissa ja yksi Kaliningradissa. Baltian maissa suljettiin neljä toimipistettä.

Moskovan ja Jekaterinburgin toimipisteet tarjoavat työmaatiloja, rakennusnostureita ja nostinkalustoa ja laajentavat kalustoaan asteittain. Vuoden 2008 lopussa Cramolla oli suhteellisen hyvä kattavuus kaikilla niillä Keski- ja Itä-Euroopan markkinoilla, joilla se toimii.

VAHVA MARKKINA-ASEMAN KASVU, KANNATTAVUUDESSA PAINAITA

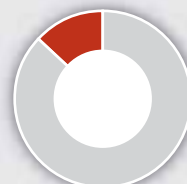
Vuodelle 2008 oli ominaista kiristynyt kilpailu Baltian maissa ja Puolassa, kun markkinoille tuli uusia kilpailijoita erityisesti Länsi-Euroopasta. Kilpailu muissa Keski- ja Itä-Euroopan maissa muodostui edelleen lähinnä muutamasta kansallisesta toimijasta ja joukosta paikallisia vuokrausyrityksiä.

Cramo vahvisti selvästi markkina-asemaansa Keski- ja Itä-Euroopan markkinoilla vuonna 2008. Hyvä kysyntä sekä orgaaninen ja yritysostojen kautta tullut kasvu lisäsivät liikevaihtoa 32,8 prosentilla 77,3 (58,2)

KESKEISET TUNNUSLUVUT	2008	2007	MUUTOS, %
Liikevaihto, milj. euroa	77,3	58,2	32,8
EBITA, milj. euroa	10,0	17,1	-41,4
EBITA-%	13,0	29,3	
Bruttoinvestoinnit pitkä- aikaisiin varoihin, milj. euroa	63,3	38,3	65,2
Toimipisteiden määrä	82	55	49,1
Henkilöstö keskimäärin	710	427	66,3

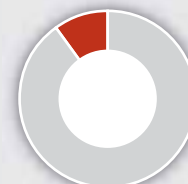
OSUUS KONSERNIN
LIIKEVAIHDOSTA, %

KESKI- JA ITÄ-EUROOPPA 13 %

OSUUS KONSERNIN
EBITASTA, %

KESKI- JA ITÄ-EUROOPPA 10 %

miljoonaan euroon. Lukuun ottamatta Viroa, jossa kasvu oli negatiivinen, segmentin liikevaihdon kasvu oli noin 68 prosenttia. Vuoden 2008 EBITA oli 10,0 (17,1) miljoonaa euroa, mikä oli 13,0 (29,3) prosenttia liikevaihdosta.

Vuonna 2008 kannattavuutta heikensivät Baltian maiden nopeasti vähentynyt kysyntä ja entistä kireämpi kilpailu.

Techline s.r.o:n yritysoston myötä Cramosta tuli markkinajohtaja Tšekin tasavallan nopeasti kasvavilla ja hyvin kehittyneillä kone- ja laitevuokrausmarkkinoilla. Yritysoston kautta Cramo pääsi myös Slovakian markkinoille, jossa vuokrauksen penetraatioaste on edelleen melko matala. Latvialaisen SIA Tapeks Noma -yhtiön oston myötä Cramosta tuli Latvian markkinoiden toiseksi suurin kone- ja laitevuokrauspalveluiden tarjoaja.

Moskovassa toimiva ZAO Cramo Rentakran laajensi toimintaansa Jekaterinburgin alueelle. Cramo osti joulukuussa 2008 vähemmistöosakkaan osuuden ja tuli ZAO Cramo Rentakranin ainoaksi omistajaksi. Cramo perusti myös uuden kokonaan omistamansa tytäryhtiön Kaliningradiin. Laajentumista muille kasvaville Venäjän alueille harkitaan, ja mahdollisia uusien toimipisteiden sijaintialueita on tunnustettu. Puolassa Cramo säilytti markkinajohtajan aseman nostinkaluston vuokraajana.

LOGISTIIKAN TEHOKKUUS TÄRKEÄÄ

Nopeasti muuttuvien markkinaolosuhteiden vuoksi logistiikan merkitys on kasvanut. Cramossa on

ryhdytty toimiin kalustoinvestointien sopeuttamiseksi heikkenevillä markkinoilla ja vuokrauskaluston optimoimiseksi eri markkinoiden välillä. Toimipisteverkon rakennetta kehitettiin, mikä johti joidenkin toimipisteiden yhdistämiseen Baltian maissa. Logistiikkakeskusverkon perustamista Baltian maihin harkitaan. Lisäksi Cramo keskittyi toteuttamaan yhteisiä toimintatapoja ja siirtämään käytettyä kalustoa erityisesti Venäjälle ja Puolaan.

PATOUTUNUT PITKÄAIKAINEN KYSYNTÄ

Rakennusalan vuokrausmarkkinoiden kasvu Baltian maissa hidastuu rakentamisen taantuman vuoksi erityisesti asuinrakentamisessa. Rakentamisen odotetaan taantuvan 10 prosenttia Virossa ja Latviassa sekä 5 prosenttia Liettuassa vuonna 2009. Asuntotuotannon näkymät ovat muuttuneet varovaisemmiksi myös Venäjällä, jossa on kuitenkin nähtävissä merkkejä kaluston vuokrauksen lisääntyvästä kysynnästä ostamisen sijaan. Vaikka markkinanäkymät ovat edelleen hyvät Puolassa, jossa arvioitu kasvuvauhti on vilkkaan maa- ja vesirakentamisen ansiosta 8,0 prosenttia, sekä Tšekin tasavallassa ja Slovakiassa, jossa kasvuluvut ovat vastaavasti 3,6 prosenttia ja 2,2 prosenttia, taloudellisen epävarmuuden vaikutus näkyy uusien hankkeiden viivästyminenä. (Lähde: Euroconstruct, joulukuu 2008.) Tämänhetkisestä laskusuhdanteesta huolimatta Cramo uskoo, että Keski- ja Itä-Euroopassa on merkittävää patoutunutta rakentamisen kysyntää, mikä parantaa vuokrausliiketoiminnan pitkän aikavälin kasvumahdollisuuksia.

TAPAUSESIMERKKI

LUOTETTAVA JA LÄHELLÄ ASIAKASTA

Cramo on tehnyt yhteistyötä YIT:n kanssa Venäjällä vuodesta 2007. Vuonna 2008 Cramo valittiin YIT:n hankkeiden ensisijaiseksi toimittajaksi Pietarissa, jossa YIT rakentaa 180 asuntoa, sekä Gorelovossa, jossa rakennetaan kaksi logistiikkakeskusta, yhteensä 90 000 m², sekä lihatuotetehdas ja logistiikkakeskus, noin 22 000 m². Osana sopimusta Cramo avasi työmaän lähelle toimipisteen, joka tarjoaa erityisesti pientä kalustoa sekä ympärivuorokautisen generaattoripalvelun ja moduulilämmitinpalvelun sähkön ja lämmön tuottamiseksi työmaille.

YIT vaatii vuokrauskumppaniltaan, että kalusto toimii, että se on hyvin huollettu ja että sitä on saatavilla

tarvittaessa oikeassa paikassa oikeaan aikaan. Suurimpana kalustonvuokrauskumppanina Cramo täydentää YIT:n omaa kalustoa ja tuo mittakaavaetuja sekä aikatauluihin, laatuun ja kustannustehokkuuteen liittyviä etuja.

Cramo on laajentanut nopeasti toimintojaan Venäjällä. Vuoden 2008 lopussa yhtiöllä oli yhteensä kahdeksan toimipistettä Pietarissa, Moskovassa, Jekaterinburgissa ja Kaliningradissa. Vuonna 2009 painopisteenä on täyden Cramo-konseptin toteuttaminen kaikissa toiminnissa.

SIIRTOKELPOISTEN TILOJEN KANNATTAVUUS ERINOMAINEN

Siirtokelpoisten tilojen pitkäaikaiset vuokrasopimukset tuovat Cramo-konsernin toimintaan vakautta läpi talouden syklien. Lisäksi siirtokelpoiset tilat tekevät Cramon vuokraustarjonnasta ainutlaatuisen kattavan suurissakin rakennushankkeissa.

Siirtokelpoisten tilojen liiketoimintaan kuuluu tilojen vuokraus ja myynti kaikilla markkinoilla sekä niiden valmistus Suomessa. Vuoden 2009 alusta lähtien Cramon siirtokelpoiset tilat -segmentti raportoidaan osana maantieteellisiä segmenttejä. Uusi raportointirakenne noudattaa Cramon organisaatiota, jossa kone- ja laitevuokraus ja siirtokelpoisten tilojen toiminnot yhdistetään kullakin markkinalla liiketoimintojen välisten synergioiden hyödyntämiseksi.

Vuokrauksen yleistymisen ja uusien käyttökohteiden tuoma orgaaninen kasvu luovat Cramon siirtokelpoisten tilojen toiminnalle kasvumahdollisuuksia. Kasvumahdollisuuksia sisältyy myös piilevän kysynnän hyödyntämiseen Pohjoismaissa ja uusilla markkina-alueilla, esimerkiksi Baltian maissa ja Puolassa. Cramon yksiköiden lisääntynyt yhteistyö edistää kasvustrategian toteuttamista.

ASIAKKAAN TARPEIDEN TÄYTTÄMINEN

Siirtokelpoisilla tiloilla tarkoitetaan tehtaalla pitkälle esivalmistettuja ja varusteltuja rakennusmoduuleja, joita voidaan siirtää tilatarpeiden muuttuessa. Tilojen tärkeimpiä käyttökohteita ovat koulut, päiväkodit ja toimistot. Laajan kokemuksen ja asiakkaiden tarpeiden tunnistamisen myötä tarjontaan on lisätty useita palveluja, kuten tilahallinta, asiakastuki ja suunnittelupalvelu.

Vuonna 2008 Cramo kehitti siirtokelpoisten tilojen vuokraukseen liittyviä palveluitaan ja päivitti tarjontansa asiakkaiden kasvavan kysynnän ja muuttuvien viranomaismääräysten mukaiseksi. Kiristyvien energiavaatimusten mukaisten siirtokelpoisten tilojen kehitys aloitettiin. Lisätietoja energiatehokkaasta moduulista on sivulla 76. Runslukuisten moduulien määrää kasvatettiin edelleen. Kokonaisratkaisut esimerkiksi hoitokoteja varten tuovat Cramon asiantuntijana mukaan hankkeisiin entistä aiemmin.

MARKKINAOSUUS VAHVISTUI, KANNATTAVUUS PARANI

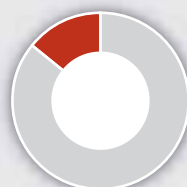
Kilpailu siirtokelpoisten tilojen alalla alkoi lisääntyä Suomessa ja kiristyi selvästi Ruotsissa. Tanskan markkinat ovat edelleen sirpaloituneet. Norjassa kilpailu pysyi varsin maltillisena. Rahoitusmarkkinoilta alkanut yleinen taloudellinen epävarmuus heijastuu myös tilojen vuokrausta koskevaan päätöksentekoon. Markkinoiden kasvu on kuitenkin pitänyt hinnat ja kannattavuuden hyvällä tasolla.

Vuonna 2008 Cramon siirtokelpoisten tilojen liiketoiminta kehittyi myönteisesti kaikissa Pohjoismaissa, ja yhtiö vahvisti asemaansa Suomen johtavana toimijana. Markkinajohtajan asema Ruotsissa säilyi. Markkinaosuus kasvoi huomattavasti Norjassa, jossa Cramo on markkinajohtaja, ja Tanskassa, jossa yhtiöllä on suhteellisen hyvä

KESKEISET TUNNUSLUVUT	2008	2007	MUUTOS, %
Liikevaihto, milj. euroa	79,8	76,7	4,0
EBITA, milj. euroa	23,9	19,4	23,2
EBITA-%	29,9	25,2	
Bruttoinvestoinnit pitkäaikaisiin varoihin, milj. euroa	23,4	20,4	14,6
Henkilöstö keskimäärin	241	239	0,8

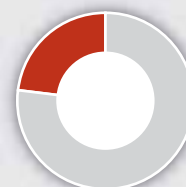
OSUUS KONSERNIN LIIKEVAIHDOSTA, %

SIIRTOKELPOISET TILAT 14 %

OSUUS KONSERNIN EBITASTA, %

SIIRTOKELPOISET TILAT 23 %

markkinaosuus. Siirtokelpoisten tilojen liikevaihto kasvoi konsernin vuoden 2008 tavoitteiden mukaisesti 79,8 (76,7) miljoonaa euroon, missä on kasvua 4,0 prosenttia. Kannattavuus parani huomattavasti edellisestä vuodesta ja oli erinomaisella tasolla. EBITA oli 23,9 (19,4) miljoonaa euroa, mikä oli 29,9 (25,2) prosenttia liikevaihdosta.

KÄYTTÖASTEET PYSYIVÄT KORKEINA

Käyttöasteet Pohjoismaissa pysyivät korkeina. Julkisen sektorin kysyntä erityisesti päiväkotien sekä vanhusten ja vammaisten hoitokotien osalta kasvoi merkittävästi. Cramo laajensi nopeasti toimintaansa Norjassa ja Tanskassa, jossa yhä useammat asiakkaat osoittavat kiinnostusta siirtokelpoisiin tiloihin. Siirtokelpoisten tilojen käyttöönotto osana konsernin kokonaisratkaisun tarjoajan konseptia aloitettiin vuoden aikana kaikissa Cramo-maissa.

Cramo allekirjoitti useita uusia pitkäaikaisia vuokrasopimuksia, joista merkittävien koski Espoon kaupungille toimitettavia päiväkoteja. Julkisen sektorin sopimusten ja pitkäaikaisten vuokrasopimusten osuus liiketoiminnasta kasvoi. Tämä näkyi vahvana vuokrauksen tilauskantana vuoden 2008 lopussa.

Osana investointien vähentämistä Cramo supistaa uusien siirtokelpoisten tilayksiköiden tuotantoa vuonna 2009.

UDELLEENJÄRJESTELY KONE- JA LAITEVUOKRAUKSEN KANSSA

Cramo jatkoi joustavuuden parantamista siirtokelpoisten tilojen liiketoiminnassa. Konsernitason kalustonhallinta organisoitiin uudelleen logistiikan tehostamiseksi ja erityisesti uusien markkinoiden liiketoiminnan tukemiseksi. Vuoden 2007 lopussa aloitettu kone- ja laitevuokrauksen ja siirtokelpoisten tilojen palveluvalikoiman uudelleenjärjestely ja toiminnan siirto yhteisen johdon alaisuuteen kussakin maassa on luonut synergiaetuja. Ristiinmyynti, kuten siirtokelpoisten tilojen myynti laajennusinvestointeihin, kasvatti liikevaihtoa.

MARKKINANÄKEMYS VUODELLE 2009 EDELLEEN POSITIIVINEN

Siirtokelpoisten tilojen vuokrauksen näkymät vuodelle 2009 ovat edelleen positiiviset. Positiivista markkinanäkemyä tukevat muuttoliike, väestörakenteen muutokset sekä teollisuuden ja julkishallinnon joustavien tilaratkaisujen tarve. Cramo uskoo, että osa luottokriisin vuoksi siirretyistä rakennushankkeista korvataan siirtokelpoisilla tiloilla.

TAPAUSESIMERKKI

KESKEYTYMÄTTÖMIEN SAIRAALATOIMINTOJEN EDISTÄMINEN

Herlevin sairaalassa, joka on Tanskan suurimpia ja nyky-aikaisimpia sairaaloita, toteutetaan mittava peruskorjaus ja laajennus vuoteen 2012 mennessä. Rakennusvaiheessa osa sairaalan toiminnoista siirtyy tilapäisiin lähes 9 000 m²:n tiloihin, jotka Cramo rakentaa moduuleista helmikuun 2009 loppuun mennessä.

Ensimmäisessä vaiheessa siirtokelpoisissa tiloissa ovat esimerkiksi äitiysneuvola, patologian laboratorio, kipuklinikka, ensiapu ja koulutustiloja. Myös koko hedelmällisyysosasto sijoitetaan moduuleihin. Noin 600 m² siirtokelpoisista tiloista

toimii hotellihuoneina 24 tunnin vuoroa tekeville lääkäreille, ja noin 1 200 m² sijoitetaan kolmeen kerrokseen hallinnollisiksi tiloiksi ja leikkaussalihenkilökunnan taukotiloiksi.

Haasteita tässä erittäin vaativassa hankkeessa olivat esimerkiksi rakennustyö viisi metriä maanpinnan yläpuolella siirtokelpoisen tilan ja olemassa olevan rakennuksen välissä sekä tavarahissin asentaminen siirtokelpoiseen rakenteeseen. Tiiviissä yhteistyössä sairaalan konsulttien kanssa on pystytty ratkaisemaan ja muutkin vaatimukset täyttämään. Esimerkiksi röntgenhuoneen seinissä on lyijysuojaus.

KONSERNI- TILINPÄÄTÖS

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS

55. TOIMINTAVUODESTA

TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Cramo Oyj on palveluyritys, joka tarjoaa kone- ja laitevuokrauspalveluja sekä vuokraa ja myy siirtokelpoisia tiloja. Cramo on alansa johtavia palveluntarjoajia Pohjoismaissa sekä Keski- ja Itä-Euroopassa. Yhtiöllä on toimintaa Suomessa, Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa, Virossa, Latviassa, Liettuassa, Puolassa, Tsekin tasavallassa, Slovakiassa ja Venäjällä.

Cramo-konsernin toimintaympäristö muuttui voimakkaasti vuoden 2008 kuluessa. Kysyntätilanne jatkui alkuvuonna hyvänä Baltian maita lukuun ottamatta, ja vuokrauspalveluiden käyttö yleisty edelleen. Rakentamisen hiljeneminen levisi Baltian maista kansainvälisen rahoituskriisin seurauksena muille markkina-alueille syksyn aikana. Rakentamisen kasvu pysähtyi ja kääntyi laskuun useilla markkinoilla jo vuonna 2008.

Suomen rakennusmarkkinoiden arvioidaan kasvaneen yhden prosentin ja Ruotsin 0,7 prosenttia vuonna 2008. Norjassa ja Tanskassa markkinat supistuivat 2,5 prosenttia. Virossa markkinat supistuivat kahdeksan ja Latviassa yhden prosentin. Liettuassa markkinat jatkoivat kasvuaan seitsemän prosentin vuosivauhtia. Puolassa markkinat kasvoivat 12 prosenttia, Tsekin tasavallassa 2,2 prosenttia ja Slovakiassa kuusi prosenttia. (Lähde Euroconstruct: joulukuu 2008.)

KATSAUS LIIKETOIMINTAAN

Cramo Oyj:n toiminta jakaantui tarkasteluvuonna kahteen liiketoimintasegmenttiin, joita ovat kone- ja laitevuokraus sekä siirtokelpoiset tilat. Kone- ja laitevuokraussegmenttiä tarkastellaan lisäksi maantieteellisten segmenttien mukaan. Maantieteelliset segmentit ovat Suomi, Ruotsi, Länsi-Eurooppa (Norja ja Tanska) sekä Keski- ja Itä-Eurooppa (Viro, Latvia, Liettua, Puola, Tsekin tasavalta, Slovakia ja Venäjä).

Kone- ja laitevuokrauksen keskeiset asiakkaat toimivat rakennussektorilla ja teollisuudessa. Lisäksi palveluja tarjotaan julkishallinnolle ja yksityisasiakkaille. Siirtokelpoisten tilojen liikevaihdosta yli puolet tulee julkishallinnosta. Koko konsernin liikevaihdosta rakennusteollisuuden osuus oli tarkasteluvuonna 58 prosenttia. Muun teollisuuden osuus oli 21 prosenttia ja julkisen sektorin 14 prosenttia.

Cramo-konsernin liikevaihdon vahva kasvu jatkui ja yhtiö arvioi vahvistaneensa markkina-asemaansa kaikilla markkina-alueillaan vuonna 2008. Kone- ja laitevuokrauksen liikevaihto kasvoi voimakkaimmin Keski- ja Itä-Euroopassa sekä Länsi-Euroopassa. Myös Suomessa, Ruotsissa ja siirtokelpoisten tilojen liike-toiminnassa saavutettiin tavoitteiden mukainen kasvu.

Kone- ja laitevuokrauksen kannattavuutta heikensivät kysynnän yleisen heikentymisen lisäksi toiminnan voimakas laajentaminen alkuvuonna Länsi-Euroopassa ja Keski- ja Itä-Euroopassa. Siirtokelpoisten tilojen kannattavuus parani edellisvuodesta ja säilyi koko vuoden erittäin hyvällä tasolla. Siirtokelpoisten tilojen liiketoiminta lisää vakautta Cramo-konserniin yli taloussyklin.

Konsernin kokonaisliikevaihdosta 126,3 (113,4) miljoonaa euroa eli 21,3 (22,4) prosenttia kertyi Suomen markkinoilta, 273,8 (248,5) miljoonaa euroa eli 46,3 (49,2) prosenttia Ruotsista, 114,1 (85,2) miljoonaa euroa eli 19,3 (16,9) prosenttia Länsi-Euroopasta ja 77,4 (58,3) miljoonaa euroa eli 13,1 (11,5) prosenttia Keski- ja Itä-

Euroopasta. Lukuihin sisältyvät sekä kone- ja laitevuokrauksen että siirtokelpoisten tilojen liikevaihto.

LIIVEVAIHTO JA TULOS

Cramo-konsernin liikevaihto kasvoi kaikilla markkina-alueilla ja oli yhteensä 579,8 (496,4) miljoonaa euroa. Liikevaihto kasvoi edellisvuodesta 16,8 prosenttia. Loppuvuonna liikevaihdon kasvua hidasti useiden eurooppalaisten valuuttojen, erityisesti Ruotsin kruunun, voimakas heikentyminen suhteessa euroon. Liikevaihdon kasvu paikallisissa valuutoissa oli 19,5 prosenttia, joka oli konsernin tavoitteiden mukainen. Vertailuvuonna 2007 liikevaihtoon sisältyivät Alankomaiden liiketoiminnot, joista luovuttiin 1.4.2007. Liikevaihdon kasvu ilman Alankomaiden liiketoimintaa oli 17,5 prosenttia. Orgaaninen kasvu, joka sisältää myös ulkoistussopimukset, oli 12,4 prosenttia. Liikevaihdon kasvu oli edelleen nopeinta Keski- ja Itä-Euroopassa.

Koko vuoden jatkunut määrätietoinen sopeutuminen muuttuneeseen markkinatilanteeseen piti koko vuoden 2008 tuloksen lähes tavoitteiden mukaisena. Vuoden 2008 EBITA-liikevoitto oli 102,2 (96,0) miljoonaa euroa, missä on kasvua 6,5 prosenttia edellisvuodesta. EBITA-marginaali oli 17,6 (19,3) prosenttia liikevaihdosta, mikä jäi hieman konsernin tavoitteesta. Tulokseen vaikutti kysynnän yleisen heikentymisen lisäksi toiminnan voimakas laajentaminen alkuvuonna Länsi-Euroopassa ja Keski- ja Itä-Euroopassa sekä toiminnan uudelleenorganisoinnista aiheutuneet 1,6 miljoonan euron kulut.

Vuoden 2008 liikevoitto (EBIT) oli 91,8 (91,8) miljoonaa euroa eli 15,8 (18,5) prosenttia liikevaihdosta. Voitto ennen veroja oli 63,7 (75,8) miljoonaa euroa ja voitto 48,7 (57,5) miljoonaa euroa. Vuoden 2008 osakekohtainen tulos oli 1,59 (1,88) euroa, jossa on laskua edellisvuodesta 15,6 prosenttia. Laimennettu osakekohtainen tulos 1,59 (1,87) euroa, jossa on laskua 15,1 prosenttia.

Kone- ja laitevuokrauksen vuoden 2008 liikevaihto oli 505,3 (425,9) miljoonaa euroa. Kone- ja laitevuokrauksen EBITA-liikevoitto oli 78,5 (86,0) miljoonaa euroa eli 15,5 (20,2) prosenttia liikevaihdosta.

Siirtokelpoisten tilojen liikevaihto oli 79,8 (76,7) miljoonaa euroa. Liikevaihto kasvoi 4,0 prosenttia. Siirtokelpoisten tilojen EBITA-liikevoitto oli 23,9 (19,4) miljoonaa euroa eli 29,9 (25,2) prosenttia liikevaihdosta. EBITA kasvoi 23,2 prosenttia edellisvuodesta. Kannattavuus säilyi koko vuoden erittäin hyvänä.

Sijoitetun pääoman tuotto (ROI) oli 12,0 (13,7) prosenttia ja oman pääoman tuotto (ROE) 14,9 (18,4) prosenttia.

INVESTOINNIT JA POISTOT

Bruttoinvestoinnit pitkäaikaisiin varoihin olivat tilikaudella 201,2 (175,5) miljoonaa euroa ja kohdistuivat pääasiassa vuokrauskaluston hankintaan. Vuokrauskalustoon investoitiin aiempaa voimakkaammin Keski-Euroopassa ja Venäjällä sekä siirtokelpoisten tilojen liiketoimintaan. Kauden aikana tehnyt yrityshankinnat eivät sisälly bruttoinvestointeihin.

Aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin ja ohjelmistoihin kohdistuneet poistot olivat 85,4 (62,4) miljoonaa euroa. Yrityshankinnoista aiheutuneet aineettomien hyödykkeiden poistot olivat 10,4 (4,1) miljoonaa euroa. Liikearvon yhteismäärä vuoden lopussa oli 147,9 (152,4) miljoonaa euroa.

RAHOITUS JA TASE

Liiketoiminnan rahavirta oli positiivinen 121,0 (138,7) miljoonaa euroa. Investointien rahavirta oli -216,6 (-175,2) miljoonaa euroa, josta -43,3 miljoonaa euroa liittyi yrityskauppoihin. Rahoituksen rahavirta oli 87,5 (13,7) miljoonaa euroa. Katsauskauden lopussa yhtiön likvidit rahavarat olivat 8,1 (18,5) miljoonaa euroa. Nettomuutos käteisvaroissa oli -8,1 (-22,8) miljoonaa euroa.

Cramo-konsernin korollinen vieras pääoma katsauskauden lopussa oli 485,2 (383,5) miljoonaa euroa. Pitkäaikaisista lainoista on suojattu koronvaihtosopimuksilla noin 142,3 miljoonaa euroa. Pitkäaikaisista lainoista 122,3 miljoonaa sovelletaan suojauslaskentaa. Lyhytaikaisista lainoista 125 miljoonaa euroa on lainoja, jotka on nostettu lyhytaikaisina pitkäaikaisista rahoituslimiiteistä. Cramo-konsernilla oli 31.12.2008 käyttämättömiä rahoituslimiittejä (poislukien leasing-limiitit) yhteensä 100 miljoonaa euroa, joista pitkäaikaisia rahoituslimiittejä oli 70 miljoonaa euroa ja lyhytaikaisia rahoituslimiittejä 30 miljoonaa euroa.

Cramo perusti marraskuun lopussa Cramo Finance NV -rahoitusyhtiön Belgiaan. Rahoitusyhtiön avulla Cramo laajentaa rahoitusmahdollisuuksiaan kansainvälisillä markkinoilla ja tehostaa konsernin sisäisten lainojen hallintaa.

Konsernin korollinen nettovelka 31.12.2008 oli 477,1 (365,0) miljoonaa euroa. Nettovelkaantumisasaste oli 149,3 prosenttia (109,4 %). Nettovelkaantumisasasteen kasvu oli seurausta konsernin investoinneista ja yrityskaupoista vuoden 2008 ensimmäisellä vuosipuoliskolla.

Taseen loppusumma 31.12.2008 oli 997,6 (895,0) miljoonaa euroa. Omavaraisuusaste oli 32,4 (37,3) prosenttia.

Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden määrä taseesta oli 585,6 (487,0) miljoonaa euroa, josta kone- ja laitevuokrauksen osuus oli 448,1 miljoonaa euroa eli 76,5 prosenttia ja siirtokelpoisten tilojen osuus 137,5 miljoonaa euroa eli 23,5 prosenttia. Taseen ulkopuolisten operatiivisten leasing-sopimusten vuokravastuut 31.12.2008 olivat yhteensä 68,9 (54,2) miljoonaa euroa.

Nettokäyttöpääoma 31.12.2008 oli 33,0 (28,0) miljoonaa euroa, josta kone- ja laitevuokrauksen osuus oli 27,3 (24,6) miljoonaa euroa eli 82,7 prosenttia, ja siirtokelpoisten tilojen osuus 5,7 (3,4) miljoonaa euroa eli 17,3 prosenttia. Vaihto-omaisuuden arvo 31.12.2008 oli 15,9 (16,9) miljoonaa euroa, josta siirtokelpoisten tilojen osuus oli 8,3 miljoonaa eli 52,0 prosenttia.

TOIMINNAN KEHITTÄMINEN JA YRITYSJÄRJESTELYT

Cramon päätavoite vuonna 2008 oli kannattavan kansainvälisen kasvun vauhdittaminen ja markkina-aseman vahvistaminen kaikilla markkina-alueilla. Vuoden jälkimmäisellä puoliskolla painopiste siirtyi kannattavuuden ja positiivisen rahavirran vahvistamiseen. Valmiussuunnitelmia muuttuneeseen markkinatilanteeseen sopeutumiseksi otettiin käyttöön eri maissa toiselta vuosineljännekseltä alkaen. Cramossa valmiussuunnitelmat sisältävät toimenpiteitä sekä myynnin ja asiakaspalvelun tehostamiseksi että kulujen vähentämiseksi. Suunnitelmien mukainen sopeutuminen jatkuu vuonna 2009.

Vapauttaakseen pääomaa ydinliiketoimintaansa Cramo Oyj myi huhtikuussa yhdeksän Suomen kiinteistöä Aberdeen Property Fund Finland I Ky:lle ja sen omistamille yhtiöille. Lisäksi Cramo myi ensimmäisellä vuosipuoliskolla seitsemän muuta kiinteistöä Suomessa. Kiinteistökauppojen yhteenlaskettu myyntivoitto on 6,0 miljoonaa euroa, joka on esitetty liiketoiminnan muissa tuotoissa.

Kone- ja laitevuokrauspalveluita laajennettiin erityisesti Keski- ja Itä-Eurooppaan. Tulevaisuudessa yhä suurempi osuus konsernin

liiketoiminnasta muodostuu kehittyviltä markkinoilta. Siirtokelpoisten tilojen vuokraustoimintaa laajennettiin erityisesti Norjassa ja Tanskassa.

Vuoden aikana jatkettiin sisäisten prosessien ja toimintatapojen sekä yhteisten tietojärjestelmien kehittämistä. Konsernin business intelligence -järjestelmä otettiin käyttöön vuonna 2008 ja uuden toiminnanohjausjärjestelmän käyttöönotto alkaa vuonna 2009.

Euroopan kone- ja laitevuokrausjärjestö (European Rental Association, ERA) palkitsi kesäkuussa Cramon "Vuoden vuokrausalan yritys" -palkinnolla kahden yhtiön onnistuneesta ja nopeasta muuntamisesta yhdeksi Euroopan johtavista alan toimijoista.

Vuoden aikana Cramo laajentui yritys- ja liiketoimintakaupoin Tsekin tasavallassa, Latviassa, Ruotsissa, Suomessa ja Norjassa sekä teki merkittävät ulkoistussopimukset Norjassa ja Tanskassa. Merkittävimmät yritysjärjestelyt olivat nostinkaluston vuokraukseen erikoistuneiden Techniline s.r.o:n hankinta Tsekin tasavallassa sekä Kranab AB:n hankinta Ruotsissa. Technilinen hankinnan myötä Cramosta tuli kone- ja laitevuokrauksen markkinajohtaja Tsekin tasavallassa.

Cramo lunasti ZAO Rentakranin kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti Cramo Rentakranin koko 25 prosentin vähemmistö-osuuden yhteisyrityksestään Moskovassa. Tämän jälkeen Cramolla on Venäjällä yhteensä kahdeksan omaa toimipistettä Pietarissa, Moskovassa, Jekaterinburgissa ja Kaliningradissa.

Cramon tavoitteena on olla asiakkaiden näkökulmasta ensisijainen vuokrausratkaisujen tarjoaja. Tavoitteena on olla kullakin markkina-alueella toimialan kahden suurimman toimijan joukossa sekä toimialan yksi kannattavimmista yrityksistä.

KONSERNIRAKENNE

Cramo-konserniin kuuluivat tilikauden päättyessä liiketoimintaa harjoittavina yhtiöinä emoyhtiö Cramo Oyj ja sen täysin omistamat tytäryhtiöt Suomessa, Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa, Virossa, Latviassa, Liettuassa, Puolassa ja Tsekin tasavallassa, rahoitusyhtiö Belgiassa, Cramo Instant Oy:n tytäryhtiöt Suomessa sekä Suomen Tähtivuokraus Oy:n tytäryhtiöt Puolassa ja Pietarissa Venäjällä. Lisäksi Cramo Oyj omistaa 100 prosenttia Cramo JV Oy:stä, jonka tytäryhtiönä toimii ZAO Cramo Rentakran Venäjällä. Slovakian liiketoimintayksikkö on osa Tsekin tasavallan yhtiötä.

Kone- ja laitevuokraustoimintaa harjoitti vuoden lopussa 303 (268) vuokrauspalvelupisteen verkosto. Siirtokelpoisten tilojen liiketoimintaa harjoittavat Cramo Instant Oy Suomessa ja Cramo Instant AB Ruotsissa, Cramo Instant AS Norjassa ja Cramo A/S Tanskassa.

HENKILÖSTÖ

Konsernin palveluksessa oli katsauskaudella keskimäärin 2 617 (2 070) henkeä. Kone- ja laitevuokrauksessa työskenteli 2 376 (1 832) ja siirtokelpoisten tilojen toiminnoissa 241 (238) henkeä.

Henkilöstömäärää kasvattivat erityisesti yritys- ja liiketoimintakaupat sekä ulkoistussopimukset, joka toivat konserniin yli 200 uutta työntekijää.

Henkilöstö jakaantui maantieteellisesti seuraavasti: Suomi 30,4 %, Ruotsi 27,4 %, Länsi-Eurooppa 13,1 % sekä Keski- ja Itä-Eurooppa 29,2 %.

Osana normaalia liiketoimintaansa konserni jatkuvasti tarkkailee ja sopeuttaa kulujaan, mukaan lukien henkilöstökulut. Heikentyneen markkinatilanteen vaatimien sopeutusmenpiteiden seurauksena henkilöstön määrää vähennettiin irtisanomisilla ja toistaiseksi voimassa olevilla lomautuksilla noin 270:lla vuonna 2008. Luku sisältää

jo lopetetut työsuhteet sekä ne työsuhteet, joiden päättymisestä on sovittu 31.12.2008 mennessä päättäneissä YT-neuvotteluissa. Vähennykset todennäköisesti jatkuvat.

Henkilöstön kehittämisessä ja henkilöstöhallinnossa keskityttiin vuonna 2008 toimintatapojen yhtenäistämiseen muun muassa rekrytoinnissa, perehdyttämässä ja henkilöstösuunnittelussa. Henkilöstöhallintoa vahvistettiin tavoitteena tuoda henkilöstön kehittäminen aiempaa lähemmäksi liiketoimintaa ja paikallisia tarpeita. Johtamiskäytäntöjä yhtenäistettiin, ja johto osallistui maakohtaisiin valmennusohjelmiin kaikilla Cramon toiminta-alueilla. Erityisesti Keski- ja Itä-Eurooppaan suunnattu yllmän johdon ja avainhenkilöiden koulutus tuki kasvua uusilla markkinoilla. Henkilöstökoulutuksessa keskityttiin myyntitaitojen kehittämiseen. Asiakaspalveluun, koneiden ja laitteiden käyttöön ja turvallisuuteen painottuvan Cramo-koulun laajentaminen Ruotsista kaikille markkina-alueille aloitettiin Liettuasta.

HENKILÖSTÖ SEGMENTEITTÄIN VUODEN VAIHTEESSA

HENKILÖSTÖ SEGMENTEITTÄIN VUODEN VAIHTEESSA	Henkilömäärä		Prosenttia koko henkilöstöstä	
	2008	2007	2008	2007
Kone- ja laitevuokraus				
Suomi	651	584	23,3	25,7
Ruotsi	733	618	26,2	27,2
Länsi-Eurooppa	356	306	12,7	13,5
Keski- ja Itä-Eurooppa	814	529	29,1	23,3
Kone- ja laite- vuokraus yhteensä	2 554	2 037	91,3	89,7
Siirtokelpoisten tilojen vuokraus	242	233	8,7	10,3
Konserni yhteensä	2 796	2 270	100,0	100,0
Konsernitoiminnoissa	63	59	2,3	2,6
-joista emoyhtiössä	25	20	0,9	0,9

HENKILÖSTÖN IKÄJAKAUMA	Henkilömäärä		Prosenttia koko henkilöstöstä	
	2008	2007	2008	2007
-23	161	135	5,8	6,0
24-35	904	696	32,3	30,7
36-45	868	714	31,0	31,4
46-59	728	601	26,0	26,5
60-	135	124	4,8	5,4
Yhteensä	2 796	2 270	100,0	100,0

KONSERNIN JOHTO

Cramo-konsernin ylämpään johtoryhmään (Executive Committee) kuuluivat vuoden lopussa toimitusjohtaja Vesa Koivula, vara-toimitusjohtaja Göran Carlson ja talous- ja rahoitusjohtaja Martti Ala-Härkönen. Konsernin johtoryhmään (Group Management Team) kuuluivat lisäksi johtajat Tatu Hauhio (Suomi), Erik Bengtsson (Ruotsi), Jarmo Laasanen (Keski- ja Itä-Eurooppa) ja Ossi Alastalo (siirtokelpoisten tilojen liiketoiminnan kehitys) sekä viestintäjohtaja Anders Collman, kalustohallinnasta vastaava johtaja Mats Stenholm, tietohallintojohtaja Eva Harström, henkilöstön kehitysjohtaja Pirjo Saarni ja lakiasiaintohtaja Mika Puittinen. Kalustohallinnasta vastaavana johtajana aloitti 1.1.2009 Martin Holmgren, joka on aiemmin toiminut tuoteryhmäpäällikkönä Cramo-konsernin kalustohallintayksikössä. Kalustohallinnasta vastannut Mats Stenholm jatkaa konsernissa neuvonantajana kunnes siirtyy eläkkeelle loppuvuonna 2009.

Konsernin varatoimitusjohtaja Göran Carlson nimitettiin liiketoiminnan kehittämisestä ja strategisesta suunnittelusta vastaavaksi johtajaksi 1.1.2008 alkaen. Göran Carlson on jatkanut vara-

toimitusjohtajana ja raportoi toimitusjohtaja Vesa Koivulalle. Samassa yhteydessä Skandinavian liiketoiminnoista vastaava johtaja siirtyi raportoimaan Göran Carlsonin sijaan toimitusjohtaja Vesa Koivulalle. Ruotsin liiketoimintojen uutena johtajana aloitti 15.6.2008 aiemmin Ruotsin itäisen alueen päällikkönä toiminut Erik Bengtsson sen jälkeen, kun Skandinavian toiminnoista vastannut Magnus Rosén oli tammikuussa ilmoittanut siirtyvänsä toisen työn-antajan palvelukseen. Samalla Skandinavian liiketoimintavastuu jaettiin maajohtajille, jonka seurauksena myös Tanskan ja Norjan yhtiöiden toimitusjohtajat siirtyivät raportoimaan konsernijohtaja Vesa Koivulalle.

Johtoryhmän uusista jäsenistä psykologian maisteri Pirjo Saarni nimitettiin henkilöstön kehitysjohtajaksi 7.4.2008 ja Mika Puittinen lakiasiaintohtajaksi 17.11.2008 alkaen. Saari siirtyi Cramoon Vahanen Oy:n henkilöstöpäällikön ja Puittinen Perlos Oyj:n lakiasiaintohtajan tehtävästä.

OSAKKEET JA OSAKEPÄÄOMA

Cramo Oyj:n osakepääoma 31.12.2008 oli 24 834 753,09 euroa ja osakkeiden lukumäärä 30 660 189 kappaletta. Osakkeiden lukumäärässä tai osakepääomassa ei tapahtunut tilikauden aikana muutoksia.

VOIMASSAOLEVAT OPTIO-OHJELMAT

Ylimääräinen yhtiökokous 20.11.2006 päätti optio-ohjelmasta, jossa optio-oikeuksien määrä on yhteensä enintään 3 000 000 kappaletta ja jotka oikeuttavat merkitsemään yhteensä enintään 3 000 000 yhtiön uutta osaketta. Optio-oikeuksilla merkittävien osakkeiden merkintäaika on optio-oikeuksilla 2006A 1.10.2009–31.1.2011, optio-oikeuksilla 2006B 1.10.2010–31.1.2012 ja optio-oikeuksilla 2006C 1.10.2011–31.1.2013. Merkintähinta optio-oikeudella 2006A on 14,51 euroa eli Cramo Oyj:n osakkeen vaihdolla painotettu keskimurssi 1.10.–31.10.2006. Merkintähinta optio-oikeudella 2006B on osakkeen vaihdolla painotettu keskimurssi 1.10.–31.10.2007 eli 26,47 euroa, ja optio-oikeudella 2006C osakkeen vaihdolla painotettu keskimurssi 1.10.–31.10.2008 eli 5,56 euroa. Merkintähinnasta vähennetään vuosittain jaettu osinko.

Cramo-konsernin avainhenkilöillä oli 31.12.2008 yhteensä 712 000 2006A-optio-oikeutta, 865 000 2006B-optio-oikeutta ja 1 000 000 2006C-optio-oikeutta. Vuoden 2006 optio-ohjelman piirissä on noin 100 konsernin avainhenkilöä.

VARSINAINEN YHTIÖKOKOUS

Cramo Oyj:n varsinainen yhtiökokous 23.4.2008 käsitteli varsinaiselle yhtiökokoukselle yhtiöjärjestyksen mukaan kuuluvat asiat, hallituksen esitykset valtuutuksista omien osakkeiden hankkimiseen ja luovuttamiseen sekä hallituksen esityksen valtuutuksesta osakeannista ja osakkeeseen oikeuttavien erityisten oikeuksien päättämiseen.

Yhtiökokous vahvisti konsernitalinpäätöksen ja emoyhtiön tilinpäätöksen tilikaudelta 2007 ja myönsi vastuuvapauden hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle. Osingoksi vahvistettiin 0,65 euroa osakkeelta.

Hallitukseen valittiin uudelleen Stig Gustavson, Gunnar Glibberg, Eino Halonen, Hannu Krogerus, Esko Mäkelä ja Juhani Nurminen sekä uutena jäsenenä Fredrik Cappelen.

Yhtiökokous vahvisti hallituksen puheenjohtajan palkkioksi 60 000, varapuheenjohtajan palkkioksi 40 000 ja muiden jäsenten palkkioksi 30 000 euroa vuodessa. Palkkiosta 40 prosentin suuruinen osuus suoritetaan Cramo Oyj:n osakkeina ja 60 prosentin suuruinen osuus käteisenä rahana. Ulkomaisille jäsenille palkkio voidaan maksaa kokonaan käteisenä rahana. Lisäksi vahvistettiin 1 000 euron kokouspalkkio kustakin hallituksen valiokunnan kokouksesta.

Yhtiökokous valtuutti hallituksen päättämään enintään 3 066 000 yhtiön oman osakkeen hankkimisesta ja luovuttamisesta yhdessä tai useammassa erässä. Yhtiökokous valtuutti hallituksen päättämään osakeannista sekä optio-oikeuksien, vaihtovelkakirjalainojen ja muiden osakeyhtiölain 10 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antamisesta sekä kaikista osakeannin ja osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antamisen ehdoista.

Cramo Oyj:n tilintarkastajiksi valittiin KHT Tomi Englund sekä KHT-yhteisö Ernst & Young Oy päävastuullisena tilintarkastajanaan Erkkä Talvinko.

HALLITUKSEN VOIMASSAOLEVAT VALTUUDET

Varsinainen yhtiökokous 23.4.2008 antoi hallitukselle valtuudet omien osakkeiden hankkimiseen yhdessä tai useammassa erässä ja päättää yhtiölle hankittujen omien osakkeiden luovuttamisesta yhdessä tai useammassa erässä. Lisäksi hallituksella on valtuudet päättää osakeannista sekä optio-oikeuksien, vaihtovelkakirjalainojen ja muiden osakeyhtiölain 10 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antamisesta.

Hallituksella on myös valtuudet jakaa vuoden 2006 optio-oikeuksia korkeintaan 3 000 000 kappaletta.

Ennen varsinaista yhtiökokousta 23.4.2008 hallituksella ei ollut valtuuksia optio-oikeuksien antamiseen, vaihtovelkakirjalainan ottamiseen, osakepääoman korottamiseen tai omien osakkeiden hankkimiseen.

HALLINTO JA TILINTARKASTAJAT

Cramo Oyj:n hallituksessa ovat toimineet 24.4.2008 alkaen Stig Gustavson (puheenjohtaja), Gunnar Glifberg, Eino Halonen, Hannu Krogerus, Esko Mäkelä, Juhani Nurminen ja Fredrik Cappelen.

Tarkastusvaliokunnan muodostivat Eino Halonen (puheenjohtaja), Esko Mäkelä ja Juhani Nurminen. Nimitys- ja palkitsemisvaliokunnan muodostivat Stig Gustavson (puheenjohtaja), Gunnar Glifberg ja Hannu Krogerus.

Hallituksen jäsenistä Stig Gustavson, Hannu Krogerus, Esko Mäkelä, Juhani Nurminen ja Eino Halonen ovat yhtiöstä ja sen suurimmista osakkeenomistajista riippumattomia. Gunnar Glifberg on suurimmista osakkeenomistajista riippumaton, mutta syksyyn 2005 saakka Cramo AB:n entisenä toimitusjohtajana toimineena hän oli yhtiöstä riippuvainen syksyyn 2008 saakka.

Hallituksessa toimivat 23.4.2008 saakka Stig Gustavson (puheenjohtaja), Eino Halonen (varapuheenjohtaja), Gunnar Glifberg, Hannu Krogerus, Juhani Nurminen ja Esko Mäkelä. Tarkastusvaliokunnan muodostivat 23.4.2008 saakka Eino Halonen (puheenjohtaja), Esko Mäkelä ja Juhani Nurminen. Nimitys- ja palkitsemisvaliokunnan muodostivat Stig Gustavson (puheenjohtaja), Gunnar Glifberg ja Hannu Krogerus.

Stig Gustavson, Hannu Krogerus, Esko Mäkelä, Eino Halonen ja Juhani Nurminen olivat yhtiöstä ja sen suurimmista osakkeenomistajista riippumattomia. Gunnar Glifberg oli yhtiöstä riippuvainen syksyyn 2008 saakka.

Hallitus kokoontui vuonna 2008 12 kertaa, tarkastusvaliokunta neljä kertaa ja nimitys- ja palkitsemisvaliokunta kaksi kertaa.

Hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja ja toimitusjohtajan sijainen omistivat 31.12.2008 henkilökohtaisesti tai määräysvalta-yhtiöidensä kautta yhteensä 122 591 Cramo Oyj:n osaketta, mikä edustaa 0,40 prosenttia yhtiön koko osake- ja äänimäärästä, sekä optioita yhteensä 458 000 kappaletta.

Varsinaisina tilintarkastajina on toiminut KHT Tomi Englund ja tilintarkastusyhteisö Ernst & Young Oy, jossa päävastuullisena tilintarkastajana toimii KHT Erkkä Talvinko.

Cramo Oyj noudattaa NASDAQ OMX Helsingin, Keskuskauppakamarin sekä Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliiton suositusta lista-yhtiöiden hallinnointi- ja ohjausjärjestelmästä (corporate governance). Cramo Oyj:n sisäpiiriohjeet ovat perustuneet arvopaperimarkkinalakiin, Rahoitustarkastuksen sääntöihin ja määräyksiin sekä Helsingin Pörssin 1.1.2006 voimaan tulleeseen sisäpiiri-ohjeeseen. Suomen Arvopaperikeskus Oy pitää sisäpiirirekisteriä Cramo Oyj:n pysyvistä sisäpiiriläisistä, joiden omistustiedot ovat nähtävissä myös Cramo Oyj:n verkkosivuilta. Vuoden 2009 alusta Cramo Oyj on noudattanut 1.1.2009 voimaan tullutta Suomalaisten listayhtiöiden hallinnointikoodia.

OLENNAISET RISKIT JA EPÄVARMUUSTEKIJÄT

Cramon liiketoiminnan merkittävimmät epävarmuustekijät liittyvät maailmanlaajuisen talouskehityksen lisäksi kunkin maan suhdanne- ja talouskehitykseen, korkotason ja valuuttakurssien vaihteluihin, rahoituksen saatavuuteen, luottotappioriskeihin sekä konsernin yritysostojen onnistumiseen. Liiketoiminnan riskitekijät ovat kasvaneet kansainvälisen rahoituskriisin seurauksena. Voimistuneita riskejä ovat rahoituksen saatavuus ja sen hinta sekä luottotappioriskit. Tämän lisäksi heikentynyt markkinatilanne lisää konsernin yrityskaupoista aiheutuneisiin tasearvoihin kohdistuvia arvonalentumisriskejä sekä riskejä poiketa konsernin pitkäaikaisten lainojen kovenanttiehdoista. Konsernin riskienhallintaan kiinnitetään muuttuneessa toimintaympäristössä entistä suurempaa huomiota.

RISKIENHALLINTA JA YMPÄRISTÖ

Cramo-konsernissa riskienhallinnan tarkoituksena on varmistaa, että liiketoimintaan liittyvät riskit tunnistetaan ja niitä arvioidaan ja seurataan jatkuvasti. Riskienhallinta on Cramossa jatkuvaa ja järjestelmällistä toimintaa, jonka tavoitteena on estää henkilövahingot, turvata Cramo-konsernin omaisuus sekä taata konsernin vakaa ja kannattava taloudellinen kehitys.

STRATEGISET RISKIT

Konsernin liiketoiminta on riippuvainen yleisestä talouskehityksestä ja rakentamis- ja kiinteistömarkkinoiden aktiivisuudesta. Näiden markkinoiden epäedullisella kehityksellä saattaa olla haitallinen vaikutus konsernin toimintaan, tulokseen ja taloudelliseen asemaan. Kysyntään ja hintakehitykseen liittyvää riskiä on pyritty tasaamaan jakamalla liiketoiminta eri tuote- ja asiakassegmentteihin sekä lieventämällä riippuvuutta yhdestä maantieteellisestä markkinasta.

Kausivaihtelut ovat olleet historiallisesti tyypillisiä rakennusteollisuudelle. Siitä huolimatta, että Cramo on vähentänyt riippuvuuttaan rakennusteollisuudesta, konsernin liikevaihto ja tulos vaihtelevat eri vuosineljänneksinä konevuokrausliiketoiminnalle tyypillisellä tavalla. Mahdollisia suhdannevaihteluiden epäsuotuisia vaikutuksia konserni pyrkii tasaamaan huolehtimalla palvelutuotantonsa kustannustehokkuudesta sekä kone-, laite- ja palvelutarjontansa kilpailukykyä. Siirtokelpoisten tilojen liiketoiminta on vähemmän suhdanneherkkää kuin kone- ja laitevuokraus ja vähentää siten konsernin riippuvuutta suhdannevaihteluista.

Laajentuminen ja liiketoiminnan kehitys perustuu osittain yritysostoihin. Yritysostojen riskit liittyvät muun muassa paikallisten markkinoiden tuntemukseen, asiakkaisiin, avainhenkilöihin ja toimittajiin. Tavoitteena on ottaa riskit huomioon huolellisen valmistelun ja yrityskaupan järjestelmällisen seurannan avulla. Laajentuminen uusille maantieteellisille alueille altistaa kulttuurisille, poliittisille, taloudellisille sekä sääntely- ja juridisille riskeille.

Lisäksi konsernin investointien määrään, kohdentamiseen ja ajoitukseen sekä muihin strategisen tason liiketoimintapäätöksiin

liitty riskejä. Tavoitteena on hallita investointeihin liittyviä riskejä muun muassa huolellisella investointien hyväksymismenettelyllä, optimoimalla kaluston käyttöä konserninlaajuisesti, rahoittamalla osa investoinneista operatiivisella leasingilla sekä hyödyntämällä tulevaa markkinakehitystä ennustavia ulkoisia ja sisäisiä mittareita. Näitä tulevaisuutta luotaavia mittareita seurataan maayhtiökohtaisesti kuukausittain.

Erityistä huomiota konserni kiinnittää vuokrauskaluston käyttöasteen optimointiin ja kulurakenteseen suhteessa markkinatilanteen kehitykseen.

OPERATIIVISET RISKIT

Konsernin operatiivisiin riskeihin kuuluvat muun muassa liike-toimintaan ja henkilöstöön liittyvät riskit, sopimusriskit, työ-turvallisuusriskit, tietotekniikkaan liittyvät riskit, yleisten lakien ja säädösten noudattamiseen liittyvät riskit sekä konsernin hallinnointiperiaatteisiin liittyvät riskit.

Merkittävimpien strategisten ja operatiivisten riskien hallinnoimiseksi konsernilla ja sen tytäryhtiöllä on omat valmiussuunnitelmansa. Vuoden 2008 aikana valmiussuunnitelmia otettiin käyttöön useimmissa maissa toimintaympäristön muuttuessa voimakkaasti.

TALOUDELLISET JA RAHOITUSRISKIT

Taloudellisten ja rahoitusriskien hallinnan tavoitteena on turvata yhtiön laadukas ulkoinen ja sisäinen taloudellinen raportointi, konsernin rahoituksen saatavuus sekä minimoida toimintaympäristön ja rahoitusmarkkinoiden muutosten haitalliset vaikutukset konsernin tulokseen ja taloudelliseen asemaan.

Konsernin pääasiallisia rahoitusriskejä ovat rahavirran korkoriski, valuuttakurssiriski, luottoriski ja likviditeettiriski. Korkoriskin hallitsemiseksi konsernin lainanotto ja sijoitukset on hajautettu kiinteä- ja vaihtuvakorkoisiin instrumentteihin. Korkoriskin hallitsemiseksi käytetään hyväksi johdannaispimuksia, kuten koronvaihtosopimuksia. Valuuttakurssiriski muodostuu pääasiassa nettosijoituksista ulkomaisiin yksiköihin sekä valuuttamääräisistä lainoista, ja suojausinstrumentteina on käytetty muun muassa valuuttatermiinejä. Suojaustoiminnan tavoitteena on suojata konserni merkittävilta rahoitusriskeiltä.

Konsernin rahoituspolitiikassa on määritelty rahoitustoiminnon vastuut ja menettelytavat sekä suojaustoiminnan tavoitteet ja periaatteet. Konsernin rahoitus hoidetaan keskitetysti pääsääntöisesti konsernin sisäisillä lainoilla. Konsernirahoitus tunnistaa, analysoi ja hallitsee rahoitusriskejä yhdessä konsernin johdon ja konserniyhtiöiden kanssa.

LIIKETAPAHTUMARISKIT

Konsernin liiketapahtumariskejä ovat muun muassa kaluston vuokraamiseen ja toiminnan häiriöttömään jatkumiseen liittyvät riskit, joita on mahdollista hallinnoida vakuutusin. Kattava vakuutusurva on oleellinen osa Cramo-konsernin riskienhallintaa.

YMPÄRISTÖRISKIT

Ympäristövastuu on yhä tärkeämpi osa Cramon liiketoimintamallia. Cramon ympäristövastuuseen kuuluu huolehtia, että vuokrattavat koneet, laitteet ja toimitilat ovat korkealaatuisia ja huolellisesti huollettuja ja kunnostettuja. Laitehankinnoissa huomioidaan kaluston valmistuksen ja käytön ympäristökuormitus. Laitteiden elinkaari pidetään pitkänä huolellisella kunnossapidolla. Cramon toiminnot Ruotsissa, Tanskassa ja Norjassa on sertifioitu ISO 14001 -ympäristö- ja ISO 9001 -laatu- ja laatujärjestelmien mukaisesti. Suomessa Cramon laatu- ja toimintajärjestelmää ohjaa Det Norske Veritasin myöntämä ISO 9001:2000 -laatusertifikaatti.

Konserni pyrkii minimoimaan ympäristöhaittoja kierrättämällä koneita, laitteita sekä toimitiloja käyttäjältä toiselle. Ympäristö-

kuormitusta pyritään rajoittamaan luovuttamalla laitteet testattuina ilman tarpeettomia pakkauksia. Aluekohtaiset tulosyksiköt vastaavat kemikaalien ja ongelmajätteiden varastoinnista ja jälleenkäsittelystä. Käytöstä poistettavasta laitteesta syntyvä materiaali kierrätetään mahdollisimman kattavasti. Konserni kykenee vähentämään rakentamisen ympäristökuormitusta myös kone- ja laitekantansa korkeilla käyttöasteilla.

VOITONJAKOPOLITIikka JA HALLITUKSEN VOITONJAKOEHDOTUS

Yhtiön helmikuussa 2007 määritellyn voitonjakopolitiikan mukaan Cramo Oyj:n voitonjakotavoitteena on jakaa noin kolmannes konsernin vuosittaisesta tuloksesta joko osakkeiden takaisinostoina ja/tai osinkoina. Tavoitteena on säilyttää tasaisesti kasvava osinkovirta, ottaen kuitenkin huomioon konsernin kasvun vaatimat investoinnit.

Hallitus esittää varsinaiselle yhtiökokoukselle, että tilikaudelta 1.1.-31.12.2008 jaetaan osinkoa 0,40 euroa osakkeelta. Hallitus on arvioinut yhtiön tulevaa toimintaa ja katsoo, että ehdotettu osingonjako ei muodosta riskiä yhtiön maksukyvyille.

NÄKYMÄT VUODELLE 2009

Taloudellisen toimintaympäristön odotetaan heikenevän vuonna 2009. Konserni ennakoii, että rakentamisen määrä vähenee kaikissa Pohjoismaissa sekä Baltian maissa. Puolassa, Tsekin tasavallassa ja Slovakiassa rakentamisen uskotaan edelleen lisääntyvän, mutta kasvuvauhti hidastuu. Uudisrakentamisen näkymät ovat heikentyneet myös Venäjällä, mutta kone- ja laitevuokrauksen käytön yleistymisen ylläpitää vuokrauspalveluiden kysyntää. Siirtokelpoisten tilojen tarvetta lisäävät edelleen muuttoliike, väestörakenteen muutokset sekä teollisuuden ja julkishallinnon tarve joustaville tilaratkaisuille.

Cramo toimii kolmella liiketoiminta-alueella: rakennuskoneiden vuokrauksessa, muun teollisuuden kone- ja laitevuokrauksessa sekä siirtokelpoisten tilojen vuokrauksessa. Nämä liiketoiminta-alueet jakaantuvat edelleen julkiseen ja yksityiseen sektoriin. Rakentamiseen kuuluu asuinrakentamisen lisäksi toimitila- ja liikerakentaminen, maa- ja vesirakentaminen sekä korjausrakentaminen. Rakennusteollisuuden yleisestä taantumasta huolimatta alalta löytyy myös kasvun alueita. Näitä Cramo hyödyntää.

Julkisten investointien määrän odotetaan kasvavan erityisesti maa- ja vesirakentamisessa sekä korjausrakentamisessa. Koska siirtokelpoisten tilojen keskimääräinen vuokra-aika on viisi vuotta, tällä liiketoiminnalla on vakaa tuloskehitys.

Viime vuosina toteutettujen investointien ansiosta konsernilla on nykyaikainen ja kilpailukykyinen kalusto eikä uusille investoinneille ole tarvetta vuonna 2009. Uusien kalustoinvestointien sijaan Cramo keskittyy kaluston käytön optimointiin konserninlaajuisesti vuonna 2009. Lisäksi konserni jatkaa määrätietoista kulujen sopeuttamista turvatakseen kannattavuutensa ja liiketoiminnan rahavirtansa kaikissa tilanteissa. Säästötoimenpiteiden uskotaan tuovan vähintään 25 miljoonan euron kulusäästöt vuonna 2009.

Loppuvuonna 2008 useat eurooppalaiset valuutat heikentyivät suhteessa euroon. Mikäli valuuttakurssit pysyvät vuoden 2009 alun tasolla, tällä on negatiivinen vaikutus konsernin euromääräisiin lukuihin suhteessa vuoden 2008 vertailulukuihin.

Vuonna 2009 konsernin liikevaihto ja EBITA-marginaali eivät saavuta vuoden 2008 tasoa. Konsernin rahavirran investointien jälkeen arvioidaan kuitenkin pysyvän positiivisena.

LIIKETOIMINNAN KESKEISET TUNNUSLUVUT

TALOUDELLISTA KEHITYSTÄ KUVAAVAT TUNNUSLUVUT		IFRS 2008	IFRS 2007	IFRS 2006	IFRS 2005	IFRS 2004	FAS 2004
Liikevaihto	Me	579,8	496,4	402,4	77,0	71,4	73,0
muutos %	%	16,8	23,4	+422,6	+7,8		+24,2
Liikevoitto	Me	91,8	91,8	68,6	18,0	14,4	12,1
% liikevaihdosta	%	15,8	18,5	17,0	23,3	20,1	16,6
Voitto ennen veroja	Me	63,6	75,8	56,6	16,2	13,0	11,5
% liikevaihdosta	%	11,0	15,3	14,1	21,1	18,2	15,8
Tilikauden voitto	Me	48,6	57,5	41,9	11,9	9,2	8,0
% liikevaihdosta	%	8,4	11,6	10,4	15,5	12,9	10,9
Oman pääoman tuotto	%	14,9	18,4	15,5	24,0	19,9	16,4
Sijoitetun pääoman tuotto	%	12,0	13,7	11,7	18,6	16,6	16,9
Omavaraisuusaste	%	32,4	37,3	38,2	49,0	48,9	56,3
Bruttoinvestoinnit pysyviin vastaaviin	Me	201,2	175,5	111,9	29,6	15,0	12,0
% liikevaihdosta	%	34,7	35,4	27,8	38,5	21,0	16,4
Oma pääoma	Me	319,5	333,7	292,2	54,1	45,4	47,1
Korolliset nettovelat	Me	477,1	365,0	305,6	48,6	44,2	26,2
Gearing	%	149,3	109,4	104,6			
Henkilöstö keskimäärin	kpl	2 617	2 070	1 828	569	538	538

OSAKEKOHTAISET TUNNUSLUVUT

Tulos/osake	€	1,59	1,88	1,39	0,83	0,64	0,56
Tulos/osake, laimennettu *)	€	1,59	1,87	1,36	0,81	0,63	0,55
Oma pääoma/osake	€	10,42	10,88	9,66	3,77	3,17	3,29
Osinko/tulos	%	25,2	34,6	36,0	30,8	39,5	44,6
Osinko/osake	€	0,40**	0,65	0,50	0,25		0,25
A/B-sarjan osakekannan markkina-arvo	M€	141,0	531,0	571,8	170,4		93,4
B-sarjan osakkeiden vaihto	No.	38 913 460	45 714 185	37 070 980	6 830 907		3 495 110
% lukumäärästä	%	127	149	123	54		28
A-sarjan osakkeiden keskimääräinen osakeantioikaistu lukumäärä	No.				1 728 000		1 728 000
B-sarjan osakkeiden keskimääräinen osakeantioikaistu lukumäärä	No.	30 660 189	30 586 040	30 121 137	12 611 807		12 586 507
A-sarjan osakkeiden keskimääräinen osakeantioikaistu lukumäärä tilikauden lopussa	No.				1 728 000		1 728 000
B-sarjan osakkeiden keskimääräinen osakeantioikaistu lukumäärä tilikauden lopussa	No.	30 660 189	30 660 189	30 332 793	14 699 675		12 586 507
Hinta/voitto-suhde (P/E)		2,9	9,2	13,9	15,2	10,3	11,7
Efektiivinen osinkotuotto	%	8,7	3,8	2,6	2,0		3,8
Osakekannan markkina-arvo	M€	141,0	531,0	571,8	155,9		82,4
Keskikurssi	€	10,96	26,66	13,44	8,42		6,36
Viimeinen kaupankäyntikurssi	€	4,60	17,32	18,90	12,36		6,55
Alin kaupankäyntikurssi	€	4,25	16,75	11,10	6,15		5,70
Ylin kaupankäyntikurssi	€	18,50	38,80	19,00	12,46		7,45

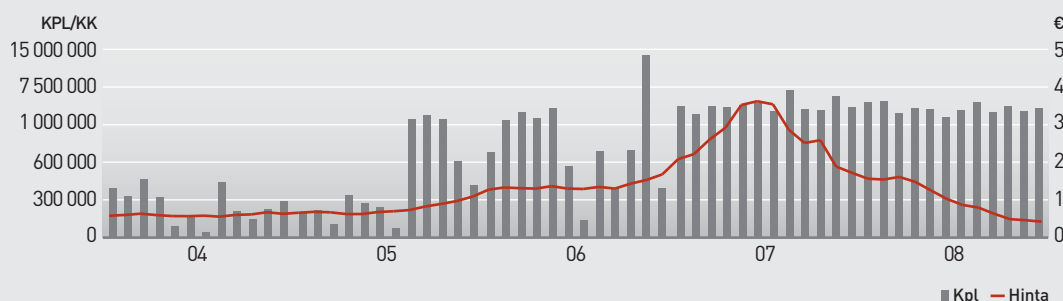
*) Optiotodistusten oikeuttamien osakkeiden laimennusvaikutuksella oikaistuna

**) Hallituksen esitys

YLEISLAUSEKE

Tietyt lausunnot tässä tiedotteessa ovat tulevaisuuteen kohdistuvia ja perustuvat johdon tämänhetkisiin näkemyksiin. Luonteensa vuoksi ne sisältävät riskiä ja epävarmuutta ja ovat alttiita yleisen taloudellisen tai toimialan tilanteen muutoksille.

CRAMON OSAKKEEN KURSSIKEHITYS JA VAIHTO

KONSERNITASE, 1 000 €

		31.12.2008	31.12.2007
VARAT	Liitetieto		
Pitkäaikaiset varat			
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	6	585 554	487 038
Aineettomat hyödykkeet	7	97 259	95 359
Liikearvo	7	147 850	152 367
Myytavissä olevat sijoitukset	6	314	332
Laskennalliset verosaamiset	14	17 391	2 974
Saamiset	9	2 964	3 490
Yhteensä		851 333	741 560
Lyhytaikaiset varat			
Vaihto-omaisuus	8	15 920	16 903
Myyntisaamiset ja muut saamiset	9	113 075	115 250
Verosaamiset		4 394	2 298
Johdannaisinstrumentit	29	4 741	464
Rahavarat	10	8 123	18 489
Yhteensä		146 254	153 404
VARAT YHTEENSÄ		997 587	894 964
OMA PÄÄOMA JA VELAT			
Oma pääoma			
Osakepääoma	12	24 835	24 835
Osakeanti	12		
Ylikurssirahasto	12	186 910	186 910
Arvonmuutosrahasto	12	117	117
Suojausrahasto	12	6 792	6 334
Muuntoerot		-30 289	-1 867
Kertyneet voittovarot		131 111	117 351
Oma pääoma yhteensä		319 476	333 680
Pitkäaikaiset velat			
Varaukset	11	186	363
Laskennalliset verovelat	14	78 967	62 200
Korolliset velat	13	288 700	274 087
Muut pitkäaikaiset velat	11	5 622	8 514
Yhteensä		373 475	345 164
Lyhytaikaiset velat			
Korolliset velat	13	196 546	109 387
Ostovelat ja muut velat	15	95 235	97 248
Verovelat		12 855	9 485
Yhteensä		304 636	216 120
Velat yhteensä		678 111	561 284
OMA PÄÄOMA JA VELAT YHTEENSÄ		997 587	894 964

KONSERNIN TULOSLASKELMA, 1 000 €

		1.1.-31.12.2008	1.1.-31.12.2007
	Liitetieto		
LIIKEVAIHTO		579 802	496 428
Liiketoiminnan muut tuotot	17	16 855	7 798
Varaston muutos	18	-770	966
Valmistus omaan käyttöön		18 725	15 379
Materiaalit ja palvelut	18	-117 240	-106 396
Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut	19	-118 460	-101 608
Arvon alentumiset	7	-4 186	
Poistot	6	-84 600	-62 356
Yrityshankinnasta aiheutuneet aineettomien hyödykkeiden poistot	7	-6 976	-4 119
Liiketoiminnan muut kulut	20	-191 346	-154 248
LIIKEVOITTO		91 804	91 844
Rahoituskulut (netto)	21	-28 129	-16 036
VOITTO ENNEN VEROJA		63 675	75 808
Tuloverot	22	-15 025	-18 323
TILIKAUDEN VOITTO		48 650	57 485
Emoyhtiön omistajille kuuluvasta voitosta laskettu:			
Tulos/osake, €	23	1,59	1,88
Laimennusvaikutuksella oikaistu tulos/osake, €	23	1,59	1,87

LASKELMA KONSERNIN OMAN PÄÄOMAN MUUTOKSISTA, 1 000 €

	Osake- pääoma	Osake- anti	Ylikurssi- rahasto	Arvon- muutos- rahasto	Suojaus- rahasto	Muunto- erot	Kertyneet voitto- varat	Yhteensä
OMA PÄÄOMA 1.1.2007	24 508	143	185 836	117	3 301	2 818	75 521	292 244
Muuntoerot						-4 685	-2 134	-6 819
Suojausrahasto					3 033			3 033
Suoraan omaan pääomaan kirjatut nettotulot					3 033	-4 685	-2 134	-3 786
Tilikauden voitto							57 485	57 485
Tilikaudella kirjatut tuotot ja kulut yhteensä					3 033	-4 685	55 351	53 699
Osingonjako							-15 326	-15 326
Optiomerkinnot, rekisteröity	327	-143	1 074					1 258
Osakeperusteiset maksut							1 805	1 805
Yhteensä	327	-143	1 074		3 033	-4 685	41 830	41 436
OMA PÄÄOMA 31.12.2007	24 835		186 910	117	6 334	-1 867	117 351	333 680
OMA PÄÄOMA 1.1.2008	24 835		186 910	117	6 334	-1 867	117 351	333 680
Muuntoerot						-28 422	-17 729	-46 151
Suojausrahasto					458			458
Suoraan omaan pääomaan kirjatut nettotulot					458	-28 422	-17 729	-45 693
Tilikauden voitto							48 650	48 650
Tilikaudella kirjatut tuotot ja kulut yhteensä					458	-28 422	30 921	2 957
Osingonjako							-19 929	-19 929
Osakeperusteiset maksut							2 768	2 768
Yhteensä					458	-28 422	13 760	-14 204
OMA PÄÄOMA 31.12.2008	24 835		186 910	117	6 792	-30 289	131 111	319 476

KONSERNIN RAHAVIRTALASKELMA, 1 000 €

1.1.–31.12.2008

1.1.–31.12.2007

Liiketoiminnan rahavirta		
Liikevoitto	91 804	91 844
Oikaisut:		
Suunnitelman mukaiset poistot ja arvonalentumiset	95 762	66 474
Käyttöpääoman muutos 1)	-5 244	112
Rahoituskulut	-37 535	-14 731
Rahoitustuotot	1 316	694
Verot	-12 494	-3 170
Muut liiketoimet joihin ei liity maksutapahtumaa	-12 649	-2 570
Liiketoiminnan rahavirta	120 960	138 653
Investointien rahavirta		
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-201 192	-175 493
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden myynti	18 968	9 490
Tytäryhtiö- ja liiketoimintahankintojen nettorahavirta	-43 252	-20 638
Tytäryhtiömyynnit	8 908	11 407
Investointien rahavirta	-216 568	-175 234
Rahoituksen rahavirta		
Osakeannista saadut maksut		1 258
Korollisten velkojen lisäys (+), vähennys (-)	68 235	34 393
Leasing-velkojen lisäys (+), vähennys (-)	39 154	-6 590
Maksetut osingot	-19 929	-15 326
Rahoituksen rahavirta	87 460	13 735
Rahavarojen muutos	-8 149	-22 846
Rahavarat 1.1.	18 489	41 823
Muuntoero	-2 217	-488
Rahavarat 31.12.	8 123	18 489
1) Käyttöpääoman muutos:		
Vaihto-omaisuuden lisäys (-), vähennys (+)	375	-1 217
Lyhytaikaiset liikesaamisten lisäys (-), vähennys (+)	-11 259	-26 551
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys (+), vähennys (-)	5 640	27 880
Yhteensä	-5 244	112

KONSERNITILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

1. YRITYKSEN PERUSTIEDOT

Cramo Oyj on palveluyritys, joka tarjoaa kone- ja laitevuokrauspalveluja sekä vuokraa ja myy siirtokelpoisia tiloja. Kone- ja laitevuokraus koostuu rakennuskoneiden ja -laitteiden vuokrauksesta ja vuokraukseen liittyvistä palveluista. Cramo toimii 11 maassa Pohjoismaissa sekä Keski- ja Itä-Euroopassa 303 toimipisteessä ja sillä on 2 617 työntekijää.

Cramo Oyj on suomalainen julkinen osakeyhtiö, joka toimii Suomen valtion lainsäädännön alaisena. Yhtiön kotipaikka on Vantaa ja sen pääkonttorin osoite on Kalliosolantie 2, 01740 Vantaa, Suomi. Cramo Oyj:n osakkeet on listattu NASDAQ OMX Helsinki Ltd:n päälistalla.

Hallitus on hyväksynyt tämän konsernitilinpäätöksen julkistettavaksi 10. helmikuuta 2009.

2. YHTEENVETO MERKITTÄVIMMISTÄ LAADINTAPERIAATTEISTA

Konsernia koskevan taloudellisen informaation laadinnassa noudatetut merkittävimmät laadintaperiaatteet on selostettu alla. Näitä periaatteita on noudatettu johdonmukaisesti esitettyjen vuosien tietojen laadinnassa, ellei toisin ole mainittu.

2.1 LAADINTAPERUSTA

Tämä Cramon konsernitilinpäätös on laadittu EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti.

Tämä IFRS – konsernitilinpäätös on laadittu alkuperäisiin hankintamenoihin perustuen, lukuun ottamatta myytävissä olevia sijoituksia ja johdannaisia, jotka on arvostettu käypään arvoon.

Konsernitilinpäätöksen laatiminen standardien mukaisesti edellyttää tiettyjen arvioiden ja oletusten käyttämistä. Näiden oletusten ja arvioiden käyttäminen vaikuttaa tilinpäätöksessä tilinpäätöspäivänä raportoituihin varoihin ja velkoihin, ehdollisten varojen ja velkojen esittämiseen liitetiedoissa sekä tilikaudelta raportoituihin tuottoihin ja kuluihin. Nämä arviot perustuvat johdon parhaaseen arvioon tapahtumista ja siten lopulliset toteutuvat tulokset voivat erota tehdyistä arvioista. Tietoa arvioista ja oletuksista, joilla on eniten vaikutusta tilinpäätöksessä esitettyihin lukuihin, on esitetty laadintaperiaatteiden kohdassa 4.

Tämä IFRS:n mukaan laadittu konsernitilinpäätös on laadittu olettaen, että yrityksen toiminta on jatkuvaa ja yritys realisoi varansa ja vapautuu veloistaan normaalin liiketoiminnan kautta.

2.2 KONSOLIDOINTI

Konsernitilinpäätökseen sisällytetään yritykset, joiden äänivallasta konserni omistaa yli puolet tai sillä muutoin on oikeus määrätä yhteisön talouden ja liiketoiminnan periaatteista hyödyn saamiseksi sen toiminnasta. Tytäryritykset yhdistellään konsernitilinpäätökseen siitä päivästä alkaen, jolloin määräysvalta siirtyy yritykselle ja luovutetut tytäryritykset siihen saakka, jolloin määräysvalta lakkaa. Konsernin sisäiset liiketapahtumat, saamiset ja velat sekä realisoitumattomat voitot eliminoidaan konsernitilinpäätöstä laadittaessa. Realisoitumattomia tappioita ei eliminoida siinä tapauksessa, että tappio johtuu arvonalentumisesta. Tytäryritysten tilinpäätösten laadintaperiaatteet on tarvittaessa muutettu vastaamaan konsernin laadintaperiaatteita.

Tytäryritykset on yhdistetty konserniin käyttäen hankintameno-menettelmää. Hankintamenoon luetaan luovutetut varat käypään arvoon, syntyneet tai vastattavaksi otetut velat, ja liikkeeseen lasketut oman pääoman ehtoiset instrumentit sekä hankinnasta välittömästi aiheutuneet kulut. Liiketoimintojen yhdistymisessä syntynyt nettovarallisuus ja velat sekä ehdolliset velat on arvostettu käypään arvoon hankintapäivänä, vähemmistöosuutta huomioimatta. Liikearvona kirjataan määrä, jolla hankintameno ylittää hankittujen nettovarojen käyvän arvon. Jos hankintameno on vähemmän kuin konsernin osuus tytäryhtiön nettovaroista käypään arvoon arvostettuna, ero kirjataan suoraan tuloslaskelmaan.

2.3 SEGMENTTIRAPORTOINTI

Liiketoimintasegmentti tuottaa tuotteita tai palveluita, joiden riskit ja kannattavuus eroavat toisten liiketoimintasegmenttien riskeistä ja kannattavuudesta. Maantieteellinen segmentti tuottaa tuotteita ja palveluita taloudellisessa ympäristössä, jonka riskit ja kannattavuus eroavat toisenlaisissa taloudellisissa ympäristöissä toimivien yksiköiden riskeistä ja kannattavuudesta.

Yritys raportoi ensisijaisesti alla olevien liiketoimintasegmenttien mukaisesti:

- kone- ja laitevuokraus
- siirtokelpoiset tilat

Kone- ja laitevuokraussegmentti raportoidaan toissijaisesti maantieteellisten alueiden perusteella, jotka on jaettu neljään pääalueeseen: Suomi, Ruotsi, Länsi-Eurooppa sisältäen Norjan, Tanskan ja Alankomaat (31.3.2007 asti) sekä Keski- ja Itä-Eurooppa, joka käsittää Puolan, Liettuan, Latvian, Viron, Tšekin tasavallan, Slovakian ja Venäjän.

2.4 ULKOMAANRAHAN MÄÄRÄISET TAPAHTUMAT

Konsernin yksiköiden tilinpäätökseen sisältyvät luvut mitataan siinä valuutassa, joka on kunkin yksikön pääasiallisen toimintaympäristön valuutta ("toimintavaluutta"). Konsernitilinpäätös esitetään euroina, joka on konsernin emoyhtiön toiminta- ja esittämismuunnosvaluutta.

Ulkomaanrahan määräiset liiketapahtumat on muunnettu euroiksi käyttäen tapahtumapäivän kurssia. Ulkomaanrahan määräisistä liiketapahtumista ja monetaaristen erien muuntamisesta syntyneet voitot ja tappiot on merkitty tuloslaskelmaan sisältyen liikevaihtoon, materiaaleihin ja palveluihin tai rahoituseriin luonteensa mukaisesti.

Ulkomaisten konserniyritysten tuloslaskelmat ja rahavirtalaskelmat on muunnettu raportointivaluuttaan tilikauden painotettua keskimuunnoskurssia käyttäen ja taseet tilinpäätöspäivän kurssija käyttäen. Ulkomaiseen yksikköön tehdystä sijoituksesta aiheutuneet muuntoerot kirjataan omaan pääomaan. Kun ulkomainen yksikkö myydään osittain tai kokonaan, kirjataan kumulatiiviset muuntoerot omasta pääomasta tuloslaskelmaan osana myyntivoittoa tai -tappiota.

Ulkomaisten yksiköiden hankinnasta syntynyt liikearvo ja kyseisten ulkomaisten yksiköiden hankinnan yhteydessä tehtyjen varojen ja velkojen käyvän arvon oikaisu on käsitelty kyseisten ulkomaisten yksiköiden varoina ja velkoina yksikön toimintavaluutassa ja muunnettu euroiksi tilinpäätöspäivän kurssiin.

2.5 AINEELLISET KÄYTTÖMAISUUSHYÖDYKKEET

Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet on arvostettu poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn alkuperäiseen hankintamenoon. Hankintameno sisältää hankinnasta välittömästi aiheutuvat

kustannukset. Myöhemmin syntyneet menot sisällytetään hyödykkeen kirjanpitoarvoon tai kirjataan erillisenä hyödykkeenä vain, mikäli on todennäköistä, että hyödykkeeseen liittyvä vastainen taloudellinen hyöty koituu konsernin hyväksi ja hyödykkeen hankintameno on luotettavasti määritettävissä. Korjaus- ja ylläpitomenot kirjataan tulosvaikutteisesti sille kaudelle, kun ne ovat toteutuneet.

Hyödykkeistä tehdään tasapoistot seuraavien arvioitujen taloudellisten vaikutusaikojen kuluessa:

Rakennukset ja rakennelmat	15–50 vuotta
Vuokrattavat:	
• Siirtokelpoiset tilat	10–20 vuotta
• Koneet ja laitteet	6–10 vuotta
• Teltat ja suojapeitteet	6 vuotta
Palvelutuotannon koneet ja kalusto	6–10 vuotta
Oman käytön koneet ja kalusto	3–6 vuotta
Muut aineelliset hyödykkeet	3–10 vuotta

Hyödykkeiden arvoa alennetaan vastaamaan niiden kerrytettävissä olevaa rahamäärää, mikäli hyödykkeen kirjanpitoarvo ylittää niiden kerrytettävissä olevan rahamäärän. Hyödykkeiden luopumisesta aiheutunut voitto tai tappio määräytyy niistä saatavan rahamäärän ja kirjanpitoarvon erotuksen mukaan ja se sisällytetään liikevoittoon.

Hyödykkeen hankkimisesta aiheutuneet korkokustannukset kirjataan kuluksi sillä kaudella, jonka aikana ne ovat syntyneet.

2.6 AINEETTOMAT HYÖDYKKEET

Liikearvo

Liikearvo, joka on aiheutunut 1. tammikuuta 2004 jälkeen tehdyistä hankinnoista, vastaa sitä osaa hankintamenoista, joka ylittää konsernin osuuden hankitun yrityksen nettovarallisuuden käyvästä arvosta hankinta-ajankohtana. Ennen 1. tammikuuta 2004 syntynyt liikearvo vastaa aiemman kirjanpitoikäntönnön mukaista kirjanpitoarvoa siirtymäpäivänä. Tätä arvoa on käytetty IFRS – siirtymäpäivän liikearvon oletushankintamenoa.

Asiakassuhteet, brändi ja toimipisteverkko

Asiakassuhteiden arvostuksessa on sovellettu Multi-period Excess Earnings -menetelmää ja brändin sekä co-brändin arvostuksessa tuotoperusteista ”relief-from-royalty” -menetelmää. Toimipisteverkko on arvostettu perustuen siihen hyötyyn, minkä toimiva toimipiste tuottaa suhteessa itse perustettavaan toimipisteeseen. Cramo-brändin taloudellinen vaikutusaika on arvioitu rajoittamattomaksi, koska sen on arvioitu vaikuttavan rahavirtojen kerryttämiseen määrittämättömän ajan. Co-brändien taloudellinen vaikutusaika on arvioitu rajalliseksi ja ne poistetaan niiden taloudellisen vaikutusajan kuluessa.

Liikearvoa ja Cramo-brändiä ei poisteta, vaan ne testataan vuosittain arvonalentumisen varalta ja ne arvostetaan alkuperäiseen hankintamenoa vähennettynä arvonalentumisilla. Arvonalentumistestausta varten liikearvo ja brändi on kohdistettu rahavirtaa tuottaville yksiköille. Cramo-brändi on konsernin yhteinen omaisuus, joka testausta varten uudelleenkohdistetaan rahavirtaa tuottaville yksiköille myynnin suhteessa. Omaisuuserien kohdistaminen yksiköille on esitetty liitteessä 7.

Tutkimus- ja kehittämismenot

Tutkimusmenot kirjataan kuluksi tuloslaskelmaan kaudelle, jolla ne syntyvät. Kehittämismenot aktivoidaan, kun yritys pystyy todentamaan kehitettävän tuotteen teknisen toteutettavuuden ja kaupalliset hyödyntämismahdollisuudet sekä kun hankintameno pystytään luotettavasti määrittämään. Muut kehittämismenot kirjataan kuluksi.

Yrityksen tämänhetkinen kehittämistyö on sen luonteista, että se ei täytä aktivointikriteereitä ja siten kehittämismenot kirjataan kuluksi niiden syntyessä.

Muut aineettomat hyödykkeet

Aineettomat hyödykkeet sisältävät lähinnä atk-ohjelmia ja muita

aineettomia oikeuksia. Atk-ohjelman hankintamenoa luetaan lisenssin ja ohjelmiston käyttövalmiiksi saattamisen kustannukset. Nämä kulut poistetaan niiden arvioidun 3–7 vuoden taloudellisen vaikutusajan kuluessa.

Muut aineettomat hyödykkeet arvostetaan hankintamenoa vähennettynä kirjatulla poistoilla ja arvonalennuksilla. Muiden aineettomien hyödykkeiden poistoajat ovat seuraavat:

• Asiakassuhteet	4–10 vuotta
• Toimipisteverkko	20 vuotta
• Co-brändit	3 vuotta
• Muut aineettomat hyödykkeet	3–5 vuotta

2.7 ARVONALENTUMISET

Liikearvo ja muut hyödykkeet, joilla on rajaton taloudellinen vaikutusaika, testataan vuosittain arvonalentumisen varalta.

Poiston kohteena olevien hyödykkeiden osalta arvioidaan, onko viitteitä siitä, että omaisuusarvo on alentunut. Jos viitteitä arvonalentumisesta ilmenee, arvioidaan kyseisen hyödykkeen kerrytettävissä oleva rahamäärä siitä saatavan nettomyyntihinnan tai sitä korkeamman käyttöarvon kautta. Mikäli kirjanpitoarvo ylittää kerrytettävissä olevan rahamäärän, erotus kirjataan tuloslaskelmaan arvonalentumistappioksi. Arvonalentumistestausta varten varat on kohdistettu alimmalle tasolle (rahavirtaa tuottava yksikkö), jolla ne tuottavat toisistaan riippumatonta rahavirtaa.

Aikaisemmin kirjattu arvonalentumistappio perutaan, mikäli kerrytettävissä olevan rahamäärän arvioinnissa käytetyt oletukset muuttuvat. Arvonalentumistappiota ei peruta enempää, kuin mikä hyödykkeen kirjanpitoarvo olisi ollut ilman arvonalentumistappion kirjaamista. Liikearvosta kirjattua arvonalentumistappiota ei kuitenkaan peruta.

2.8 RAHOITUSVARAT

Yritys luokittelee rahoitusvarat seuraaviin luokkiin; a) käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat, b) lainat ja saamiset sekä c) myytävissä olevat rahoitusvarat. Luokittelu tapahtuu rahoitusvarojen hankinnan tarkoituksen perusteella. Johto määrittää rahoitusvarojen luokittelun alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä ja arvioi tämän luokittelun uudelleen säännöllisin väliajoin.

a) Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ovat kaupankäyntitarkoituksessa pidettävät varoja. Rahoitusvaroihin kuuluva erä luokitellaan tähän ryhmään, jos se on hankittu pääasiallisena tarkoituksena myydä se lyhyen aikavälin kuluessa. Mikäli johdannaisiin ei sovelleta suojauslaskentaa, luokitellaan ne kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviksi. Tämän ryhmän omaisuusarvo sisältävät lyhytaikaisiin varoihin.

b) Lainat ja saamiset

Lainat ja saamiset ovat johdannaisvaroihin kuulumattomia varoja, joihin liittyvät maksut ovat kiinteät tai määritettävissä ja joita ei noteerata toimivilla markkinoilla. Ne sisältävät lyhytaikaisiin varoihin, lukuun ottamatta erä, joiden maturiteetti on tilinpäätöspäivästä lukien yli 12 kuukautta. Nämä sisältävät pitkäaikaisiin varoihin. Lainat ja saamiset luokitellaan taseessa myyntisaamiset ja muut saamiset -ryhmään (liite 9).

c) Myytävissä olevat rahoitusvarat

Myytävissä olevat rahoitusvarat ovat johdannaisvaroihin kuulumattomia varoja, jotka on nimenomaisesti määrätty tähän ryhmään tai joita ei ole luokiteltu muuhun ryhmään. Ne sisältävät pitkäaikaisiin varoihin, paitsi jos ne on tarkoitettu pidettäväksi alle 12 kuukauden ajan tilinpäätöspäivästä lähtien, jolloin ne sisällytetään lyhytaikaisiin varoihin.

Rahoitusvarojen ostot ja myynnit kirjataan kaupantekopäivänä eli päivänä, jolloin konserni sitoutuu ostamaan tai myymään kyseisen omaisuusarvoa.

Rahoitusvarat merkitään alun perin taseeseen käypään arvoon sisältäen transaktiomenot lukuun ottamatta käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavia rahoitusvaroja. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat merkitään alun perin taseeseen käypään arvoon, ja transaktiomenot kirjataan tulosvaikutteisesti.

Alkuperäisen kirjaamisen jälkeen myytävissä olevat ja käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat arvostetaan käypään arvoon. Lainat ja saamiset arvostetaan taseessa myöhemmin jaksotettuun hankintamenuon käyttäen efektiivisen koron menetelmää.

Myytävissä olevien rahoitusvarojen käyvän arvon muutokset kirjataan omaan pääomaan. Käyvän arvon muutokset siirretään omasta pääomasta tuloslaskelmaan rahoituseriin silloin, kun sijoitus myydään tai kun sen arvo on alentunut siten, että sijoituksesta tulee kirjata arvonalentumistappio.

Rahoitusvarojen taseesta pois kirjaaminen tapahtuu silloin, kun konserni on menettänyt sopimusperusteisen oikeuden rahavirtoihin tai kun se on siirtänyt merkittäviä osin riskit ja tuotot konsernin ulkopuolelle.

Konserni arvioi jokaisena tilinpäätöspäivänä onko olemassa objektiivista näyttöä yksittäisen rahoitusvaroihin kuuluvan erän tai rahoitusvarojen ryhmän arvon alentumisesta. Osakesijoitusten merkittävä ja pitkään jatkunut arvonalentuminen, jolloin käypä arvo alittaa hankintahinnan, on osoitus myytävissä olevan osakkeen arvonalentumisesta. Jos kyseisestä arvonalentumisesta on näyttöä, käyvän arvon rahastoon kertynyt tappio siirretään tuloslaskelmaan. Kertynyt tappio on hankintamenuon ja tarkasteluhetken käyvän arvon erotus vähennettynä kyseisestä rahoitusvaroihin kuuluvasta erästä aikaisemmin tulosvaikutteisesti kirjatulla arvonalentumistappiolla. Myytävissä oleviin rahoitusvaroihin luokiteltujen oman pääoman ehtoisten sijoitusten arvonalentumistappiota ei peruuteta tuloslaskelman kautta.

2.9 JOHDANNAISSOPIMUKSET JA SUOJAUSLASKENTA

Johdannaissopimukset merkitään kirjanpitoon alun perin käypään arvoon sinä päivänä kun konsernista tulee sopimusosapuoli ja ne arvostetaan myöhemmin edelleen käypään arvoon. Voitot ja tappiot, jotka syntyvät käypään arvoon arvostamisesta, käsitellään kirjanpidossa johdannaissopimuksen käyttötarkoituksen määräämällä tavalla. Konserni määrittää tietyt johdannaiset joko:

- taseeseen merkittyjen velkojen käyvän arvon suojauksiksi (käyvän arvon suojaus);
- taseeseen merkittyjen velkojen sisältämän tietyn riskin tai ennakoitun erittäin todennäköisen liiketoimen suojauksiksi (rahavirran suojaus); tai
- ulkomaiseen yksikköön tehdyn nettosijoituksen suojauksiksi (nettosijoituksen suojaus).

Tilinpäätöshetkellä konsernilla oli Ruotsin kruunun määräisiä lainoja, jotka on kohdistettu suojaamaan Ruotsin kruunun määräistä nettosijoitusta.

Konserni dokumentoi suojauslaskentaa aloittaessaan suojattavan kohteen ja suojausinstrumenttien välisen suhteen sekä konsernin riskienhallintatavoitteet ja suojaukseen ryhtymisen strategian. Konserni dokumentoi myös sekä suojausta aloitettaessa että sen jälkeen arvionsa siitä, ovatko suojaussuhteessa käytettävät johdannaiset erittäin tehokkaita kumoamaan suojattavien kohteiden käypien arvojen tai rahavirtojen muutokset.

Rahavirran suojauksen ehdot täyttävien johdannaisinstrumenttien tehokkaan osuuden käyvän arvon muutos kirjataan suoraan omaan pääomaan. Suojaussuhteen tehon osuus merkitään välittömästi tuloslaskelman rahoituseriin.

Omaan pääomaan kirjatut voitot ja tappiot siirretään tuloslaskelmaan sillä tilikaudella, jolla suojattu erä merkitään tuloslaskelmaan.

Voitto tai tappio, joka syntyy vaihtuvakorkoisia lainoja suojaavien koronvaihtosopimusten käyvän arvon muutosten tehokkaasta osasta, kirjataan tuloslaskelmaan rahoituseriin.

Kun rahavirran suojaukseksi hankittu suojausinstrumentti erääntyy tai se myydään tai kun suojauslaskennan kriteerit eivät enää täyty, suojausinstrumentista kertynyt voitto tai tappio jää omaan pääomaan siihen asti, kunnes ennakoitu liiketoimi toteutuu. Kuitenkin, jos ennakoitun suojatun liiketoimen ei enää odoteta toteutuvan, omaan pääomaan kertynyt voitto tai tappio kirjataan välittömästi tuloslaskelmaan rahoituseriin.

Suojausinstrumenttien käyvät arvot on esitetty liitetiedossa 12. Arvonmuutosrahaston muutokset on esitetty laskelmassa konsernin oman pääoman muutoksista (liite 12). Suojauslaskennassa olevien johdannaisten käyvät arvot on esitetty taseen pitkäaikaisissa varoissa tai veloissa, mikäli suojattavan erän maturiteetti on yli 12 kuukautta, muutoin ne sisältyvät lyhytaikaisiin varoihin tai velkoihin. Johdannaiset, joihin ei sovelleta suojauslaskentaa, esitetään taseen lyhytaikaisissa varoissa tai veloissa.

Johdannaiset, joihin ei sovelleta suojauslaskentaa, kirjataan käypään arvoon tulosvaikutteisesti luokiteltujen rahoitusvarojen mukaisesti. Tällaisten johdannaisinstrumenttien käypien arvojen muutokset kirjataan välittömästi tuloslaskelmaan rahoituseriin.

2.10 VAIHTO-OMAISSUUS

Vaihto-omaisuus arvostetaan hankintamenuon tai sitä alhaisempaan nettorealisointiarvoon. Hankintamenuon määritetään FIFO-menetelmällä. Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden hankintamenu muodostuu raaka-aineista, välittömistä työsuorituksesta johtuvista menoista, muista välittömistä menoista sekä kiinteistä yleismenoista. Nettorealisointiarvo on tavanomaisessa liiketoiminnassa saatava arvioitu myyntihinta, josta on vähennetty myynnistä aiheutuvat menot.

2.11 MYYNTISAAMISET

Myyntisaamiset kirjataan alun perin käypään arvoon ja arvostetaan myöhemmin jaksotettuun hankintamenuon käyttäen efektiivisen korkokannan menetelmää ja vähennettynä luottotappiovarauksella. Luottotappiovaraus kirjataan silloin, kun on olemassa luotettava näyttöä siitä, että yritys ei pysty keräämään saamisiansa alkuperäisten ehtojen mukaisesti. Luottotappiovarauksen määrä on saamisten kirjanpitoarvon ja niistä kerrytettävissä olevan rahamäärän erotus. Luottotappio kirjataan kuluksi tuloslaskelmassa liiketoiminnan muissa kuluissa ja taseessa myyntisaamisten vähennykseksi.

2.12 RAHAVARAT

Rahavarat koostuvat käteisestä rahasta ja lyhytaikaisista pankkitalletuksista, joiden maturiteetti on enintään kolme kuukautta hankinta-ajankohdasta lukien. Käytössä olevat luottolimitit esitetään lainojen ryhmässä taseen lyhytaikaisissa veloissa.

2.13 OSAKEPÄÄOMA

Osakepääoma muodostuu yksinomaan kantaosakkeista. Uusien osakkeiden liikkeeseenlaskusta välittömästi aiheutuvat verolla vähennetyt kustannukset kirjataan omaan pääomaan pienentämään liikkeeseen laskusta saatua vastiketta.

Yrityksen hankkiessa omia osakkeita niistä maksettu määrä sekä hankinnasta välittömästi aiheutuneet kustannukset (veroilla vähennettynä) vähennetään omasta pääomasta.

Jos jokin konserniin kuuluva yhtiö ostaa yhtiön osakkeita (omat osakkeet), niin maksettu vastike ja hankinnasta aiheutuneet menot (verovaikutuksella vähennettynä) vähennetään yhtiön vähennetään kertyneistä voittovaroista omassa pääomassa.

2.14 RAHOITUSVELAT

Rahoitusvelat merkitään alun perin kirjanpitoon saadun vastikkeen määräisenä vähennettynä transaktiomenoilla. Myöhemmin kaikki

rahoitusvelat arvostetaan efektiivisen koron menetelmällä jaksotettuun hankintameno; transaktiomenoilla vähennetyt vastikkeen ja takaisin maksettavan lainamäärän erotus kirjataan tuloslaskelmaan laina-ajan kuluessa.

Rahoitusvelat sisältyvät lyhytaikaisiin velkoihin ellei konsernilla ole varauksetonta oikeutta suorittaa velan maksua vähintään yli 12 kuukautta tilinpäätöshetken jälkeen (liite 13).

2.15 MUUT VIERAAN PÄÄOMAN MENOT

Vieraan pääoman menot kirjataan kuluksi sillä tilikaudella, jonka aikana ne ovat syntyneet.

2.16 LASKENNALLISET VEROT

Laskennalliset verot lasketaan kaikista väliaikaisista eroista kirjanpitoarvon ja verotuksellisen arvon välillä. Laskennallista veroa ei kuitenkaan lasketa arvonalentumistappioista, jotka eivät ole veronalaisia ja tytäryritysten jakamattomista voittovaroista siltä osin, kuin vero ei todennäköisesti purkaudu ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa. Laskennalliset verot on laskettu käyttämällä verokantaa, josta on tilinpäätöspäivään mennessä säädetty tai jonka hyväksytystä määrästä on ilmoitettu.

Laskennalliset verosaamiset kirjataan siihen määrään asti, kuin on todennäköistä, että tulevaisuudessa syntyy verotettavaa tuloa, jota vastaan väliaikainen ero voidaan hyödyntää.

2.17 TYÖSUHDE-ETUUDET

Eläkevastuut

Konsernilla on erilaisia paikallisten käytäntöjen mukaisia eläkejärjestelyjä maissa, joissa yritys toimii. Nämä järjestelyt on yleensä rahoitettu maksuilla vakuutusyhtiöihin. Yrityksen eläkejärjestelyt on luokiteltu maksupohjaisiksi järjestelyiksi.

Maksupohjaisessa eläkejärjestelyssä yritys maksaa kiinteitä maksuja vakuutusyhtiöille, jonka jälkeen konsernilla ei ole muita maksuvelvoitteita. Maksupohjaisessa järjestelyihin maksetut suoritukset kirjataan tuloslaskelmaan sillä kaudella, jota veloitus koskee.

Osakeperusteiset maksut

Konsernilla on yksi oman pääoman ehtoinen kannustinjärjestelmä, jossa on kolme sarjaa; 2006A, 2006B ja 2006C. Kannustinjärjestelmät arvostetaan myöntämishetkellä käypään arvoonsa, poislukien ei-markkinaperusteiset ansaintaehdot. Kannustinjärjestelmän määrä jaksotetaan kuluksi oikeuden syntymisjakson ajalle ja sitä vastaava muutos kirjataan omaan pääomaan. Tilinpäätöshetkellä konserni arvioi merkittäväksi tulevien optioiden määrää ja kirjaa mahdollisen muutoksen tuloslaskelmaan ja omaan pääomaan.

Optioiden merkinnän tuotto vähennettynä merkintään liittyvillä kuluilla kirjataan osakepääomaan ja ylikurssirahastoon.

2.18 JULKISET AVUSTUKSET

Julkiset avustukset kirjataan niiden käyvän arvon mukaisesti, kun on kohtuullisen varmaa, että avustukset tullaan saamaan ja yritys täyttää niihin liittyvät ehdot. Tutkimus- ja kehittämismenoja koskevat avustukset kirjataan tuloslaskelmaan liiketoiminnan muihin tuotoihin. Käyttöomaisuushyödykkeiden hankintaan myönnetty avustukset kirjataan käyttöomaisuushyödykettä vastaan ja tuloutetaan pienentyneinä tasapoistoina hyödykkeen taloudellisen vaikutusajan kuluessa. Avustusten vaikutus on esitetty liitteessä 6.

2.19 VARAUKSET

Varaukset kirjataan kun yrityksellä on aikaisempien tapahtumien seurauksena laillinen tai tosiasiallinen velvoite, maksuveloitteen toteutuminen on todennäköistä ja veloitteen suuruus on arvioitavissa luotettavasti. Varauksena kirjattava määrä vastaa parasta arviota menoista, joita olemassa olevan veloitteen täyttämisen edellyttää tilinpäätöspäivänä. Jos rahan aika-arvon vaikutus on olennainen, varauksen määränä kirjataan odotettujen menojen nykyarvo.

2.20 TULOUTUS

Kirjattavan tuoton määrä muodostuu myydystä tavarasta tai palvelusta saadun tai saatavan vastikkeen käyvän arvon perusteella vähennettynä arvonlisäveroilla sekä paljous- ja muilla alennuksilla.

Tavaran myynti

Tuotot tavaroiden myynnistä kirjataan, kun yritys on toimittanut tavaran asiakkaalle, saatavien perintä on luotettavasti varmistettu ja myyjälle ei jää merkittäviä tavaroiden omistukseen liittyviä riskejä ja etuja eikä liikkeenjohdollista roolia tai tosiasiallista määräysvaltaa myytyihin tavarihin.

Vuokrasopimukset (konserni vuokralle antajana)

Vuokratulot kone-, laite- ja siirtokelpoisten tilojen vuokrasopimuksista on kirjattu tuotoksi tasasuuruusina erinä vuokra-ajan kuluessa. Tuottoja vastaavat kulut, sisältäen poistot, on kirjattu kuluksi.

Niissä tapauksissa, kun konserni myy siirtokelpoisen kolmannelle osapuolelle vuokratun rakennuksen rahoitusyhtiölle takaisinostoehdoin, on myyntisopimus tulkittu muuksi vuokrasopimukseksi, koska omistamiselle ominaiset riskit ja edut eivät ole siirtyneet rahoitusyhtiölle. Rakennusten myynnistä saatava tuotto, joka sisältää vuokratuoton, kirjataan vuokratuottona sopimuskaudelle. Velan korko on laskettu efektiivisen koron menetelmällä.

Rahoitusleasingvuokrasopimuksen rahoitustuotto kirjataan siten, että se tuottaa kultakin kaudelta samansuuruisen tuottoasteen vuokrasopimuksen nettosijoitukselle.

Muut palvelut

Palveluiden myynti kirjataan tuotoksi sille tilikaudelle, jolla palvelu suoritetaan.

2.21 VUOKRASOPIMUKSET (KONSERNI VUOKRALLEOITAJANA)

Konserni vuokralleottajana

Vuokrasopimukset, joissa olennainen osa omistamiselle ominaisista riskeistä ja eduista jää vuokranantajan kannettavaksi, luokitellaan muiksi vuokrasopimuksiksi. Ne vuokrasopimukset, joissa yrityksellä on olennainen osa omistamiselle ominaisista riskeistä ja eduista, luokitellaan rahoitusleasinguokrasopimuksiksi. Konsernilla on useita rahoitusleasinguokrasopimuksiksi luokiteltavia sopimuksia, joissa konserni on vuokralleottaja.

Rahoitusleasinguokrasopimus merkitään taseeseen vuokra-ajan alkaessa hyödykkeen käypään arvoon tai sitä alempaan vähimmäisvuokrien nykyarvoon. Vuokravastuu sisältyy muihin pitkäaikaisiin velkoihin. Rahoitusmeno jaetaan vuokra-ajalle siten, että tilikausittain jäljellä olevalle velalle muodostuu samansuuruinen korkoprosentti. Rahoitusleasinguokrasopimuksella vuokratusta hyödykkeestä tehdään poistot hyödykkeen taloudellisen vaikutusajan tai sitä lyhyemmän vuokra-ajan kuluessa.

Konsernilla on useita muiksi vuokrasopimuksiksi luokiteltuja sopimuksia, joiden perusteella maksettavat vuokrat kirjataan kuluksi tuloslaskelmaan tasaerinä sopimusajan kuluessa.

Konserni vuokralleantajana

Rahoitusleasinguokrasopimus kirjataan taseeseen saamisena vuokramaksujen nykyarvoon. Bruttosaamisen ja saamisen nykyarvon erotus kirjataan kertymättömänä rahoitustuottona.

2.22 OSINGONJAKO

Osingonjako osakkeenomistajille kirjataan velaksi sillä kaudella, jonka aikana osingonjako on osakkeenomistajien toimesta hyväksytty.

2.23 STANDARDIT JA TULKINNAT, JOTKA TULEVAT VOIMAAN 1.1.2008 TAI MYÖHEMMIN

IASB on julkaissut uusia standardeja ja tulkintoja sekä muutoksia voimassa oleviin standardeihin, joiden soveltaminen on pakollista 1.1.2007 tai sen jälkeen, mutta joita konserni ei ole aikaisemmin

ottanut käyttöön. Alla on kommentoitu standardeja ja muutoksia, joilla on olennainen merkitys konsernin raportointiin:

- IFRS 8, Operating Segments (toimintasegmentti). Vuoden 2009 alusta konserni raportoi maantieteellisten segmenttien mukaisesti. Siirtokelpoisten tilojen liiketoimintaa ei raportoida omana segmenttinä. Uusi segmenttirakenne vastaa konsernin sisäistä raportointirakennetta, jossa kone- ja laitevuokrauksen ja siirtokelpoisten tilojen liiketoiminnat on yhdistetty kunkin maajohdon alaisuuteen. Norja ja Tanska raportoidaan vuoden 2009 alusta omina segmentteinään. Konsernin segmentit ovat Suomi, Ruotsi, Norja, Tanska sekä Keski- ja Itä-Eurooppa.
- IAS 23, Vieraan pääoman menot. Siirtokelpoisten tilojen valmistuksen läpimenoaika on siinä määrin lyhyt, että tuotantoprosessin sitoman vieraan pääoman vaikutuksen ei arvoida olevan merkittävä.
- IFRS 3. Liiketoimintojen yhdistäminen (uudistettu). Konserni soveltaa uudistettua standardia 1.1.2010 alkaen.
- IAS 1, Tilinpäätöksen esittäminen (uudistettu). Konserni esittää todennäköisesti sekä tuloslaskelman että laajan tuloslaskelman. Konserni soveltaa uudistettua standardia 1.1.2009 lähtien.

3. RAHOITUSRISKIEN HALLINTA

Konserni altistuu liiketoiminnassaan useille rahoitusriskeille: markkinariskille (sisältäen valuuttariskin ja rahavirran korkoriskin), luottoriskille ja likviditeettiriskille. Konsernin riskienhallinnan tavoitteena on minimoida rahoitusmarkkinoiden muutosten haitalliset vaikutukset konsernin tulokseen. Konserni käyttää johdannaisia tiettyjen riskipositioidensa suojaamiseen.

Riskienhallinnan toteutuksesta vastaa konsernin keskitetty rahoitusosasto (treasury). Konsernin rahoitusosasto tunnistaa, arvioi ja suojaa rahoitusriskejä tiiviissä yhteistyössä operatiivisten yksiköiden kanssa hallituksen hyväksymän rahoituspolitiikan mukaisesti.

3.1 MARKKINARISKI

3.1.1 Korkoriski

Konsernin korkoriski liittyy ensisijaisesti pitkäaikaiseen lainasalkkuun. Konserni on pääasiassa altistunut rahavirran korkoriskille, joka syntyy vaihtuvakorkoisista lainoista. Tilinpäätöspäivänä 37,0 prosenttia korollisista veloista mukaan lukien johdannaisten vaikutus on kiinteäkorkoista. Keskimääräinen koronmääritysperiodi bruttovelolle oli 1,2 vuotta. Rahoituspolitiikan mukaiset rajat ovat 20–50 % (kiinteän koron suhde koko lainasalkkuun) sekä 1–3 vuotta (duraatio). Tilikauden aikana molemmissa arvoissa siirryttiin kohti alarajaa.

Konserni hallinnoi rahavirran korkoriskiä käyttämällä koronvaihtosopimuksia rahoituspolitiikan puitteissa. Koronvaihtosopimuksilla saadaan tavoitteen mukaisesti vaihtuvakorkoinen laina vaihdettua kiinteäkorkoiseksi. Koronvaihtosopimusten nimellisarvo 31.12.2008 oli 142,3 miljoonaa euroa. Korkoswappien, joihin sovelletaan IAS 39 mukaista suojauslaskentaa, nimellisarvo oli 122,3 miljoonaa euroa.

Seuraava taulukko havainnollistaa yhden prosenttiyksikön muutoksen vaikutusta korkotasossa tulokseen ja taseeseen. Herkkyysanalyysi perustuu tilinpäätöspäivän bruttovelkaan ja sisältää koronvaihtosopimukset.

1 000 €	EUR		SEK		MUU	
	1 %	-1 %	1 %	-1 %	1 %	-1 %
Tuloslaskelma	-1 667	1 667	-744	744	-656	656
Oma pääoma	2 566	-2 566	1 197	-1 197	0	0

Konserni on suojannut sisäisiä lainoja valuuttajohdannaisilla, joiden erääntyminen on esitetty liitetiedossa 31. Nämä johdannaiset kirjataan tulosvaikutteisesti. Seuraava taulukko kuvaa miten Eurokoron muutos lainojen valuttojen korkoja vastaan olisi vaikuttanut konsernin tulokseen.

KORON JA EURIBORIN SUHDE, 1 000 €

Muutos	1 %	-1 %
Tuloslaskelma	457	-457

Koska konsernilla ei ole merkittäviä korollisia varoja, konsernin tuotot ja operatiiviset kassavirrat eivät olennaisesti altistu markkinakorkojen vaihtelulle.

Korolliset velat ja niiden keskimääräiset korkokannat esitetään liitetiedossa 13.

3.1.2 Valuuttariski

Konserni toimii kansainvälisesti ja on siten altistunut eri valuuttapositioneista syntyville valuuttakurssiriskeille. Valuuttakurssiriski syntyy pääasiassa nettosijoituksista ulkomaisiin tytäryhtiöihin (translaatoriski) sekä taseen valuuttamääräisistä eristä.

Koska Cramolla on tytäryhtiöitä euroalueen ulkopuolella, valuuttakurssien muutokset altistavat euromääräisen oman pääoman valuuttariskille. Valuuttakurssieroista johtuvat oman pääoman muutokset esitetään muuntoeroissa konsernitilinpäätöksessä. Konsernirahoitus seuraa ja arvioi translaatoriskiä säännöllisesti. Tilinpäätöshetkellä konsernilla on suojattu SEK-määräistä omaa pääomaa SEK-määräisellä ulkoisella valuuttalainalla. Lainasta syntyneet kurssierot kirjataan konsernin oman pääoman muuntoeroihin.

Taseen valuuttamääräisistä eristä syntyvää valuuttakurssiriskiä suojataan ensisijaisesti valuuttatermiineillä ja swapeilla. Näihin johdannaisiin ei sovellettu tilikaudella suojauslaskentaa.

Konserniyhtiöiden myynti tapahtuu kunkin yksikön toimintavaluutassa eikä konserni tältä osin altistu valuuttakurssiriskeille. Konsernin ostot tapahtuvat sekä euroissa että kotivaluutoissa. Ostoista aiheutuva valuuttakurssiriski katsotaan tuloksen kannalta niin vähäiseksi, että rahoituspolitiikan mukaisesti tulevia ostoja ei suojata.

Konsernin avoin positio on esitetty oheisessa taulukossa. Avoin Europositio muita toiminnallisia valuuttoja kohtaan syntyy ostoveloista, Euromääräisistä leasingvastuista sekä konsernirahoituksen avoimesta positioista. Herkkyysanalyysi perustuu euron 5 prosentin muutokseen konsernin kaikkia toimintavaluuttoja vastaan.

1 000 €

Euroa	5 %	-5 %
Tuloslaskelma	-1 412	1 412

3.1.3 Hintariski

Konsernilla on vähäinen määrä noteeraamattomia osakkeita, jotka eivät muodosta merkittävää hintariskiä. Konserni ei ole altistunut hyödykeriskeille.

3.2 LUOTTORISKI

Konsernin politiikka määrittelee asiakkaiden, sijoitustransaktioiden ja johdannaissopimusten vastapuolten luottokelpoisuusvaatimukset sekä sijoitusperiaatteet. Konsernilla ei ole merkittäviä luottoriskikeskittymiä, koska sillä on laaja asiakaskunta, joka on jakautunut maantieteellisesti laajalle alueelle ja konserni luotottaa yrityksiä ja yksityishenkilöitä, joilla on asianmukaiset luottotiedot. Konsernin luottoriskin enimmäismäärä on rahoitusvarojen kirjanpitoarvo 31.12.2007.

Oheisessa taulukossa on esitetty myyntisaamisten erääntymisjakauma.

31.12.2008, 1 000 €	
Ei erääntyneet	72 161
Erääntyneet kuukauden sisällä	10 819
Erääntyneet 1–2 kuukautta	3 279
Erääntyneet 2–3 kuukautta	1 592
Erääntyneet 3–4 kuukautta	1 071
Erääntyneet >4 kuukautta	7 700
Yhteensä	96 621

Luottotappioita ja luottotappiovarauksia kirjattiin tilikaudella yhteensä 4 171 tuhatta euroa (2007, 2 163 tuhatta euroa). Saamiset eivät sisällä merkittäviä riskikeskittymiä.

3.3 JÄLLEENRAHOITUS- JA LIKVIDITEETTIRISKI

Liiketoiminnan dynaamisen luonteen vuoksi konsernirahoitus hallinnoi konsernin likviditeettiriskiä varmistamalla rahoituksen joustavuuden ja saatavuuden riittävillä sitovilla luottolimiiteillä.

Konserni käyttää useita rahoituslähteitä ja velat ovat pääsääntöisesti pitkäaikaisia. Konsernilla on sitovia luottolimiittejä ja muita luottojärjestelyjä, joita se voi käyttää tasapainottaakseen likviditeettiä. Tilinpäätöshetkellä käyttämättömät sitovat luottolimiitit olivat 100 miljoonaa euroa.

Välttääkseen jälleenerahoitusriskiä konserni pyrkii hajauttamaan lainojen erääntymisiä ja neuvottelee hyvissä ajoin tarpeen mukaan uusia sitovia luottolimiittejä. Korollisten lainojen erääntyminen on esitetty liitetiedossa 13.

4. JOHDON HARKINTAA EDELLYTTÄVÄT LAADINTAPERIAATTEET JA ARVIOIHIN LIITTYVÄT KESKEISET EPÄVARMUUSTEKIJÄT

Konserni tekee arvioita ja oletuksia tulevaisuuden suhteen. Tehdyt arviot luonteensa mukaisesti harvoin osuvat yhteen toteutuvien tulosten kanssa. Alla on esitetty arviot ja oletukset, jotka saattavat merkittävästi vaikuttaa ensi vuoden tilinpäätöksen varojen tai velkojen kirjanpitoarvoihin.

Liikearvon ja brändin arvonalentumisen arviointi

Konserni testaa vuosittain onko liikearvon tai brändin arvo alentunut kohdassa 2.7 esitettyjen laadintaperiaatteidensa mukaisesti. Rahavirtaa tuottavien yksiköiden kerrytettävissä oleva rahamäärä on määritetty käyttöarvoon perustuen liitteessä 7 esitettyjen arvioiden pohjalta.

Tuloverot

Konserni on verovelvollinen useissa maissa. Konsernin tuloverojen määrittäminen edellyttää merkittävien arvioiden tekemistä. Monien normaaliin liiketoimintaan liittyvien liiketapahtumien ja laskelmien lopullisen veron määrittäminen on epävarmaa. Laskennalliset verot on esitetty liitetiedossa 14.

Osakeperusteiset maksut

Konsernilla on henkilöstölle suunnattuja osakeperusteisia kannustinjärjestelmiä. Optioiden käypä arvo on arvioitu myöntämispäivänä Black Scholes -mallin avulla tiettyihin oletuksiin perustuen. Nämä oletukset on kuvattu liitteessä 25. Oletukset liittyvät muun muassa oletettuun osinkotuottoon, volatiliiteettiin, likviditeetin alentumiseen ja juoksuaikaan. Nämä muuttujat tekevät optioiden käyvän arvon arvioinnin vaikeaksi.

Vuokrauskaluston arvostus

Vuokrauskaluston käyttöasteen optimointia ohjataan konsernitasoisesti. Vuokrauskaluston arvostus perustuu

käyttöarvolaskelmiin, joissa huomioidaan kaluston siirtomahdollisuudet konsernin sisällä. Näiden laskelmien laadinta edellyttää arvioiden tekemistä.

5. SEGMENTTIRAPORTOINTI

Segmentti-informaatio esitetään konsernin liiketoiminnallisen ja maantieteellisen segmenttijaon mukaisesti. Segmenttien varat ja velat ovat sellaisia liiketoiminnan eriä, joita segmentti käyttää liiketoiminnassaan tai jotka ovat järkevällä perusteella kohdistettavissa segmenteille. Kohdistamattomat erät sisältävät vero- tai rahoituseriä sekä koko yritykselle yhteisiä eriä. Investoinnit koostuvat aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden ja aineettomien hyödykkeiden lisäyksistä, joita käytetään useammalla kuin yhdellä kaudella.

Segmenttien välinen hinnoittelu tapahtuu käypään markkinahintaan. Konserni raportoi ensisijaisesti alla olevien liiketoimintasegmenttien mukaisesti:

- Kone- ja laitevuokraus
- Siirtokelpoiset tilat

LIIKETOIMINTASEGMENTIT 2008, 1 000 €

	Kone- ja laitevuokraus					Eliminoinnit	Konserni Yhteensä
	Suomi	Ruotsi	Länsi-Eurooppa	Keski- ja Itä-Eurooppa	Siirtokelpoiset tilat		
Liikevaihto	88 723	238 254	100 972	77 315	79 783		585 047
josta segmenttien välistä	-143	-154		-27	-4 922	-5 245	-5 245
Liikevaihto yhteensä	88 580	238 100	100 972	77 288	74 861	-5 245	579 802
Segmentin EBITA	15 172	51 836	1 524	10 015	23 857	-848	101 556
Kohdistamattomat myyntivoitot ja muut tuotot							10 082
Kohdistamattomat konsernitoiminnot							-9 485
EBITA							102 153
Rahoituserät							-28 128
Voitto ennen veroja							63 675
Tuloverot							-15 025
Tilikauden tulos							48 650
Segmentin varat							
Aineettomat varat	16 748	85 310	25 481	51 234	32 521		211 294
Kohdistamattomat							33 817
Aineelliset ja muut varat	80 777	201 969	133 653	171 708	166 738	-2 369	752 476
Varat yhteensä	97 525	287 279	159 134	222 942	199 259		997 588
Segmentin velat	48 928	139 768	125 812	123 015	81 018	-528	518 013
Kohdistamattomat konsernitoiminnot							159 913
Velat yhteensä							677 926
Investoinnit	17 438	49 314	37 714	58 032	20 390	2 746	185 634
Poistot	-12 598	-23 736	-16 508	-22 186	-9 931	-453	-85 412
Aineettomien hyödykkeiden poistot	-313	-3 419	-654	-2 589		-3 374	-10 350

Suomen kiinteistöjen myyntivoitto 6,0 miljoonaa euroa ja 4,1 miljoonan euron tuotto Cramo Rentakranin vähemmistöosuuden hankinnasta on esitetty kohdistamattomissa erissä.

LIIKETOIMINTASEGMENTIT 2007, 1 000 €

	Kone- ja laitevuokraus					Eliminoinnit	Konserni Yhteensä
	Suomi	Ruotsi	Länsi-Eurooppa	Keski- ja Itä-Eurooppa	Siirtokelpoiset tilat		
Liikevaihto	75 761	214 515	77 462	58 202	76 733		502 673
josta segmenttien välistä		-227			-6 017	-6 244	-6 244
Liikevaihto yhteensä	75 761	214 288	77 462	58 202	70 716	-6 244	496 428
Segmentin EBITA	14 493	47 952	6 487	17 082	19 358	-576	104 796
Kohdistamattomat myyntivoitot ja muut tuotot							4 026
Kohdistamattomat konsernitoiminnot							-12 859
EBITA							95 963
Rahoituserät							-16 036
Voitto ennen veroja							75 808
Tuloverot							-18 323
Tilikauden tulos							57 485
Segmentin varat							
Aineettomat varat	18 924	94 700	29 466	40 121	31 392		214 603
Kohdistamattomat							33 123
Aineelliset ja muut varat	81 265	200 100	125 053	107 176	134 354	-710	647 238
Varat yhteensä	100 189	294 800	154 519	147 297	165 746		894 964
Segmentin velat	42 148	157 442	106 596	67 675	74 844		448 705
Kohdistamattomat konsernitoiminnot							112 216
Velat yhteensä							560 921
Investoinnit	16 367	44 055	53 497	38 247	20 371	2 957	175 494
Poistot	-11 307	-17 955	-11 173	-12 320	-9 042	-558	-62 356
Aineettomien hyödykkeiden poistot	-265	-2 686	-670	-497			-4 119

Länsi-Eurooppa sisältää Alankomaiden myydyin vuokraustoiminnan liikevaihdon 2 954 tuhatta euroa. Alankomaiden myyntivoitto 4,0 miljoonaa euroa on esitetty kohdistamattomissa erissä.

SIIRTOKELPOISTEN TILOJEN MYYNNIN JA VUOKRAUKSEN TILAUSKANTA, 1 000 €

	2008	2007
Myynti	4 228	5 309
Vuokraus	102 606	89 250
Yhteensä	106 834	94 559

MAANTIETEELLISET SEGMENTIT 2008, 1 000 €

	Suomi	Ruotsi	Länsi- Eurooppa	Keski- ja Itä- Eurooppa	Eliminoinnit	Konserni yhteensä
Liikevaihto	126 287	273 849	114 070	77 434	-11 839	579 802
Segmentin varat	168 307	415 756	159 134	222 942	-2 369	963 770
Kohdistamattomat						33 817
Varat yhteensä						997 588
Investoinnit	18 584	70 975	37 315	58 032		184 907

MAANTIETEELLISET SEGMENTIT 2007, 1 000 €

	Suomi	Ruotsi	Länsi- Eurooppa	Keski- ja Itä- Eurooppa	Eliminoinnit	Konserni yhteensä
Liikevaihto	113 416	248 456	85 177	58 278	-8 897	496 428
Segmentin varat	151 759	408 976	154 519	147 297	-710	861 841
Kohdistamattomat						33 123
Varat yhteensä						894 964
Investoinnit	17 771	65 726	53 750	38 245		175 494

Maantieteellisten segmenttien liikevaihto esitetään asiakkaiden sijainnin mukaan ja varat esitetään varojen sijainnin mukaan.

6. PITKÄAIKAISET VARAT, 1 000 €

AINEELLISET HYÖDYKKEET	Maa- alueet	Rakennukset	Koneet ja kalusto	Keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2008	3 448	25 254	585 104	126	613 932
Lisäykset	140	2 945	199 380	68	202 533
Tytäryritysten hankinta	1 299	149	35 683		37 131
Vähennykset	-2 599	-8 111	-18 842		-29 552
Siirto erien välillä	-76	406	39	-126	243
Kurssierot	-88	-445	-36 335		-36 868
Hankintameno 31.12.2008	2 124	20 198	765 029	68	787 419
Kertyneet poistot 1.1.2008		-8 588	-118 305		-126 893
Vähennykset		49	9 967		10 016
Tilikauden poistot		-1 806	-82 371		-84 177
Arvon alentumiset	-8		-804		-812
Kirjanpitoarvo 31.12.2008	2 116	9 853	573 516	68	585 554
Hankintameno 1.1.2007	4 194	22 585	433 060		459 839
Lisäykset		2 444	169 967	126	172 537
Tytäryritysten hankinta		122	19 801		19 923
Vähennykset	-93	-579	-33 902		-34 574
Siirto erien välillä	-655	655			
Kurssierot	2	27	-3 822		-3 793
Hankintameno 31.12.2007	3 448	25 254	585 104	126	613 932
Kertyneet poistot 1.1.2007		-7 439	-84 450		-91 889
Vähennykset		579	26 075		26 654
Tilikauden poistot		-1 728	-59 930		-61 658
Kirjanpitoarvo 31.12.2007	3 448	16 666	466 799	126	487 038

MYYTÄVISSÄ OLEVAT SIOITUKSET, 1 000 €

	2008	2007
Hankintameno 1.1.	332	320
Lisäykset		12
Vähennykset	-18	
Kirjanpitoarvo 31.12.	314	332

Myytäviissä olevat sijoitukset koostuvat As Oy Saarihelyn ja Golf Sarfvikin osakkeista sekä noteeraamattomista puhelinosaakkeista. Saarihelyn osakkeen arvo perustuu ulkopuoliseen arvioon ja Golf Sarfvikin osakkeen arvo markkinoilta saatuaan arvoon tilikauden lopussa. Noteeraamattomien puhelinosaakkeiden arvo on alkuperäinen hankintameno.

RAHOITUSLEASINGSOPIMUKSET, KONEET JA KALUSTO, 1 000 €

	2008	2007
Hankintameno 31.12.	254 157	190 177
Kertyneet poistot 31.12.	-73 220	-53 732
Kirjanpitoarvo 31.12.	180 937	136 445

Erä sisältyy koneet ja kalusto ryhmään.

7. LIIKEARVO JA MUUT AINEETTOMAT HYÖDYKKEET, 1 000 €

	Liikearvo	Muut aineettomat hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2008	156 591	105 023	261 613
Lisäykset		3 599	3 599
Tytäryritysten hankinta	9 166	16 968	26 134
Siirto erien välillä		-449	-449
Kurssierot	-12 968	-7 446	-20 414
Hankintameno 31.12.2008	152 789	117 695	270 484
Kertyneet poistot 1.1.2008	-4 224	-9 664	-13 888
Yrityshankinnoista aiheutuneet aineettomien hyödykkeiden poistot		-7 398	-7 398
Arvonalentumiset	-715	-3 374	-4 089
Kirjanpitoarvo 31.12.2008	147 850	97 259	245 109
Hankintameno 1.1.2007	157 026	100 299	257 324
Lisäykset	1 603	2 956	4 559
Tytäryritysten hankinta	3 676	6 024	9 700
Vähennykset	-3 202	-2 798	-6 000
Kurssierot	-2 512	-1 458	-3 970
Hankintameno 31.12.2007	156 591	105 023	261 613
Kertyneet poistot 1.1.2007	-4 224	-4 847	-9 071
Tilikauden poistot		-4 817	-4 817
Kirjanpitoarvo 31.12.2007	152 367	95 359	247 725

LIKEARVON JA MUUN TALOUDELLISELTA VAIKUTUSAJALTAAN RAJOITTAMATTOMIEN AINEETTOMIEN HYÖDYKKEIDEN ARVONALENTUMISTESTAUS, 1 000 €

Liikearvo ja muut liiketoimintojen hankinnoista syntyneet aineettomat hyödykkeet on kohdistettu rahavirtaa tuottaville yksiköille arvonalentumistestin suorittamista varten. Rahavirtaa tuottava yksikkö sisältää liiketoimintasegmentin toiminnot kussakin maassa. Cramo-brändi on yrityksen yhteinen omaisuuserä, joka testausta varten kohdistetaan rahavirtaa tuottaville yksiköille liikevaihdon suhteessa. Arvonalentumistestaus suoritettiin 15. joulukuuta 2008. Testattuina varoina käytettiin 30.10.2008 tasetta. Tämän jälkeen epävarmuus kasvoi ja markkinaympäristö muuttui selvästi. Testaus uusittiin 31.1.2009, jolloin huomioitiin päivitettyt ennusteet vuodelle 2009. Edellisellä tilikaudella testaus suoritettiin 30.11.2007.

Segmenttitason yhteenveto liikearvosta ja muista aineettomista hyödykkeistä on esitetty alla tuhansina euroina 31.10.2008.

	Kone- ja laitevuokraus					Yhteensä
	Suomi	Ruotsi	Länsi-Eurooppa	Keski- ja Itä-Eurooppa	Siirtokelpoiset tilat	
Liikearvo	12 251	59 017	20 001	34 374	31 705	157 349
Asiakassuhteet	712	11 146	2 867	6 803		21 527
Brändi	6 006	12 186	5 776	4 893	1 681	30 541
Toimipisteverkko	3 229	22 582	4 939	10 115		40 866
Muut aineettomat hyödykkeet	1 316	3 378	1 206	2 462	2 542	10 905
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	23 514	108 310	34 789	58 647	35 929	261 189
Aineelliset hyödykkeet	64 977	157 144	109 522	154 591	146 136	632 371
Testatut omaisuuserät yhteensä	88 491	265 455	144 311	213 238	182 065	893 559

Rahavirtaa tuottavien yksiköiden kerrytettävissä oleva rahamäärä on määritetty käyttöarvoon perustuen. Laskelmien pohjana olevat rahavirta-ennusteet perustuvat johdon hyväksymiin budjetteihin ja ennusteisiin, jotka kattavat viiden vuoden jakson. Viiden vuoden jakson jälkeiset rahavirrat on ekstrapoloitu alla esitettyjä kasvutekijöitä soveltaen. Tulevaisuuden rahavirtojen ekstrapoloinnissa sovelletut kasvutekijät kuvaavat asteittain kypsyviä markkinoita toimialalla, jolla rahavirtaa tuottava yksikkö toimii. Käyttöarvon laskennassa on huomioitu suunnitelmat vuokratilustun siirtämiseksi maiden välillä.

Käyttöarvon laskennassa käytetyt keskeiset oletukset:

	Kone- ja laitevuokraus				
	Suomi	Ruotsi	Länsi-Eurooppa	Keski- ja Itä-Eurooppa	Siirtokelpoiset tilat
EBITA, %	15,0–18,0	16,0–21,0	0,0–14,2	0,0–31,3	24,0–30,2
Kasvutekijä, %, CAGR, vuodet 1–5	2,1	2,0	1,0–3,0	2,1–28,7*	1,8–2,9
Kasvutekijä, % viiden vuoden jälkeen	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Group WACC (ennen veroja), %	8,7	8,7	8,7	8,7	8,7
Rahavirtayksikkökohtainen riskikomponentti, %	1,6	1,5	1,7–2,5	2,3–6,0	0,3
Rahavirtayksikkökohtainen diskonttokorko (ennen veroja), %	10,3	10,2	10,4–11,2	11,0–14,7	9,0

Kasvu- ja kannattavuusoletukset

Johto on arvioinut kunkin rahavirtaa tuottavan yksikön kannattavuuden ja kasvun toteutuneeseen kehitykseen janodotettuun markkinakehitykseen perustuen. *CAGR on korkea tietyissä kassavirtaa tuottavissa yksiköissä, joihin Cramo on laajentunut vuonna 2008 jolloin koko vuoden liikevaihto ei sisälly toteutuneeseen liikevaihtoon.

Diskonttokorko

Diskonttotekijänä käytetään Cramon oman ja vieraan pääoman painotettua keskimääräistä kustannusta ennen veroja (Weighted Average Cost of Capital, WACC pre-tax), jota korostetaan yksikkökohtaisesti määriteltävällä lisäriskitekijällä. Käytetty diskonttauskorko on ennen veroja ja kuvaa testatulle yksikölle ominaisia riskejä.

Keskeisten muuttujien herkkyyshanalyysi

Alla olevat arvot kuvaavat ne maksimimuutokset prosenttiyksiköissä keskeisten oletusten osalta kunkin oletuksen osalta erikseen, jonka jälkeen yksikön kirjanpitoarvo vastaa kerrytettävissä olevaa rahamäärää.

	Kone- ja laitevuokraus				
	Suomi	Ruotsi	Länsi-Eurooppa	Keski- ja Itä-Eurooppa	Siirtokelpoiset tilat
EBITA, %, maksimilasku prosenttiyksiköissä	8,9	11,0	0,1–3,5	0,1–5,5	2,0–15,5
Kasvutekijä, %, maksimilasku prosenttiyksiköissä, viiden vuoden jakso	14,1	15,4	0,2–6,1	0,2–12,2	0,5–20,2
Kasvutekijä, %, maksimilasku prosenttiyksiköissä, viiden vuoden jälkeen	29,5	33,5	0,1–5,5	0,2–6,6	1,8–54,0
Diskonttauskorko, %, maksiminousu prosenttiyksiköissä	9,0	9,7	0,1–2,9	0,1–3,3	0,7–12,4

Käyttöarvon ja testattujen varojen välinen ero on pienin Latviassa, Tanskassa ja Liettuassa. Liikearvo on Latvian osalta 6,2 miljoonaa euroa, Tanskan osalta 5,5 miljoonaa euroa ja Liettuan osalta 7,4 miljoonaa euroa.

8. VAIHTO-OMAISSUUS, 1 000 €

	2008	2007
Aineet ja tarvikkeet	9 577	5 154
Keskeneräiset työt	542	7 015
Tavarat	5 801	4 734
Yhteensä	15 920	16 903

Tilikaudella kirjattiin kuluksi 69 tuhatta (80 tuhatta) euroa, jolla vaihto-omaisuuden arvoa alennettiin vastaamaan nettorealisointiarvoa.

9. MYYNTI- JA MUUT SAAMISET, 1 000 €

	2008	2007
Pitkäaikaiset saamiset		
Rahoitusleasingsaamiset, brutto	2 279	3 822
Tulevat korkotuotot	-10	-1 543
	2 269	2 279
Lyhytaikaiset saamiset		
Rahoitusleasingsaamiset, brutto	244	217
Tulevat korkotuotot	-126	-123
	118	94
Lyhytaikaiset saamiset		
Yhden vuoden kuluessa	244	217
Vuotta pidemmän ajan ja enintään viiden vuoden kuluttua	1 052	1 019
Yli viiden vuoden kuluttua	2 507	2 804
	3 803	4 039
Pitkäaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	695	1 211
Rahoitusleasingsaamiset	2 270	2 279
Yhteensä	2 965	3 490
Pitkäaikaisten myyntisaamisten kirjanpitoarvot vastaavat olennaisilta osin käypiä arvoja.		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	91 219	93 267
Rahoitusleasingsaamiset	118	94
Muut saamiset	3 112	3 142
Siirtosaamiset	18 627	18 747
Yhteensä	113 075	115 250

Konserni on kirjannut tilikauden aikana luottotappioita myyntisaamisista 4 171 tuhatta euroa (2 163 tuhatta euroa vuonna 2006). Saamisiin ei liity merkittäviä luottoriskikeskittymiä.

Saamisten kirjanpitoarvot vastaavat olennaisilta osin käypiä arvoja.

10. RAHAVARAT, 1 000 €

	2008	2007
Rahat ja pankkisaamiset	8 123	18 489
Yhteensä	8 123	18 489

11. VARAUKSET JA MUUT PITKÄAIKAISET VELAT**Varaukset**

Konsernilla on kaksi ei-purettavissa olevaa vuokrasopimusta, joita konserni ei enää pysty hyödyntämään toiminnassaan. Varaus kattaa näiden sopimusten tappion. Varauksen määrä tilikauden päättyessä on 186 tuhatta euroa ja 363 tuhatta euroa vuonna 2007.

	2008	2007
Muut pitkäaikaiset velat		
Saadut ennakot	3 002	8 357
Rahoitusleasingvelkojen arvonalisävero	1 717	
Muut pitkäaikaiset velat	903	157
Yhteensä	5 622	8 514

12. OSAKEPÄÄOMA JA OMAN PÄÄOMAN RAHASTOT, 1 000 €

	Osake- pääoma	Osake- anti	Ylikurssi- rahasto	Arvonmuutos rahasto	Suojaus- rahasto	Yhteensä
1.1.2007	24 508	143	185 836	117	3 301	213 905
Muutos	327	-143	1 074		3 033	4 291
31.12.2007	24 835		186 910	117	6 334	218 196
Muutos					458	458
31.12.2008	24 835		186 910	117	6 792	218 654

Osakemäärä 31.12.2008	Osake- määrä	Osakkeista %	Äänistä %
Osakkeet	30 660 189	100	100

Osakemäärä, kpl

1.1.2008	30 660 189
Optiomerkinnot	
31.12.2008	30 660 189

Seuraavassa on esitetty oman pääoman rahastojen kuvaukset:

Arvonmuutosrahasto

Arvonmuutosrahasto sisältää myytävissä oleviksi luokiteltujen sijoitusten käyvän arvon muutoksen.

Suojausrahasto

Valuuttariskin minimoimiseksi Ruotsin kruunuissa raportoitavien tytäryritysten omia pääomia suojataan ulkomaanrahämääräisin lainoin ja koronvaihtosopimuksin.

Osingot

Tilinpäätöspäivän jälkeen hallitus on ehdottanut jaettavaksi osinkoa 0,40 (0,65) euroa osakkeelta.

13. KOROLLISET VELAT, 1 000 €

	2008		2007	
	Tasearvot	Käyvät arvot	Tasearvot	Käyvät arvot
Pitkäaikaiset				
Syndikoitu pankkilaina	145 243	145 243	173 753	173 753
Muut pankkilainat	1 175	1 175	2 721	2 721
Eläkelainat	8 900	9 300		
Takaisinostovelat	3 134	3 134	4 116	4 090
Vuokraennakkovelat	3 002	3 002	2 422	2 404
Rahoitusleasingvelat	127 247	127 247	91 075	91 075
Yhteensä	288 701	289 101	274 087	274 043
Lyhytaikaiset				
Syndikoitu pankkilaina	136 280		31 978	
Muut pankkilainat	4 377		2 608	
Takaisinostovelat	1 743		3 277	
Vuokraennakkovelat	1 524		1 768	
Rahoitusleasingvelat	29 392		24 471	
Yritystodistukset	23 230		45 285	
Yhteensä	196 546		109 387	
KOROLLISET VELAT YHTEENSÄ	485 246		383 474	

Lyhytaikaisten lainojen kirjanpitoarvot vastaavat olennaisilta osin käypiä arvoja. Kaikki pankkilainat ovat vaihtuvakorkoisia, jonka vuoksi niiden käypä arvo ei poikkea merkittävästi tasearvosta. Takaisinosto- ja vuokraennakkovelat ovat kiinteäkorkoisia ja niiden käyvät arvot on laskettu diskonttaamalla sopimusten korko markkinakorolla.

Muut pankkilainat muodustuvat limiiteistä sekä yrityskauppojen kautta tulleista veloista.

Syndikoidun luottojärjestelyn keskeiset taloudelliset kovenantit ovat Bruttovelat/EBITDA, korkokate sekä omavaraisuusaste. Tämän lisäksi luottojärjestelyssä on muita yleisiä ehtoja. Bruttovelat/EBITDA -kovenanti määrittelee syndikoidun luottojärjestelyn hintatason, joka määräytyy kvartaaleittain, ja joka voi vaihdella maksimissaan 0,5 % p.a. Taloudellisten kovenanttien korkeimmat mahdolliset tasot muuttuvat laina-ajan kuluessa. Taloudellisten kovenanttien arvot sekä yhtiön toteutumat tilinpäätöshetkellä 31.12.2008 on esitetty alla:

	Kovenantti-arvo 31.12.2008	Toteutuma 31.12.2008
Bruttovelat/EBITDA, enintään	3,35	2,96
Korkokatesuhde, vähintään	5,00	6,67
Omavaraisuusaste, %, vähintään	30,0	32,4

Korollisten velkojen erääntymisaikataulu, 1 000 €

	2009	2010	2011	2012	2013	2013+	Yhteensä
Syndikaattilainat	136 280	11 280	11 280	11 280	111 403		281 523
Muut pankkilainat	4 377	339	703	133			5 552
Eläkelainat		2 543	2 543	2 543	1 271		8 900
Takaisinostovelat	1 743	1 334	802		260	738	4 877
Vuokraennakkovelat	1 524	1 049	498	404	391	660	4 526
Rahoitusleasingvelat	29 392	28 251	30 046	22 359	20 050	26 541	156 639
Yritystodistukset	23 220						23 220
Yhteensä	196 546	44 796	45 872	36 719	133 375	27 939	485 246

Vuonna 2009 erääntyvät syndikoidut pankkilainat sisältävät 125 miljoonaa euroa lainoja, jotka on nostettu lyhytaikaisina lainoina pitkäaikaisesta, vuonna 2013 erääntyvästä syndikoidusta luottojärjestelystä.

Syndikaattilainan erääntymisaikataulu valuutoittain, 1000 €

	2009	2010	2011	2012	2013+	Yhteensä
EUR	129 000	4 000	4 000	4 000	68 669	209 669
SEK	7 280	7 280	7 280	7 280	42 734	71 854
Yhteensä	136 280	11 280	11 280	11 280	111 403	281 523

Rahoitusleasingvelkojen erääntymisaikat, 1 000 €

	2008	2007
Yhden vuoden kuluessa	35 457	30 555
Vuotta pidemmän ajan ja enintään viiden vuoden kuluttua	117 682	87 768
Yli viiden vuoden kuluttua	28 129	16 850
Yhteensä	181 268	135 173
Tulevaisuudessa kertyvät korot	24 629	19 627
Rahoitusleasingvelkojen vähimmäisvuokrien nykyarvo	156 639	115 546

Rahoitusleasingvelat valuutoittain, 1 000 €

SEK	71 526
NOK	16 028
DKK	12 012
EUR	25 370
Muut	31 703
Yhteensä	156 639

Korollisten velkojen painotetut erääntymisaikat ja korkokannat 31.12.2008

	Erääntymis- aika (vuotta)	Korkokanta (%)
Pankkilainat	1,8	5,07
Pankkilainat mukaan lukien korkoswapit	1,8	4,38
Eläkelainat	2,7	5,20
Rahoitusleasingvelat	2,8	4,88
Takaisinostovelat	2,5	3,85
Vuokraennakkovelat	4,3	4,58
Yritystodistukset	0,3	5,18

14. LASKENNALLISET VEROT, 1 000 €

	2008	2007
Laskennalliset verosaamiset		
Edellisten vuosien verotukselliset tappiot	4 683	2 927
Kertyneet poistoerot		670
Rahoitusleasing	9 062	7 594
Suojausrahaston arvostusero	4 827	798
Sisäisen katteen eliminointi	1 687	799
Muut väliaikaiset erot	1 210	1 191
Yhteensä	21 469	13 979
Laskennalliset verovelat		
Kertyneet poistoerot	34 348	36 512
Rahoitusleasing	7 459	8 636
Suojausrahaston arvostusero	4 380	2 226
Pitkäaikaisten varojen arvostaminen käypään arvoon tytäryhtiöhankeissa	23 702	24 478
Realisoitumattomat kurssivoitot	7 128	
Muut väliaikaiset erot	6 028	1 353
Yhteensä	83 045	73 205
Laskennalliset verovelat (netto)	61 576	59 226
Taseessa laskennalliset verot on esitetty seuraavasti		
Laskennalliset verosaamiset	17 391	2 974
Laskennalliset verovelat	78 967	62 200
Laskennalliset verovelat (netto)	61 576	59 226
Taseeseen kirjattujen laskennallisten verojen muutos		
Laskennalliset verovelat (netto) 1.1.	59 226	49 406
Tytäryhtiöhankeinnat ja -myynnit	5 902	2 107
Verokantojen muutos	-3 892	
Tuloslaskelmaan kirjatut erät	5 444	7 213
Omaan pääomaan kirjatut erät	196	1 066
Kurssierot	-5 300	-566
Laskennalliset verovelat (netto) 31.12.	61 576	59 226

Konserni on jättänyt kirjaamatta laskennallisia verosaamisia 1 435 tuhatta euroa Venäjällä, Latviassa ja Tanskassa syntyneistä tappioista. Konserni ei suunnittele nostavansa osinkoa tytäryhtiöstään Virossa ja siksi se ei ole kirjannut laskennallista verovelkaa tytäryhtiön voittovaroista.

15. OSTOVELAT JA MUUT VELAT, 1 000 €

	2008	2007
Ostovelat	39 517	49 514
Saadut ennakot	7 815	8 357
Siirtovelat	40 189	35 082
Muut lyhytaikaiset velat	7 714	4 295
Muut velat yhteensä	55 718	47 734
Yhteensä	95 235	97 248

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät muodostuvat jaksotetuista henkilöstökuluista ja velkojen korkojaksotuksista.

16. OPERATIIVISTEN LEASINGVASTUIDEN ERÄÄNTYMISAJAT, 1 000 €

	2008	2007
Yhden vuoden kuluessa	25 428	17 735
Vuotta pidemmän ajan ja enintään viiden vuoden kuluttua	43 217	35 613
Yli viiden vuoden kuluttua	253	840
Yhteensä	68 898	54 188

Operatiiviset leasingvastuut ovat muuttuvakorkoisia ja pääosin sidottu 1-3 kuukauden Euriboriin, Stiboriin, Niboriin ja Ciboriin. Operatiivisten velkojen laina-aika on enintään kuusi vuotta.

5,95 m€ vastuista tulee muusta kun vuokrauskalustosta

17. LIIKETOIMINNAN MUUT TUOTOT, 1 000 €

	2008	2007
Toimitilojen vuokrat ja muut tuotot	7 027	1 700
Aineellisten hyödykkeiden myyntivoitot	5 879	1 986
Myyntivoitto luovutetuista liiketoiminnoista	3 949	4 111
Yhteensä	16 855	7 798

Myyntivoitto vuonna 2008 liittyy kiinteistöyhtiöiden myyntiin Suomessa ja vuonna 2007 Alankomaiden liiketoimintojen myyntiin.

18. MATERIAALIT JA PALVELUT, 1 000 €

	2008	2007
Ostot tilikauden aikana	32 548	41 060
Ulkopuoliset palvelut	84 692	65 336
Yhteensä	117 240	106 396
Keskeneräisten tuotteiden varaston muutos	-770	966
Yhteensä	-770	966

19. TYÖSUHDE-ETUUKSISTA AIHEUTUVAT KULUT, 1 000 €

	2008	2007
Hallituksen palkat ja palkkiot	268	206
Palkat	86 363	77 138
Eläkekulut	8 816	8 724
Muut henkilösivukulut	16 631	15 540
Yhteensä	112 078	101 608
Ylimmän johdon palkat ja palkkiot (liitetieto 26)		
Henkilöstö keskimäärin	2 617	2 070

20. LIIKETOIMINNAN MUUT KULUT, 1 000 €

	2008	2007
Toimitila- ja kalustovuokrat	18 938	14 915
Markkinointikulut	11 745	12 689
Kaluston ylläpito- ja lisävarustekulut	72 898	66 396
Toimitilojen muut kulut	10 880	8 436
Leasingkulut	23 462	16 361
Vuokratyövoima	8 236	6 402
Muut henkilöstökulut	10 000	9 092
Muut kulut	35 187	19 958
Yhteensä	191 346	154 248

21. RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT, 1 000 €

	2008	2007
Korkotuotot pankkitalletuksista ja saamisista	1 230	694
Muut rahoitustuotot	87	593
Kurssierot	-6 600	-501
Valuuttajohdannaisten käyvän arvon muutokset	5 507	-186
Korkokulut		
Lainat	-17 930	-10 414
Rahoitusleasing	-9 814	-5 903
Muut rahoituskulut	-607	-319
Yhteensä	-28 127	-16 036

Rahavirran suojauksesta tuloutettu tehoton osuus oli epäolennainen.

22. TULOVEROT, 1 000 €

	2008	2007
Tilikauden verotettavaan tuloon perustuva vero	-13 468	-10 153
Edellisten tilikausien verot	-5	-957
Laskennallisten verojen muutokset	-1 552	-7 213
Tuloverot yhteensä	-15 025	-18 323
Tuloveron täsmäytyslaskelma:		
Voitto ennen veroja	63 675	75 808
Vero laskettuna kotimaan yhtiöverokannalla	16 556	19 710
Ulkomaisten tytäryhtiöiden poikkeavat verokannat +/-	-229	-1 453
Verokantojen muutos	-3 892	-25
Verovapaat tulot	-983	-1 048
Vähennyskelvottomat kulut	971	435
Vain verotuksessa käsiteltävät erät	443	-598
Osakeperusteiset maksut	720	469
Verotukselliset tappiot, joista ei ole kirjattu laskennallista verosaamista	1 435	
Aiemmin kirjaamattomien verotuksellisten tappioiden käyttö		-124
Edellisten tilikausien verot	5	957
Verokulu tuloslaskelmassa	15 025	18 323
Konsernin efektiivinen verokanta, %	23,6	24,2

Laskennalliset verot on laskettu uudelleen tilikauden aikana, koska yhtiöveroaste on muuttunut seuraavasti:

Ruotsi 28 %:sta 26,3 %:iin

Venäjä 24 %:sta 20 %:iin

Tsekin tasavalta 21 %:sta 20 %:iin

Liettua 15 %:sta 20 %:iin

23. OSAKEKOHTAINEN TULOS

	2008	2007
Emoyhtiön omistajille kuuluva voitto, 1 000 €	48 650	57 485
Laimentamaton osakekohtainen tulos, €	1,59	1,88
Laimennettu osakekohtainen tulos, €	1,59	1,87
Keskimääräinen painotettu osakemäärä, kpl	30 660 189	30 586 040
Laimennusvaikutuksella oikaisematon osakemäärä	30 660 189	30 660 189
Osakeoptiot		155 371
Laimennusvaikutuksella oikaistu osakemäärä	30 660 189	30 815 560

Laimennusvaikutuksella oikaistua osakekohtaista tulosta laskettaessa osakkeiden lukumäärän painotetussa keskiarvossa otetaan huomioon kaikkien potentiaalisten osakkeiden laimentava vaikutus.

24. MAKSETUT OSINGOT, 1 000 €

	2008	2007
Maksetut osingot olivat	19 955	15 326

Maksetut osingot olivat 0,50 euroa/osake vuonna 2007 ja 0,65 euroa/osake vuonna 2008 .

Tilinpäätöspäivän jälkeen hallitus on ehdottanut jaettavaksi osinkoa 0,40 euroa/osake, arviolta yhteensä 12,3 miljoonaa euroa.

25. OSAKEPERUSTEISET MAKSUT

Katsauskauden päättyessä yhtiöllä oli voimassa optio-ohjelma 2006 osana yhtiön avainhenkilöiden kannustus- ja sitouttamisjärjestelmää. Optio-ohjelmassa on kolme alalajia. Ohjelman puitteissa optio-oikeuksia myönnetään hallituksen päätöksellä Cramo-konsernin avainhenkilöille tai Cramon tytäryhtiölle, joka voi hallituksen päätöksellä antaa optioita edelleen ohjelman kohderyhmälle. Mikäli optionomistajan työsuhte Cramoon päättyy ennen oikeuksien vapautumista, on hänen palautettava optiot yhtiölle. Optiot ovat niiden merkintäajan alettua vapaasti käytettävissä, jolloin työntekijä voi merkitä tai myydä optiot kolmannelle osapuolelle. Optioiden tarkemmat ehdot on esitetty alla olevassa taulukossa. Alla olevassa taulukossa on kuvattu Cramon optioiden perustiedot sekä tilikauden aikaiset tapahtumat.

OPTIOT Perustiedot	OPTIOJÄRJESTELMÄ 2006		
	2006A	2006B	2006C
Yhtiökokouspäivä	20.11.2006	20.11.2006	20.11.2006
Myöntämispäivät	21.12.2006 27.2.2007	14.11.2007 2.4.2008 12.5.2008	10.11.2008
Optioiden maksimimäärä, kpl	1 000 000	1 000 000	1 000 000
Merkittäviä osakkeita per optio, kpl	1	1	1
Alkuperäinen merkintähinta, €	14,51 €	26,47 €	5,56 €
Osinko-oikaisu	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Merkintähinta 31.12.2006, €	14,51 €	-	-
Merkintähinta 31.12.2007, €	14,01 €	26,47 €	-
Merkintähinta 31.12.2008, €	13,36 €	25,82 €	5,56 €
Merkintäaika alkaa, pvm (vapautuminen)	1.10.2009	1.10.2010	1.10.2011
Merkintäaika päättyy, pvm (raukeaminen)	31.1.2011	31.1.2012	31.1.2013
Jäljellä oleva juoksuaika 31.12.2008, vuotta	2,1	3,1	4,1
Henkilöitä 31.12.2008	33	72	100

OPTIOT Tapahtumat 2008	OPTIOJÄRJESTELMÄ 2006			Yhteensä
	2006A	2006B	2006C	
Optioiden määrät 1.1.2008				
Jaetut	813 000	904 000		1 717 000
Palautuneet				
Mitätöidyt				
Osakkeiksi merkityt				
Ulkona	813 000	904 000		1 717 000
Varastossa	187 000	96 000	1 000 000	1 283 000
Tilikauden muutokset				
Jaetut		30 000	1 000 000	1 030 000
Palautuneet	101 000	69 000		170 000
Mitätöidyt				
Osakkeiksi merkityt				
Merkintäjaksos vaihdolla painotettu osakkeen keskikurssi, € Rauenneet	-	-	-	-
Optioiden määrät 31.12.2008				
Jaetut	813 000	934 000	1 000 000	2 747 000
Palautuneet	101 000	69 000		170 000
Mitätöidyt				
Osakkeiksi merkityt				
Ulkona	712 000	865 000	1 000 000	2 577 000
Varastossa	288 000	135 000		423 000
Jaetuista optioista sitouttavia 31.12.2008	712 000	865 000	1 000 000	2 577 000

OPTIOT Tapahtumat 2007	OPTIOJÄRJESTELMÄ 2006			Yhteensä
	2006A	2006B	2006C	
Optioiden määrät 1.1.2007				
Jaetut	813 000	904 000		1 717 000
Palautuneet				
Mitätöidyt				
Osakkeiksi merkityt				
Ulkona	813 000	904 000		1 717 000
Varastossa	187 000	96 000	1 000 000	1 283 000
Tilikauden muutokset				
Jaetut		30 000	1 000 000	1 030 000
Palautuneet	101 000	69 000		170 000
Mitätöidyt				
Osakkeiksi merkityt				
Merkintäjaksun vaihdolla painotettu osakkeen keskikurssi, € Rauenneet	-	-		-
Optioiden määrät 31.12.2007				
Jaetut	813 000	934 000	1 000 000	2 747 000
Palautuneet	101 000	69 000		170 000
Mitätöidyt				
Osakkeiksi merkityt				
Ulkona	712 000	865 000	1 000 000	2 577 000
Varastossa	288 000	135 000		423 000
Jaetuista optioista sitouttavia 31.12.2007	712 000	865 000	1 000 000	2 577 000

KÄYVÄN ARVON MÄÄRITTÄMINEN

Optioille määritellään niiden myöntämishetkellä käypä arvo, joka kirjataan henkilöstökuluihin optioiden sitouttamisajanjaksolle. Myöntämishetki on päivä jolloin hallitus päätti optioiden jakamisesta. Optioiden käypä arvo on määritetty Black-Scholes-optiohinnoittelumallilla. Käyvän arvon määrittämisessä käytetyt keskeiset oletukset on koottu alla olevaan taulukkoon. Tilikaudella myönnettyjen optioiden käypä arvo oli yhteensä 1,1 m€. Kaikkien voimassaolevien optioiden kuluvaikutus tilikaudella 2008 oli 2,8 m€. Optio-oikeuksien 2006A tulosvaikutus tilikaudella oli 1,4 m€, optio-oikeuksien 2006B tulosvaikutus tilikaudella oli 1,3 m€ ja optio-oikeuksien 2006C tulosvaikutus tilikaudella oli 0,1 m€. Arvostuksessa on otettu huomioon työsuhdeoptioiden epälikvidi jälkimarkkina: teoreettisesta B&S-arvosta on odotettu realisoituvan 1.1.2009 lähtien 90 %. Likviditeettialennus 10 % tilikausina 2006, 2007 ja 2008 myönnettyjen optioiden arvostuksessa tulee alentamaan yhtiön IFRS2-kulua seuraavasti 2009: 0,75 m€, 2010: 0,14 m€ 2011: 0,03m€.

BLACK-SCHOLES-MALLIN KESKEISIMMÄT OLETUKSET	Vuonna 2006 jaetut		Vuonna 2007 jaetut		Vuonna 2008 jaetut	
	2006A	2006A	2006B	2006B	2006C	2006C
Jaetut optiot, kpl	786 000	27 000	904 000	30 000	1 000 000	
Osakkeen päätöskurssi antohetkellä	17,64	22,16	22,34	15,86	5,37	
Merkintähinta	14,51	14,51	26,47	26,25	5,56	
Korko	3,9 %	3,9 %	4,1 %	3,8 %	3,3 %	
Juoksuaika, vuotta*	4,1	3,9	4,2	3,8	3,6	
Volatiliteetti **	22,4 %	23,9 %	26,2 %	31,8 %	31,0 %	
Palautuvat optiot	15,0 %	44,0 %	13,0 %	33,3 %	13,0 %	
Osinkotuotto-oletus ***	0	0	0	0	0	
Käypä arvo yhteensä, €	3 656 487	137 917	3 365 719	32 940	1 102 926	

* Yhtiön aikaisempien optio-ohjelmien merkintähistoriaan perustuen tehty oletus, että osakemerkinnät 2006 C optiolla tapahtuvat tasaisesti merkintäjaksun aikana.

** Volatiliteetin laskentaan on käytetty historiallista volatiliteettia 5 vuoden ajalta 2006A ja 2006B optioiden osalta ja 10 vuoden ajalta 2006 C optioiden osalta

*** Merkintähinnasta vähennetään jaettavat osingot, jolloin osinkoja ei tarvitse erikseen huomioida käyvän arvon laskennassa.

OPTIOIDEN KAUDEN AIKAISET MUUTOKSET JA PAINOTETUT KESKIMÄÄRÄISET MERKINTÄHINNAT, 2008

	Määrät, kpl	Merkintähinta, € *
Jaetut 1.1.	1 717 000	20,57 €
Ulkona 1.1.	1 717 000	20,57 €
Tilikaudella myönnetty	1 030 000	6,15 €
Tilikaudella palautuneet	170 000	18,42 €
Tilikaudella osakkeiksi merkityt		
Tilikaudella rauenneet		
Jaetut 31.12.	2 747 000	14,76 €
Ulkona 31.12.	2 577 000	14,52 €

* Merkintähintana käytetty tilikauden alussa 31.12.2007 tilannetta. Tilikauden muutoksissa huomioitu osinko-oikaisu ja käytetty 31.12.2008 tilannetta.

26. LÄHIPIIRITAPAHTUMAT

Tytärtyhtiöt	Kotipaikka		Omistussuus %	
			Emoyhtiö	Konserni
AS Cramo Estonia	Tallinna	Viro	100	
Cramo A/S	Glostrup	Tanska	100	
Cramo AS	Oslo	Norja	100	
Cramo Finance NV	Antwerpen	Belgia	99,9	100
Cramo Finland Oy	Vantaa	Suomi	100	
Cramo Holding BV	Amsterdam	Alankomaat	100	
Cramo Instant AB	Sollentuna	Ruotsi	100	
Cramo Instant Oy	Ylöjärvi	Suomi	100	
Cramo JV Oy	Vantaa	Suomi	100	
Cramo Kaliningrad OOO	Kaliningrad	Venäjä	100	
Cramo New Holding AB	Sollentuna	Ruotsi	100	
Cramo Sverige AB	Sollentuna	Ruotsi	100	
Cramo UAB	Vilna	Liettua	100	
SIA Cramo	Riika	Latvia	100	
Suomen Tähtivuokraus Oy	Vantaa	Suomi	100	
Techniline s.r.o.	Praha	Tšekin tasavalta	100	
Aukstumines Sistemosa UAB	Vilna	Liettua		100
Cramo AB	Sollentuna	Ruotsi		100
Cramo Dutch Holding BV	Rotterdam	Alankomaat		100
Cramo Entreprenadmaskiner AB	Sollentuna	Ruotsi		100
Cramo Instant AS	Drammen	Norja		100
Cramo Master Oy	Leppävirta	Suomi		100
Cramo Podesty Sp.zo.o.	Krakova	Puola		100
Cramo s.r.o.	Karvina	Tšekin tasavalta		100
Cramo Scaffolding Oy	Kemi	Suomi		100
Cramo Sp.zo.o.	Varsova	Puola		100
Cramo Trade AB	Sollentuna	Ruotsi		100
Cramo ZAO	Pietari	Venäjä		100
CramoRentakran ZAO	Moskova	Venäjä		100
Fastigheten Tändstiftet HB	Sollentuna	Ruotsi		100
Göby AB	Sollentuna	Ruotsi		100
Hyrcenter i Skövde AB	Sollentuna	Ruotsi		100
Hyrmaskiner i Bollnäs AB	Sollentuna	Ruotsi		100
Kranaktiebolaget i Stockholm AB	Sollentuna	Ruotsi		100
Kumla Lift AB	Sollentuna	Ruotsi		100
Maropol Sp.zo.o.	Radzionkow	Puola		100
Mupol Förvaltnings AB	Tukholma	Ruotsi		100
Parmaco Oy	Pyhäjoki	Suomi		100
Uthyraren i Lund AB	Sollentuna	Ruotsi		100

Sulautuneet ja puretut tytäryhtiöt

Hamar Lifttulleie AS	Hamar	Norja
Lokalnu i Sverige AB	Tukholma	Ruotsi

Tatu Hauhio, Suomen kone- ja laitevuokrausliiketoiminnan maajohtaja on osakkaana Kiinteistö Oy Hosionrinteessä, jolle on maksettu kiinteistövuokria 415 (266) tuhatta euroa.

JOHDON TYÖSUHDE-ETUUKSET, 1 000 €	2008	2007
Palkat ja muut lyhytaikaiset työsuhte-etuudet		
Konsernijohtaja Vesa Koivula	437	371
Hallituksen jäsenet		
Stig Gustavson	63	48
Eino Halonen	44	34
Gunnar Glibberg	31	29
Hannu Krogerus	32	31
Esko Mäkelä	34	31
Juhani Nurminen	34	31
Fredrik Cappelen	30	
Hallitus yhteensä	268	202
Muun johdon palkat ja palkkiot	1 848	1 589
Työsuhteen päättymisen jälkeiset edut	194	74

Konsernijohtajan eläkeikä on 63 vuotta ja sopimussuhteen irtisanomisaika on 18 kuukautta, jolta ajalta maksetaan sopimusehtojen mukainen korvaus.

Lähipiirilainat

Yhtiöillä ei ole lähipiirille myönnettyjä lainoja.

27. ELÄKEVELVOITTEET

Ruotsissa Alectan ITP-eläkejärjestelyt ovat monen työnantajan määrittelemiä etuuspohjaisia järjestelyjä. Alectasta ei ole mahdollista saada riittäviä tietoja työnantajan vastuiden ja etujen laskennasta, joten eläkejärjestely on tilinpäätöksessä käsitelty maksupohjaisena järjestelyinä. Lisäksi Norjassa konsernilla on etuuspohjaisia lisäeläkejärjestelyjä, joiden vaikutus ei ole merkittävä ja jotka on tästä syystä käsitelty maksupohjaisina.

28. ANNETUT PANTIT JA VASTUUSITOUMUKSET, 1 000 €

	2008	2007
Omasta puolesta annetut vakuudet		
Velat, joille annettu vakuuksia		
Lainat rahoituslaitoksilta	281 523	205 731
Annetut vakuudet		
Kiinnitykset tontteihin ja rakennuksiin		5 663
Yrityskiinnitykset	83 317	83 317
Pantit	64 740	80 156
Vastuut, joille annettu vakuuksia		
Työ- ja takuuajaiset vastuut	425	522
Muut vastuut		
Vuokravastuut seuraavana vuonna	1 135	
Vuokravastuut myöhemmin	9 456	

29. JOHDANNAISSOPIMUKSET 31.12. 1 000 €

	2008		2007	
	Nimellis- arvo	Käypä arvo	Nimellis- arvo	Käypä arvo
Korkojohdannaiset				
Koronvaihtosopimukset	142 310	-1 637	138 395	5 492
Valuuttatermiinit ja swapit				
	134 880	5 293	87 151	-194

Valuuttajohdannaiset on kirjattu tulosvaikutteisesti

Valuuttajohdannaisten erääntymisaikataulu

	2009	2010	2011	2012	2013	2013+	Yhteensä
	125 567	9 313					134 880

Koronvaihtosopimusten erääntymisaikataulu

	2009	2010	2011	2012	2013	2013+	Yhteensä
EUR		10 000			61 000		71 000
SEK	291 713		291 713		191 713		775 139
Euroina	26 837		26 837		17 637		71 310
Yhteensä, EUR	26 837	10 000	26 837		78 637		142 310

Korkojohdannaiset on kirjattu suoraan omaan pääomaan laskennallisella verolla vähennettynä.

Tilinpäätöshetken avoin johdannaispositio ei poikkea olennaisesti tilikauden aikana avoinna olleesta positioista.

30. HANKITUT LIIKETOIMINNOT

Konserni teki tilikauden aikana kuusi yritysostoa. Lisäksi konserni teki 2 liiketoimintakauppaa.

Cramo osti 26.3.2008 tsekkiläisen Techniline s.r.o:n koko osakekannan. Techniline on yhdistelty konsernin lukuihin 1.4.2008 lähtien. Tilikauden aikana Techniline kasvatti konsernin liikevaihtoa 8,0 miljoonaa euroa. Techniline s.r.o:n koko vuoden 2008 liikevaihto oli noin 10,8 miljoonaa euroa.

Hankintahinta, 1 000 €	
Hankintahinta	16 846
Hankinnasta välittömästi aiheutuneet kulut	129
Hankintameno yhteensä	16 975
Hankitut nettovarot käypään arvoon	12 279
Liikearvo	4 697

Liikearvo koostuu markkina-asetusta, maantieteellisestä läsnäolosta, ammattitaitoisesta henkilöstöstä ja synergiaeduista.

1 000 €	Käypä arvo	Kirjanpitoarvo
Pitkäaikaiset varat		
Asiakassuhteet	3 877	
Brändi	581	
Toimipisteverkko	2 501	
Kilpailukieltosopimukset	1 533	
Liikearvo	4 697	
Aineelliset hyödykkeet	23 907	21 970
Rahoitusvarat		
Laskennallinen verosaaminen		
Lyhytaikaiset varat		
Vaihto-omaisuus	209	209
Myyntisaamiset ja muut saamiset	3 315	3 315
Rahavarat	332	332
Varat yhteensä	40 954	25 827
Pitkäaikaiset velat		
Varaukset	15	15
Lainat	19 738	19 738
Laskennallinen verovelka	2 510	320
Lyhytaikaiset velat		
Osto- ja muut velat	1 714	1 714
Velat yhteensä	23 978	21 788
Nettovarallisuus hankintahetkellä		
	16 975	4 039
Hankintameno		-16 975
Hankintakohteen rahavarat		332
Maksamaton osuus hankintamenosta		842
Hankittujen liiketoimintojen rahavirtavaikutus		-15 801

Muut viisi yritysostoa ja kaksi liiketoimintakauppaa on esitetty yhdisteltynä. Hankitut liiketoiminnot kasvattivat konsernin liikevaihtoa tilikaudella 13,4 miljoonaa euroa. Jos liiketoiminnot oltaisiin yhdistelty tilikauden alusta lähtien, olisi konsernin liikevaihto ollut noin 5,6 miljoonaa suurempi.

31. TILINPÄÄTÖSPÄIVÄN JÄLKEISET TAPAHTUMAT

Konsernilla ei ole olennaisia tilinpäätöspäivän jälkeisiä tapahtumia.

32. VALTUUTUKSET HALLITUKSELLE

Varsinainen yhtiökokous 23.4.2008 antoi hallitukselle valtuudet omien osakkeiden hankkimiseen yhdessä tai useammassa erässä ja päättää yhtiölle hankittujen omien osakkeiden luovuttamisesta yhdessä tai useammassa erässä. Lisäksi hallituksella on valtuudet päättää osakeannista sekä optio-oikeuksien, vaihtovelkakirjalainojen ja muiden osakeyhtiölain 10 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antamisesta.

Hallituksella on myös valtuudet jakaa vuoden 2006 optio-oikeuksia korkeintaan 3 000 000 kappaletta.

Ennen varsinaista yhtiökokousta 23.4.2008 hallituksella ei ollut valtuuksia osakepääoman korottamiseen, vaihtovelkakirjalainan ottamiseen tai omien osakkeiden hankkimiseen.

Hankintahinta, 1 000 €	
Hankintahinta	28 779
Hankinnasta välittömästi aiheutuneet kulut	275
Hankintameno yhteensä	29 054
Hankitut nettovarot käypään arvoon	23 501
Liikearvo	5 553

Liikearvo koostuu markkina-asetusta, maantieteellisestä läsnäolosta, ammattitaitoisesta henkilöstöstä ja synergiaeduista.

1 000 €	Käypä arvo	Kirjanpitoarvo
Pitkäaikaiset varat		
Asiakassuhteet	4 613	
Toimipisteverkko	2 736	
Kilpailukieltosopimukset	1 523	
Liikearvo	5 553	
Aineelliset hyödykkeet	19 228	13 681
Rahoitusvarat		
Laskennallinen verosaaminen		
Lyhytaikaiset varat		
Vaihto-omaisuus	353	353
Myyntisaamiset ja muut saamiset	2 423	2 423
Rahavarat	2 603	2 603
Varat yhteensä	39 087	19 114
Pitkäaikaiset velat		
Varaukset	57	57
Lainat	2 195	2 195
Laskennallinen verovelka	5 113	1 816
Lyhytaikaiset velat		
Osto- ja muut velat	2 667	2 667
Velat yhteensä	10 033	6 736
Nettovarallisuus hankintahetkellä		
	29 054	12 378
Hankintameno		-29 054
Hankintakohteen rahavarat		2 603
Maksamaton osuus hankintamenosta		1 279
Hankittujen liiketoimintojen rahavirtavaikutus		-25 171

33. ARVOPAPERIMARKKINALAIN 2 LUVUN 9 §:N JA 10 §:N MUKAISET ILMOITUKSET

UBS AG ilmoitti Cramo Oyj:lle 29.1.2008, että sen yhtiöiden UBS AG (Switzerland) ja UBS AG London Branch omistus Cramo Oyj:ssä on ylittänyt viiden prosentin rajan 28.1.2008. Yhtiö omisti ilmoituksen jälkeen 1 677 610 Cramo Oyj:n osaketta, joka oli 5,47 prosenttia Cramon osake- ja äänimäärästä.

UBS AG ilmoitti, että UBS AG (Switzerland) ja UBS AG London Branch osakeomistus Cramo Oyj:ssä on 24.4.2008 alittanut viiden prosentin rajan. Yhtiöiden osuus Cramo Oyj:n äänimäärästä ja osakepääomasta oli tuolloin yhteensä 100 299 osaketta mikä vastaa 0,33 % osake- ja äänimäärästä.

Morgan Stanley ilmoitti että Morgan Stanley & Co International plc, Morgan Stanley & Co. Incorporated ja MSDW Equity Financing Services osakeomistus Cramo Oyj:ssä on 25.4.2008 ylittänyt viiden prosentin rajan. Osuus Cramo Oyj:n äänimäärästä ja osakepääomasta oli tuolloin yhteensä 2 629 852 osaketta eli 8,57 % osake- ja äänimäärästä.

Morgan Stanley ilmoitti, että Morgan Stanley & Co International plc ja Morgan Stanley & Co. Incorporated osakeomistus Cramo Oyj:ssä on 29.4.2008 alittanut viiden prosentin rajan. Osuus Cramo Oyj:n äänimäärästä ja osakepääomasta oli tuolloin yhteensä 1 194 008 osaketta eli 3,89 % osake- ja äänimäärästä.

UBS AG ilmoitti, että UBS AG (Switzerland), UBS AG London Branch ja UBS O'Connor LLC osakeomistus Cramo Oyj:ssä on 2.5.2008 ylittänyt viiden prosentin rajan. Osuus Cramo Oyj:n äänimäärästä ja osakepääomasta oli tuolloin yhteensä 1 968 793 osaketta eli 6,42 % osake- ja äänimäärästä.

Morgan Stanley ilmoitti, että Morgan Stanley & Co International plc ja Morgan Stanley & Co. Incorporated osakeomistus Cramo Oyj:ssä on 2.5.2008 ylittänyt viiden prosentin rajan. Osuus Cramo Oyj:n äänimäärästä ja osakepääomasta oli tuolloin yhteensä 2 542 769 osaketta eli 8,29 % osake- ja äänimäärästä.

Morgan Stanley ilmoitti, että Morgan Stanley & Co International plc ja Morgan Stanley & Co. Incorporated osakeomistus Cramo Oyj:ssä on 6.5.2008 alittanut viiden prosentin rajan. Osuus Cramo Oyj:n äänimäärästä ja osakepääomasta oli tuolloin yhteensä 1 172 239 osaketta eli 3,82 % osake- ja äänimäärästä.

UBS AG ilmoitti, että UBS AG (Switzerland), UBS AG London Branch ja UBS O'Connor LLC osakeomistus Cramo Oyj:ssä on 14.5.2008 alittanut viiden prosentin rajan. Osuus Cramo Oyj:n äänimäärästä ja osakepääomasta oli tuolloin yhteensä 1 453 431 osaketta eli 4,74 % osake- ja äänimäärästä.

UBS AG ilmoitti, että UBS AG (Switzerland), UBS AG London Branch ja UBS O'Connor LLC osakeomistus Cramo Oyj:ssä on 23.5.2008 ylittänyt viiden prosentin rajan. Osuus Cramo Oyj:n äänimäärästä ja osakepääomasta oli tuolloin yhteensä 1 551 620 osaketta eli 5,06 % osake- ja äänimäärästä.

UBS AG ilmoitti, että UBS AG London Branch osakeomistus Cramo Oyj:ssä on 2.6.2008 alittanut viiden prosentin rajan. Osuus Cramo Oyj:n äänimäärästä ja osakepääomasta oli tuolloin yhteensä 1 532 885 osaketta, mikä vastaa 4,99 % osake- ja äänimäärästä.

UBS AG ilmoitti, että UBS AG London Branch ja UBS AG (Switzerland) osakeomistus Cramo Oyj:ssä on 3.6.2008 ylittänyt viiden prosentin rajan. Yhtiöiden osuus Cramo Oyj:n äänimäärästä ja osakepääomasta oli tuolloin yhteensä 1 540 622 osaketta eli 5,02 % osake- ja äänimäärästä.

34. OSAKASSOPIMUKSEN PÄÄKOHDAT

Osapuolet

Osakassopimuksen osapuolina ovat Pon Holdings B.V., ABN AMRO Bank N.V., Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Suomi, sekä Rakennusmestarien Säätiö.

Osapuolten osakeomistus Cramo Oyj:ssä

Kukin osapuoli on sitoutunut olemaan hankkimatta osakkeita tai mitään muita osakkeiden merkintään oikeuttavia todistuksia tai arvopapereita, siten että sen omistus nousisi yli 30 %:iin Cramossa ilman toisilta osapuolilta etukäteen hankittua kirjallista suostumusta. Tämä ei koske ABN AMRO Bank N.V.:n määräysvallassa olevia rahastoja.

Äänioikeuksien käyttö

Entiset Cramo Holding B.V.:n osakkeenomistajat Pon Holdings B.V. ja ABN AMRO Bank N.V. sitoutuvat yhteisvastuullisesti olemaan käyttämättä äänioikeuksiaan niiltä osin kuin heidän yhteinen osuutensa äänioikeuksista Cramossa ylittää 20 %:a.

Osakassopimuksen päätyminen

Osakassopimus on voimassa 3.1.2006 alkaen kolme vuotta, jonka jälkeen se heti raukeaa. Osakassopimus päättyy aikaisemmin mikäli seuraavat kriteerit eivät täyty:

- Pon Holdings B.V.:n suhteen niin kauan kuin sen omistus Cramossa ei laske pysyvästi alle 10 %:a tai minään ajankohtana alle 7,5 % Cramosta;
- Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Suomen suhteen niin kauan kuin sen omistus Cramossa ei laske pysyvästi alle 10 %:a tai minään ajankohtana alle 3,75 % Cramosta;
- ABN AMRO Bank N.V.:n suhteen niin kauan kuin sen omistus Cramossa ei laske pysyvästi alle 5 %:a tai minään ajankohtana alle 2,5 % Cramosta ja
- Rakennusmestarien Säätiön suhteen niin kauan kuin sen omistus Cramossa ei laske pysyvästi alle 5 %:a tai minään ajankohtana alle 2,5 % Cramo Oyj:stä.

Sopimussakko

Äänioikeuksien käyttöä koskevan pykälän rikkomisesta seuraa 15 000 000 euron sopimussakko.

35. TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT

Taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut:

Oman pääoman tuotto prosentteina

$$= \frac{100 \times (\text{Tilikauden tulos})}{\text{Oma pääoma} + \text{vähemmistöosuus (Tilikauden ja edellisen tilikauden taseen mukaisten arvojen keskiarvo)}}$$

Sijoitetun pääoman tuotto prosentteina

$$= \frac{100 \times (\text{Voitto ennen veroja} + \text{korko- ja muut rahoituskulut})}{\text{Taseen loppusumma} - \text{korottomat velat (Tilikauden ja edellisen tilikauden taseen mukaisten arvojen keskiarvo)}}$$

Omavaraisuusaste prosentteina

$$= \frac{100 \times (\text{Oma pääoma} + \text{vähemmistöosuus})}{\text{Taseen loppusumma} - \text{saadut ennakot}}$$

Henkilöstö keskimäärin

$$= \frac{\text{Keskiarvo kuukausien lopussa lasketuista henkilökunnan lukumääristä oikaistuna osa-aikaisten henkilöiden osalta}}$$

Gearing (nettovelkaantumisaste)

$$= \frac{\text{Korolliset velat} - \text{rahat, pankkisaamiset ja rahoitusarvoaperit}}{\text{omapääoma} + \text{vähemmistöosuus}} \times 100$$

Osakekohtaiset tunnusluvut:

Tulos/osake

$$= \frac{\text{Tulos ennen veroja} + / - \text{vähemmistöosuus} - \text{verot}}{\text{Osakkeiden osakeantioikaistu lukumäärä tilikaudella keskimäärin}}$$

Oma pääoma/osake

$$= \frac{\text{Oma pääoma}}{\text{Osakkeiden osakeantioikaistu lukumäärä tilinpäätöspäivänä}}$$

Osinko/osake

$$= \frac{\text{Tilikaudelta jaettu osinko}}{\text{Osakkeiden osakeantioikaistu lukumäärä tilinpäätöspäivänä}}$$

Osinko/tulos prosentteina

$$= \frac{100 \times \text{Osakekohtainen osinko}}{\text{Osakekohtainen tulos}}$$

Efekttiivinen osinkotuotto prosentteina

$$= \frac{100 \times \text{Osinko/osake}}{\text{B-sarjan osakkeen osakeantioikaistu tilikauden viimeinen kaupantekokurssi}}$$

Hinta/voitto-suhde (P/E)

$$= \frac{\text{B-sarjan osakkeen osakeantioikaistu tilikauden viimeinen kaupantekokurssi}}{\text{Tulos/osake}}$$

Osakekannan markkina-arvo

$$= \text{A-sarjan osakkeiden lukumäärä tilikauden viimeisenä päivänä} \times \text{B-sarjan osakkeen keskikurssi} + \text{B-sarjan osakkeiden lukumäärä tilikauden viimeisenä päivänä} \times \text{B-sarjan osakkeen tilikauden viimeinen kaupantekokurssi}$$

Tunnusluvut on laskettu Kirjanpitolautakunnan yleisohjeen 29.10.2002 mukaisesti.

36. OSAKKEET JA OSAKKEENOMISTAJAT

	2008		2007	
	Kpl	1 000 €	Kpl	1 000 €
Osakkeet	30 660 189	24 835	30 660 189	24 835

Kaikki osakkeet on merkitty, rekisteröity ja kokonaan maksettu. Jokainen osake oikeuttaa yhtiökokouksessa äänestämään yhdellä äänellä. Osakkeen nimellisarvo on 0,81 euroa.

Osakkeenomistajat

Yhtiöllä oli 31.12.2008 osakerekisterin mukaan 10 327 osakkeenomistajaa.

Suurimmat osakkeenomistajat 31.12.2008	Osakkeiden määrä		Äänimäärä	
		%		%
Nordea Pankki Suomi Oyj hall.rek.	5 025 832	16,39	5 025 832	16,39
Skandinaviska Enskilda Banken hall. rek.	3 145 703	10,26	3 145 703	10,26
Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Suomi	2 510 176	8,19	2 510 176	8,19
Rakennusmestarien Säätiö	1 862 620	6,07	1 862 620	6,07
Ilmarinen Mutual Pension Insurance Company	652 256	2,13	652 256	2,13
K. Hartwall Invest Oy	600 000	1,96	600 000	1,96
Odin Finland	528 864	1,72	528 864	1,72
Onninen-Sijoitus Oy	500 000	1,63	500 000	1,63
Thominvest Oy	420 340	1,37	420 340	1,37
Kuisla Reima	307 000	1,00	307 000	1,00
Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Varma	302 607	0,99	302 607	0,99
Rakennusmestarit ja -Insinöörit AMK RKL Ry	300 938	0,98	300 938	0,98
Laakkonen Mikko	280 000	0,91	280 000	0,91
Koskenkorva Matti	245 731	0,80	245 731	0,80
Danske Bank AS Helsingin Branch	240 000	0,78	240 000	0,78
Nordea Henkivakuutus Suomi Oy	227 491	0,74	227 491	0,74
Svenska Handelsbanken AB, administrative registration	191 931	0,63	191 931	0,63
Etola Erkki	180 000	0,59	180 000	0,59
Svenska Litteratursällskapet I Finland	176 000	0,57	176 000	0,57
Pensionförsäkringsaktiebolaget Veritas	164 000	0,53	164 000	0,53
Helsingin rakennusmestarit ja -insinöörit AMK RY	156 873	0,51	156 873	0,51
Onnivaatio Oy	150 000	0,49	150 000	0,49
Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera	147 479	0,48	147 479	0,48
ESR EQ Pikkujätiläiset	145 000	0,47	145 000	0,47
Muut	12 199 348	39,79	12 199 348	26,72
Yhteensä osakasluettelon mukaan	30 660 189	99,97	30 660 189	99,97
Hallintarekisteröidyt	8 483 745	27,67	8 483 745	27,67
Yhteensä arvo-osuusjärjestelmään siirtyneet	30 651 270	99,97	30 651 270	99,97
Arvo-osuusjärjestelmään siirtymättömät	8 919	0,03	8 919	0,03
Yhteensä	30 660 189	100,00	30 660 189	100,00

Osakkeenomistuksen jakautuminen suuruusluokittain

Osakkeiden lukumäärä kpl	Osakkaita kpl	Osuus %	Osakkeita kpl	Osuus kaikista osakkeista %
1-100	2 427	23,5	168 980	0,6
101-500	4 244	41,1	1 231 861	4,0
501-1 000	1 714	16,6	1 363 258	4,4
1 001-5 000	1 568	15,2	3 509 405	11,4
5 001-10 000	194	1,9	1 413 625	4,6
10 001-50 000	132	1,3	2 540 562	8,3
yli 50 000	48	0,5	20 423 579	66,6
	10 327	100,0	30 651 270	99,9
Yhteensä arvo-osuusjärjestelmään siirtyneet			30 651 270	99,97
Arvo-osuusjärjestelmään siirtymättömät			8 919	0,03
Yhteensä			30 660 189	100,0

Osakkeenomistuksen jakautuminen sektoreittain

Osakkeiden sektorijakauma	Osakkaita kpl	Osuus %	Osakkeita kpl	Osuus kaikista osakkeista %	Äänimäärä kpl	Osuus kaikista äänistä %
Yksityiset yritykset	803	7,8	3 832 577	12,7	3 832 577	12,7
Julkiset yritykset	1	0,0	60 000	0,0	60 000	0,0
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	54	0,5	12 006 466	39,2	12 006 466	39,2
Julkisyhteisöt	13	0,1	1 451 931	4,7	1 451 931	4,7
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	166	1,6	3 431 895	11,2	3 431 895	11,2
Kotitaloudet	9 244	89,5	9 154 765	29,9	9 154 765	29,9
Ulkomaat	46	0,4	713 636	2,3	713 636	2,3
Yhteensä arvo-osuusjärjestelmään siirtyneet	10 327	100,0	30 651 270	99,97	30 651 270	99,97
Arvo-osuusjärjestelmään siirtymättömät			8 919	0,03	8 919	0,03
Yhteensä			30 660 189	100,0	30 660 189	100,0

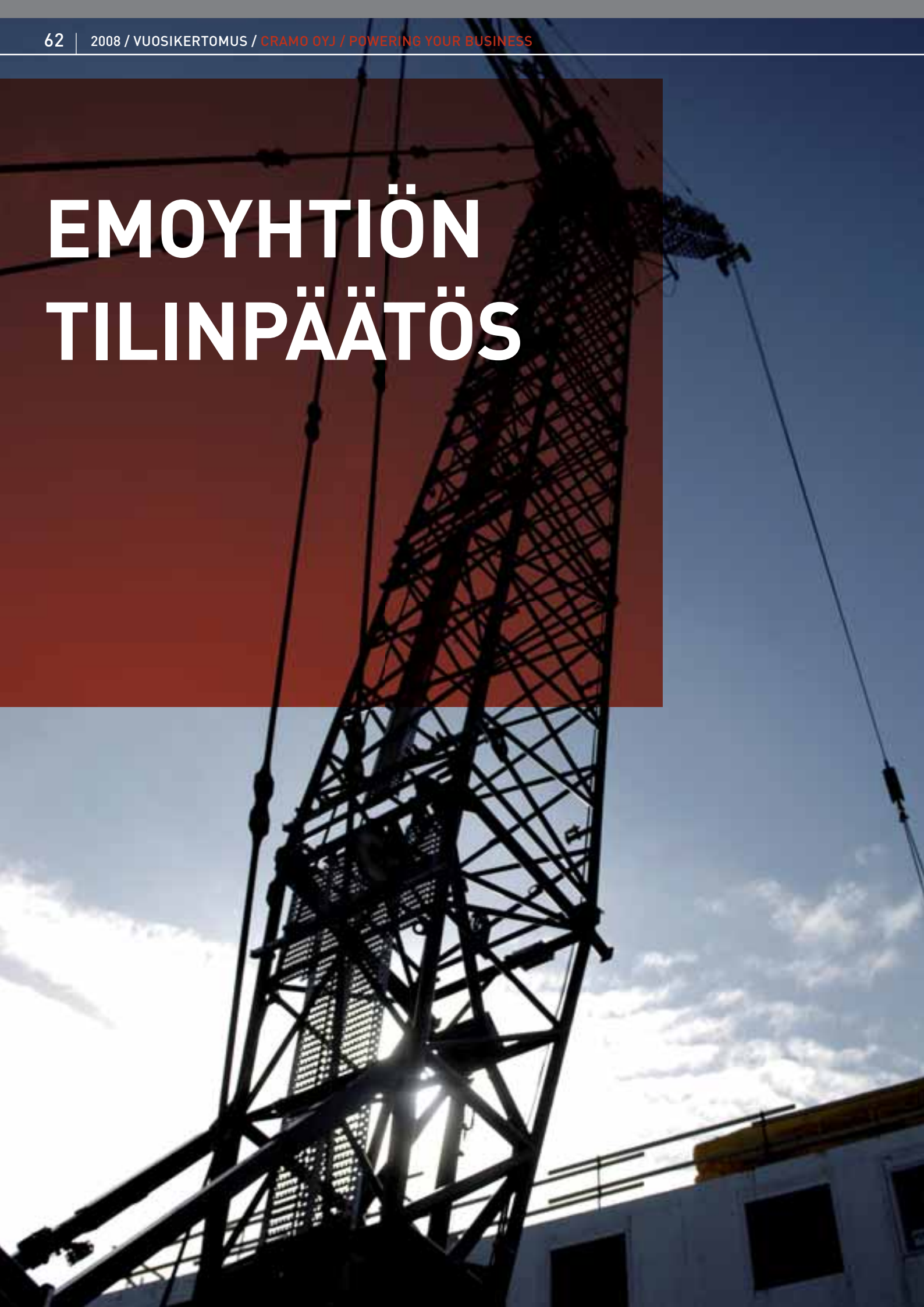
Hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan omistusosuus

Hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja ja toimitusjohtajan sijainen omistivat 31.12.2008 henkilökohtaisesti tai määräysvalta-yhtiöidensä kautta yhteensä 122 591 Cramo Oyj:n osaketta, mikä edustaa 0,40 prosenttia yhtiön koko osake- ja äänimäärästä, sekä optioita yhteensä 485 000 kappaletta.

Hallinnointi- ja ohjausjärjestelmä

NASDAQ OMX Helsinki Ltd:n, Keskuskauppakamarin ja Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliiton vahvistamaa suositusta listayhtiöiden hallinnointi- ja ohjausjärjestelmistä on sovellettu 1.7.2005 alkaen.

EMOYHTIÖN TILINPÄÄTÖS

EMOYHTIÖN TULOSLASKELMA, €

1.1.-31.12.2008

1.1.-31.12.2007

	Liitetieto		
Liikevaihto	2		14 809 370,54
Liiketoiminnan muut tuotot	3	10 141 253,50	519 723,70
Materiaalit ja palvelut	4		-1 334 841,57
Henkilöstökulut	5	-2 498 749,59	-6 579 001,43
Poistot ja arvonalentumiset	6	-102 181,70	-2 525 477,02
Liiketoiminnan muut kulut	8	-6 135 316,13	-9 224 368,00
Yhteensä		-8 736 247,42	-19 663 688,02
Liikevoitto		1 405 006,08	-4 334 593,78
Rahoitustuotot ja -kulut	9	-18 662 695,38	29 501 083,16
Voitto ennen satunnaisia eriä		-17 257 689,30	25 166 489,38
Satunnaiset tuotot ja kulut	10	20 111 200,00	11 722 760,00
Voitto satunnaisten erien jälkeen		2 853 510,70	36 889 249,38
Tilinpäätössiirrot	7	505 884,13	2 246 086,27
Tuloverot	11	-780,57	-1 755 315,90
TILIKAUDEN VOITTO		3 358 614,26	37 380 019,75

EMOYHTIÖN TASE, €

31.12.2008

31.12.2007

	Liitetieto		
VASTAAVAA			
Pysyvät vastaavat			
Aineettomat hyödykkeet	12	53 461,44	115 563,35
Aineelliset hyödykkeet	12	931 307,86	4 785 171,94
Sijoitukset	12		
Osuudet saman konsernin yrityksissä		484 599 671,15	241 120 179,92
Muut sijoitukset		119 563,13	119 563,13
Pysyvät vastaavat yhteensä		485 704 003,58	246 140 478,34
Vaihtuvat vastaavat			
Pitkäaikaiset saamiset	13	2 198 368,26	148 894 979,35
Lyhytaikaiset saamiset	14	50 731 263,90	128 463 854,33
Rahat ja pankkisaamiset		38 465 065,69	750 895,76
Vaihtuvat vastaavat yhteensä		91 394 697,85	278 109 729,44
VASTAAVAA YHTEENSÄ		577 098 701,43	524 250 207,78
VASTATTAVAA			
Oma pääoma	15		
Osakepääoma		24 834 753,09	24 834 753,09
Ylikurssirahasto		3 331 086,25	3 331 086,25
Edellisten tilikausien voitto		32 049 959,04	14 599 062,14
Tilikauden voitto		3 358 614,26	37 380 019,75
Oma pääoma yhteensä		63 574 412,64	80 144 921,23
Tilinpäätössiirtojen kertymä	16	50 800,14	556 684,27
Vieras pääoma	17		
Pitkäaikainen vieras pääoma		298 162 714,37	173 753 048,15
Lyhytaikainen vieras pääoma		215 310 774,28	269 795 554,13
Vieras pääoma yhteensä		513 473 488,65	443 548 602,28
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		577 098 701,43	524 250 207,78

EMOYHTIÖN RAHOITUSLASKELMA

	1.1.-31.12.2008	1.1.-31.12.2007
	1 000 €	1 000 €
Liiketoiminnan rahavirta		
Liikevoitto	1 405	-4 335
Oikaisut:		
Poistot	102	2 525
Käyttöpääoman muutos ¹⁾	13 916	2 152
Rahoitustuotot ja -kulut	-4 854	-1 763
Verot	-1 842	-2 959
Liiketoiminnan rahavirta	8 727	-4 380
Investointien rahavirta		
Käyttöomaisuuden ostot	-21 063	-7 079
Käyttöomaisuuden myynnit	17 643	339
Investointien rahavirta	-3 420	-6 740
Rahoituksen rahavirta		
Maksullinen osakeanti		1 259
Pitkäaikaisen vieraan pääoman lisäys (+) / vähennys (-)	151 824	-18 446
Pitkäaikaisten saamisten lisäys (-) / vähennys (+)	-76 922	12 810
Lyhytaikaisten lainojen lisäys (+) / vähennys (-)	-114 460	42 610
Lyhytaikaisten lainasaamisten lisäys (-) / vähennys (+)	91 920	-25 465
Maksetut osingot	-19 955	-15 326
Satunnaiset menot (-) / tulot (+)		4 494
Rahoituksen rahavirta	32 408	1 936
Rahavarojen muutos	37 715	-9 184
Rahavarat 1.1.	751	9 935
Rahavarat 31.12.	38 465	751
¹⁾ Käyttöpääoman muutos		
Vaihto-omaisuuden lisäys (-) / vähennys (+)		660
Lyhytaikaisten saamisten lisäys (-) / vähennys (+)	916	4 972
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys (+) / vähennys (-)	13 000	-3 480
Yhteensä	13 916	2 152

EMOYHTIÖN TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

1. TILINPÄÄTÖKSEN LAADINTAPERIAATTEET

Käyttöomaisuuden arvostus ja poistot

Käyttöomaisuus aktivoidaan välittömään hankintamenoon, johon luetaan valmistuksen kiinteät menot ja arvostetaan suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennettyyn hankintamenoon. Kunnossapito- ja korjausmenot kirjataan tilikauden kuluksi.

Suunnitelman mukaiset poistot lasketaan konsernissa yhdenmukaisin periaattein käyttöomaisuushyödykkeiden taloudellisen käyttööän mukaisina tasapoistoina alkuperäisistä hankintamenoista.

Suunnitelman mukaiset poistoaajat ovat:

Rakennukset ja rakennelmat	15–50
Oman käytön koneet ja kalusto	3–6
Muut pitkävaikutteiset menot	10
Muut aineelliset hyödykkeet	10
Muut aineettomat hyödykkeet	5

Valuuttamääräiset erät

Ulkomaan valuutan määräiset saamiset ja velat muunnetaan euroiksi tilinpäätöspäivän valuuttakurssin mukaisesti. Kurssierot kirjataan tulosvaikutteisesti. Ulkomaan valuutan määräiset liiketapahtumat muunnetaan euroiksi tapahtuma-ajankohdan valuuttakurssin mukaisesti.

Tilinpäätössiirrot

Suunnitelman mukaisten poistojen ja Suomen verolainsäädäntöön pohjautuvien kirjanpidollisten poistojen kertynyt ero esitetään tilinpäätössiirroissa.

Laskennalliset verovelat ja -saamiset

Yhtiön taseeseen ei merkitä laskennallisia verovelkoja ja -saamia. Yhtiön kannalta olennaiset laskennalliset verosaamiset ja -velat ilmoitetaan liitetiedoissa.

Liikevaihto ja tuloutusperiaatteet

Vuokraustoiminnan tulot kirjataan tuotoksi suoriteperiaatteen mukaan

vuokra-ajan perusteella. Liikevaihtoa laskettaessa myyntituotoista vähennetään välilliset verot sekä myyntiin liittyvät alennukset ja hyvitykset.

Liiketoiminnan muut tuotot

Liiketoiminnan muihin tuottoihin kirjataan mm. vuokratuotot, saadut avustukset ja fuusiovoitto.

Eläkejärjestelyt

Eläkemeno kirjataan kuluksi kertymisvuonna. Kattamattomia eläkevastuita ei ole. Eläkkeet on järjestetty TyEL-vakuutuksella. Toimitusjohtajan eläkeikä on sopimuksen mukaan 63 vuotta.

Tutkimus- ja tuotekehitysmenot

Tutkimus- ja tuotekehitysmenot kirjataan kuluksi niiden syntymisvuonna.

Satunnaiset erät

Satunnaisissa erissä esitetään sellaiset tuotot ja kulut, jotka perustuvat tavanomaisesta liiketoiminnasta poikkeaviin kertaluontoisiin ja olennaisiin tapahtumiin tai laskentaperiaatteiden muutoksiin. Satunnaisiin tuottoihin ja kuluihin kirjataan myös saadut ja annetut konserniavustukset.

Tuloverot

Tilikauden ja aikaisempien tilikausien tuloverot esitetään tuloslaskelman veroissa.

Rahoitusinstrumenttien arvostus

Johdannaiset sisältävät koronvaihtosopimuksia ja valuuttatermiinejä. Valuuttatermiineillä suojaudutaan valuuttamääräisten erien rahavirtojen muutokselta. Korjojohdannaisiin sovelletaan suojauslaskentaa. Suojausinstrumenttien käyppiä arvoja ei kirjata tilinpäätökseen vaan ne esitetään vastuusitoumuksina tilinpäätöksen liitetiedoissa. Niiden suojausvaikutus kirjataan tuloslaskelmaan niiden rahoituskulujen oikaisuna, jotka syntyvät suojattavien kohteiden perusteella.

2. LIIKEVAIHTO TOIMIALOITTAIN, €

	2008	2007
Rakennuskoneiden ja -laitteiden vuokraus sekä työmaapalvelut		14 809 370,54
Yhteensä		14 809 370,54

3. LIIKETOIMINNAN MUUT TUOTOT, €

	2008	2007
Toimitilojen vuokrat	785 735,34	339 408,50
Osakkeiden myyntivoitto	6 753 634,04	
Kiinteistön myyntivoitto	2 592 973,77	169 175,24
Muut	8 910,35	11 139,96
Yhteensä	10 141 253,50	519 723,70

4. MATERIAALIT JA PALVELUT, €

	2008	2007
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana		703 395,71
Yhteensä		703 395,71
Ulkopuoliset palvelut		631 445,86
Yhteensä		1 334 841,57

5. HENKILÖSTÖKULUT, €

	2008	2007
Palkat ja palkkiot	2 107 610,87	5 340 569,89
Eläkekulut	230 155,35	701 588,20
Muut henkilösivukulut	160 983,37	536 843,34
Yhteensä	2 498 749,59	6 579 001,43
Henkilöstö keskimäärin	23	102

Johdon työsuhde-etuudet

Palkat ja palkkiot luontoisetuineen		
Toimitusjohtaja	437 107,08	371 414,00
Johto	534 515,88	374 138,00
Hallituksen jäsenet	268 000,00	206 000,00
Yhteensä	1 239 622,96	951 552,00

6. POISTOT JA ARVONALENTUMISET, €

	2008	2007
Poistot aineettomista hyödykkeistä	15 266,53	88 680,70
Poistot aineellisista hyödykkeistä	86 915,18	2 436 796,32
Yhteensä	102 181,71	2 525 477,02

7. TILINPÄÄTÖSSIIRROT, €

	2008	2007
Poistoeron lisäys (-) / vähennys (+):		
Rakennukset ja rakennelmat	556 013,10	22 282,79
Koneet ja kalusto	-50 128,97	2 223 803,48
Yhteensä	505 884,13	2 246 086,27

8. LIIKETOIMINNAN MUUT KULUT, €

	2008	2007
Toimitila- ja kalustovuokrat	1 223 279,39	1 372 274,75
Markkinointikulut	152 414,24	819 736,55
Kuljetus- ja autokulut	129 913,00	996 285,71
Kaluston ylläpito- ja lisävarustekulut		836 297,90
Muut kulut	4 629 709,50	5 199 773,09
Yhteensä	6 135 316,13	9 224 368,00

Tilintarkastajien palkkiot

	2008	2007
Tilintarkastus	78 851,00	31 800,00
Veroneuvonta	151 713,46	16 279,70
Muut palvelut	345 090,00	235 141,15
Yhteensä	575 654,46	283 220,85

9. RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT, €

	2008	2007
Osinkotuotot		
Saman konsernin yrityksiltä	4 553 941,44	31 922 035,22
Muilta	270,00	375,00
Osinkotuotot yhteensä	4 554 211,44	31 922 410,22
Korkotuotot pitkäaikaisista sijoituksista		
Saman konsernin yrityksiltä	15 188 605,79	10 387 390,72
Muilta	245 912,83	206 255,53
Rahoitustuotot yhteensä	15 434 518,62	10 593 646,25
Korkokulut ja muut rahoituskulut		
Saman konsernin yrityksille	-23 119 674,24	-5 688 766,82
Muille	-15 531 751,20	-7 326 206,49
Rahoituskulut yhteensä	-38 651 425,44	-13 014 973,31
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-18 662 695,38	29 501 083,16

10. SATUNNAISET ERÄT, €

	2008	2007
Saadut konserniavustukset	20 111 200,00	11 722 760,00

11. TULOVEROT, €

	2008	2007
Tilikaudelta varsinaisesta toiminnasta	5 228 912,00	1 141 663,59
Aikaisemmilta tilikausilta	-780,57	150 938,11
Satunnaisista eristä	-5 228 912,00	-3 047 917,60
Yhteensä	-780,57	-1 755 315,90

12. PYSYVÄT VASTAAVAT, €**AINEELLISET HYÖDYKKEET**

2008	Maa-alueet	Arvon- korotukset	Maa-alueet yhteensä	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2008	1 450 297,31	504 563,78	1 954 861,09	3 978 832,03	36 836,62	222 584,53	6 193 114,27
Lisäykset	339 040,00		339 040,00		33 378,77	494 405,27	866 824,04
Vähennykset	-1 450 297,31	-504 563,78	-1 954 861,09	-3 938 466,91		-202 110,06	-6 095 438,06
Hankintameno 31.12.2008	339 040,00		339 040,00	40 365,12	70 215,39	514 879,74	964 500,25
Kertyneet poistot 1.1.2008				-1 312 316,56	-8 537,99	-87 087,78	-1 407 942,33
Kertyneet poistot liiketoimintasiirrosta				1 350 581,76	0,00	100 315,30	1 450 897,06
Tilikauden poistot				-48 356,48	-10 443,18	-17 347,56	-76 147,22
Kirjanpitoarvo 31.12.2008	339 040,00	0,00	339 040,00	30 273,84	51 234,22	510 759,70	931 307,76

2007	Maa-alueet	Arvon- korotukset	Maa-alueet yhteensä	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2007	1 450 297,31	576 884,59	2 027 181,90	4 985 935,01	64 202 538,74	636 962,08	71 852 617,73
Lisäykset					6 568 147,24	40 694,99	6 608 842,23
Vähennykset		-72 320,81	-72 320,81	-701 314,54	-113 506,45	-17 820,80	-904 962,60
Vähennykset liiketoimintasiirrosta				-305 788,44	-70 620 342,91	-437 251,74	-71 363 383,09
Hankintameno 31.12.2007	1 450 297,31	504 563,78	1 954 861,09	3 978 832,03	36 836,62	222 584,53	6 193 114,27
Kertyneet poistot 1.1.2007				-1 294 642,02	-21 598 170,45	-226 306,66	-23 119 119,13
Kertyneet poistot liiketoimintasiirrosta				156 253,61	23 822 645,10	169 074,41	24 147 973,12
Tilikauden poistot				-173 928,15	-2 233 012,64	-29 855,53	-2 436 796,32
Kirjanpitoarvo 31.12.2007	1 450 297,31	504 563,78	1 954 861,09	2 666 515,47	28 298,63	135 496,75	4 785 171,94

AINEETTOMAT HYÖDYKKEET

2008	Aineettomat hyödykkeet	Muut pitkävai- kutteiset menot	Liikearvo	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2008	46 835,39	76 332,41		123 167,80
Vähennykset	-46 835,39	0,00		-46 835,39
Hankintameno 31.12.2008		76 332,41		76 332,41
Kertyneet poistot 1.1.2008		-7 604,45		-7 604,45
Tilikauden poistot		-15 266,52		-15 266,52
Kirjanpitoarvo 31.12.2008	0,00	53 461,44	0,00	53 461,44

2007	Aineettomat hyödykkeet	Muut pitkävai- kutteiset menot	Liikearvo	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2007	50 535,39	227 993,79	1 310 625,00	1 589 154,18
Lisäykset		119 863,41	350 000,00	469 863,41
Vähennykset	-3 700,00	0,00		-3 700,00
Vähennykset liiketoimintasiirrosta	0,00	-271 524,79	-1 660 625,00	-1 932 149,79
Hankintameno 31.12.2007	46 835,39	76 332,41		123 167,80
Kertyneet poistot 1.1.2007		-99 708,87	-185 625,00	-285 333,87
Kertyneet poistot liiketoimintasiirrosta		113 285,12	253 125,00	366 410,12
Tilikauden poistot		-21 180,70	-67 500,00	-88 680,70
Kirjanpitoarvo 31.12.2007	46 835,39	68 727,96	0,00	115 563,35

SIJOITUKSET €	Osuudet saman konsernin yrityksissä	Muut osakkeet ja osuudet	Sijoitukset yhteensä
2008			
Hankintameno 1.1.2008	241 120 179,92	119 563,13	241 239 743,05
Lisäykset	245 769 163,21		245 769 163,21
Vähennykset	-2 289 671,98		-2 289 671,98
Kirjanpitoarvo 31.12.2008	484 599 671,15	119 563,13	484 719 234,28
	Osuudet saman konsernin yrityksissä	Muut osakkeet ja osuudet	Sijoitukset yhteensä
2007			
Hankintameno 1.1.2007	43 676 762,50	119 563,13	43 796 325,63
Lisäykset	197 443 417,42		197 443 417,42
Vähennykset	0,00		
Kirjanpitoarvo 31.12.2007	241 120 179,92	119 563,13	241 239 743,05

2008

2007

KERTYNYT POISTOERO**Rakennukset ja rakennelmat**

Kokonais- ja suunnitelmapoistojen kertynyt erotus 1.1.	556 013,10	631 838,36
Poistoeron muutos 1.1.-31.12.	-556 013,10	-75 825,26
Kokonais- ja suunnitelmapoistojen kertynyt erotus 31.12.	0,00	556 013,10

Koneet ja kalusto

Kokonais- ja suunnitelmapoistojen kertynyt erotus 1.1.	671,17	11 536 366,67
Poistoeron muutos 1.1.-31.12.	50 128,97	-11 535 695,50
Kokonais- ja suunnitelmapoistojen kertynyt erotus 31.12.	50 800,14	671,17

Liikearvo

Kokonais- ja suunnitelmapoistojen kertynyt erotus 1.1.	0,00	45 000,00
Poistoeron muutos 1.1.-31.12.	0,00	-45 000,00
Kokonais- ja suunnitelmapoistojen kertynyt erotus 31.12.	0,00	0,00

13. PITKÄAIKAISET SAAMISET, €

2008

2007

Saman konsernin yrityksiltä

Lainasaamiset	2 198 368,26	148 894 979,35
---------------	--------------	----------------

14. LYHYTAIKAISET SAAMISET, €

2008

2007

Saman konsernin yrityksiltä

Myyntisaamiset	109 168,62	0,00
Lainasaamiset	45 611 394,40	126 057 474,94

Muilta

Muut saamiset	2 111 099,92	574 986,81
Siirtosaamiset	2 899 600,96	1 831 392,38

Yhteensä

	50 731 263,90	128 463 854,13
--	---------------	----------------

15. OMA PÄÄOMA, €

	2008	2007
Osakepääoma 1.1.	24 834 753,09	24 507 658,08
Osakepääoman korotus rekisteröity	0,00	327 095,01
Osakepääoma 31.12.	24 834 753,09	24 834 753,09
Osakeanti 1.1.		33 392,25
Osakeanti rekisteröity		-33 392,25
Uusmerkintä		233 397,45
Uusmerkintä rekisteröity		-233 397,45
Uusmerkintä		54 067,50
Uusmerkintä rekisteröity		-54 067,50
Uusmerkintä		6 237,81
Uusmerkintä rekisteröity		-6 237,81
Osakeanti 31.12.	0,00	0,00
Ylikurssirahasto 1.1.	3 331 086,25	2 366 580,89
Emissiovoitto		766 465,70
Emissiovoitto		177 555,00
Emissiovoitto		20 484,66
Ylikurssirahasto 31.12.	3 331 086,25	3 331 086,25
Edellisten tilikausien voitto 1.1.	1 980 031,98	7 297 604,98
Edellisen tilikauden voitto	37 380 019,75	10 008 671,00
Osakkeiden vasta-arvon alennus	12 619 030,16	12 619 030,16
Osingonjako	-19 929 122,85	-15 326 244,00
Edellisten tilikausien voitto 31.12.	32 049 959,04	14 599 062,14
Tilikauden voitto	3 358 614,26	37 380 019,75
Oma pääoma yhteensä	63 574 412,64	80 144 921,23

OSAKEPÄÄOMA

	No.	2008 €	No.	2007 €
Osakkeet	30 660 189	24 834 753,09	30 660 189	24 834 753,09

Optio-oikeudet

Tiedot yhtiön antamista optio-oikeuksista ja hallituksen antamista optio-oikeuksista on nähtävissä konsernitilinpäätöksen liitiedoista.

16. TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ, €

	2008	2007
Poistoero	50 800,14	556 684,27

17. VIERAS PÄÄOMA, €

	2008	2007
PITKÄAIKAINEN VIERAS PÄÄOMA		
Lainat rahoituslaitoksilta	154 142 720,54	173 753 048,15
Velat konserniyrityksille	144 019 993,83	
Yhteensä	298 162 714,37	173 753 048,15
LYHYTAIKAINEN VIERAS PÄÄOMA		
Velat saman konsernin yrityksille		
Ostovelat	2 175 780,00	0,00
Siirtovelat	6 161 389,70	5 177 105,40
Muut velat	14 291 457,58	185 872 024,26
Yhteensä	22 628 627,28	191 049 129,66
Muille		
Lainat rahoituslaitoksilta	136 280 128,79	29 381 613,00
Ostovelat	293 199,71	0,00
Siirtovelat	32 379 442,36	5 275 213,17
Yritystodistukset	23 626 571,03	44 003 876,92
Muut lyhytaikaiset velat	102 805,11	85 721,38
Yhteensä	192 682 147,00	78 746 424,47
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä	215 310 774,28	269 795 554,13
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	513 473 488,65	443 548 602,28
KOROLLINEN JA KOROTON VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Korollinen	298 162 714,37	173 753 048,15
Yhteensä	298 162 714,37	173 753 048,15
Lyhytaikainen		
Koroton	54 404 074,46	6 387 163,05
Korollinen	160 906 699,82	263 408 391,08
Yhteensä	215 310 774,28	269 795 554,13

18. MUUT LIITETIEDOT, €

	2008	2007
ANNETUT PANTIT JA VASTUUSITOUMUKSET		
Omasta puolesta annetut vakuudet		
Velat, joille annettu vakuuksia		
Lainat rahoituslaitoksilta	281 523 000,00	203 134 661,15
Muut vastuut		
Leasing-vastuut seuraavana vuonna	84 850,49	52 774,27
Leasing-vastuut myöhemmin	100 727,80	55 088,12
Vuokravastuut seuraavana vuonna	1 134 713,04	
Vuokravastuut myöhemmin	9 455 942,00	
Muut takaukset	60 707,00	
Annetut vakuudet		
Kiinnitykset tontteihin ja rakennuksiin	0,00	739 992,00
Yrityskiinnitykset	11 657 711,73	11 657 711,73
Pantit	64 739 588,77	80 155 537,79
Konserniyrityksen puolesta annetut vakuudet		
Takaukset	65 130 000,00	32 644 084,00

19. SIIRTOVELAT, €

	2008	2007
Henkilöstökulujen jaksotukset	398 453,45	592 943,42
Korkokulujen jaksotukset	8 497 785,07	9 054 126,77
Verojaksotukset		92 383,11
Realisoitumattomat kurssivoitot	27 414 364,21	
Muut jaksotukset	2 230 229,33	712 865,27
Yhteensä	38 540 832,06	10 452 318,57

20. OMISTUKSET

Tytäryhtiöt	Kotipaikka		Omistus- osuus %	Emoyhtiön omistus ja ääni- valtaosuus %
Cramo Holding B.V.	Amsterdam	Alankomaat	100	100
Cramo Finance NV	Antwerpen	Belgia	99,9	99,9
Cramo Finland Oy	Vantaa	Suomi	100	100
Cramo JV Oy	Vantaa	Suomi	100	100
Cramo Instant Oy	Ylöjärvi	Suomi	100	100
Suomen Tähtivuokraus Oy	Vantaa	Suomi	100	100
Cramo New Holding AB	Sollentuna	Ruotsi	100	100
Cramo Sverige AB	Sollentuna	Ruotsi	100	100
Cramo Instant AB	Sollentuna	Ruotsi	100	100
Cramo AS	Oslo	Norja	100	100
Cramo A/S	Clostrup	Tanska	100	100
AS Cramo Estonia	Tallinna	Viro	100	100
SIA Cramo	Riika	Latvia	100	100
Cramo UAB	Vilna	Liettua	100	100
Cramo s.r.o.	Karvina	Tšekin tasavalta	100	100
Techniline s.r.o.	Praha	Tšekin tasavalta	100	100
Cramo Kaliningrad OOO	Kaliningrad	Venäjä	100	100

Osakkeet ja osakkeiden omistuksen jakautuminen kts. konsernin liitetieto 36.

21. JOHDANNAISSOPIMUKSET, 1 000 €

	2008		2007	
	Nimellisarvo	Käypä arvo	Nimellisarvo	Käypä arvo
Korkejohdannaiset				
Koronvaihtosopimukset	142 310	-1 637	138 395	5 491

22. VALUUTTATERMIINIT, 1 000 €

	2008		2007	
	Nimellisarvo	Käypä arvo	Nimellisarvo	Käypä arvo
Yhtiö on suojannut tytäryhtiösaamisiaan ulkomaan valuutoissa.	131 415	5 289	82 575	-238

23. LASKENNALLISET VEROT, €

	2008	2007
Laskennallinen verosaaminen valuuttatermiineistä		61 891,70
Laskennallinen verosaaminen johdannaissopimuksista	425 612,72	
Laskennallinen verovelka poistoerosta	13 208,04	144 737,91
Laskennallinen verovelka valuuttatermiinistä	1 375 172,50	
Laskennallinen verovelka johdannaissopimuksista		1 427 833,42
Yhteensä	962 767,82	1 510 679,63

HALLITUKSEN EHDOTUS VOITTOVAROJEN KÄYTTÖKSI

Cramo Oyj:n voitto tilikaudelta oli 3 358 614,26 euroa. Yhtiökokouksen käytettävissä olevat jakokelpoiset varat ovat 35 408 573,30 euroa. Hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että osinkoa jaetaan osingonjakohetkellä osinkoon oikeuttaville osakkeille 0,40 euroa osaketta kohti ja loppuosa jätetään käyttämättömiin voittovaroihin. Helmikuun 10. päivänä 2009 osinkoon oikeuttavia osakkeita oli 30 660 189 kappaletta, jota vastaava osinko on 12 264 075,60 euroa. Hallitus on arvioinut yhtiön tulevaa toimintaa ja katsoo, että ehdotettu osingonjako ei muodosta riskiä yhtiön maksukyvyllle.

Vantaalla 10. päivänä helmikuuta 2009

Stig Gustavson

Eino Halonen

Fredrik Cappelen

Gunnar Glibberg

Hannu Krogerus

Esko Mäkelä

Juhani Nurminen

Vesa Koivula, toimitusjohtaja

TILINTARKASTUSKERTOMUS

CRAMO OYJ:N YHTIÖKOKOUKSELLE

Olemme tarkastaneet Cramo Oyj:n kirjanpidon, tilinpäätöksen, toimintakertomuksen ja hallinnon tilikaudelta 1.1.2008–31.12.2008. Tilinpäätös sisältää konsernin taseen, tuloslaskelman, rahavirtalaskelman, laskelman oman pääoman muutoksista ja liitetiedot sekä emoyhtiön taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

HALLITUKSEN JA TOIMITUSJOHTAJAN VASTUU

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta ja siitä, että konsernitilinpäätös antaa oikeat ja riittävät tiedot EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti ja että tilinpäätös ja toimintakertomus antavat oikeat ja riittävät tiedot Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti. Hallitus vastaa kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä ja toimitusjohtaja siitä, että kirjanpito on lain mukainen ja että varainhoito on luotettavalla tavalla järjestetty.

TILINTARKASTAJAN VELVOLLISUUDET

Tilintarkastajan tulee suorittaa tilintarkastus Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti ja sen perusteella antaa lausunto tilinpäätöksestä, konsernitilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta. Hyvä tilintarkastustapa edellyttää ammattieettisten periaatteiden noudattamista ja tilintarkastuksen suunnittelua ja suorittamista siten, että saadaan kohtuullinen varmuus siitä, että tilinpäätöksessä tai toimintakertomuksessa ei ole olennaisia virheellisyksiä ja että emoyhtiön hallituksen jäsenet ja toimitusjohtaja ovat toimineet osakeyhtiölain mukaisesti.

Tilintarkastustoimenpiteillä tulisi varmistua tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen lukujen ja muiden tietojen oikeellisuudesta. Toimenpiteiden valinta perustuu tilintarkastajan harkintaan ja arvioihin riskeistä, että tilinpäätöksessä on väärikkäytöksestä tai virheestä

johtuva olennainen virheellisyys. Tarvittavia tarkastustoimenpiteitä suunniteltaessa arvioidaan myös tilinpäätöksen laadintaan ja esittämiseen liittyvää sisäistä valvontaa. Lisäksi arvioidaan tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen yleistä esittämistapaa, tilinpäätöksen laatimisperiaatteita sekä johdon tilinpäätöksen laadinnassa soveltamia arvioita.

Tilintarkastus on toteutettu Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Käsityksemme mukaan olemme suorittaneet tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvia tarkastustoimenpiteitä lausuntoamme varten.

LAUSUNTO KONSERNITILINPÄÄTÖKSESTÄ

Lausuntonamme esitämme, että konsernitilinpäätös antaa EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot konsernin taloudellisesta asemasta sekä sen toiminnan tuloksesta ja rahavirroista.

LAUSUNTO TILINPÄÄTÖKSESTÄ JA TOIMINTAKERTOMUKSESTA

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös ja toimintakertomus antavat Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot konsernin sekä emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat ristiriidattomia.

Vantaalla 26. helmikuuta 2009

Ernst & Young Oy
KHT-yhteisö

Erkka Talvinko KHT

Tomi Englund KHT

CRAMO ON SITOUTUNUT VASTUUSEEN

Cramo on sitoutunut kestäväan kehitykseen, mikä tarkoittaa, että se antaa tukensa ympäristön ja luonnonvarojen säästämiseksi. Sitoutuminen merkitsee myös taloudellista vastuuta osakkeenomistajia ja sijoittajia kohtaan, henkilöstöstä huolehtimista ja erinomaista asiakaspalvelua.

Luotettavuus ja sitoutuminen kaikkiin sidosryhmiin ovat Cramon liiketoimintaa ohjaavia arvoja. Eettisestä johtamisesta pidetään kiinni niin hyvinä kuin huonoinakin aikoina. Yhtiö on sitoutunut olemaan luotettava työnantaja ja kumppani. Se kuuntelee muita ja pitää kiinni sitoumuksistaan ja vastuistaan. Yhtiö pyrkii jatkuvasti parantamaan sekä omaa että asiakkaidensa työympäristöä.

Ammatillista kasvua ja kehitystä tuetaan koulutus- ja kehitysohjelmilla sekä luomalla luottamuksen ja henkilökohtaisen vastuun kulttuuria. Cramo asettaa työympäristön turvallisuuden etusijalle ja pyrkii pitämään työpaikan turvallisen ja miellyttävänä. Cramo uskoo kestäviin ympäristönsuojelullisiin

parannuksiin ja pyrkii toteuttamaan niitä. Yhtiö noudattaa tarkasti lain ja määräysten vaatimuksia kaikissa toiminnoissaan.

Cramo pyrkii tukemaan paikallisen yhteisön myönteistä kehitystä toiminta-alueillaan. Paikalliseen osallistumiseen on useita malleja, joilla tuetaan esimerkiksi kouluja, urheiluseuroja ja hyväntekeväisyysjärjestöjä. Cramo tukee urheilua erityisesti sellaisissa yksilö- ja joukkuelajeissa, jotka ovat huomattavan suosittuja Cramon päämarkkina-alueilla Suomessa ja Ruotsissa. Yhtiö on yleisurheilun Suomi-Ruotsi-maaottelun pääsponsorina vuosina 2007–2009.

TAPAUSESIMERKKI

TUKEA SOS-LAPSIKYLÄLLE

Brovaryn kaupunkiin Kiovan lähistölle Ukrainaan rakennetaan uusi SOS-lapsikylä, josta tulee noin 150 orpolapsen koti. Kylän rakentaminen on rahoitettu kokonaisuudessaan ulkomaisten lahjoittajien varoin. Cramo on yksi lahjoittajista.

”Cramo osallistuu oikeiden kotien rakentamiseen kaikkein vähäosaisimmille lapsille. On itsestään selvää, että tämä on erittäin tärkeää lapsille, heidän perheilleen ja paikalliselle yhteiskunnalle. Laajemmasta näkökulmasta sillä on myös positiivinen vaikutus toimialaan ja omaan toimintaamme”, sanoo markkinointi- ja viestintäjohtaja Anders Collman, joka vastaa Cramo-konsernin sponsoroinnista konsernitasolla.

Tukemalla SOS-lapsikylää Cramo rakentaa luottamusta brändiinsä niin paikallisesti kuin kansainvälisestikin. Sponsorointi yhdessä siihen liittyvien Cramon eri tytäryhtiöissä toteutettavien paikallisten hankkeiden kanssa toimii myös työntekijöitä yhdistävänä tekijänä.

70 000 euron lahjoituksen lisäksi Cramo hankki kylään myös generaattorin, jolla varmistetaan kylän sähkönsaanti siihen asti, kun pysyvä sähkönsyöttö alkaa toimia vuonna 2009. Lisäksi yhtiön osallistumiselle on muita suuremmin liiketoimintaan liittyviä syitä.

”Toimintamme on erittäin paikallista – tämän takia on tärkeää rakentaa hyvää mainetta niillä markkinoilla, joilla Cramo toimii. Vaikkei Cramolla olekaan toimintaa Ukrainassa, hankkeen tukeminen siellä sopii meille hyvin, sillä kyseessä on suuri potentiaalinen markkina-alue mielenkiintoisella seudulla. Sponsoroinnin kautta saamme myös tärkeitä yhteyksiä paikalliseen elinkeinoelämään”, sanoo Anders Collman.

SOS-lapsikylät on arvostettu ja riippumaton sosiaalisen kehityksen järjestö, jonka arvoja Cramo kannattaa ja jolla on toimintaa kaikilla Cramon markkina-alueilla. Pääsponsorointisopimus SOS-lapsikytien kanssa tehtiin vuonna 2008. Lisätietoja on osoitteessa www.sos-lapsikylya.fi

YHTENÄISEN CRAMON KEHITTÄMINEN

Cramo pyrkii houkuttelemaan joukkoonsa oikeat ihmiset olemalla haluttu työnantaja. Cramon koko toiminta perustuu yhtiön arvoihin: luotettavuuteen, luovuuteen ja sitoutumiseen.

Kun asiakkaiden tarpeet ja kalusto monimutkaisuutuvat, Cramo yhtenäistää käytäntöjä ja prosesseja. Yhtenäiset toimintatavat sekä jatkuva osaamisen kehittäminen edistävät liiketoiminnan kasvua ja täyttävät alati kasvavat joustavuusvaatimukset.

KONSERNITASON HENKILÖSTÖPROSESSIT

Vuonna 2008 yhtenäistä Cramoa vahvistettiin kehittämällä henkilöstöhallintoa sekä siihen liittyviä prosesseja, järjestelmiä ja henkilöstöorganisaatiota. Henkilöstötoimintojen roolia konsernin hallinnossa ja liiketoimintayksiköissä selkeytettiin. Vaikka nämä toimivatkin tiiviissä yhteistyössä, konsernin henkilöstöosasto keskittyy kehittämään yhteisiä henkilöstöpalveluja ja -prosesseja, kun taas maakohtaiset henkilöstötoiminnot tukevat paikallista liiketoimintaa. Uusia konsernitason prosesseja ja työkaluja kokeillaan ensin yhdessä maassa, minkä jälkeen hyväksi havaitut mallit otetaan käyttöön muissa maissa.

Konsernitason henkilöstötyökaluja on kehitetty esimerkiksi rekrytointiin. Yhtenäinen rekrytointiprosessi otetaan käyttöön kaikissa Cramo-maissa vuoden 2009 aikana tavoitteena paremmat palvelut sekä esimiehille että työntekijöille.

LIIKETOIMINNAN TUKI KASVAVILLE MARKKINOILLE

Johtoryhmän toimintatapaa ja johtoryhmän jäsenten rooleja tarkennettiin Keski- ja Itä-Euroopan maissa. Uusissa toimipisteissä tarvittavat toimenkuvat ja vähimmäispätevyys mallinnettiin, ja henkilöstöhallinnon roolia ja prosesseja ostetuissa yrityksissä alettiin kehittää.

Uudet henkilöstöpäälliköt aloittivat työnsä useissa maissa. Henkilöstöasiantuntijoille alettiin järjestää kaksipäiväisiä työpajoja. Niitä järjestetään kahdesti vuodessa, ja niiden tarkoituksena on sovittaa henkilöstöpalvelut yhteen liiketoimintastrategian kanssa sekä edistää verkostoitumista ja parhaiden käytäntöjen jakamista. Henkilöstöhallinnon roolia monitaitoisena liikekumppanina ja yrityksen avainpelaajana vahvistetaan entisestään.

JOHTAMINEN JA LAHJAKKUUDEN KEHITTÄMINEN

Cramo tukee ammatillista kasvua ja kehittymistä koulutus- ja kehittämisohjelmilla, tukemalla tehtäväkiertoa ja osallistumista liiketoiminnan

kehittämishankkeisiin sekä kehittämällä luottamuksen ja henkilökohtaisen vastuun kulttuuria. Cramon johtamisperiaatteissa korostetaan yksilön kunnioittamista, tiimityöskentelyä ja esimiesten valmentavaa roolia.

Vuonna 2008 johtamiskäytäntöjä yhtenäistettiin ja parhaita käytäntöjä jakavaa johtajaverkostoa kehitettiin. Ruotsissa kehitettiin 360 asteen palautejärjestelmään perustuva johtamisen kehitysohjelma. Suomessa järjestettiin laajaa johtamistaidon ja toimintamallien koulutusta johdolle. Keski- ja Itä-Euroopassa aloitettiin laaja johdon koulutusohjelma, jonka tarkoituksena on antaa koulutusta muun muassa liiketoiminnan tulosjohtamiseen. Vuonna 2009 yhtiö aloittaa lahjakkuuksien hallintaprosessin, jonka tarkoituksena on houkutella ja kehittää lahjakkaita esimiehiä ja pitää heidät yhtiön palveluksessa. Johdon valmennuksen liittyy myös Cramo-Akatemia, joka keskittyy strategian toteuttamiseen, taloushallintoon ja johtamistaidon koulutukseen.

ASIAKKAIDEN YMMÄRTÄMINEN

Cramo pyrkii kehittämään toimialaosaamista ymmärtääkseen entistä paremmin asiakkaiden liiketoimintoja ja prosesseja. Yhtiö kannustaa ja tukee henkilöstön omaehtoista oppimista ja osaamisen kehittämistä. Esimerkkinä tästä on Cramon myyntihenkilöstön osallistuminen ammatillisen tutkinnon suorittamiseen Suomessa.

Vuonna 2008 henkilöstökoulutuksessa keskityttiin edelleen myynti- ja asiakaspalvelutaitojen koulutukseen. Liettuassa rakennettiin valmiudet Cramo-koulua varten. Tämä Ruotsissa kehitetty toimintamalli pyrkii parantamaan asiakaspalvelua, kaluston käyttöä ja turvallisuutta, ja se otetaan lähitulevaisuudessa käyttöön muissakin maissa.

PEREHDYTTÄMINEN PARANTAA TYÖTURVALLISUUTTA

Turvallisen ja innostavan työympäristön varmistaminen on Cramolle ensisijaisen tärkeää. Yhtiö kehittää työympäristöä jatkuvasti yhteistyössä henkilöstön edustajien kanssa. Turvallisuuseikat otetaan huomioon kaikissa toiminnoissa, ja turvallisuuskoulutus on oleellinen osa uusien työntekijöiden perehdyttämistä ja esimieskoulutusta.

Vuonna 2008 aloitettiin konsernitason perehdyttämisen prosessin kehittäminen aloittavien työntekijöiden tueksi. Suunnitteilla on uusi Tervetuloa Cramoon

-tietopaketti, joka annetaan kaikille uusille työntekijöille heidän aloittaessaan työn Cramossa. Henkilöstön työkykyä pyritään ylläpitämään ja sairauspoissaoloja vähentämään tukemalla taloudellisesti työntekijöiden liikuntaharrastuksia.

HENKILÖSTÖKYSELYT

Kehityksen seuraamiseksi tehtiin henkilöstökyselyt Suomessa, Ruotsissa ja Latviassa. Myönteistä kehitystä havaittiin useilla alueilla, kuten yleisessä tyytyväisyydessä, viestinnän avoimuudessa, tyytyväisyydessä koulutusmahdollisuuksiin ja johtajuuteen, tyytyväisyydessä Cramoon työnantajana ja luottamuksessa johtoa kohtaan. Vuonna 2009 tehdään kyselyitä muilla markkinoilla.

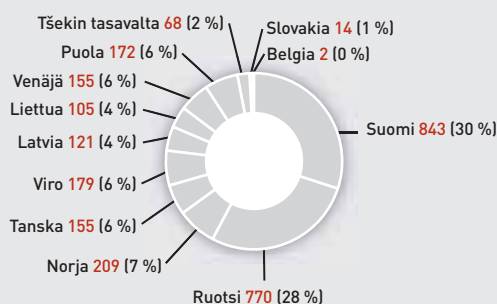
HENKILÖSTÖN MÄÄRÄ KASVOI

Vuonna 2008 Cramo työllisti keskimäärin 2 617 (2 070) henkilöä 11 maassa. Henkilöstön määrä kasvoi vuoden aikana 526 henkilöllä, merkittävimmin Keski- ja Itä-Euroopassa ja Venäjällä. Yritysosastot lisäsivät henkilöstön määrää 200:lla.

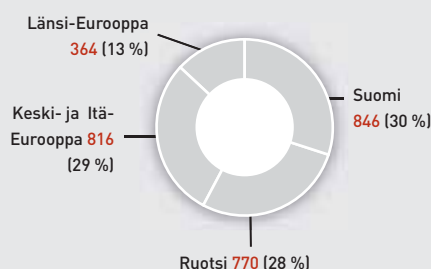
Henkilöstöstä 91 prosenttia (90 prosenttia) työskenteli kone- ja laitevuokrauksessa ja 9 prosenttia (10 prosenttia) siirtokelpoisten tilojen toiminnoissa. Cramo maksoi palkkoja yhteensä 93,0 (77,3) miljoonaa euroa. Peruspalkkoja täydentää vuotuinen tulosperusteinen kannustinjärjestelmä, josta työntekijät saavat suorituskykymittareihin perustuvia bonuspalkkioita. Palkkiojärjestelmiä varten laaditaan yhteiset ohjeet, joissa kannustimet on sovitettu strategiaan tavoitteisiin ja yhtiön arvoihin.

KESKEISET TUNNUSLUVUT	2008	2007	MUUTOS, %
Henkilöstö keskimäärin	2 617	2 070	26,4
Määrä vuoden lopussa	2 796	2 270	23,2

HENKILÖSTÖ MAITAIN 31.12.2008

HENKILÖSTÖ MAANTIETEELLISEN SEGMENTIN MUKAAN 31.12.2008

UUSI KOULUTUSKESKUS KESKITTY TYÖTURVALLISUUTEEN

Liettua avattiin vuonna 2008 uusi Cramo-koulu, jonka tavoitteena on parantaa kilpailukykyä tuottamalla lisäarvoa asiakkaille ja parantamalla imagoamme ammattimaisena vuokrausyrityksenä. Cramo-koulussa työntekijöitä ja asiakkaita opetetaan käyttämään erilaisia rakennuskoneita turvallisesti ja tehokkaasti.

”Telinetyöntekijöiden esimiehille tarkoitettu kurssi oli minulle valtavan hyödyllinen. Sain hyvin jäsennellyä ja selkeästi esitettyä teoreettista tietoa korkealla työskentelystä ja turvatoimista. Kurssin käytännöllisen osan aikana meillä oli mahdollisuus kokeilla teoreettista tietämystämme käytännössä. Suosittelen kurssia kaikille, jotka haluavat pelkän todistuksen lisäksi saada asianmukaista tietoa”, sanoo Linas Medzikausas, UAB AVT Pastoliain työnjohtaja.

”Osallistuin telinetyöntekijöiden esimiesten kursseille saadakseni mahdollisimman paljon tietoa korkealla työskentelystä, sillä työskentelen itse telineillä ja olen enimmäkseen tekemisissä ihmisten kanssa, jotka harjoittavat tällaista toimintaa. On hyvä, että voin kiivetä asiakkaan kanssa telineille ja selostaa hänelle, miten telineitä tulee käyttää hänen työkohteessaan”, kertoo Ramūnas Rumšas, Cramon Liettuan tuoteryhmäpäällikkö.

Koulutusohjelmat tarkastaa Liettuan sosiaali- ja työministeriön alainen työmarkkinoiden koulutusvirasto. Vuonna 2008 kurseille osallistui noin 200 opiskelijaa. Heistä 70 prosenttia oli Cramon asiakkaita, 25 prosenttia työntekijöitä ja 5 prosenttia muista yrityksistä.

JATKUVAA TYÖTÄ LAADUN JA YMPÄRISTÖN HYVÄKSI

Cramo on sitoutunut kaikissa toiminnoissaan laadun, ympäristöystävällisyyden ja työympäristöjen kestävään kehitykseen.

TAPAUSESIMERKKI

ENERGIANSÄÄSTÖ OTETAAN HUOMIOON TUOTEKEHITYKSESSÄ

Vuonna 2008 asiakas esitti Cramolle pyynnön säästää energiaa työmailla. Vastaukseksi Cramo kehitti uudet vakiotyömaatilat, jotka käyttävät perinteisiin tiloihin verrattuna 35 prosenttia vähemmän energiaa.

”En ole koskaan työskennellyt näin siisteissä ja hyvin suunnitelluissa työmaailloissa. Raitisilmatuuletus on parantanut sisäilmaa, ja lasiset väliseinät lisäävät tilan ja valon tuntua. Neuvotteluhuone ja kanttiini ovat paljon paremmat kuin ennen. Energiankulutuksen väheneminen on ilmeistä. Tuote ylittää odotuksemme, ja viimein me rakennushankkeiden parissa kentällä työskentelevät pääsemme lähemmäksi pääkonttorin laatutasoa”, sanoo projektipäällikkö Jan Olov Leijenquist, JM Entreprenad AB:stä.

Uusi tuote vähentää energiankulutusta huomattavasti, ja sen ympäristövaikutukset ovat kokonaisuudessaan aiempaa pienemmät. Merkittäviä muutoksia ovat lämmönvaihtimella varustettu raitisilmatuuletus kaikissa huoneissa, liikkeentunnistin, jolla kytketään ja sammutetaan valot, kolminkertaiset ikkunat ja lämmönvaihtimella varustettu kuivaushuone. Lämpöhäviöaluetta pienennetään asettamalla työmaatilat kahteen tasoon ja tiivistämällä niin vaakasuorat ja pystysuorat liitokset kuin perustuskin. Uusien työmaatilojen kehitystyö on tulosta Uppsalan yliopiston raportista ”tutkimus asuintalojen tuotannonaikaisesta energiankulutuksesta”.

Rakennusten kuluttama energia muodostaa noin 30–40 prosenttia maailman kokonaisenergiankulutuksesta. Vuoden 2007 UNEP SBCI Buildings and Climate Change -raportin mukaan yli 80 prosenttia kokonaisenergiankulutuksesta tapahtuu tyypillisesti rakennusten käytön aikana ja alle 20 prosenttia niiden rakentamisen aikana. Tuotantovaiheen energiankulutuksesta noin 40 prosenttia liittyy työmaatiloihin.

Cramon laatu- ja ympäristöjärjestelmän tavoitteena on varmistaa, että yhtiö täyttää laadunvarmistukselle, ympäristöasioille ja työympäristölle asetettavat tiukat standardit ja määräysten vaatimukset. Paikalliset toimipisteet vastaavat, että näitä vaatimuksia noudatetaan kaikessa toiminnassa.

Suomessa kone- ja laitevuokraustoiminnot on sertifioitu ISO 9001:2000 -laatusertifikaatin mukaisesti. Siirtokelpoisia tiloja valmistavilla tehtailla on oma laatusertifiointijärjestelmä. Kaikki toiminnot Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa on sertifioitu ISO 19001 -laatu- ja ympäristöjärjestelmän ja ISO 14001 -ympäristöjärjestelmän mukaisesti.

Työntekijät saavat koulutusta laadunvalvonnassa ja ympäristöasioissa, ja ennaltaehkäisevää työtä tehdään kaikissa toimipisteissä. Yhtiö pyrkii jatkuvasti parantamaan energiatehokkuutta ja vähentämään kuljetusten päästöjä. Samalla minimoidaan syntyvän jätteen määrä, ja materiaaleja kierrätetään niin paljon kuin mahdollista. Terveydelle tai ympäristölle haitallisten tuotteiden käyttöä vältetään. Cramo varmistaa, että toiminnasta syntyvän jätteen käsittelyä varten on olemassa turvallisuusjärjestelmiä ja että kemikaaleja käsitellään turvallisella tavalla.

Cramo arvioi toimittajiaan jatkuvasti ja pyrkii kehittämään yhteistyötään toimittajien kanssa, jotta korkeat laatuvaatimukset ja mahdollisimman pieni ympäristökuormitus voidaan taata. Konserni tarjoaa asiakkaille sekä ammatillisia neuvoja että kaluston kunnossapitoa ja turvallisuutta koskevia tarkkoja ohjeita. Säännölliset ulkoiset ja sisäiset tarkastukset helpottavat toimintojen ja palvelun kehittämistä.

Cramon asiantuntijat osallistuvat aktiivisesti kansallisten ja kansainvälisten järjestöjen toimintaan, esimerkiksi European Rental Associationin ympäristövaliokuntaan.

TAVOITTEENA TOIMIA KESTÄVÄLLÄ TAVALLA

Cramon näkemyksen mukaan kestävä kannattavuus toimii pohjana asiakkaita, osakkeenomistajia, työntekijöitä ja muita sidosryhmiä kohtaan osoitettavalle taloudelliselle vastuulle. Pitkällä aikavälillä vakaa kannattavuus heijastuu työllisyyteen, verotuloihin, osinkoihin ja konsernin markkina-arvon kasvuun.

Cramo-konserni hyödyntää suuren kokonsa tuomia mittakaavaetuja, vahvaa paikallista läsnäoloaan, asiakaspalvelusaamistaan ja liiketoiminnan asiantuntemustaan. Kaikki nämä tekevät konsernista joustavamman ja mahdollistavat tehokkaan toiminnan erilaisilla markkinoilla.

ASIAKASLÄHTÖINEN LÄHESTYMISTAPA

Cramolla on yli 90 000 asiakasta 11 maassa. Cramon tavoitteena on jatkuvasti palvella asiakkaitaan tehokkaammin. Vuonna 2008 yhtiö keskittyi parantamaan asiakaspalvelua esimerkiksi avaamalla 35 uutta toimipistettä ja vahvistamalla vuokraukseen liittyviä palveluita.

Vuoden aikana nimitettiin uusi kalustonhallinnan johtaja, ja konsernin johtoryhmä sai kaksi uutta jäsentä. Kone- ja laitevuokrauksen ja siirtokelpoisten tilojen toiminnot yhdistettiin, jotta asiakkaille voidaan tarjota kokonaisratkaisua ja jotta toimintojen välistä synergiaa voidaan hyödyntää entistä paremmin.

LIKEVAIHTO 580 M€, KULUT 309 M€

Cramo tavoittelee yli 18 prosentin keskimääräistä vuotuista liikevaihdon kasvua sekä organisaation avulla täydentävin arvoa lisäävin yritysostoin. Muita taloudellisia tavoitteita ovat yli 18 prosentin EBITA ja vahva 22 prosentin oman pääoman tuotto.

Cramon liikevaihto kasvoi 16,8 prosenttia vuonna 2008. Noin 12,4 prosenttia kasvusta oli orgaanista ja loput yritysostojen tulosta. Vuoden jälkipuoliskolla konsernin kasvuvauhtiin vaikutti useiden eurooppalaisten valuuttojen heikkeneminen euroon nähden. Liiketoiminnan parantuneen joustavuuden ansiosta Cramo kuitenkin pystyi hyödyntämään kasvumahdollisuudet haastavassa ympäristössä. Kasvu-

vauhti oli suunnilleen tavoitetasolla, kun taas oman pääoman tuotto saavutti 14,9 prosenttia. Yli 50 prosenttia asiakkailta saaduista tuloista maksettiin tavaroiden ja palveluiden toimittajille. Vuonna 2008 bruttoinvestoinnit Cramon hankkimiin tuotteisiin, komponentteihin ja palveluihin kasvoivat 14,6 prosenttia vuoteen 2007 verrattuna ja olivat 201,2 (175,5) miljoonaa euroa. Bruttoinvestoinnit kohdistuivat pääasiassa vuokrauscaluston oston.

Henkilöstön määrä vuonna 2008 oli keskimäärin 2 617 (2 270). Cramon työntekijöilleen maksamien palkkojen, palkkioiden ja välillisten henkilöstökulujen kokonaisarvo oli 86,6 (77,3) miljoonaa euroa, mikä oli 14,9 prosenttia liikevaihdosta.

Vuonna 2008 Cramo maksoi 13,5 (11,1) miljoonaa euroa tuloveroja, kasvua 21,3 prosenttia. Toiminta-alueillaan Cramo maksoi eniten tuloveroja Ruotsissa ja Suomessa, aivan kuten vuonna 2007. Valtiot ja kunnat hyötyvät myös Cramon työntekijöiden palkoistaan maksamista tuloveroista.

OSINKO OSAKKEENOMISTAJILLE

Cramo pyrkii jakamaan noin kolmanneksen konsernin vuosittaisesta tuloksesta osakkeiden takaisinostoina ja/tai osinkoina.

Varsinaiselle yhtiökokoukselle on esitetty, että Cramo maksaisi tilikaudelta 2008 osakkeenomistajille osinkoa yhteensä 12,3 (19,9) miljoonaa euroa eli 0,40 (0,65) euroa osakkeelta. Tämä vastaisi 2,1 (4,0) prosenttia liikevaihdosta ja noin 25 prosenttia konsernin tilikauden tuloksesta. Cramolla oli vuoden 2008 lopussa 10 327 osakkeenomistajaa. Yhtiön markkina-arvo vuoden viimeisen pörssipäivän päätöskurssin mukaan oli 141 (531) miljoonaa euroa. Lisätietoja osakkeista ja osakkeenomistajista on osoitteessa www.cramo.com.

CRAMON TALOUDELLINEN VAIKUTUS, M€		2008	2007	MUUTOS, %
Lisäarvon tuottaminen				
Asiakkaat	Liikevaihto	579 802	496 428	16,8
Toimittajat, materiaalit ja palvelut	Materiaalit ja palvelut sekä muut kulut	-308 586	-260 644	18,4
Toimittajat, käyttöomaisuus	Bruttoinvestoinnit	-201 200	-175 500	14,6
Lisäarvon jakaminen				
Työntekijät	Palkat ja bonukset	-93 013	-77 345	20,3
Julkinen sektori	Verot ja sosiaaliturvamaksut	-40 472	-42 586	-5,0
Luotonantajat	Rahoituskulut	-29 445	-17 324	70,0
Osakkeenomistajat	Osingot	-19 929	-15 326	30,0

HALLINNOINTI JA OHJAUS

JOHDONMUKAINEN JA LÄPINÄKYVÄ HALLINNOINTI

Cramo pyrkii noudattamaan parhaita käytäntöjä ja korkeaa vaatimustasoa. Cramo Oyj on listattu NASDAQ OMX Helsinki Oy:ssä. Cramo-konsernin pääkonttori sijaitsee Vantaalla.

Cramon hallinnointi- ja ohjausjärjestelmä perustuu Suomen lainsäädäntöön ja yhtiön yhtiöjärjestykseen. Konserni noudattaa NASDAQ OMX Helsinki Oy:n sääntöjä ja suositusta suomalaisten listayhtiöiden hallinnointi- ja ohjausjärjestelmistä. Cramo on ottanut huomioon uuden 20.10.2008 julkaistun Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodin ja valmistelee hallinnointia ja ohjausta koskevan raportin antamista vuoden 2009 taloudellisen tuloksen julkistamisen yhteydessä.

Cramon vuosittaiset tilinpäätökset ja osavuosi-katsaukset laaditaan Suomen lainsäädännön mukaisesti ja julkaistaan sekä suomeksi että englanniksi. Kansainväliset tilinpäätösstandardit (IFRS) otettiin käyttöön vuonna 2005.

PÄÄTÖKSENTEKOELIMET

Konsernin johto ja hallinto on jaettu yhtiökokouksen, hallituksen ja sen kahden valiokunnan sekä toimitusjohtajan kesken. Työhön osallistuvat myös ylin johtoryhmä ja konsernin johtoryhmä sekä liiketoimintayhtiöiden toimitusjohtajat ja konsernin johdon tapaaminen. Hallitus valvoo osakkeenomistajien puolesta yhtiön toimintaa, johtoa ja organisaatiota. Hallitus ja konsernin johtoryhmä muodostavat kaksi erillistä elintä, eikä sama henkilö voi toimia jäsenenä molemmissa.

Toimitusjohtaja vastaa konsernin päivittäisestä toiminnasta. Ylin johtoryhmä ja konsernin johtoryhmä avustavat toimitusjohtajaa tehtävien suorittamisessa.

OSAKKEENOMISTAJIEN OIKEUDET

Osakkeenomistajat tai osakkeenomistajien valtuuttamat edustajat voivat käyttää päätöksenteko-oikeuttaan yhtiötä koskeissa asioissa osallistumalla asianmukaisesti koolle kutsuttuun yhtiökokoukseen.

Cramon yhtiöjärjestyksen mukaan yhtiökokouksuksen julkaisee hallitus. Kutsu julkaistaan vähintään 17 päivää ennen kokousajankohtaa hallituksen määräämässä sanomalehdessä, ja kutsusta ilmoitettava pörssitiedote asetetaan nähtäville yhtiön verkkosivustoon.

Yhtiökokoukseen voivat osallistua Suomen Arvo-paperikeskus Oy:n pitämään yhtiön osakasluetteloon yhtiökokouksen täsmäytyspäivään mennessä

osakkeenomistajaksi merkityt osakkaat. Voidakseen osallistua yhtiökokoukseen osakkeenomistajan on ilmoitettava osallistumisestaan yhtiölle viimeistään yhtiökokouksuudessa mainittuna päivänä, jonka on oltava vähintään 10 päivää ennen kokousta. Jos osakkeenomistaja haluaa yhtiökokouksen käsittelevän määrättyä asiaa, on hänen esitettävä asia hallitukselle kirjallisesti riittävän ajoissa, jotta asia voidaan sisällyttää yhtiökokouksuuteen.

Yhtiön tilinpäätös sekä muut osakeyhtiölain nojalla yhtiökokouksessa mahdollisesti hyväksyttävät asiakirjat ja hallituksen esitykset on pidettävä osakkeenomistajien nähtävillä yhtiön pääkonttorissa ja verkkosivustossa 21 päivää ennen yhtiökokousta osakeyhtiölain mukaisesti, ja asiakirjojen jäljennökset lähetetään osakkeenomistajalle pyynnöstä. Yhtiökokouksen pöytäkirja, joka sisältää äänestystulokset, sekä ne pöytäkirjan liitteet, jotka ovat osa yhtiökokouksen päätöstä, on pantava näkyville yhtiön verkkosivustoon kahden viikon kuluessa yhtiökokouksesta.

Cramon tarkoituksena on, että kaikki hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja sekä talous- ja rahoitusjohtaja olisivat läsnä yhtiökokouksessa. Yhtiön tilintarkastajien tulee aina olla läsnä varsinaisessa yhtiökokouksessa ja vastata osakkeenomistajien kysymyksiin.

Yhtiökokouksen päättämä osinko maksetaan osakkeenomistajalle, joka osingonjaon täsmäytyspäivänä on merkittynä yhtiön osakasrekisteriin.

YHTIÖKOKOUS

Yhtiökokous pidetään kerran vuodessa, viimeistään kesäkuun lopussa. Yhtiökokouksen tehtävänä on muun muassa vahvistaa emoyhtiön ja konsernin tuloslaskelma sekä tase, päättää osingonjaosta, nimittää hallituksen jäsenet ja päättää näiden palkitsemisesta sekä valita tilintarkastajat. Hallitus voi tarvittaessa kutsua koolle ylimääräisen yhtiökokouksen. Lisätietoja yhtiökokousjärjestelystä on osoitteessa www.cramo.com > Suomi > Sijoittajat > Yhtiökokoukset.

Vuoden 2008 varsinainen yhtiökokous pidettiin 23.4.2008. Kokoukseen osallistui joko henkilökohtaisesti tai valtakirjalla yhteensä 287 osakkeenomistajaa, jotka edustivat noin 42,8 prosenttia yhtiön

koko äänimäärästä. Kaikki hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja sekä talous- ja rahoitusjohtaja olivat läsnä. Tietoja yhtiökokouksen päätöksistä on osoitteessa www.cramo.com > Suomi > Sijoittajat > Yhtiökokoukset > Yhtiökokous 2008.

HALLITUS

Hallitus vastaa Cramo-konsernin hallinnosta ja asianmukaisesta johdosta. Hallituksen tehtävänä on lisäksi varmistaa, että yhtiö noudattaa asiaankuuluvia sääntöjä ja säädöksiä, yhtiön yhtiöjärjestystä sekä yhtiökokouksen antamia ohjeita. Hallitus on vastuussa yhtiön strategisesta kehittämisestä sekä liiketoiminnan seurannasta ja ohjauksesta. Hallitus päättää konsernin keskeisistä toimintaperiaatteista, vahvistaa liiketoimintastrategian ja talousarvion, tuloslaskelman ja osavuositarkastukset. Lisäksi hallitus päättää muun muassa toimitusjohtajan ja varatoimitusjohtajan nimittämisestä ja erottamisesta sekä näiden palkkioista, konsernirakenteesta, yritys-kaupoista sekä yhtiön taloudesta ja investoinneista.

Hallituksen jäsenet (5–7) valitsee varsinainen yhtiökokous. Jäsenten toimikausi kestää vuoden ja päättyy valintaa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä. Cramo on arvioimassa ja päivittämässä hallituksen jäsenten valintakriteerejä uuden hallinnointikoodin mukaisiksi. Nimitys- ja palkitsemisvaliokunnan ehdotus hallituksen kokoonpanoksi on sisällytettävä yhtiökokouskutsuun. Hallituksen jäsenten valinnasta ei ole erityisiä määräyksiä yhtiöjärjestyksessä.

Hallituksen päätösvaltaisuus edellyttää, että jäsenistä on läsnä vähintään puolet. Toimitusjohtajalla, varatoimitusjohtajalla sekä talous- ja rahoitusjohtajalla on oikeus osallistua hallituksen kokouksiin säännöllisesti. Konsernin johtoryhmän muut jäsenet saavat osallistua hallituksen kokouksiin esittääkseen hallituksen pyytämiä tietoja tai saatuaan kutsun kokoukseen. Hallituksella on rajoittamaton pääsy yhtiön tietoihin, ja se saa säännöllisesti raportteja.

Hallituksen puheenjohtaja valmistelee hallituksen kokouksissa käsiteltävät asiat yhdessä toimitusjohtajan kanssa.

Hallituksen tehtävät ja velvollisuudet määräytyvät konsernin toimintaperiaatteiden/hallinnointi- ja ohjausjärjestelmän mukaisesti. Cramon hallitukselle vuonna 2008 maksettuja palkkioita koskevat tiedot esitetään sivulla 81.

Hallitus suorittaa työnsä kehittämiseksi vuosittain itsearvioinnin. Kukin hallituksen jäsen ja koko hallitus arvioivat jäsenten riippumattomuutta vuosittain ja aina tarvittaessa.

Hallitukseen 23.4.2008 saakka kuuluivat seuraavat henkilöt, joista enemmistö oli riippumattomia yhtiöstä ja sen merkittävistä osakkeenomistajista: Stig Gustavson (puheenjohtaja), Eino Halonen (varapuheenjohtaja), Gunnar Glifberg, Hannu

Krogerus, Esko Mäkelä ja Juhani Nurminen. Vuoden 2008 varsinaisessa yhtiökokouksessa hallitukseen valittiin Stig Gustavson, Fredrik Cappelen, Gunnar Glifberg, Eino Halonen, Hannu Krogerus, Esko Mäkelä ja Juhani Nurminen. Hallituksen järjestäytymiskokous valitsi puheenjohtajaksi Stig Gustavsonin ja varapuheenjohtajaksi Eino Halosen.

Vuonna 2008 yhtiön hallitus kokoontui 12 kertaa, ja keskimääräinen läsnäolo kokouksissa oli 93 prosenttia. Yhtiön operatiivisen ja talouskehityksen ohjaamisen ja seurannan lisäksi tilikauden merkittävimpiä asioita olivat konsernin investointeja koskeva päätöksenteko, yrityskaupat, konsernistrategian uudistaminen ja useiden strategisten hankkeiden jatkoseuranta.

HALLITUKSEN VALIOKUNNAT

Hallitusta sen työssä avustavat kaksi pysyvää valiokuntaa, tarkastusvaliokunta sekä nimitys- ja palkitsemisvaliokunta. Hallitus nimittää valiokuntien jäsenet keskuudestaan. Vuonna 2008 tarkastusvaliokunnassa sekä nimitys- ja palkitsemisvaliokunnassa oli molemmissa kolme jäsentä.

Päätösvaltaisuus edellyttää, että jäsenistä on läsnä vähintään puolet. Jäsenten toimikausi kestää vuoden ja päättyy valintaa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä. Hallitus on vahvistanut valiokuntien erilliset kirjalliset työjärjestykset. Mainitut säännöt esitellään seuraavassa pääkohdittain. Molemmat valiokunnat raportoivat työstään säännöllisesti hallitukselle hallituksen kokouksissa.

Tarkastusvaliokunta avustaa hallitusta sen valvonta-tehtävissä. Valiokunta valvoo konsernin taloudellista raportointia, ulkoista ja sisäistä tarkastusta sekä riskienhallintaa. Lisäksi tarkastusvaliokunta esittää ehdotuksen tilintarkastajien valinnasta sekä arvioi poikkeuksellisen merkittävien liiketoimien vaikutukset yhtiöön.

Tarkastusvaliokunta kokoontui puheenjohtaja Eino Halosen johdolla neljä kertaa vuonna 2008. Valiokuntaan kuuluivat jäseninä Esko Mäkelä ja Juhani Nurminen, jotka molemmat olivat riippumattomia yhtiöstä ja sen suurimmista osakkeenomistajista. Puheenjohtaja oli riippumaton yhtiöstä, mutta riippuvainen suurimmista osakkeenomistajista. Tilikauden merkittävimpiin tapahtumiin lukeutuivat konsernin tilintarkastajien raportin tarkastaminen ja kuulemiset niin kolmannen vuosineljänneksen osavuositarkastuksen kuin kauden tilinpäätöstenkin jälkeen, vuoden 2008 ulkoisen tarkastuksen suunnittelu sekä konsernin arvonalentumatestauksen, sisäisen tarkastuksen ja konsernin riskienhallinta- ja rahoitusohjelmien tarkastus. Keskimääräinen läsnäolo kokouksissa oli 92 prosenttia.

Nimitys- ja palkitsemisvaliokunta laatii yhtiökokoukselle esitettävän ehdotuksen hallituksen jäsenten valinnasta ja palkitsemisesta. Lisäksi valiokunta laatii hallitukselle ehdotuksen

toimitusjohtajan nimittämisestä sekä hänen työsuhteensa ehdoista ja valmistelea yhtiön palkitsemisjärjestelmiin liittyvät asiat.

Nimitys- ja palkitsemisvaliokunta kokoontui puheenjohtaja Stig Gustavsonin johdolla kaksi kertaa vuonna 2008. Valiokuntaan kuuluivat jäsenenä Gunnar Glifberg ja Hannu Krogerus. Syksystä 2008 lähtien puheenjohtaja ja molemmat jäsenet olivat riippumattomia yhtiöstä. Tilikauden merkittävimpiä tapahtumia olivat konsernin bonuspalkkioiden määräytymisperusteiden ja bonustavoitteiden tarkastelu kuluvaan vuoden osalta, edellisen vuoden bonuslaskelmien, konsernijohdon työsopimusten ja työsuhde-etuuskien tarkastelu sekä Cramon 2006C-optioita koskevan jakosuosituksen laadinta. Keskimääräinen läsnäolo kokouksissa oli 83 prosenttia.

Hallituksen palkkiot

Vuoden 2008 varsinainen yhtiökokous vahvisti hallitusten jäsenten palkkiot seuraavasti:

HALLITUKSEN PALKKIOT, €/VUOSI	2008	2007
Puheenjohtaja	60 000	45 000
Varapuheenjohtaja	40 000	31 000
Jäsenet	30 000	27 500
Valiokunnan palkkio/kokous	1 000	1 000

Palkkiosta 40 prosenttia maksetaan Cramo Oyj:n osakkeina ja 60 prosenttia rahana. Muiden kuin suomalaisten hallituksen jäsenten palkkio voidaan maksaa kokonaan rahana. Kohtuulliset matkakustannukset korvataan laskua vastaan. Hallituksen jäsenet eivät kuulu yhtiön optio-ohjelmaan eivätkä bonusjärjestelmään. Hallituksen jäsenille ei tilikauden aikana myönnetty palkkiona osakkeita eikä osakkeisiin liittyviä oikeuksia.

TOIMITUSJOHTAJA

Toimitusjohtaja hoitaa yhtiön juoksevaa hallintoa Suomen osakeyhtiölain ja siihen liittyvän lain-säädännön sekä hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti. Toimitusjohtajan nimittää hallitus. Hänen palvelussopimuksensa hyväksyy hallitus.

Hallitus arvioi toimitusjohtajan toimintaa vuosittain. Kuukausipalkan ja luontoisetujen lisäksi toimitusjohtaja on oikeutettu vuotuisen tulospalkkioon (ks. Palkitseminen). Toimitusjohtajan työsopimuksen irtisanomisaika on 18 kuukautta. Irtisanomisajalta maksetaan täysi palkka.

YLIN JOHTORYHMÄ

Konsernin ylimmän johtoryhmän muodostavat toimitusjohtaja, varatoimitusjohtaja sekä talous- ja rahoitusjohtaja. Ylin johtoryhmä vastaa konsernin hallituksen antamien strategisten linjausten täytäntöönpanosta. Ylin johtoryhmä valvoo konsernin

vision, strategian ja toimintasuunnitelmien laatimisen lisäksi rahoitusasioita, ylimmän johdon resursseja sekä koko konsernia koskevia toimintalinjauksia.

Lain mukaan ylin johtoryhmä on luonteeltaan neuvoa-antava elin. Ylin johtoryhmä kokoontuu säännöllisesti keskustelemaan ja valmistelemaan keskeisimpiä yhtiötä koskevia asioita, joihin se on saanut hallitukselta valtuutuksen.

KONSERNIN JOHTORYHMÄ

Konsernin johtoryhmään kuuluvat ylimmän johtoryhmän jäsenet sekä yhtiön neljän liiketoimintalueen johtajat. Konsernin johtoryhmä kokoontuu säännöllisesti kuukausittain. Joka toinen kuukausi johtoryhmän kokoukseen osallistuu johtoryhmän jäsenten lisäksi viisi konsernipalveluiden johtajaa.

Konsernin johtoryhmä toteuttaa hallituksen tekemät strategiset päätökset sekä valvoo liiketoimintayksiköiden toimintaa ja tulosta. Cramo-konsernin johtoryhmän jäsenet, vastuualueet ja jäsenten palkitsemista koskevat tiedot esitetään sivuilla 88–89.

TYTÄRYHTIÖIDEN TOIMITUSJOHTAJAT

Kunkin toimintamaan kotipaikassa toimiva toimitusjohtaja toimii kyseisen tytäryhtiön toimitusjohtajana. Koko maan liiketoiminnasta vastaavat toimitusjohtajat toimivat myös maajohtajina.

Toimitusjohtajat vastaavat päivittäisestä liiketoiminnasta Cramo Oyj:n sekä kunkin toimintamaan hallituksen määrittämän strategian mukaisesti. Toimitusjohtajat raportoivat esimiehilleen ja liike-toimintayhtiön hallitukselle säännöllisesti yhtiön ja sen tytäryhtiöiden taloudellisesta tilanteesta ja toteutetuista liiketoimista.

Kullakin tytäryhtiöllä on oma hallitus, jonka jäseninä ovat vähintään konsernin toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtaja, konsernin talous- ja rahoitusjohtaja sekä tytäryhtiön toimitusjohtaja.

KONSERNIN JOHDON TAPAAMINEN

Konsernin johdon kokous pidetään 1–2 kertaa vuodessa. Tapaamiseen osallistuvat konsernin johtoryhmä, tytäryhtiöiden toimitusjohtajat sekä muu keskeinen konserni- ja toimihenkilöstö. Kokous kestää 1–2 päivää.

PALKITSEMINEN

Cramolla on yhtiön johdolle ja avainhenkilöstölle suunniteltu kilpailukykyinen palkitsemisjärjestelmä.

Tulokseen perustuvat kannustinjärjestelmät

Cramon lyhyen aikavälin kannustinjärjestelmän tarkoituksena on edistää yhtiön strategisten tavoitteiden saavuttamista luomalla vahva tuloskulttuuri. Yritysjohdon ja avainhenkilöstöön kuuluvat maa- tai tytäryhtiökohtaisiin vuositulokseen perustuviin kannustinjärjestelmiin.

Johdon palkkiot perustuvat henkilökohtaisesti määräytyvään palkitsemiskokonaisuuteen, joka sisältää kaikki veronalaiset luontoisedut. Johdolle maksettavat bonukset ovat sidoksissa nimitys- ja palkitsemisvaliokunnan vahvistamien taloudellisten tavoitteiden saavuttamiseen konsernitasolla ja kussakin toimintamaassa. Vuosibonuksen koko määräytyy konsernin taloudellisen tuloksen perusteella. Yritysjohdolle maksettavat enimmäisbonukset ovat 10–50 prosenttia johtajan perusvuosipalkasta.

Pitkän aikavälin kannustimet

Cramo käynnisti konsernin ylimmän johdon, avainhenkilöstön ja johdon optio-ohjelman vuonna 2006 (2006A, 2006B ja 2006C). Ohjelman tavoitteena on tukea konsernin pitkäaikaisten tavoitteiden saavuttamista houkuttelemalla tunnistetut avainhenkilöt pysyvästi yhtiöön. Optio-ohjelmaan kuuluu parhailaan noin 100 nimitys- ja palkitsemisvaliokunnan sekä hallituksen valitsemaa johtajaa ja yhtiön avainhenkilöä. Lisätietoa optio-ohjelmista on sivuilla 54–55.

ELÄKE

Cramon johtajat kuuluvat kotimaassaan paikallisen eläkejärjestelmän piiriin. Esimerkiksi suomalaiset johtajat kuuluvat suomalaiseen työeläkejärjestelmään (TEL), jossa eläke määräytyy palvelusvuosien lukumäärän ja ansiotulojen perusteella lakisääteisen järjestelmän mukaisesti. Suomen eläkelainsäädäntö mahdollistaa eläkkeelle siirtymisen joustavasti 63–68 vuoden iässä ilman, että oikeutta täyteen eläkkeeseen rajoitetaan.

Toimitusjohtajan eläkeikä on 63 vuotta. Lakisääteisen eläketurvan lisäksi Cramo tarjoaa toimitusjohtajalle vapaaehtoisen eläkevakuutuksen.

SISÄPIIRISÄÄNNÖT

Cramo noudattaa NASDAQ OMX Helsinki Oy:n sisäpiirisääntöjä. Yhtiön sisäiset sisäpiirisäännöt päivitetään säännöllisesti sekä asetetaan kaikkien pysyvien sisäpiiriläisten sekä työntekijöiden nähtäville. Suomen Arvopaperikeskus Oy pitää sisäpiirirekisteriä Cramon pysyvistä sisäpiiriläisistä.

Cramo edellyttää henkilöstöltään ja yhteistyökumppaneiltaan sisäpiirisääntöjen noudattamista. Sisäpiiriasioiden hoidosta ja valvonnasta vastaa talous- ja rahoitusjohtaja.

SISÄINEN VALVONTA, RISKIEN-HALLINTA JA SISÄINEN TARKASTUS

Cramon sisäistä valvontaa, riskienhallintaa ja tunnistettuja riskejä sekä sisäistä tarkastusta koskevia periaatteita, järjestelmiä ja organisaatiota käsitellään seuraavilla sivuilla.

TILINTARKASTAJAT

Yhtiöllä on vähintään yksi ja enintään kaksi tilintarkastajaa, joiden on oltava Keskuskauppakamarin hyväksymiä tilintarkastajia (KHT) tai tilintarkastusyhteisöjä. Tilintarkastajien toimikausi päättyy valintaa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen

päättyessä. Mikäli varsinainen yhtiökokous valitsee ainoastaan yhden tilintarkastajan, eikä tämä ole Keskuskauppakamarin hyväksymä tilintarkastusyhteisö, on valittava yksi varatilintarkastaja.

Varsinaisessa yhtiökokouksessa 23.4.2008 valittiin yhtiön tilintarkastajiksi vuonna 2009 pidettävän seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättymiseen asti KHT Tomi Englund sekä KHT-yhteisö Ernst & Young Oy, joka on nimittänyt päävastuulliseksi tilintarkastajaksi KHT Erkka Talvingon. Tomi Englund on toiminut yhtiön tilintarkastajana vuodesta 2006, Ernst & Young Oy vuodesta 2006 ja Erkka Talvinko vuodesta 2006.

ULKOISEN TARKASTUKSEN KOKONAISKORVAUS, 1 000 €	2008	2007	MUUTOS %
Tilintarkastus	525	443	18,5
Veroneuvonta	245	123	99,2
Muu neuvonta	393	100	293,0
Kulut yhteensä	1 163	666	74,6

RISKIENHALLINTA KESKIÖSSÄ

SISÄINEN VALVONTA

Suomalaisten listayhtiöiden hallinnointikoodin mukaan yhtiön hallitus vastaa sisäisen valvonnan toimintaperiaatteiden määrittelystä ja prosessin toiminnan seurannasta. Näin varmistetaan konsernin kannattava toiminta.

Cramo on määritellyt sisäisen valvonnan prosessiksi, jota toteuttavat hallitus, johto ja Cramon henkilöstö kaikilla tasoilla. Sisäisen valvonnan tavoitteena on varmistaa johdon kohtuullinen varmuus siitä, että

- toiminnot ovat tehokkaita, toimivia ja strategian mukaisia
- taloudellinen raportointi ja johdon saamat tiedot ovat luotettavia, täydellisiä ja ajantasaisia
- konserni noudattaa sovellettavia lakeja ja määräyksiä sekä Cramon sisäisiä toimintaohjeita.

CRAMON SISÄISEN VALVONNAN RAKENNE

Sisäisen valvonnan määrittelymalliksi Cramo on parhaillaan toteuttamassa liiketoiminnan kannalta olennaisimpia COSO ERM -järjestelmän osia. Konsernin hallitus keskittyy omistaja-arvon luomiseen ja suojaamiseen. Hyvän hallinnointitavan mukaisesti hallitus varmistaa, että Cramolla on sisäisen valvonnan periaatteet, ja seuraa yhtiön sisäisen valvonnan, sisäisen tarkastuksen ja riskienhallinnan tehokkuutta.

Cramon sisäisen valvonnan järjestelmä koostuu

- hallituksen määrittämistä sisäistä valvontaa, riskienhallintaa ja hyvää hallinnointitapaa koskevista toimintaohjeista ja periaatteista
- johtajistosta, joka valvoo toimintaohjeiden ja periaatteiden toteuttamista ja soveltamista
- konsernin talous- ja rahoitusosastosta, joka seuraa toimintojen tehokkuutta sekä taloudellisen ja johtamiseen liittyvän raportoinnin luotettavuutta
- yrityksen riskienhallintaprosessista, joka tunnistaa, arvioi ja lieventää Cramon tavoitteiden toteuttamista uhkaavia riskejä

- toimintatavoista, joilla varmistetaan kaikkien sovellettavien lakien, määräysten, sisäisten toimintaohjeiden ja eettisten arvojen noudattaminen
- tehokkaasta valvontaympäristöstä kaikilla organisaatiotasolla ja kutakin prosessia varten räätälöidyistä valvontatoiminnoista
- yhteisistä eettisistä arvoista ja kaikkia työntekijöitä koskevasta vahvasta sisäisen valvonnan kulttuurista
- hallituksen tarkastusvaliokunnasta ja konsernin sisäisestä tarkastustoiminnosta, jotka seuraavat sisäisen valvonnan tehokkuutta.

SISÄISET VALVONTATOIMET

Valvontatoimilla tarkoitetaan toimintaohjeita ja menettelytapoja, joilla varmistetaan, että johdon ohjeet toteutuvat. Ne auttavat varmistamaan, että yrityksen tavoitteiden saavuttamista uhkaavien riskien suhteen ryhdytään tarvittaviin toimiin. Valvontatoimia tehdään kaikkialla organisaatiossa, jokaisella tasolla ja kaikissa toiminnoissa. Niihin kuuluvat muun muassa hyväksynyt, valtuutukset, tarkastukset, täsmäytykset, suoritusten seuranta, omaisuuden suojaaminen ja tehtävien eriyttäminen.

Cramon sisäinen valvonta koostuu hallitus- ja johtoryhmätason toiminnoista sekä erilaisista controller-toiminnoista. Paraikaa kehitetään organisaation kaikille tasoille toimintatapoja, joilla varmistetaan kaikkien sovellettavien lakien, määräysten, sisäisten toimintaohjeiden ja eettisten arvojen noudattaminen.

Konsernin lakiasiantointi sekä liiketoiminta-alueiden ja konsernitoimintojen johtajat ovat vastuussa omien alueidensa lainsäädännön ja määräysten kehityksen seuraamisesta ja asianmukaisesta tiedottamisesta organisaatiolle. Liiketoiminta-alueiden ja konsernitoimintojen johtajat vastaavat riittävien valvontatoimien sekä määräysten noudattamista koskevan koulutuksen järjestämisestä yksikössään.

PRIORITEETTIALUEET VUONNA 2009

Vuonna 2009 sisäisen valvonnan keskeiset kehittämisalueet ovat riskinarviointi ja valvontakohtien tunnistaminen prosesseissa. Vähimmäisvaatimuksiksi määritellään konsernin yhteiset valvontakohtat, jotka otetaan käyttöön kaikissa Cramo-konsernin yhtiöissä. Sisäisen valvonnan kehittäminen tukee myös konsernin visiota yhtenäisestä Cramosta. Kaikki yhtiöt toimivat yhteisten korkeatasoisten periaatteiden mukaisesti, minkä lisäksi toimintaa ohjaa yksityiskohtaisempi maakohtainen valvonta.

RISKIENHALLINTA

Riskiennhallinta on kiinteä osa Cramo-konsernin valvontajärjestelmää. Sen tarkoituksena on varmistaa, että konsernin liiketoimintaan kohdistuvat riskit tunnistetaan ja että niitä arvioidaan ja seurataan jatkuvasti. Yhtiön riskienhallintapolitiikan mukaisesti riskienhallinta tarkoittaa jatkuvaa ja järjestelmällistä toimintaa, jonka tarkoituksena on estää henkilövahingot, turvata Cramo-konsernin ja kaikkien sen konserniyhtiöiden omaisuus ja varmistaa vakaa ja kannattava liiketoiminnan kasvu.

Uusi kokonaisvaltaisen riskienhallinnan konsepti on merkittävä osa Cramo-konsernin valvontajärjestelmää. Sen tarkoituksena on varmistaa, että konsernin liiketoimintaan kohdistuvat riskit tunnistetaan ja että niitä arvioidaan ja seurataan jatkuvasti.

Kokonaisvaltaisen riskienhallinta on Cramo-konsernin strategiaprosessiin, operatiiviseen suunnitteluun, päivittäiseen päätöksentekoon ja toiminnan valvontaan integroitu jatkuva prosessi. Se on myös osa konsernin sisäistä valvontaympäristöstä.

Hallitus, konsernijohto ja konsernin talous- ja rahoitusosasto ovat vastuussa strategisten, operatiivisten ja rahoitusriskien, olosuhte- ja ympäristöriskien sekä näihin liittyvän vakuutusturvan hallinnasta.

Kunkin toimintamaan toimitusjohtaja laatii lisäksi vuosittain talousarvion valmistelun yhteydessä maakohtaisen riskiprofiilin. Riskiprofiili ja siihen liittyvä riskienhallintaohjelma on mukautettava kyseistä toimintayhtiötä vastaavaksi.

Osana strategista suunnittelua Cramo on tunnistanut strategisiin teemoihin liittyviä riskejä sekä konsernin että toimintamaiden tasolla. Tunnistetut riskit on luokiteltu strategisiin riskeihin, operatiivisiin riskeihin, rahoitus-, olosuhte- ja ympäristöriskeihin sekä muihin riskeihin. Riskialueet on asetettu tärkeysjärjestykseen vaikutuksen laajuuden ja todennäköisyyden perusteella. Myös toimintasuunnitelma on laadittu.

Strategian seuranta seuraa aktiivisesti tiettyjä ennakoivia indikaattoreita voidakseen havaita muutokset markkinaolosuhteissa tai yhtiön toiminnassa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Ennakoivat indikaattorit voidaan jakaa ulkoisiin ja sisäisiin indikaattoreihin. Ulkoisia indikaattoreita ovat esimerkiksi bruttokansantuotteen ja rakentamisen kasvuvauhti sekä luottamusindeksit ja sisäisiä esimerkiksi vuokrauskaluston käyttöasteet ja siirtokelpoisten tilojen tilauskanta. Cramo seuraa varsinaisten indikaattorien lisäksi myös useita päivittäisestä vuokraustoiminnasta ilmeneviä heikkoja signaaleja.

VUOKRAUSLIIKETOIMINNAN TOIMINNALLINEN SUOJAUTUMINEN

Cramo on luonut joukon toiminnallisia suojauksia, jotka lisäävät vuokrausliiketoiminnan joustavuutta ja vähentävät sen altistumista riskeille. Cramo on pyrkinyt vähentämään liiketoiminnan riskialttiutta kehittämällä siirtokelpoisten tilojen liiketoimintaa aktiivisesti. Siirtokelpoisten tilojen kysyntä on kone- ja laitevuokrausta vähemmän riippuvainen talouden suhdanteista. Vuokrasopimukset ovat pidempia, ja julkinen sektori on tärkeä asiakassegmentti.

CRAMON KOKONAISSVALTAISEN RISKIENHALLINNAN JÄRJESTELMÄ**KOKONAISSVALTAISEN RISKIENHALLINTA**

STRATEGISEN SUUNNITTELU	RISKIEN TUNNISTAMINEN JA PRIORISOINTI	PROSESSIT JA VALVONTA	INVESTOINTIEN HALLINTA			
<ul style="list-style-type: none"> • Strategisen suunnittelu toimii kokonaisvaltaisen riskienhallinnan pohjana <ul style="list-style-type: none"> • Strategiset teemat ja strategiset projektit • Toimintayhtiöiden liiketoimintasuunnitelmat • Muut lähtötiedot riskienhallintaan 	<ul style="list-style-type: none"> • Strategisiin teemoihin liittyvien riskialueiden tunnistaminen konserni- ja yhtiötasolla • Riskien luokittelu <ul style="list-style-type: none"> • Strategiset riskit • Operatiiviset riskit • Taloudelliset riskit • Olosuhteriskit • Ympäristöriskit • Muut riskit • Riskialueiden priorisointi seuraavien seikkojen suhteen <ul style="list-style-type: none"> • Vaikutuksen laajuus • Todennäköisyys • Toimintasuunnitelma 	<ul style="list-style-type: none"> • Tavoitteiden saavuttamisen ja strategian toteuttamisen kannalta tärkeimpien prosessien valinta • Tärkeimpien valvontatoimien tunnistaminen • Muiden prosessien (esim. tukitoimintojen) ja valvontatoimien tarkastelu 	<ul style="list-style-type: none"> • Investoinnit pitkäaikaisiin varoihin • Yritysostojen pitkäaikaiset varat • Pääoman ja hyväksyntöjen kustannus 			
		ENNAKOIVIEN INDIKAATTOREIDEN VALINTA	VALMIUSSUUNNITTELU			
			<table border="1"> <tr> <td>NORMAALIT OLOSUHTEET</td> <td>LASKUSUH DANNE</td> <td>KRIISI</td> </tr> </table>	NORMAALIT OLOSUHTEET	LASKUSUH DANNE	KRIISI
NORMAALIT OLOSUHTEET	LASKUSUH DANNE	KRIISI				
		<ul style="list-style-type: none"> • Ennakoivien indikaattoreiden valinta ensisijaisten riskialueiden mukaisesti ja riskien laajuuden mittaamiseksi • Indikaattoreita ovat sekä ulkoiset indikaattorit (markkinaindikaattorit) että sisäiset indikaattorit (yhtiön indikaattorit) • Ennakoivia indikaattoreita käytetään yhdessä tavanomaisten johdon raportointitietojen kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> • Ennakoivien indikaattoreiden seurantasuunnitelma • Johtopäätökset indikaattoreista päivittäiseen päätöksentekoon ja toimintaan • Vuokrausliiketoiminnan toiminnalliset suojaukset • Tilanteen vakavuuden tunnistaminen ja määrittäminen ennakoivien indikaattoreiden avulla • Valmiussuunnitelma tietystä tilanteesta tehtävistä toimista • Valmiussuunnitelman mukaisten toimien toteuttaminen tarpeen mukaan 			

Toiseksi Cramo keskittyy vähentämään asiakasriskejään kasvattamalla, laajentamalla ja tasapainotamalla asiakaskuntaansa siten, että riippuvuus yksittäisistä asiakkaista ja asiakassegmenteistä vähenee. Kolmanneksi Cramo rajoittaa maantieteellistä riskialttiutta laajentamalla liiketoimintansa maantieteellistä ulottuvuutta erityisesti Keski- ja Itä-Euroopan kasvavilla markkinoilla.

Lopuksi Cramo rajoittaa pääomavaltaisuuttaan konserninlaajuisella kalustonhallinta- ja rahoitusstrategialla. Cramon kalustonhallintastrategian ansiosta konserni voi nopeasti reagoida kysynnän muutoksiin joko siirtämällä kalustoa laajan kansainvälisen toimipisteverkostonsa sisällä tai myymällä tai romuttamalla ylimääräistä kalustoa vakiintuneiden myyntikanavien kautta. Kaluston rahoitusstrategia auttaa Cramoa luomaan joustavan rahoitusyhdistelmän, joka vastaa niin pitkäaikaisiin kaluston rahoitustarpeisiin kuin lyhytaikaisiin kysynnän muutoksiinkin kustannustehokkaasti ja riskejä minimoien.

VALMIUSSUUNNITTELU KAUTTA KOKO LIIKETOIMINTASYKLIN

Cramon valmiussuunnitelma määrittelee toimet, joihin ryhdytään markkinoiden kääntyessä laskuun niin konsernitasolla kuin yksittäisissä toimintayhtiöissäkin. Normaaleissa markkinaolosuhteissa Cramon valmiussuunnitelmaan liittyvät toimet keskittyvät suunnitteluun ja liiketoimintaympäristön aktiiviseen seurantaan. Ennakoivista indikaattoreista ja keskeisistä tunnusluvuista tehtävät johtopäätökset otetaan huomioon päivittäisissä päätöksissä toimintasyklin vaiheesta riippumatta. Lisäksi Cramo keskittyy jatkuvasti parantamaan vuokrausliiketoiminnan suojauksia.

Laskusuhdanteessa tai kriisissä ennakoivia indikaattoreita käytetään lisäksi tilanteen vakavuuden tunnistamiseen ja määrittämiseen. Valmiussuunnitelman mukaisia toimia laskusuhdanteessa ovat mm. investointien vähentäminen, käyttöleasingilla rahoitetun kaluston palauttaminen, kaluston siirrot ja myynnit, alihankintatyön vähentäminen sekä erilaiset kiinteiden kulujen leikkaukset.

VASTUU RISKIENHALLINNASTA

Vastuu konsernin riskienhallintaprosessien toimivuuden ja kokonaisvaltaisuuden valvonnasta ja varmistamisesta kuuluu hallitukselle. Hallitus määrittää yhtiön riskinsietokykyä vallitsevien olosuhteiden mukaan.

Konsernin operatiivinen johto vastaa asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta sekä tavoitteita uhkaavien riskien valvonnasta ja hallinnasta. Operatiivinen johto on sitoutunut tukemaan riskienhallintatoimien toteuttamista kaikin tavoin sekä varmistamaan riskienhallintaprosessin toimivuuden ja riittävien resurssien saatavuuden.

Riskienhallinnan arviointien koordinoinnista vastaa konsernin talous- ja rahoitusosasto, joka myös tukee johtoa, eri liiketoimintayksiköjä ja muita tukitoimintoja riskienhallintaohjelman toteuttamisessa. Osasto on vastuussa yksiköiden ohjauksesta ja neuvonnasta sekä toiminnan käytännön toteutuksen valvonnasta.

Konsernin talous- ja rahoitusosastoon kuuluva sisäisen tarkastuksen yksikkö tekee läheistä yhteis-

työtä yrityksen riskienhallinnan kanssa ja keskittyy toiminnassaan riskien arviointiin.

Liiketoimintayksiköt ja yritystoiminnot tunnistavat ja arvioivat omien vastuualueidensa suunnittelu- prosesseihin kohdistuvat merkittävät riskit, varautuvat niihin asianmukaisesti ja huolehtivat tarvittaviin korjaustoimenpiteisiin ryhtymisen lisäksi sovitusta raportoinnista.

PRIORITEETTIALUEET VUONNA 2009

Vuonna 2009 konsernin riskienhallinta keskittyy edelleen ydinprosessien ja valvonnan kehittämiseen. Prioriteetteina ovat kalustonhallinta ja taloudellinen raportointi. Jo vuonna 2007 aloitettua valmiussuunnitelmatyötä jatketaan. Muuttuvassa markkinatilanteessa vuonna 2008 aloitettuja valmiussuunnitelmien mukaisia toimia jatketaan vuonna 2009 sekä konsernitasolla että toimintayhtiöissä.

SISÄINEN TARKASTUS

Cramo-konsernissa sisäinen valvonta perustuu riippumattomaan sisäiseen tarkastukseen, sisäisiin toimintaperiaatteisiin ja ohjeisiin, taloudelliseen raportointiin, valvontaan ja dokumentointiin sekä prosessien ja menettelytapojen läpinäkyvyyteen. Erityishuomiota on kiinnitetty operatiivisten toimintojen järjestelmällisyyteen toimipisteissä, vuokrauskaluston hallintaan ja selkeään raportointiin.

Sisäinen tarkastus tutkii ja arvioi organisaation hallinnon, riskienhallintaprosessin ja sisäisen valvontarakenteen riittävyttä ja tehokkuutta sekä toiminnan laatua organisaation toteuttaessa sille kuuluvia tehtäviä määritettyjen tavoitteidensa saavuttamiseksi. Siihen kuuluu:

- taloudellisten ja toiminnallisten tietojen luotettavuuden ja asianmukaisuuden tarkastaminen
- toimintoihin merkittävästi vaikuttavien toimintaohjeiden, suunnitelmien, menettelytapojen, lakien ja määräysten noudattamisen tarkastaminen
- omaisuuden turvaamistapojen tarkastaminen ja tilanteen mukaan omaisuuden olemassaolon toteaminen
- resurssien hankinnan, käyttämisen ja suojausten taloudellisuuden ja tehokkuuden tarkastaminen ja arviointi
- toimintojen ja ohjelmien tarkastaminen sen toteamiseksi, ovatko tulokset määritettyjen tavoitteiden mukaisia ja toteutetaanko toimintoja ja ohjelmia suunnitelman mukaisesti
- tiettyjen toimintojen tarkastaminen hallituksen tai johdon pyynnöstä
- tarkastettavan organisaation riskientunnistus- ja -hallintajärjestelmän tehokkuuden seuranta ja arviointi.

Konsernissa toimii sisäisen tarkastuksen yksikkö, joka suorittaa säännöllisiä tarkastuskäyntejä Cramon toimipisteissä eri maissa. Lisäksi sisäinen tarkastus vastaa konsernin eri yksiköiden toiminnan tehokkuuden ja määräysten noudattamisen arvioinnista. Sisäisen tarkastuksen päällikkö raportoi hallinnollisesti talous- ja rahoitusjohtajalle, tarkastusvaliokunnalle sekä hallitukselle. Tarkastusvaliokunta vahvistaa sisäisen tarkastuksen työjärjestyksen ja vuosittaisen tarkastussuunnitelman sekä arvioi yksikön toimintaa.

HALLITUS 31.12.2008

1. STIG GUSTAVSON

S. 1945, vuorineuvos, tekniikan tohtori ja DI
Hallituksen puheenjohtaja vuodesta 2007, jäsen vuodesta 2006
Nimitys- ja palkitsemisvaliokunnan puheenjohtaja

Keskeinen työkokemus:

Konecranes Oyj:n toimitusjohtaja ja konsernihohtaja 1994–2005;
KONEen Nosturidivisioonan toimitusjohtaja 1988–1994; useita
johtotehtäviä suomalaisissa suuryrityksissä 1969–1988

Muut luottamustehtävät:

Hallituksen puheenjohtaja seuraavissa: Konecranes Oyj,
Dynea Oy, Stiftelsen Arcada, Svenska Handelsbanken AB (publ),
Suomen aluepankki, Tekniikan Akatemia
Hallituksen varapuheenjohtaja seuraavassa: Mercantile Oy Ab
Hallituksen jäsen seuraavassa: Vaisala Oyj
Keskinäisen eläkevakuutusyhtiö Varman hallintoneuvoston jäsen
Yhtiöstä ja suurimmista osakkeenomistajista riippumaton

2. EINO HALONEN

S. 1949, rahoitusneuvos, ekonomi
Hallituksen varapuheenjohtaja vuodesta 2007, jäsen vuodesta 2003
Tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja

Keskeinen työkokemus:

Keskinäisen Henkivakuutusyhtiö Suomen toimitusjohtaja 2000–2007

Muut luottamustehtävät:

Hallituksen jäsen seuraavissa: Metsäliitto Osuuskunta, OKO Pankki Oyj,
YIT Oyj
*Yhtiöstä riippumaton ja Keskinäisen Henkivakuutusyhtiö Suomen
entisenä toimitusjohtajana suurimmista osakkeenomistajista
riippuvainen 31.12.2010 saakka*

3. FREDRIK CAPPELEN

S. 1957, ekonomi
Hallituksen jäsen vuodesta 2008

Keskeinen työkokemus:

Nobian toimitusjohtaja 1995–2008

Muut luottamustehtävät:

Hallituksen puheenjohtaja seuraavissa: Byggmax AB, Svedbergs AB
Varapuheenjohtaja seuraavassa: ICC Sweden
Hallituksen jäsen seuraavissa: Securitas AB, Munksjö Paper AB
Yhtiöstä ja suurimmista osakkeenomistajista riippumaton

4. GUNNAR GLIFBERG

S. 1943, insinööri
Hallituksen jäsen vuodesta 2006
Nimitys- ja palkitsemisvaliokunnan jäsen

Keskeinen työkokemus:

Cramo AB:n toimitusjohtaja 1994–2005
*Cramo AB:n entisenä toimitusjohtajana yhtiöstä riippuvainen syksyyn
2008 ja suurimmista osakkeenomistajista riippumaton*

5. HANNU KROGERUS

S. 1949, varatuomari, asianajaja
Hallituksen jäsen vuodesta 2006
Nimitys- ja palkitsemisvaliokunnan jäsen

Päätoimi:

Asianajotoimisto Krogerus Oy:n Senior Partner, Asianajotoimisto
Krogerus Oy:n perustajaosakas

Muut luottamustehtävät:

Hallituksen puheenjohtaja seuraavissa: Asianajotoimisto Krogerus Oy,
Adelec Industries Ltd. Oy, Luoteis-Venäjän Kehitysyhtiö Oy
Hallituksen jäsen seuraavissa: Genelec Oy, Startex Oy
Yhtiöstä ja suurimmista osakkeenomistajista riippumaton

6. ESKO MÄKELÄ

S. 1943, teollisuusneuvos, DI, MBA

Hallituksen jäsen vuodesta 2007

Tarkastusvaliokunnan jäsen

Keskeinen työkokemus:

YIT Oyj:n varatoimitusjohtaja ja CFO 1987–2006

Yhtiöstä ja suurimmista osakkeenomistajista riippumaton

7. JUHANI NURMINEN

S. 1939, rakennusmestari

Hallituksen jäsen 1989–1995, 1999–2000 ja vuodesta 2001

Tarkastusvaliokunnan jäsen

Päätöimi:

Rakennus-Bettene Oy:n toimitusjohtaja

Muut luottamustehtävät:

Rakennusmestarien Säätiön hallituksen jäsen

Yhtiöstä ja suurimmista osakkeenomistajista riippumaton

HALLITUKSEN JÄSENTEN OMISTAMAT OSAKKEET 31.12.

Osaketta	2008	2007	MUUTOS
Fredrik Cappelen	–	–	–
Stig Gustavson	78 351	76 403	1 948
Gunnar Glibberg	9 575	4 701	4 874
Eino Halonen	5 056	3 758	1 298
Hannu Krogerus	1 975	1 001	974
Esko Mäkelä	2 369	1 395	974
Juhani Nurminen	7 465	6 491	974

CRAMON MAKSAMAT HALLITUKSEN KOKONAISPALKKIOT, EUROA

	2008	2007
Puheenjohtaja	63 000	48 000
Varapuheenjohtaja	44 000	34 000
Muut hallituksen jäsenet	161 000	124 000

”Riippumattomalla” tarkoitetaan, ettei hallituksen jäsenellä ole jäsenyyttään lukuun ottamatta olennaista suhdetta Cramoon ja että jäsen on riippumaton yhtiön merkittävistä osakkeenomistajista.

JOHTORYHMÄ 1.1.2009

1. VESA KOIVULA

S. 1954, DI

Toimitusjohtaja vuodesta 2003

Cramon palveluksessa vuodesta 2003

Aiempi työkokemus:

Fiskars Inha, Ähtärin tehtaat, toimitusjohtaja 2001–2003 ja varatoimitusjohtaja 1995–2001; Morus Oy, toimitusjohtaja 1992–1995

2. GÖRAN CARLSON

S. 1958

Varatoimitusjohtaja vuodesta 2006

Konsernin johtoryhmän jäsen vuodesta 2006

Cramon palveluksessa vuodesta 2005

Aiempi työkokemus:

Cramo AB, CEO 2005; FläktWoods Group, SVP 2002–2004; Electrolux South Africa, Managing Director 1998–2001; The Lux Group, CEO 1993–1998; Lux France, Managing Director 1991–1993; Electrolux Philippines, Managing Director 1986–1991; Electrolux Far East, Managing Director 1984–1986

3. MARTTI ALA-HÄRKÖNEN

S. 1965, KTT, TkL

Talous- ja rahoitusjohtaja vuodesta 2006

Konsernin johtoryhmän jäsen vuodesta 2006

Cramon palveluksessa vuodesta 2006

Aiempi työkokemus:

WM-data Oy, talousjohtaja 2004–2006; Novo Group Oyj, johtaja, liiketoiminnan kehitys-, talous- ja rahoitusjohtaja 1998–2003; Postipankki Oy, rahoituspäällikkö, emissiopäällikkö 1995–1998

Muut luottamustehtävät:

Hallituksen jäsen, Kauppateellinen yhdistys 2006–

4. ERIK BENGTTSSON

S. 1969, DI

Johtaja, Ruotsi, vuodesta 2008

Cramon palveluksessa vuodesta 2005

Aiempi työkokemus:

Cramo Sverige AB, itäisen alueen aluejohtaja 2005–2008; BT Svenska, myyntijohtaja 2001–2005; Parker Hannifin, tuotantoinisööri ja kenttämyynti 1995–2001

5. JARMO LAASANEN

S. 1950, MBA

Johtaja, Keski- ja Itä-Eurooppa, vuodesta 2006

Konsernin johtoryhmän jäsen vuodesta 2006

Cramon palveluksessa vuodesta 2004

Aiempi työkokemus:

Cramo Suomi Oy, toimitusjohtaja 2004–2005; Addsoft Solutions Oy, toimitusjohtaja 2001–2004; Getronics Oy/Corp., General Manager, North East Europe Area Manager, Vice President 1998–2001; Olivetti Oy, palvelujohtaja, toimitusjohtaja 1992–1998; Unisys Oy, myyntipäällikkö, myyntijohtaja 1980–1992

6. TATU HAUHIO

S. 1970, KTM

Johtaja, Suomi, vuodesta 2006

Konsernin johtoryhmän jäsen vuodesta 2006

Cramon palveluksessa vuodesta 2004

Aiempi työkokemus:

RK-konserni, projektivuokrauksen ja ulkomaantoimintojen johtaja 2004–2005; Suomen Projektivuokraus Oy, kehitysjohtaja 2003; Cap Gemini Oy, IT-konsultti, laatu- ja riskienhallintatehtävät 1997–2002

7. OSSU ALASTALO

S. 1966, opinnot Tampereen teknillisessä korkeakoulussa

Johtaja, siirtokelpoiset tilat, vuodesta 2006

Konsernin johtoryhmän jäsen vuodesta 2006

Cramon palveluksessa vuodesta 2000

Aiempi työkokemus:

Tilamarkkinat Oy (myöhemmin Cramo Instant Oy), toimitusjohtaja 2001–2006, varatoimitusjohtaja 1999–2001 ja logistiikkajohtaja 1989–1999

8. ANDERS COLLMAN

S. 1954, PhD (Business Administration)

Markkinointi- ja viestintäjohtaja vuodesta 2006

Konsernin johtoryhmän jäsen vuodesta 2006

Cramon palveluksessa vuodesta 1998

Aiempi työkokemus:

Cramo, viestintäjohtaja 1998–2006; SalusAnsvar, viestintäjohtaja 1998; Addum, yritysjärjestelyt 1992–1998; Nordea, konsultti ja investointipankkiiri 1986–1992; Uppsalan yliopisto, professori ja tutkija 1978–1986

9. EVA HARSTRÖM

S. 1961, M.Sc. (Industrial Management and Engineering)

Tietohallintojohtaja vuodesta 2006

Konsernin johtoryhmän jäsen vuodesta 2006

Cramon palveluksessa vuodesta 2006

Aiempi työkokemus:

St. Jude Medical AB, Project Manager, IT Manager, Director of IT 1995–2006; IBS Sverige AB, System analyst and Project Manager 1986–1995

10. MARTIN HOLMGREN

S. 1967, B.Sc.

Johtaja, vuokrauskaluston hallinta, 1.1.2009 alkaen

Konsernin johtoryhmän jäsen vuodesta 2009

Cramon palveluksessa vuodesta 2003

Aiempi työkokemus:

Cramo, Product Area Manager Fleet Management, AB 2003–2008; Telia Mobile, Business Development Manager, 2000–2003; ABB, Supply Chain Manager, 1998–2000; Platzer Bygg, Site Manager, 1989–1995

Luottamustehtävät:

hallituksen jäsen, Swedish Rental -toimialajärjestö, vuodesta 2004

Mats Stenholm toimi kalustonhallinnan johtajana 31.12.2008 asti.

11. PIRJO SAARNI

S. 1965, PsM

Johtaja, henkilöstökehitys, vuodesta 2008

Konsernin johtoryhmän jäsen vuodesta 2008

Cramon palveluksessa vuodesta 2008

Aiempi työkokemus:

Vahanen Oy, henkilöstöpäällikkö, 2006–2008; Itella Oy, henkilöstökehitysjohtaja, 2001–2006; Psycon Oy, konsultti, 1995–2001

12. MIKA PUITTINEN

S. 1970, OTK, MBA

Lakiasiaintohtaja vuodesta 2008

Konsernin johtoryhmän jäsen vuodesta 2008

Cramon palveluksessa vuodesta 2008

Aiempi työkokemus:

Perlos Oyj, lakiasiaintohtaja 2005–2008; TietoEnator Oyj, lakimies 2003–2005; ICL Data Oy (myöhemmin Fujitsu Services Oy), lakimies 1999–2000; päälakimies 2000–2003, Imatran Voima Oy (myöhemmin Fortum Oyj), lakimies 1996–1999

JOHTORYHMÄN OSAKEOMISTUS 31.12.2008

Osaketta	2008	2007	MUUTOS
Vesa Koivula	12 900	12 900	0
Göran Carlson	4 900	4 900	0
Martti Ala-Härkönen	4 900	4 900	0
Erik Bengtsson	–	–	–
Jarmo Laasanen	2 450	2 100	350
Tatu Hauhio	5 750	5 750	0
Ossi Alastalo	21 114	21 114	0
Anders Collman	1 250	1 250	0
Eva Harström	1 250	1 250	0
Martin Holmgren	50	50	0
Pirjo Saarni	1 550	–	1 550
Mika Puittinen	–	–	–

TOIMITUSJOHTAJAN JA JOHTORYHMÄN TYÖSUHDE-ETUDET, EUROA

Palkkiot luontoisetuineen	2008	2007	MUUTOS, %
Toimitusjohtaja	437	371	17,8
Muut johtoryhmän jäsenet	1 848	1 589	16,3
Yhteensä	2 285	1 960	16,6

JOHTORYHMÄN OPTIO-OIKEUDET 31.12.2008

	2006A SAATU	2006B SAATU	2006C SAATU
Vesa Koivula	80 000	88 000	95 000
Göran Carlson	60 000	65 000	70 000
Martti Ala-Härkönen	60 000	65 000	70 000
Erik Bengtsson	12 000	10 000	45 000
Jarmo Laasanen	35 000	40 000	42 000
Tatu Hauhio	35 000	35 000	38 000
Ossi Alastalo	35 000	35 000	30 000
Anders Collman	30 000	30 000	30 000
Eva Harström	30 000	30 000	30 000
Martin Holmgren	10 000	12 000	30 000
Pirjo Saarni	–	–	13 000
Mika Puittinen	–	–	10 000

TIETOJA OSAKKEENOMISTAJILLE

VARSINAINEN YHTIÖKOKOUS

Cramo Oyj:n varsinainen yhtiökokous pidetään keskiviikkona 1.4.2009 klo 10.00 Marina Congress Centerin Fennia II -salissa, Katajanokanlaituri 6, Helsinki (pääsisäänkäynti). Rekisteröityneiden osakkeenomistajien vastaanottaminen alkaa klo 9.00.

Osakkeenomistajien, jotka haluavat osallistua yhtiökokoukseen, on ilmoitettava yhtiölle osallistumisestaan viimeistään 23.3.2009 toimittamalla kirjallinen ilmoitus osoitteeseen Cramo Oyj, "yhtiökokous", Kalliosolantie 2, 01740 Vantaa, soittamalla numeroon (09) 6864 8451 Riikka Aarnikallio maanantaista perjantaihin klo 9–12 ja 13–14, faksaamalla numeroon (09) 6864 8484 tai lähettämällä sähköpostia osoitteeseen agm@cramo.com.

OSINGONMAKSU

Hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että [Cramon osingonjakopolitiikan mukaisesti] tilikaudelta 2008 maksetaan 0,40 euron osinko osaketta kohden. Osingonmaksun täsmäytyspäivä on 6.4.2009, ja ehdotettu osingonmaksupäivä on 15.4.2009.

CRAMON OSAKKEEN PERUSTIEDOT

- Listattu NASDAQ OMX Helsingissä
- Kaupankäyntitunnus: CRA1V
- Toimiala: Kaupalliset palvelut ja tuotteet
- Osakemäärä 31.12.2008: 30 660 189

TALOUDELLINEN RAPORTOINTI

- Vuosikertomus, sähköinen versio viikolla 10/2009
- Varsinainen yhtiökokous keskiviikkona 1.4.2009
- Tammi-maaliskuun osavuositarkastus 6.5.2009
- Tammi-kesäkuun osavuositarkastus 6.8.2009
- Tammi-syyskuun osavuositarkastus 3.11.2009

Vuosikertomukset ja osavuositarkastukset ovat saatavana suomeksi ja englanniksi, ja ne ovat luettavissa myös Cramon

verkkosivuilla osoitteessa www.cramo.com > Suomi > Sijoittajat.

Cramon johto järjestää analytikoille ja tiedotusvälineiden edustajille säännöllisesti tiedotustilaisuuksia. Johto tapaa sijoittajia yksittäisissä ja ryhmätapaamisissa. Cramo osallistuu erilaisiin sijoittajatapahtumiin.

Cramo noudattaa kolmen viikon pituista hiljaista jaksoa tulosjulkistuksiensa edellä.

OSOITTEENMUUTOS

Jos osakkeenomistajan osoite tai osingonmaksua varten ilmoittama tilinumero muuttuu, osakkeenomistajan on toimitettava tästä kirjallinen ilmoitus arvo-osuustilinsä pitäjälle. Jos osakkeenomistajan tili on Euroclear Finland Ltd:n tilinhoitajapalvelujen pitämä, kirjallinen ilmoitus lähetetään osoitteeseen Euroclear Finland Ltd, PL 1110, 00101 Helsinki, faksi 020 770 6656.

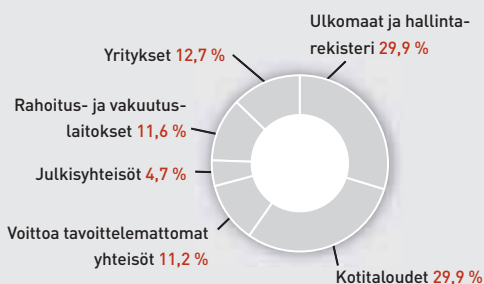
ANALYYTIKOT

Tietomme mukaan ainakin seuraavat analytiikot seuraavat Cramon kehitystä. He ovat analysoineet omasta aloitteestaan Cramoa ja laatineet kirjallisia raportteja ja kommentteja ja pystyvät luonnehtimaan yhtiötä sijoituskohteena. Cramo ei vastaa analyysissa esitetystä arvioista.

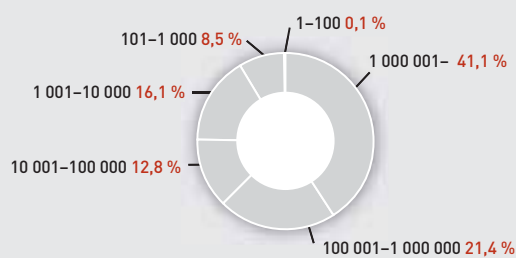
Carnegie
eQ Pankki
Evli Pankki Oyj
FIM
Handelsbanken Capital Markets
Nordea Markets
Pohjola Pankki Oyj
SEB Enskilda Equities

Cramoa seuraavien analytikoiden ajantasaiset yhteystiedot ovat saatavilla osoitteessa www.cramo.com > Suomi > Sijoittajat.

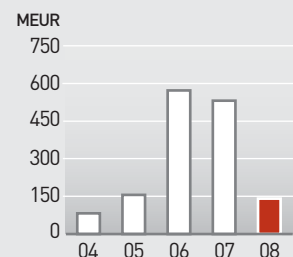
OSAKKEENOMISTUKSEN JAKAUTUMINEN SEKTOREITTAIN 31.12.2008

OSAKKEENOMISTUKSEN JAKAUTUMINEN SUURUUSLUOKITTAIN 31.12.2008

MARKKINA-ARVO 31.12., MILJOONAA EUROA

SIJOITAJASUHTEET

Vesa Koivula, toimitusjohtaja,
puh. 010 661 1240,

sähköposti: vesa.koivula@cramo.com

Martti Ala-Härkönen, talous- ja rahoitusjohtaja,
puh. 010 661 1270,

sähköposti: martti.ala-harkonen@cramo.com

Merja Naumanen, johdon assistentti,
puh. 010 661 1241,

sähköposti: merja.naumanen@cramo.com

Taloudellisia julkaisuja voi tilata osoitteesta
Cramo Oyj, Kalliosolantie 2, 01740 Vantaa,
puhelinnumerosta 010 661 1241 tai sähköpostitse
osoitteesta investor.relations@cramo.com.

Tietoa sijoittajille on saatavana verkossa
osoitteessa www.cramo.com > Suomi >
Sijoittajat. Sijoittajaosio sisältää tässä julkaisussa
esitetyt asiat sekä muita sijoittajasuhteisiin
liittyviä tietoja, kuten 15 minuutin aikaviiveellä
toimivan osakemonitorin, luettelon yrityksen
pysyvistä julkisista sisäpiiriläisistä ja heidän
osakeomistuksistaan, esitysmateriaalia ja
ajankohtaista markkinatietoa sekä muita
palveluja, kuten sijoituslaskurin.

YHTEYSTIEDOT

KONSERNIN PÄÄKONTTORI

Cramo Oyj
Kalliosolantie 2
01740 Vantaa
Suomi
Puhelin 010 661 10
www.cramo.com

TOINEN KONSERNIKONTTORI

Cramo AB
Torshamnsgatan 35
SE-164 95 Kista
Sweden
Puhelin +46 8 623 5400
www.cramo.com

KONE- JA LAITEVUOKRAUS

SUOMI

Cramo Finland Oy
Kalliosolantie 2
01740 Vantaa
Suomi
Puhelin +358 10 661 10
www.cramo.fi

LIETTUA

UAB Cramo
Verkiu str. 50
LT-09109 Vilnius
Lithuania
Puhelin +370 5 235 7040
www.cramo.lt

RUOTSI

Cramo Sverige AB
Torshamnsgatan 35
SE-164 95 Kista
Sweden
Puhelin +46 8 623 5400
www.cramo.se

PUOLA

Cramo Sp.zo.o.
Ul. Pulawska 405
PL-02801 Warsaw
Poland
Puhelin +48 22 211 98 98
www.cramo.pl

NORJA

Cramo AS
PB 34, Alnabru
NO-0614 Oslo
Norway
Puhelin +47 23 37 55 60
www.cramo.no

VENÄJÄ

ZAO Cramo
Zanevka 48/1
RU-195298 St.Petersburg
Russia
Puhelin +7 812 521 8558
www.cramo.spb.ru

TANSKA

Cramo A/S
Fabriksparcken 30-32
DK-2600 Glostrup
Denmark
Puhelin +45 4363 0100
www.cramo.dk

ZAO Cramo Rentakran
Yubileiny Prospekt, d. 1
Khimki
Moscow region
141400 Russia
Puhelin +7 812 448 4818
www.cramorentakran.ru

VIRO

Cramo Estonia AS
Kadaka tee 131
EE-129 15 Tallinn
Estonia
Puhelin +372 6 830 800
www.cramo.ee

TŠEKIN TASAVALTA

Techniline s.r.o.
Na Petynce 120,
16900 Prague 6
Puhelin +420 220 512 182
www.techniline.cz

LATVIA

SIA Cramo
Ganibu dambis 27/5
LV-1005 Riga
Latvia
Puhelin +371 7 387 554
www.cramo.lv

SLOVAKIA

Techniline s.r.o.
Kopcianska 16,
85101 Bratislava,
Puhelin +421 263810799

SIIRTOKELPOISET TILAT

Cramo Instant Oy
PL 9, Huurretie 19
33471 Ylöjärvi
Suomi
Puhelin 010 661 5500
www.cramo.fi

Cramo Instant AS
PB 33, Tverrveien 1
NO-3058 Solbergmoen
NO-3056 Solbergelva,
Norway
Puhelin +47 32 235 040
www.cramo.no

Cramo Instant AB
Torshamnsgatan 35
SE-164 95 Kista
Sweden
Puhelin +46 8 623 5400
www.cramo.se

Cramo Instant A/S
Huginsvej 6A
DK-4100 Ringsted
Denmark
Puhelin +45 43 29 05 30
www.cramo.dk

CRAMO PLC

ANNUAL REPORT

08

POWERING YOUR BUSINESS

CRAMO OYJ
KALLIOSOLANTIE 2
01740 VANTAA
Y-TUNNUS 0196435-4
WWW.CRAMO.COM

